

DIN PUBLICAȚIUNILE CASEI ȘCOALELOR
Biblioteca textelor clasice grecești și latinești

No. 10

lit. clas.
I-4

HORATIU

B. 2

Odele și Epodele

Text latin publicat cu adnotații românești

de

E. LOVINESCU

BUCUREȘTI

Tip. „ROMÂNIA NOUĂ”, Th. Voinea, Str. G-ral Dona, 26

1923

Prețul Lei 35.—

R. P. R.

**BIBLIOTECA CENTRALĂ
UNIVERSITARĂ
DIN
BUCUREȘTI**

Cota

Nr. Inventar 9864 Anul

Secția Sit. Clasice I Nr. 4

67031

5 lei

Odele și Epodele lui Horațiu

Critice

- Vol. I.—Eminescu, Caragiale, D. Anghel, St. O. Iosif, M. Sadoveanu, E. Lovinescu, Em. Gârleanu, Elena Farago, I. Minulescu, Brătescu-Voinești, Octavian Goga, I. Bassarabescu, C. Sandu-Aldea, etc. . lei 8
- Vol. II.—Pe drumurile Eladei, Matilde Serao, Emile Faguet, Cellini, Fogazzaro, M. Sadoveanu, P. Cerna, Oct. Goga, D. Anghel lei 8
- Vol. III. — Victor Eftimiu, St. O. Iosif, Em. Gârleanu, Coșbuc, Al. Macedonski, D. Anghel, M. Sorbul, Cinquantenarul romanului românesc, V. Alecsandri și antichitatea latină, etc. lei 10
- Vol. IV. — **Revizuri literare:** Caragiale, T. Maiorescu, C. Dobrogeanu-Gherea, Al. Vlahuță, Brătescu-Voinești, N. Iorga, Poezia populară, Literatura „Sămănătorului“ lei 12
- Vol. V. — L. Rebreanu, Dulliu Zamfirescu, Elena Farago, Vissarion, T. Maiorescu, Rotică, Chendi, Literatura Ardealului, Carmen Sylva, etc. . . lei 14
- Vol. VI. — Al. Macedonski, Hortensia Papadat-Bengescu, Galaction, Oct. Goga, D. D. Pătrășcanu, N. Iorga, Mihail Dragomirescu, T. Arghezi, Cezar Petrescu, Camil Petrescu lei 15
- Vol VII. — I. Minulescu, Lucian Blaga, Hortensia Papadat Bengescu, Hasdeu, Al. Davila, Caragiale, Odobescu, Caton Theodorian, Alfred Moșoiu, F. Aderca, Camil Baltazar, etc. lei 20
- Vol. VIII. — Două zeci de ani de critică, Gh. Brăescu, C. Hoșaș, S. Mehedinți, Al. Davila, M. Dragomirescu, Ovid Densusianu, H. Sanielevici, Cervantes, Gork, Tacit, etc.

DIN PUBLICAȚIUNILE CASEI ȘCOALELOR
Biblioteca textelor clasice grecești și latinești

HORAȚIU

Odele și Epodele

Text latin publicat cu adnotații românești

de

E. LOVINESCU

BUCUREȘTI

Tip. „ROMÂNIA NOUĂ”, Th. Voinea, Str. G-ral Dona No. 26

1923

9864-4986

Biblioteca Centrală Universitară
B.U. București
Cota: 67031
Inventar: G. 9864

C
1954 -

DC 69/22

B.C.U. Bucuresti

G9864

*Acest text este reproducerea textului ediției
franceze (Ed. Hachette) adnotat însă cât mai
sobru și numai pentru nevoile noastre școlare.*

Iunie, 1923.

E. L.

Introducerea

67031

Sublet

INTRODUCERE

Contactul liceului românesc cu literatura latină reprezintă o suprafață prea mică. În ciclul celor patru ani ultimi se perindă, grăbit, pe dinaintea ochilor elevilor Cicero, în diferitele lui discursuri și disertațiuni filozofice inactuale, Cornelius Nepos, Sallustiu, Ovidiu, Titu Liviu, fără a mai aminti de Cezar, Virgiliu, Horațiu și Tacit. Cu metodele și mai ales cu posibilitățile noastre de asimilare, baza de contact este deci prea vastă; rezultatele unui astfel de program extensiv nu puteau fi decât nesatisfăcătoare: o frunzăreală de câteva pagini prin opere de interes variat; o privire caleidoscopică asupra unei literaturi de calitate inegală și, uneori, deadreptul mediocră; nici un fel de asimilare a spiritului necesar propriei noastre dezvoltări intelectuale.

Nu învățăm limba latină pentru a scrie sau a vorbi latinește; n'o învățăm nici chiar pentru foloasele unei stricte discipline mintale: matematica sau alte limbi moderne ne-ar pune la îndemână un exercițiu egal al

facultăților noastre intelectuale. — *Invățăm limba latină pentru nevoile noastre pur spirituale: mai întâi pentru stăpânirea cât mai sigură a limbii materne, în izvoarele, realitățile și posibilitățile ei, — ceiace ar reprezenta cadrul formal al expresiei unui suflet; și în al doilea rând, pentru lărgirea, îmbogățirea acestui suflet însuși, prin conștiința de sine ce valorifică și prin absorbțiunea unui spirit identic ce hrănește . . .* Cultura latină satisface deci o necesitate lingvistică de un interes mai obștesc și, totodată, și o necesitate ideală și de un caracter mai special pentru toți cei ce exprimă vreuna din manifestările esențiale ale sufletului românesc; fiind de aceeași substanță, aluatul sufletului nostru nu poate de cât dospî prin fermentul sufletului latin.

Nevoia lingvistică se satisface prin gramatică; asupra ei nu avem a ne opri aci. Spiritul latin nu se poate însă absorbi decât prin lentă pătrundere a celor mai reprezentativi scriitori ai geniului latin: problema cunoașterii literaturii latine este deci o problemă de intensitate și nu de suprafață. Cele câteva discursuri lipsite de interes ale lui Cicero, sau metamorfozele de caracter pur retoric ale lui Ovidiu, paginile răslețdiu Cornelius Nepos sau Titu Liviu, impuse elevilor noștri pentru a obține o impresie de totalitate a literaturii latine, constituie un program de învățămînt bazat pe principiul suprafeței: îmbrățișează mult fără să pătrundă spiritul latinității în esența lui. Ar fi timpul să se spună odată răspicat că, de pildă, **Catilinarele** lui Cicero sunt insuportabile, din pricina retoricismului emfatic și a suficienței respingătoare; ar fi timpul să ne convingem că **Metamorfozele** lui Ovi-

diu sunt disertațiuni versificate ce n'au nimic comun cu poezia. A ne iniția într'o cultură prin astfel de producțiuni înseamnă a ne abate de la esențial și de la caracteristic, pentru a cultiva amănuntul sau a ne satisface o simplă curiozitate. Este deci o eroare fundamentală ce răstoarnă noimele învățământului clasic.

Geniul latin se rezumă în trei scriitori: Virgiliu pentru epopee; Horațiu pentru poezia lirică și, mai ales, satirică și Tacit, pentru istorie. Un program bine chibzuit, fixat pe principiul adâncirii și nu al suprafeții, ar trebui să se limiteze la **Eneida**, la **Ode și Satire**, și la **Analele** lui Tacit. Atât importanța reformei începe însă abia dela modalitatea studierii acestor scriitori. Studiul lor nu trebuie mărginit la un număr determinat de versuri sau de paragrafe ci trebuie să fie, pe cât cu putință, **integral**. Trebuie să cunoaștem **Eneida** în întregime (sau cel puțin cărțile I, II, IV, VI, IX), după cum trebuie să cunoaștem **Analele** în întregime, și pentru pătrunderea sufletului latin dar și pentru valoarea lor estetică și etică incomparabilă. Trebuie să absorbim aceste creațiuni ale geniului latin și, toto lată, u nan. Un an abia ajunge pentru o lentă pătrundere; să le acordăm deci câte un an, cu ore multe, și cu cercetări migăloase; numai astfel spiritul străbun ne va fecunda prin ce are el mai bun. Și cum nu ne putem apropia de o creațiune literară fără o suficientă cunoaștere a limbii, Cezar mi se pare scriitorul cel mai indicat pentru deplină stăpânire a formelor gramaticale: să-i acordăm și lui un an pregătitor. Fixând deci în clasa V pe Cezar, în clasa VI pe Virgiliu, în clasa VII pe Horațiu și în clasa VIII

pe Tacit, — stabilim un ciclu de valori potrivit și cu adevăratele scopuri ale învățământului literaturii latine

* * *

Pentru a ajuta la cunoașterea acestor trei reprezentanți tipici ai geniului latin, după ce am publicat o traducere a **Analelor**, începem acum publicarea traducerii integrale a operei lui Horoțiu.

Quintus Horatius Flaccus

QUINTUS HORATIUS FLACCUS

Viața lui Horatiu se poate rezuma în puține cuvinte.

• În genere, viața oricărui scriitor se încheie la activitatea lui literară: biografia dispăre în bibliografie. Această fuziune se întâmplă cu atât mai mult la un poet, care, prin dispoziții sufletești, și apoi, probabil, prin atitudine vo'untară, s'a ținut într'o rezervă și discreție desăvârșită față de orice activitate publică. Prietenia lui cu Mecena și cu August i-a adus, de sigur, un spor de prestigiu personal, dar nu i-a deschis măcar calea spre „cursul onorurilor“, prin care trebuia să treacă orice cetățean roman ce se destina carierei publice. Ieșind din umbra vieții de boem, poetul nu s'a scoborît în vâlmășagul câmpului lui Marte; în marginea măririlor omenești de o zi, el și-a realizat însă o operă de artă ce i-a per-

petuat amintirea, nu numai cât „pontiful se va urca pe Capitoliu însoțit de tăcuta vestală“, după cum spunea el, și nu numai pe malurile vijeliosului Aufid sau prin secetoasele ținuturi ale lui Daunus — ci două mii de ani și pe toate latitudinile globului terestru. Pontiful nu se mai urcă pe Capitoliu, — și în toate continentele lumii înținerimea studioasă se pleacă încă peste verburile poetului pentru a le studia, iar oameni cu gustul format la eleganța lui etică și estetică își fac și acum dintr'însul un obiect de predicție și chiar o călăuză morală.

* * *

Pentru a trage un cadru al vieții lui Horațiu, din care vor lipsi amănuntele semnificative, ne vom mărgini deci numai la câteva jaloane.

Horatîu s'a născut la 8 Decembrie 65 a. Chr. (689 de la fundarea Romei) sub consulatul lui L. Aureius Cotta și L. Manlius Torquatus, în orașelul Venusia, de la hotarul Apuliei cu Lucania.

Tatăl său era un libert, fost sclav public al orașului, exercitând profesia de *coactor*, cumpărător la mezaturile publice, iar după alții și de negustor de pește sărat, ceea ce nu l'a împiedecat de ași cumpăra un ogor pe malurile Aufidului, la poalele Volturului, unde poetul și-a

petrecut o bună parte a copilăriei: opera lui e plină de amintirea fragedă a acestor ținuturi muntoase, și mai ales, valcrificată de un viu sentiment al naturii, care nu putea veni de cât dintr'o lungă viețuire în sânul ei.

Incepută la Venuia, educația lui s'a continuat la Roma, unde, vânzându-și moșoara, tatăl lui Horațiu se mutase tocmai în vederea educației fiului său; de aici, tânărul pleca la anul 44 la Atena, ca toți tinerii nobili ce și desăvârșiau studiile în metropola Greciei. După asasinarea lui Cezar, M. Brutus se retrăsese și el la Atena, unde, urmând cursurile de filozofie ale lui Tecmeste și Cratipp, își pregătia și o armată în Macedonia; prin ascendentul său asupra tinerimii romane, el făcea înrolări și în Atena. Tânărul Horațiu se văzu ridicat deodată la importantul rang de tribun al unei legiuni; în această situație improvizată a participat la lupta de la Philippi, și nu spre cinstea lui. Cu destul umor ne-a povestit el mai târziu (Oda VII, cartea II) cum a luat-o la goană, „părăsindu-și scutul nu tocmai bine“. Cu această luptă cariera militară a lui Horațiu se încheie și amestecul lui în luptele civile găsi un sfârșit fericit. Amnistia acordată soldaților lui Brutus și Cassius, îl aduse la Roma, potolit și umil. Tatăl său murise; veteranii îi împărțiseră moșicara; mai înainte de toate, tânărul trebuia să-și găsească un mijloc

de trai: el nu se feri deci de a-și cumpăra un birou de grefier pe lângă questor. Pus oarecum la adăpostul mizeriei obișnuite a scriitorilor la Roma, el își începu cariera de poet. Debută prin versuri satirice; între 34—34 apărură prima carte de *Satire*; câțiva ani după aceea *Epodele* și cartea II a *Satirelor*. Varius și Virgiliu îl prezintară lui Mecena. Scena ne-a fost povestită de însuși Horațiu în Satira VI din Cartea I: Horațiu se intimidă, abia îngăimând câteva cuvinte, iar Mecena îi arată prea puțină atenție. Abia după nouă luni s'au reluat raporturile între dânsii, ce aveau să ducă la o prietenie immortalizată prin atâtea ode celebre ale lui Horațiu; renumele omului politic și mare ocrotitor al artelor ne-a venit astfel pe aripa versurilor poetului și trăește prin ele cu o actualitate pururi reînnoită. Prin Mecena, Horațiu ajunge și în familiaritatea lui August, care, oferindu-i postul de secretar particular, fu refuzat, ceea ce ne arată gastul de indepedență a poetului. Din legături de prietenie atât de puternice, Horațiu nu s'ales de cât cu o vilă la Tibur, dăruită de Mecena, și cu posibilitatea de a duce o viață liniștită închinată poeziei. Activitatea lui literară s'ar putea despărți în trei epoce firești:

1. De la 44—30 epoca *Epodelor* și a *Satirelor*.

2. De la 30—23 epoca primelor trei cărți de *Ode*.

3. De la 23—13 epoca *Epistolelor* (după 23); a *Cântului secular* (17) și a cărții IV de *Ode* (13).

La sfârșitul anului 8 a. Chr., câteva luni după moartea lui Mecena, se stinse și Horațiu, în vârstă de 57 de ani; mormântul lui de pe Esquilin se afla alături de cel al marelui său prieten și protector.

* * *

Horațiu este expresia cea mai realizată a lirismului și satirei latine. Opera lui literară trebuie deci privită sub această dublă înfățișare.

Poporul roman nu era, de sigur, un popor liric și, s'ar putea zice, nu avea nici o înclinare specifică spre artă. În afară de istorie, elocință și drept, cultura și literatura lui s'a dezvoltat prin influența culturii grecești; poezia latină și, în deosebi, cea lirică, este deci o producție relativ artificială, tardivă și sporadică. Plecând de la această constatare de fapt, poezia lui Horațiu, cu toată calitatea ei artistică eminentă, e caracterizată prin influența grecească (mai ales a lui Alceu, Safo, Stesichor, mai rar Pindar) și prin lipsa unui lirism profund, dacă înțelegem prin lirism, emoție și avânt, pe care Horațiu, ca bun Roman, le-a cunoscut prea puțin. Claviatura su-

flătească a poetului este deci mărginită la o sumă de sentimente medii; n'a cunoscut, depildă, pasiunea, deși a fost un poet al amorului; dragostea lui s'a limitat în regiunile grației și ale jocului distractiv, evoluind spre obiecte diferite. Dacă avântul și amploarea sentimentului lipsesc, arta este însă pururi prezentă și, pentru noi, e expresia cea mai fericită a geniu'ui latin, făcut din armonie, cumpătare, discreție. Arta lui Horațiu este și azi încă un obiect de studiu: cuvântul e plastic, concretizând ideia abstractă prin imagini și metafore proaspete și originale; fraza poetică e limpede și strofa grațioasă și șerpuitoare. Prin această artă, dar și printr'o atitudine sufletească, asupra căreia vom reveni, opera lui Horațiu, cu tot artificialul mitologic, cu tot convenționalul dinastic și civic, e vie încă și se citește cu grațitudine.

Dacă avântul liric îi era refuzat poetului, spiritul satiric și aptitudinea pentru morală și filozofie practică, își găsesc în Horațiu o expresie mult mai francă; și prin această latură, poetul se integrează în geniul rasei sale. Mai greoi, și oarecum mai suburban, în primele lui *Satire*, talentul i-se desrobește și i-se afirmă până la virtuozitate în *Epistole*: poezia e întoarsă spre o liberă „causerie“ asupra unor probleme;

mai ales de ordin moral, fără zadarnice discuții teoretice, ci viu ilustrată prin anecdote, prin cazuri tipice, prin fabule, prin un dramatism destul de caracteristic. Privim această operă ca partea cea mai originală a activității lui Horațiu; îndărătul *Epistolelor*, nu mai sunt modele grecești ci însuși geniul roman: lucid, practic, analitic și, mai ales, sarcastic.

Horațiu nu reprezintă numai o estetică ci și o etică. El fixează atenția cititorilor nu numai prin eleganța strofelor sale lirice sau prin spirit de observație și ironie — ci și prin atitudine față de viață: e un poet filozof, în sensul unei viziuni proprii și profunde asupra lumii.

Acțiunea bimilenară a poetului e datorită mai mult acestei calități filozofice: opera lui nu e numai un document estetic ci și o călăuză a vieții. Filozofia lui poate fi un loc comun, dar puțini au simțit mai intim zădărnicia vanității omenești și, mai ales, puțini au sugerat-o în versuri atât de definitive. Tuturor celor răniți de viață, Horațiu le devine un neprețuit tovarăș și povățuitor, care sfâșie vălurile aparențelor, și nimicește pe toți falșii idoli ai măririlor lumești, îndărătul cărora, neostenit, el proiectează, spectrul simistru al morții, implacabile și obștești.

Lectura asiduă a lui Horațiu devine astfel o salutară imersiune în realitate.

Horafiu în literatura română

HORAȚIU ÎN LITERATURA ROMÂNĂ

În literatura noastră, figura lui Horațiu a fost evocată în piesa *Fântâna Blanduziei* a lui Vasile Alecsandri, așezată în decorul unei ode a poetului latin. Nu credem fără interes să ne ocupăm aici de această piesă și de evocarea lui Horațiu.

Fântâna Blanduziei ne trezește o limpede viziune antică. Străbătând albăstrimile egeice, ne apropiem de ascuțișul capului Sunium: iată linia uscată a dealurilor pleșuve, și iată grația coloanelor templului Minervei desfăcute pe orizon ca niște albe degete. Nimic: o mare albastră, un pământ calcinat cu care se luptă câțiva sicomori, câțiva maslini și câteva svelte coloane. Ajunge. Icoana întregii antichități clasice răsare totuș mai vie decât ar răsări din brăcuitele volume ale învățaților și din mormanele glosselor îngrămadite peste viața plăpândă a veacurilor trecute.

Fântâna Blanduziei e un astfel de templu înălțat în vârful unui promontoriu, stropit de apele egeice și desprins pe un cer pururi albastru: un templu în care nu se mai slujește. Credința ce-i săpase statuile a sburat de mult în amurgul zeilor antici... Ne vorbește totuși: în jurul coloanelor sin uratrice fâlfâie pacea unei concepții de viață, senină și ideală. O concepție care e mai mult în închipuirea noastră, decât în realitatea lumii vechi. Simțim însă nevoia de a ne înșela... Simțim nevoia de a popula trecutul cu năzuințele tainice ale sufletelor noastre. Viața, pe care n'o putem trăi noi acum, o presupunem altă dată, împodobind-o cu toate visurile noastre deșarte de oameni osteniți și grăbiți, cu toată odihna, nepăsarea, libertatea, idealismul, cumpătarea, poezia, peste care greul car al vieții zilnice trece, strivindu-le în frageda lor încolțire. Ne putându-le trăi noi, le dăruim bucuros altora...

* * *

Cu puțină știință a vieții antice, și cu un mai puțin talent creator de viață, Alecsandri a isbutit să ne dea totuși o senină icoană a Romei imperiale. Nu e o aqua-forte. O aquarelă însă, pe care o privești cu plăcere cu ochii ce-și a în-cesc perspectiva în linia îndepărtată a veacurilor. Ceiace nu putuse face *Ovidiu*, o fac aceste trei acte firave, ca niște coloane ionice...

Ovidiu trecea peste măsură talentului lui Alecsandri: *Fântâna Blanduziei* e în îngrădirea acestui talent. În *Ovidiu* e o sfortare prea mare, neisbutită; în *Fântâna Blanduziei* e o desfășurare leneșe a unui talent poetic ce se cunoaște pe sine și nu vrea să se întreacă.

În *Ovidiu*, Alecsandri se încercase să ne dea un caracter și o tragedie. Tragedia nu ieșea însă din caracterul lui *Ovidiu*; cadrele ei erau prea mari pentru un suflet ușuratic, lipsit de cutremurarea unei adevărate iubiri și, peste care tragedia căzuse cum ar cădea o casă pe spatele șubred al unui trecător fără griji.

În *Fântâna Blanduziei* nu e nici o tragedie, nici încercarea de a ne zugrăvi un caracter furtunos. Evocația unui neînsemnat colț al vieții romane, cristalizată în jurul unei ușoare iubiri, și un singur moment sufletesc al lui Horațiu; atât, și în această îngrădire voită, deajuns. Întâmplându-se însă ca momentul sufletesc al lui Horațiu să fie și un moment adânc omenesc, poemul dramatic al lui Alecsandri își lărgeste însemnătatea.

Nimeni nu putea fi mai nimerit decât Horațiu pentru idila melancolică din jurul celebrei fântâni. Pus într'o tragedie, Horațiu n'ar fi fost la locul lui. Într'o idilă curmată de grăuntele de înțelepciune ce i-a înfrânat în totdeauna porni-

rile sburdalnice ale inimii, eroul lui Alecsandri întrupează nu numai o realitate omenească, ei și o realitate istorică...

- Horațiu nu e poetul desfrâului ca Ovidiu, în ceeace privește latura etică. N'a cunoscut adevărata pasiune, nici cât Cătuș, nici cât Propertiu. A cunoscut totuși dragostea fugară, senină și voioasă, din care nu țâșnesc versuri neperitoare,, dar din care pot însă gălgâi sonoritățile cristaline ale unui izvor ce saltă pe prundiș... A premărit iubirea cu voioșia și optimismul ei sănătos și nu în rătăcirile și abaterile ei sgomotoase, ce nu pornesc din pasiune, ci din vițiu și neîndestulare...

Poet al plăcerilor cumpătate ale vieții, Horațiu a fost mai ales un poet al unei filozofii măsurate, al unei melancolii duioase ce smulge aripile încrederii îndrăznețe, dar nu smulge și poezia vieții, al unui trai liniștit, la adăpostul furtunilor și al patimilor, al unui optimism fără iluzii dar fără cesnăcăjduire, al unei filozofii mărginite la stricta realitate, la recunoașterea ei deplină, care nu ridică totuși orice bucurie...

Un astfel de poet ce caută oriunde plăcerea cumpătată, putând totuși renunța la ea fără scrâșniri, de oarece primește viața *așa cum e*, — se putea îndrăgosti la bătrânețe de tinere ea Gettei. Dragostea lui Horațiu nu are nimic su-

părător, ca dragostea lui Postumus: nu e nici libidinoasă, nici sensuală. E o dragoste de poet încărunit cu inima veșnic tânără. Când tinerețea își cere însă drepturile ei mergând spre tinerețe și Getta iubește pe sclavul Galus, Horatiu, firește, suferă. O clipă numai. Realitatea vieții îl cucerește repede. Cumpătarea și înfrânarea de sine, care sunt însăși ființa morală, a poetului nostru, își câștigă drepturile lor. Necesitatea viăstei e tot atât de nemiloasă ca și necesitatea morții, pe care o cântase în odele și epodele lui. Înaintea ei își înclină capul... Și în această supunere e atâta duiosie și melancolie, atâta stăpânire și sănătate morală, în cât momentul sufletesc al lui Horatiu e un moment adânc omănesc al unei vârste ce apune, închinându-se unei alte vârste ce abia începe să răsară...

Fântâna Blanduziei nu e decât acest moment. Fără să fie o tragedie sau chiar o piesă de teatru, e un crâmpciu de umanitate și, prin seninătatea formelor, mai ales de antichitate. De altfel, poetul de la Mircești, prin firea lui senină, duioasă și optimistă, era menit să înțeleagă pe poetul Tiburului, care cântase atât de frumos poezia mediocrității, a vieții rustice și a

cumpătării, și, fără a fi războinic, devenise, prin acelaș destin ironic, ca și Alecsandri, un poet al Curții, al războaelor, al măririi patriei, — un poet, într'un cuvânt, național.

Noțiuni de metrică și prozodie

I. Versurile logaedice

1) Cele mai multe ode ale lui Horațiu (98 din 104) sunt scrise în *versuri logaedice*. Se numesc *logaedice* un număr de versuri ieșite din combinația dactilului '— — și a trocheului '—. La latini trocheul ce precede dactilul a fost înlocuit cu un spondeu.

2) Versurile logaedice se împart în două grupuri :

a) versurile compuse dintr'un dactil cu unul sau mai multe trochee.

b) versurile în care sunt mai multe dactile.

3) In grupul întâi avem următoarele forme principale de versuri :

a) *Versul adonic* : '— — | '— —

b) *Versul aristofanic* '— — | '— | '—

- c) „ *ferecratian* ' — — | ' — — | ' — — | ' — —
 d) „ *glyconic* ' — — | ' — — | ' — — | ' — —
 e) *Versul safic*:

' — — | ' — — | ' — — | ' — — | ' — —

- f) *Versul alcaic*:

— — | ' — — | ' — — | ' — — | ' — — | — —

4) In grupa a doua avem următoarele forme de versuri:

- a) *Asclepiadul minor (micul asclepiad)*.

' — — | ' — — | ' — — || ' — — | ' — — | — —

- b) *Asclepiadul major (marele asclepiad)*:

' — — | ' — — | ' — — | ' — — || ' — — | ' — — | — —

- c) *Saficul major (marele safic)*;

' — — | ' — — | ' — — | ' — — | ' — — | ' — — | — —

II. Principalele strofe lirice

I. *Strofa safică* se compune din trei versuri safice de 11 silabe și dintr'un vers adonic:

' — — | — — | ' — — | ' — — | ' — —

' — — | — — | ' — — | ' — — | ' — —

' — — | — — | ' — — | ' — — | ' — —

' — — | ' — —

Un exemplu :

Scandit | aera | tas viti | osa | navis
 Cura | nec tur | mas equi | tum re | linquit
 Oci | or cer | vis et a | gente | nimbos
 Ocior | Euro.

Hor. Carm. II, 16, 21-24

2. Strofa alcaică se compune din două versuri alcaice endecasilabice (11 silabe), dintr'un vers eneasilabic (9 silabe) și un vers decasilabic (10 silabe) alcaice :

— | ' — | ' — | ' — | ' — | ' —
 — | ' — | ' — | ' — | ' — | ' —
 — | ' — | ' — | ' — | ' —
 — | ' — | ' — | ' — | ' —

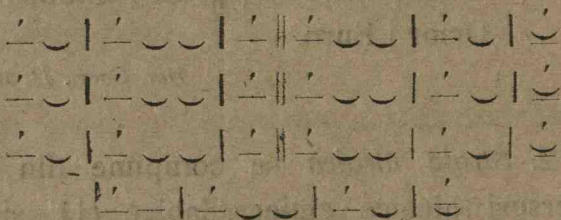
Exemplu :

In | signe | maestis | praesi di | um re | is
 Et | consu | lenti, | Pollio, Curi | ae
 Cui | laurus | aeter | nos ho | nores
 Delmati | co pepe | rit tri | umpho

Hor. Carm. II, 1, 13-16,

3) Strofa asclepiadă A. se compune din trei

versuri asclepiade dodecasilatice (12 silabe)
și dintr'un glyconic:

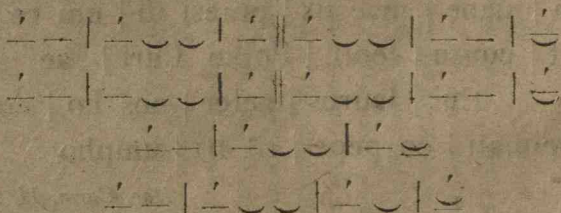

Exemplu :

Albi, | ne dole | as || plus nimi | o me | mor
Inmi | tis Glyce | rae || neu mi se | rabi | lis
Decan | tes ele | gos, || cur tibi | juni | or
Laesa | praenite | at fi | de.

Hor. Carm. I, 53, 1-4.

4) *Strofa asclepiadă B.* se deosebește prin
aceea că versul al treilea e un ferecrațian:

Exemplu :

Fies | nobili | um || tu quoque | fonti | um

Me di | cente ca | vis || im posi | tam ili | cem
 Saxis, | unde lo | quaces
 Lymphae | desili | unt tu | ae

Her. III, 13, 13-16

III. Versurile nelogaedice

Iată versurile nelogaedice ce se găsesc în opera lui Horațiu.

1) *Hexametru*l dactilic întru nimic deosebit de hexametru

2) *Quaternar*ul dactilic :

— — — | — — — | — — — | — — —

3) *Ternar*ul dactilic catalectic (catalectic se numește un vers al cărui ultim picior e scurtat prin suprimarea uneia sau a mai multor silabe):

— — — | — — — | —

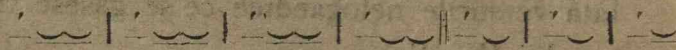
4) *Versul elegiambic* compus dintr'un ternar dactilic catalectic urmat de un quaternar iambic :

— — — | — — — | — || — — | — — | — — | — —

5) *Versul iambelegiac* compus dintr'un ternar dactilic precedat de un cuaternar iambic:

6) *Versul archilochian* compus din patru dactili și din trei trochei; primii trei dactili pot fi înlocuiți cu spondee:

7. *Quaternarul trohaic catalectic*;

8) *Senarul iambic*, vers compus din șase iambi. Iambul e uneori înlocuit prin tribrach (în piciorul al doilea) sau chiar printr'un spondeu (în picioarele 1, 3, 5); printr'un dactil (picioarele 1, 3), printr'un anapest (picioarele 1 și 5).

9. *Senarul iambic catalectic*:

Iambul e înlocuit uneori printr'un spondeu și printr'un tribrach.

10. *Quaternarul iambic* :

Iambul e înlocuit uneori cu un spondeu,
sau cu un dactil, sau cu un tribrach.

Q. Horatii Flacci

CARMINA

Liber primus

Odele primelor trei cărți au fost compuse între 31—23 a.
Chr. și publicate la 23.

Ad Maecenatem

Dedicație lui Mecena a primelor trei cărți de ode. Oda e scrisă în anul 23 a. Chr. Metrul odei e micul asclepiad.

Maecenas, atavis edite regibus ¹,
 O et praesidium et dulce decus² meum,
 Sunt quos curriculo³ pulverem Olympicum⁴
 Collegisse juvat⁵, metaque fervidis

1) Mecena descindea dintr'o familie nobilă din Arretium, oraș etrusc.

2) *Decus* = glorie, podoabă.

3) *Curriculo* = la curse.

4) „Pulberea olimpică“ e pentru pulberea oricărui circ.

5) Trebuie luat: *sunt quos... collegisse juvat*=unora le place să adune praful.

Evitata⁶ rotis, palmaque nobilis
 Terrarum dominos evehit ad Deos ;
 Hunc,⁷ si mobilium⁸ turba Quiritium⁹
 Certat tergeminis¹⁰ tollere honoribus ;

5

Illum,¹¹ si proprio condidit horreo
 Quidquid de Libycis verritur areis¹².
 Gaudentem patrios findere¹³ sarculo
 Agros Attalicis condicionibus¹⁴

10

Nunquam dimoveas¹⁵, ut trabe Cypria¹⁶
 Myrtoum pavidus nauā secet mare ;¹⁷

6) *Meta evitata* = ocolind ținta. *Meta* e o piatră dela capătul arenei, pe care carele trebuiau să o ocolească.

7) *Hunc*, subînțeles *juvat* = acestuia îi place.

8—9) *Mobilium Quiritium* = a cetățenilor (alegătorilor) schimbăcioși.

10) *Tergeminis honoribus* : questura, pretura și consulatul sunt cele trei magistraturi superioare.

11) *Illum*, subînțeles *juvat* = aceluia îi place.

12) *Libycis areis* = Ariile libice. Africa era grănarul Italiei.

13) *Gaudentem findere...* = pe cel care se bucură de a spinieca...

14) *Attalicis condicionibus* = cu condițiuni vrednice de regii Attali... Bogăția regilor Attali din Pergam era proverbială.

15) *Dimoveas* = nu l'ai putea îndupleca...

16) *Trabe Cypria*, = pe un vas din lemn de Cypru.

17) *Myrtoum mare* = o parte din Marea Egeică în jurul insulei Myrtos.

Luctantem Icaris fluctibus¹⁸ Africum¹⁹ 15
Mercator metuens, otium et oppidi²⁰

Laudat rura sui: mox²¹, reficit rates
Quassas, indocilis pauperiem pati.²²
Est qui nec veteris pocula Massici²³
Nec partem solido demere de die²⁴ 20

Spernit, nunc viridi membra sub arbuto
Stratus,²⁵ nunc ad aquæ lene capul sacræ.
Multos castra juvant, et lituo tubæ²⁶
Permixtus sonitus, bellaque matribus

Detestata. Manet sub Jove²⁷ frigido 25
Venator, teneræ conjugis immemor,
Seu visa est catulis cerva fidelibus,
Seu rupit teretes Marsus aper²⁸ plagas.

18) *Icaris fluctibus...* = Marea Icarică e între insulele Samos și Icaria.

19) *Luctantem Africum* = vântul Africeii ce se luptă cu.

20) *Oppidi rura sui* = ogoarele din jurul oraşului său natal.

21) *Mox* = de îndată ce nu se mai teme.

22) *Indocilis pauperiem pati* = incapabil de a suporta sărăcia.

23) Vinul de pe colina Massicum din Campania.

24) *Partem solido demere de die* = a lua o parte din ziua întreagă.

25) *Membra... stratus* = întinzându-şi membrele. *Membra*, acus. grec.

26) *Tuba* = trâmbiţă dreaptă; *lituo* = trâmbiţă îndoită.

27) *Sub Jove* = sub cerul liber.

28) *Marsus Aper*, mistreţul din ţara Marşilor. Marşii locuiau în Apenini.

Me doctarum hederæ²⁹ præmia frontium
 Dis miscent³⁰ superis, me gelidum nemus 30
 Nympharumque leves cum Satyris chori
 Secernunt populo, si neque tibias

Euterpe³¹ cohibet, nec Polyhymnia³²
 Lesboum refugit tendere barbiton.³³
 Quod si me lyricis vatibus inseres. 35
 Sublimi feriam sidera vertice.

29) *Hederae*, coroana de iederă era simbolul poezilor.

30) *Miscent* = mă pune în rândul zeilor.

31) *Euterpe* = Muza muzicei. Refuză a mă acompania cu flautul.

32) *Polyhymnia* = Muza poeziei.

33) *Lesboum barbiton* = lira lesbică (cu șapte coarde);
tendere = a instruna.

II.

Ad Caesarem Augustum

Oda scrisă probabil la 29 a. Chr. Strofa safică.

Jam satis terris nivis atque diræ
Grandinis misit Pater,¹ et rubente²
Dextera sacras jaculatus arces,³
Terruit urbem,

Terruit gentes, grave ne⁴ rediret
Sæculum Pyrrhæ,⁵ nova⁶ monstra questæ,

5

1) *Pater* = Jupiter.

2) *Rubente dextera* = cu mâna dreaptă roșie de lumina trăsnetului.

3) *Sacras arces* = Capitoliul.

4) *Terruit ne...* = i-au făcut să se teamă ca să nu se...

5) *Sæculum Pyrrhæ* = potopul din care n'a scăpat decât Deucalion și Pyrrha.

6) *Nova...* = ce se plângea de minunății nemaivăzute.

Omne cum Proteus⁷ pecus egit altos
Visere⁸ montes.

Piscium et summa genus hæsit ulmo,
Nota quæ sedes fuerat columbis, 10
Et superjecto⁹ pavidæ natarunt
Aequore dammæ.

Vidimus flavum Tiberim, retortis
Littore Etrusco violenter undis,¹⁰
Ire dejectum¹¹ monumenta regis¹² 15
Templaque Vestæ,

Ilia dum se nimium querenti¹³
Jactat ultorem, vagus et sinistra
Labitur ripa,¹⁴ Jove non probante,
Uxorius¹⁵ amnis. 20

7) Proteu era păstorul turmelor marine ale lui Neptun.

8) *Egit... visere* = a mânat-o să vadă.

9) *Superjecto æquore* = pe apa revărsată peste uscat.

10) *Retortis.. Undis* = Undele Tibrului fiind respinse cu violență dela malul etrusc. E vorba de inundația Tibrului după asasinarea lui Cezar (44 a. Chr.); țărmul etrusc era 'nalt și abrupt, pe când țărmul stâng era jos; pe el se întindea Roma.

11) *Ire dejectum* = s'a năpustiit asupra; *dejectum* e supin.

12) *Monumenta regis* = Atriul Vestei, în care locuia Marele Pontif. Clădirea era atribuită regelui Numa.

13) *Iliae... querenti* = făgăduște că va răsbuna pe soția sa Ilia care se plângea. Vestala Ilia (sau Rhêa Sylvia) mama lui Romulus și Remus și fiica lui Enea. După o tradiție a fost aruncată în Tîbru, devenindu-i soție. Ea se plânge Tibrului de asasinarea lui Cezar.

14) *Vagus* = revărsându-se; *sinistra ripa* = pe țărmul stâng era Roma.

15) *Uxorius amnis*, Tibrul era soțul ei.

Audiet cives acuisse ferrum,
 Quo graves Persæ melius perirent,¹⁶
 Audiet pugnās, vitio parentum
 Rara¹⁷ juvenus.

Quem¹⁸ vocet Divum populus ruentis
 Imperi rebus¹⁹? prece qua fatigent
 Virgines sanctæ²⁰ minus audientem
 Carmina Vestam?²¹ 25

Cui dabit partes²² scelus²³ expiandi
 Juppiter? Tandem venias precamur,
 Nube candentes humeros amictus,
 Augur²⁴ Apollo; 30

Sive tu mavis, Erycina²⁵ ridens,
 Quam Jocus circum volat et Cupido;
 Sive neglectum genus et nepotes
 Respicis, auctor,²⁶ 35

16) *Quo... perirent* = și-au călit ferul de care ar fi trebuit să piară Perșii.

Perșii aici în loc de Parți.

17) *Rara...juvenus* = tinerețea romană rarită din cauza ticăloșiei părinților.

18) *Quem vocet divum* = pe care dintre zei să-l invoce?

19) *Rebus*, dativ final.

20) *Virgines sanctae* = Vestalele.

21) *Minus audientem carmina Vestam* = pe Vesta ce le ascultă mai puțin cântecele (rugăciunile).

22) *Partes* = rol.

23) *Scelus* = asasinarea lui Cezar.

24) *Augur*, = profet.

25) *Erycina* = Venus, numită astfel dela muntele Eryx din Sicilia, unde avea un templu.

26) *Auctor* = Marte, tatăl lui Romulus.

Heu! nimis longo satiate ludo,²⁷
 Quem juvat clamor, galeæque leves,
 Acer et Mauri peditis²⁸ cruentum
 Vultus in hostem ;

40

Sive mutata juvenem figura
 Ales in terris imitaris,²⁹ almæ
 Fillus³⁰ Maiæ, patiens vocari³¹
 Cæsaris ultor.

Serus³² in cœlum redeas, diuque
 Lætus intersis populo Quirini ;³³
 Neve te nostris vitis iniquum³⁴
 Ocior aura

45

Tollat.³⁵ Hic magnos potius triumphos,³⁶
 Hic ames dici pater³⁷ atque princeps :³⁸

50

27) *Ludo* = războiu.

28) *Acer... vultus* = privirea feroasă a pedestraşului Maur.

29) *Imitaris... juvenem* = iai chipul unui tânăr — al lui August, care avea atunci 34 de ani.

30) *Filius... Maiæ* = Mercur. Avea aripi la picioare (*ales*).

31) *Patiens vocari* = îngăduind să fli numit.

32) *Serus* = *sero*, adv.

33) *Quirinus* = Romulus.

34) *Iniquum nostris vitis* = neputând suferi ticăloşile noastre.

35) *Tollat* = să te înalţe la cer.

36) *Magnos triumphos*, August urma săşi serbeze cele trei triumfuri, împotriva Panomei, a Macedoniei şi a Egiptului.

37) *Dici pater*, August avea să fie mult mai târziu numit „tată al patriei“.

38) August e *Principe al Senatului* dela 28 a. Chr. Oda, fiind din 29, anticipează asupra evenimentului.

Neu sinas Medos³⁹ equitare inultos,⁴⁰
Te duce, Cæsar.⁴¹

39) *Medos* = tot Parții. Această confuzie revine mereu în opera lui Horățiu.

40) = să năvălească, nepedepsiți, peste granițele imperiului roman,

41) = atâta timp cât vei stăpâni tu, o Cezar.

III.

**Ad navim vehementem Virgilium
Athenas**

Nu se cunoaște altă călătorie a lui Virgiliu de cât cea dela 19 a. Chr. Probabil că poetul avusese însă de mai de mult intenția de a vizita Grecia, când a fost compusă oda. Distih format dintr'un gliconic și un asclepiad minor.

Sic¹ te Diva potens Cypri,²
Sic fratres Helenæ,³ lucida sidera,
Ventorumque regat pater,
Obstrictis allis, præter Iapyga,⁴

1) *Sic* = cu această condiție.

2) = Venus, adorată în Cipru.

3) = Dioscurii, Castor și Polux, deveniți constelația Gemenilor.

4) *Iapyga* = Iapyxul, vânt de N.-V. favorizează navigația din Italia în Grecia; *pater ventorum*, Eol.

Navis, quæ tibi creditum 5
 Debes⁵ Virgillum, finibus Atticis
 Reddas incolumem, precor,
 Et serves animæ dimidium meæ.

Illi robur et æs triplex⁶
 Circa pectus erat, qui fragiliem truci 10
 Commisit pelago ratem
 Primus, nec timuit præcipitem Africum

Decertantem Aquilonibus⁷
 Nec tristes Hyadas,⁸ nec rabiem Noti,
 Quo non arbiter Hadriæ⁹ 15
 Major, tollere seu ponere vult freta.

Quem Mortis timuit gradum,¹⁰
 Qui siccis oculis monstra natantia,
 Qui vidit¹¹ mare turgidum, et
 Infames scopulos Acroceraunia? ¹² 20

5) *Quæ... debes* = care ne datorezi pe Virgiliu ție încredințat.

6) *Robur et æs triplex* = un înveliș de stejar și trei de bronz.

7) = Năvalnicul vânt al Africei, încăerându-se cu cri-vățul.

8) *Hyades*, o constelație al cărei răsărit și apus sunt însoțite de furtuni.

9) Notul (vânt de sud) decât care nu-i altul mai stăpân peste Adriatica.

10) = de ce apropiere (înfățișare) a morții se mai putea teme, acela care...

11) *Siccis oculis vidit* = a văzut cu ochi uscați (neînfricoșat).

12) = promontoriu din Epir.

Nequicquam Deus abscidit
 Prudens Oceano dissociabili¹³
 Terras, si tamen impia
 Non tangenda rates transiliunt vada.

Audax omnia perpeti¹⁴ 25
 Gens humana ruit per vetitum nefas;
 Audax Iapeti genus¹⁵
 Ignem fraude mala¹⁶ gentibus intulit;

Post ignem ætheria domo
 Subductum, Macies et nova¹⁷ Febrium 30
 Terris incubuit cohors,
 Semotique prius tarda necessitas

Leti corripuit¹⁸ gradum.
 Expertus¹⁹ vacuum Dædalus aera
 Pennis non homini datis; 35
 Perrupit Acheronta Herculeus labor.²⁰

13) *Oceano dissociabili* = prin marea care desparte.
 Abl. de separație.

14) *Audax perpeti* = îndrăzneț în a înfrunta.

15) = Prometeu, fiul lui Iapet.

16) = printr'un furt ce avea să aducă nenorociri.

17) *Nova cohors* = un alai de boale, necunoscute până acum.

18) *Necessitas leti semoti prius* = nevoia morții care odinioară venia târziu; *corripuit* = a îuțit pasul.

19) *Expertus*, subînț. *est* = Dedal (celebrul arhitect al labirintului) a ispitit cerul gol...

20) = munca lui Hercule. El a pătruns și în infern, răpind Cerberul, pentru a libera pe Pirithous și Teseu.

Nil mortalibus ardui²¹ est ;
Cœlum ipsum petimus stultitia,²² neque
Per nostrum patimur scelus²³
Iracunda Jovem ponere fulmina.²⁴

40

21) *Nil...* *ardui*, genet. partitiv. = nimic nu e greu.

22) = în nebunia noastră.

23) = Din pricina crimelor noastre.

24) = nu dăm răgaz lui Joe să-și părăsească fulgerile
mânioase.

IV.

Ad Sestium

L. Sestius, partizan al lui Pompei, a devenit prietenul lui August, a fost consul la 23 a. Chr. Data odei necunoscută.

Metru : un distih compus dintr'un arhilojian major, și un senar iambic catalectic.

Solvitur acris hiems grata vice¹ veris et Favoni²

Trahuntque³ siccas machinæ carinas,

Ac neque jam stabulis gaudet pecus aut arator igni

Nec prata canis albicant pruinis.

Jam Cytherea choros ducit Venus, imminente⁴ luna

Junctæque Nymphis Gratiaë decentes

5.

1) = prin sosirea (succesiunea) plăcută.

2) = Zefir, vânt de apus.

3) = Pârghiile trag la mare corăbiile ce fusesse scoase pe uscat.

4) = luna atârând deasupra = la lumina lunii.

Alterno terram quatiunt pede,⁵ dum graves Cyclopum
Vulcanus ardens urit⁶ officinas.

Nunc decet aut viridi nitidum caput impedire⁷ myrto
Aut flore, terræ quem ferunt solutæ.⁸ 10
Nunc et in umbrosis Fauno decet immolare⁹ lucis,
Seu poscat agna, sive malit¹⁰ hædo.

Pallida Mors æquo pulsat pede pauperum tabernas
Regumque turres.¹¹ O beate¹² Sesti,
Vitæ summa brevis spem nos vetat inchoare longam,¹³ 15
Jam te premet nox,¹⁴ fabulæque Manes,¹⁵

5) = dansând, bat pământul când cu un picior, când cu celalt.

6) = în timp ce inflăcăraturul Vulcan dă foc (*urit*) cuptoarelor Ciclopilor. E vorba de vulcanii ce-și încep activitatea primăvara.

7) = a încununa; *nitidum caput* = capul luciu de parfumuri.

8) *Terræ solutæ* = pământul desfăcut; ce se deschide, primăvara.

9) *Fauno... immolare* = a aduce jertfe Faunului (la idele lui Februarie).

10) Și după *poscat* și după *malit* subînț. *sibi immoltri* (urmat de abl. *agna, hædo*.)

11) *Turres*, în înțeles de palate; *tabernas* = bordeie.

12) Particip. de la *beare*: bogatule, fericitule.

13) = scurtimea (*brevis summa*) vieții ne împiedică de a urzi (*inchoare*) o speranță lungă.

14) *Jam te premet nox* = te și acopere noaptea veșniciei. După *jam* ne-am fi așteptat la prezent nu la viitor.

15) *Manes fabulæ* = zeii Mani din basme (*fabulæ* e nom. pl. cu funcție de apozitie.)

Et domus exilis¹⁶ Plutonia; quo simul mearis,
Non regna vini sortiere talis...¹⁷

16) *Exilis* = sau jalnică sau neincăpătoare.

17) La orice ospăț se alegea prin sort un rege al ospățului, care fixa numărul paharelor, pe care trebuia să-l bea fiecare; *mearis* = *meaveris*; *sortiere* = *sortieris*.

Ad Agríppam

M. Vipsanius Agrippa (63 — 12 a. Chr.) generalul celebru devenit ginerele lui August (29); a fost de trei ori consul. Data odei, probabil 30 sau 29.

Strofa asclepiadă A.

Scriberis Vario¹ fortis et hostium

Victor, Mæonii carminis alite,²

Quam rem cumque ferox navibus aut equis³

Miles, te duce, gesserit.

1) = Vei fi cântat de Variu.—L. Varius Rufus (74—14 a Chr.) poet și prieten al lui Virgilu, autor al unei epoei *De morte Caesaris*.

2) = *Alite* (= Vario) *carminis Mæonii* = vulturul poeziei epice. Se crede că Homer s'a născut la Smirna, oraș din Meonia.

3) = *scriberis a Vario et scribentur res quascumque* = vei fi cântat de V, și vor fi cântate faptele, pe care le-a săvârșit soldatul; *navibus et equis* = pe mare și pe uscat.

Nos, Agrippa, neque hæc dicere, nec gravem
 Pelidæ stomachum⁴ cedere nescii,
 Nec cursus duplicis⁵ per mare Ulyxei,
 Nec sævam Pelopis domum⁶

Conamur, tenues grandia,⁷ dum pudor⁸
 Imbellisque lyræ Musa potens⁹ vetat
 Laudes egregii Cæsaris et tuas
 Culpa deterere ingeni.¹⁰

Quis Martem tunica tectum adamantina¹¹
 Digne scripserit,¹² aut pulvere Troico

4) = mânia fatală a lui Achile (fiul lui Peleu) care nu ştia să cedeze. Subiectul *Iliadei*.

5) = rătăcirile pe mare ale vicleanului Ulise. Subiectul *Odiseei*.

6) = neamul crud al lui Pelops. Tragedia Atrizilor a fost tratată de Varius în *Tieste*.

7) *Tenues grandia* = noi (= eu) care suntem prea neînsemnaţi faţă de astfel de subiecte mari.

8) *Dum pudor, -vetat* = căci mă împiedică sfiiciunea.

9) *Imbellis lyræ Musa potens* = o Muză stăpână pe o liră paşnică. Genul poeziei lui Horaţiu excludea subiectele eroice.

10) *Culpa ingeni* = din lipsă de talent.

11) *Martem tunica tectum adamantina* = Marte cu tunica lui de oţel. *Adamas* e un metal tare, ce se presupune a fi fost oţelul.

12) *Quis... digne scripserit* = cine ar putea zugrăvi cu vrednicie (fiind la înălţime).

Nigrum Merionen,¹³ aut ope Palladis
Tydiden¹⁴ Superis parem?

15

13) Merion, un cretan, fiul lui Molos; era vizitiul lui Idomeneu. Erou homeric. *Pulvere troico* = negru de pulberea troiană.

14) Diomedea, fiul lui Tideu. Cu ajutorul Minervei (*ope Palladis*) a rănit pe Marte și pe Diana (deci = *parem Superis*).

VII.

Ad Plancum

L. Munatius Plancus, rând pe rând prieten al lui Pompei și al lui Cezar, a părăsit pe Octav pentru Antoniu și s'a întors apoi la Octav; a guvernat Gallia transalpină și Siria. Data probabilă a odei e 29 a. Chr.

Metru: distihuri compuse dintr'un hexamtru și un quaternar dactilic.

Laudabunt¹ alii claram Rhodon, aut Mitylenen,²
Aut Epheson,³ bimarisve Corinthi⁴

1) *Laudabunt* are valoare de *laudent* = laude alții.

2) Mitilene, capitala insulei Lesbos.

3) Efes, mare oraș din Asia.

4) Corintul e așezat pe două mări.

Mœnia, vel Baccho Thebas vel Apolline Delphos
Insignes,⁵ aut Thessala Tempe;⁶

Sunt quibus unum opus est, intactæ Palladis urbem⁷ 5
Carmine perpetuo celebrare et
Undique decerptam fronti præponere olivam;⁸
Plurimus in Junonis honorem⁹

Aptum dicet equis¹⁰ Argos dītesque Mycēnas.¹¹ 10
Me nec tam patiens¹² Lacedæmon,
Nec tam Larissæ percussit¹³ campus opimæ
Quam domus Albunæ¹⁴ resonantis,

Et præceps Anio,¹⁵ a: Tiburni¹⁶ lucus et uda
Mobilibus pomaria rivis.

1) Teba e locul de naștere a lui Bacus; la Delfi e oracolul lui Apolin.

6) *Tempe*, ac. pl. neutru; celebra vale din Tesalia.

7) Atena; *intactae* = fecioarei.

8) = Să-și încunune fruntea cu o ramură culeasă de pretutindeni (din toată Atica); adică: va cânta toate localitățile însemnate ale Aticei.

9) = *plurimi* = cei mai mulți; *in honorem Junonis* = zeița Junona era în deosebi adorată la Argos.

10) *Aptum equis* = Argosul cel potrivit pentru cai, — din cauza pășunelor.

11) Micene, oraș lângă Argos, capitala lui Agamemnon

12) = Sparta cea severă.

13) = *Me nec... percussit* = pe mine nu m'a impresionat, nu mi-a plăcut. Larissa, oraș din Tesalia, patria lui Achile.

14) *Domus Albunæ* = peștera Albunei sgomotoase. O peșteră dela Tibur, din care ieșea un isvor sulfuros.

15) Anio, azl Teverone, afluent al Tiburului.

16) Tiburnus, fiul lui Amfiaraus, fundatorul mitic al Tiburului.

Albus¹⁷ ut obscuro deterget nubila cœlo
 Sæpe Notus neque parturit imbres

Perpetuo, sic tu sapiens finire memento
 Tristitiam vitæque labores
 Molli,¹⁸ Plance, mero, seu te fulgentia signis¹⁹
 Castra tenent, seu densa tenebit

Tiburis umbra tui.²⁰ Teucei Salamina patremque
 Cum fugeret,²¹ tamen uda Lyæo
 Tempora populea fertur vinxisse corona,²²
 Sic tristes affatus amicos:

Quo nos cumque feret melior fortuna parente,²³
 Iblimus, o socii comitesque.
 Nil desperandum Teucro duce et auspice Teucro;²⁴
 Certus²⁵ enim promisit Apollo

17) *Albus...-Notus*, vânt de S. — S.-V.; e alb pentru că spală cerul de nori.

18) *Molli* = vin dulce.

19) = fie că ești în taberele strălucitoare de steaguri.

20) Plancus avea o vilă la Tibur.

21) Teucer, fiul lui Telamon, regele Salaminei, cel mai bun arcaș al Greciei în războiul Troei. A fost isgonit de tatăl său, pentru că n'a împiedecat sau răzbunat moartea fratelui său Ajax. El a fondat alt oraș Salamina în Cipru.

22) = se spune că își încununase tâmpilele ude de vin (*Lyæo*, epitet al lui Bacus) cu o coronă de plop.

23) = oriunde (*quocumque*) ne va mâna o soartă mai blândă decât tata.

24) = sub auspiciile lui Teucer. Expresie romană.

25) = Apolon cel vrednic de crezare.

Ambiguam tellure nova Salamina futuram.²⁶

O fortes, pejoraque passi

30

Mecum sæpe viri, nunc vino pellite curas;

Cras ingens iterabimus²⁷ æquor.“

26) *Ambiguam Salamina* (ac. grec) = a doua Salamină pe un pământ nou.

27) = vom lua din nou drumul mării...

VIII.

Ad Lydiam.

Data necunoscută. Distihuri compuse dintr'un aristofanian și un safic major.

Lydia, dic, per omnes
Te Deos oro, Sybarin cur properes amando
Perdere; cur apricum
Oderit campum¹, patiens² pulveris atque solis.

Cur neque militares
Inter æquales equitat,³ Gallica nec lupatis
Temperat ora frenis?⁴
Cur timet flavum Tiberim tangere?⁵ cur olivum

5

- 1) Câmpul lui Marte; *apricum* = expus la soare.
- 2) *Patiens* = el care odinoară îi suporta...
- 3) *Gallica ora* = *ora equorum gallorum*.
- 4) *Lupatis frenis* = cu o zăbală cu niște țepi ca dinții de lup.
- 5) = să se scalde.

Sanguine viperino⁶
 Cautius vitat, neque jam livida gestat armis 10
 Bracchia,⁷ sæpe disco,
 Sæpe trans finem jaculo nobilis expedito?⁸

Quid latet,⁹ ut marinæ
 Filium dicunt Thetidis¹⁰ sub¹¹ lacrimosa Trojæ
 Funera, ne virills 15
 Cultus¹² in cædem et Lycias proriperet catervas?¹³

6) = fuge de untdelemn (cu care se ungeau lupiatorii) mai amarnic (*cautius*) ca de sângele de viperă.

7) = nu are (*gestat = habet*) brațele strivite (*livida*) de arme.

8) *Jaculo nobilis expedito* = cunoscut (distingându-se) prin aruncarea lăncii.

9) = de ce se ascunde la tine (subînțeles *apud te*).

10) = Achile, fiul zeiței marine Tetis.

11) = în apropierea războiului (*funera*) troian.

12) După o legendă Achile s'a ascuns sub haine femești ia Scyros printre fetele lui Licomede, ca să nu participe la războiul troian.

13) = *in cædem Lyciarum catervarum*. Licienii erau principalii aliați ai Troenilor; *ne proriperet* = să nu-l târască haina bărbătească.

IX.

Ad Thaliarchum.

Taliarchul e „regele ospățului“ ales prin sorț.
Data odei nesigură, poate 30, 29 a. Chr. Strofa al-
caică.

Vides ut alta stet nive¹ candidum
Soracte² nec jam sustineant onus
Silvæ laborantes³, geluque
Flumina constiterint acuto.⁴

Dissolve⁵ frigus, ligna super foco
Large reponens, atque benignius⁶

5

-
- 1) = se înalță alb de zăpadă groasă.
 - 2) Soracte, munte la răsăritul Romei.
 - 3) = ostente.
 - 4) = frigul înțepător.
 - 5) = alungă.
 - 6) = din belșug.

Deprome quadrimum Sabina,
O Thaliarche, merum diota.⁷

Permitte divis cetera, qui simul⁸
Stravere ventos æquore fervido 10
Deproellantes, nec cupressi,
Nec veteres agitantur orni.

Quid sit futurum cras, fuge quærere, et
Quem Fors dierum cumque dabit, lucro 15
Appone;⁹ nec dulces amores
Sperne, puer,¹⁰ neque tu choreas.

Donec¹¹ virenti canities abest
Morosa. Nunc et Campus, et areæ,¹²
Lenesque sub noctem susurri¹³
Composita¹⁴ repetantur¹⁵ hora. 20

7) *Sabina diota* = din amfora sabină.

8) = *simul ac.* = de îndată ce

9) = privește-o ca pe un câștig (*quem dierum cumque*
= *quemcumque diem* = pe orice zi).

10) = cât timp ești încă tânăr.

11) *Donec virenti canities abest morosa* = cât timp
părul cărunt îți va lipsi ție ce ești verde încă = cât timp
bătrânețea cea uricioasă nu-ți va încărungi părul.

12) *Campus* = câmpul lui Marte; *areae* = locurile de
grimblare.

13) = convorbirile șoptite.

14) *Composita hora* = la ceasul hotărât, de întâlnire.

15) *Repetantur* = să fie căutate = e vremea lor.

Nunc et latentis proditor¹⁶ intimo
Gratus puellae¹⁷ risus ab angulo
Pignusque¹⁸ dereptum lacertis
Aut digito male pertinaci.¹⁹

16) *Proditor... risus* = răsul care trădează.

17) *Latentis puellae ab angulo* = a fetei ce se ascunde în ungher.

18) *Pignus*, întâiu e brățarea, apoi inelul.

19) *Digito male pertinaci* = de pe degetul ce se apără rău = ce lasă să i se ia inelul,

X.

Ad Mercurium.

Scrisă în vederea unei serbări a lui Mercur ; dată
nesigură. Strofa safică.

Mercuri, facunde nepos Atlantis,¹
Qui feros cultus hominum recentum²
Voce formasti catus³ et decoræ
More palæstræ,⁴

Te canam, magni Jovis et Deorum
Nuntium, curvæque lyræ parentem⁵,

5

- 1) Mercur era fiul Maei, fiica lui Atlas.
- 2) = ai primilor oameni (creați de curând)
- 3) = iscusit
- 4) = ai format pe oameni, învățându-i să vorbească
(voce) și prin instituția (more) jocurilor gimnastice (pa-
laestrae) care înfrumusețează corpul (decorae).
- 5) = născocitorul.

Callidum, quidquid placuit, jocosus⁶
Condere furto.

Te,⁷ boves olim nisi reddidisses 10
Per dolum amotas, puerum minaci
Voce dum terret, viduus pharetra
Risit⁸ Apollo.

Quin et Atridas, duce te, superbos 15
Ilio dives Priamus relicto⁹,
Thessalosque ignes¹⁰ et iniqua Trojae
Castra fefellit.

Tu pias lætis animas reponis
Sedibus,¹¹ virgaque levem coerces

6) = printr'un furt făcut în glumă. De fapt, Mercur e zeul furturilor făcute în serios.

7) *Te... puerum minaci voce dum terret* = pe tine, copil încă, în timp ce Apolon te sperie cu glasul lui amenințător, de nu i-al fi dat îndărăt boii, pe care îi luasăși prin viclenie.— Alungat din cer, Apolon păzia turmele regelui Admet din Tesalia.

8) = văzându-se furat (*viduus* = lipsit de) și de tolbă, a zâmbit. Mercur îi furase și tolba.

9) = părăsind Troia. Încărcat cu daruri (*dives*), Priam s'a dus să răscumpere corpul lui Hector dela Achile.

10) *Thessalosque ignes... fefellit* = a înșelat cu ajutorul tău, (*duce te*) supravegherea Atrizilor trufași, și focurile tesalice (= focurile gărzii lui Achile) și lagărele vrășmașe ale Troiei.

11) = tu duci în locașurile fericțiilor.

Aurea turbam,¹² superis Deorum
Gratus et imis.¹³

20

12) = cu vârguța de aur (= *caduceul*) tu aduni (*coerces*) ceata ușoară a sufletelor.

13) *Superis Deorum gratus et imis* = tu, care ești iubit și de zeii de sus (din Olimp) și de cei din infern.

XI.

Ad Leuconoen.

Data nesigură între 29—26 a. Chr. Metrul : marele
ascleplad.

Tu ne quæsieris, scire nefas,¹ quem mihi, quem tibi
Finem² Di dederint, Leuconoe; nec Babylonios
Tentaris numeros.³ Ut melius,⁴ quidquid erit, pati!
Seu plures hiemes,⁵ seu tribuit Juppiter ultimam,

1) = e oprit de zei.

2) = capătul zilelor.

3) = calculele astrologilor chaldei; *tentaris* = *tentaveris*.

4) = cu cât e mai bine!

5) = ani.

Quæ nunc oppositis debilitat pumicibus mare
 Tyrrhenum⁶, sapias, vina liques,⁷ et spatio brevi
 Spem longam reseces⁸. Dum loquimur, fugerit⁹ invida
 Aetas: carpe diem,⁹ quam minimum credula¹⁰ postero.

5

6) *Debilitat pumicibus oppositis* = această iarnă ce zdrobește valurile mării tireniene de stâncele din față.

7) *Liques* dela *liquare* = a strecura, limpezi. Cei vechi conservau vinul cu rășină; el trebuia deci limpezit.

8) = să tai dintr'o viață (*spatio*) scurtă o lungă speranță.

9) *Fugerit, viit. II* = timpul a și trecut!

10) = bucură-te de ziua de azi.

11) = încrezându-te (*Leuconoe*) cât mai puțin în ziua de mâine.

XII.

Ad Caesarem Augustum.

Data între 25—23. Strofa safică.

Quem virum aut heroa lyra vel acri¹
Tibia sumis celebrare, Clio?²
Quem Deum? Cujus recinet jocosa
Nomen imago,³

Aut in umbrosis Heliconis oris,
Aut super Pindo gelidove in Hæmo?⁴

1) *Acri tibia* = cu flautul cu sunetul ascuțit.

2) Clio e muza istoriei și, deci, și a poeziilor ce preamăresc pe un om mare.

3) = ecoul șăgalnic. Ia: *Cujus nomen jocosa imago recinet...*

4) Heliconul, munte în Beoția; Pindul în Tesalia; Hemus (Balcanii) în Tracia; munți iubii de Muze.

- Unde vocalem temere⁵ insecutæ
 Orphea silvæ,
- Arte materna⁶ rapidos morantem
 Fluminum lapsus celeresque ventos, 10
 Blandum et auritas fidibus canoris
 Ducere⁷ quercus.
- Quid prius dicam solitis Parentis⁸
 Laudibus, qui res hominum ac Deorum,
 Qui mare ac terras variisque mundum 15
 Temperat horis?⁹
- Unde¹⁰ nil majus generatur ipso,
 Nec viget quicquam simile aut secundum;¹¹
 Proximos illi tamen occupavit¹²
 Pallas honores, — 20

5) = de pe care (*unde* = Haemus) pădurile s'au luat fără voe (*temere*) după Orfeu cel cu glasul frumos (*vocalem*).

Orphea, ac. grec.

6) = cu ajutorul artei învățată de la mama sa. Muza Calliope era mama lui Orfeu.

7) = el (Orfeu) care făcea să se oprească (*morantem*) etc.; și prin dulceața cântecului (*fidibus canoris*) lui blând (= *ita blande canentem ut duceret*) ducea după el stejarii ce-l ascultau (*auritas* = aveau urechi).

8) = Jupiter; ce-ași putea să cânt însă înainte de a fi înălțat laudele cuvenite Tatălui?.

9) = Anotimpuri.

10) = *ex quo* = de la care (de la Jupiter).

11) = nimic nu există (*viget*) asemenea sau aproape (*secundum*) de dânsul.

12) = Minerva a ocupat totuși locul de lângă dânsul = în urma lui Jupiter pășește Minerva.

Prœllis audax. Neque te silebo,
 Liber,¹³ et sævis inimica virgo
 Beluis,¹⁴ nec te, metuende certa¹⁵
 rucce sagitta.

Dicam et Alciden puerosque Ledæ,¹⁶ 25
 Hunc equis, illum superare pugnis¹⁷
 Nobilem; quorum simul alba¹⁸ nautis
 Stella refulsit,

Defluit saxis agitated umor,¹⁹ 30
 Concidunt venti fugiuntque nubes,
 Et minax, quod sic voluere, ponto
 Unda recumbit.

Romulum post hos prius, an quietum
 Pompili regnum memorem, an superbos 35
 Tarquini fasces,²⁰ dubito, an Catonis²¹
 Nobile letum.

13) = Bacus.

14) = Diana.

15) *Certa sagitta* = prin săgeata ce nu dă greș.

16) Alcide = Hercule, nepotul lui Alceu. *Pueros Ledæ* = Castor și Pollux.

17) = unul cunoscut la curse (*equis*; e vorba de Castor) celalt prin lupta cu pumnii.

18) = constelația Gemenilor, favorabilă corăbierilor.

19) = valurile înfuriate se scurg de pe stânci (*saxis*, abl. separației) = încetează de a le mai bate.

20) = fascele trufașe ale lui Tarquiniu. Tarquiniu Superbul a introdus fascele din Etruria.

21) Caton din Utica, ce s'a sinucis pentru a nu cădea în mânilor lui Cezar.

Regulum et Scauros,²² animæque magnæ
 Prodigum Paullum,²³ superante Pœno,
 Gratus insigni referam Camera,²⁴
 Fabriciumque.²⁵

40

Hunc, et intonsis Curium capillis,²⁶
 Utilem bello, tulit et Camillum²⁷
 Sæva²⁸ paupertas, et avitus apto
 Cum Lare fundus.²⁹

Crescit occulto velut arbor ævo
 Fama Marcelli;³⁰ micat inter omnes
 Jullum sidus,³¹ velut inter ignes³²
 Luna minores.

45

22) M. Atilius Regulus, consulul (256 a. Chr.) care a căzut în mânil Cartaginezilor, la care a și murit.

Saurii o familie celebră.

23) L. Aemilius Paullus, consulul mort la Cannæ; = ce și-a dat (*prodigum*) marele lui suflet în lupta, în care a biruit Anibal (*superante Poeno*).

24) = recunoscător (*gratus*) voi cânta într'un cântec anume (*insigni camena*).

25) C. Fabricius Luscinus, învingătorul lui Pyrrhus.

26) = cel netuns. Până la 454 a. Chr. Romanii purtau plete și barbe. *Marcus Annii Curius Dentatus* a refuzat aurul Samniților.

27) M. Furius Camillus ce a scăpat Roma de Gali.

28) = sărăcia cea aspră (*saeva*) a produs (*tulit*)...

29) = ogorul strămoșesc; *cum Lare apto* = cu casa potrivită (modestă).

30) *M. Claudius Marcellus*, de cinci ori consul; *occulto ævo* (abl) = în trecerea timpului = pe nesimțite.

31) Iuliu Cezar; = steaua familiei lui.

32) = stele.

Gentis humanæ pater atque custos,
 Ori Saturno, tibi cura magni 50
 Cæsaris fatis data: tu secundo
 Cæsare³³ regnes.

Ille, seu Parthos Latio imminentes
 Egerit justo³⁴ domitos triumpho,
 Sive subjectos Orientis oræ 55
 Seras et Indos,³⁵

Te minor latum reget æquus³⁶ orbem;
 Tu gravi curru quatis Olympum,
 Tu parum castis³⁷ inimica mittes
 Fulmina lucis. 60

33) = tu să domnești, August fiind al doilea după tine.

34) = îi va purta (*egerit*), învinși, în fața carului său, așa cum meritau (*justo triumpho*).

35) Serii și Inzii dela capătul răsăritului (*subjectos orae orientis*).

36) = mai pe jos decât tine (*te minor*) dar cu dreptate (*aequus*) va domni peste întreg universul.

37) *Param castis lucis* = în dumbrăvile pângărite.

XIV.

Ad Rempublicam.

După unii oda e din 32, adică din timpul pregătirii luptei de la Actium; alții o pun la 29, când Octav a voit să părăsească puterea. Strofa asclepiadă B.

O navis, referent in mare te novi¹
Fluctus. O quid agis? fortiter occupa
Portum.² Nonne vides ut
Nudum remigio latus,

Et malus celeri saucius Africo,³
Antennæque gemant, ac sine funibus

5

1) *Novi*, sens adverbial = din nou.; *referent* = te vor smulge.

2) = pune-te la adăpost de furtună.

3) = catargul rupt de repedele vânt al Africii.

Vix durare carinæ
Possint imperiosius⁴

Aequor ? Non tibi sunt integra lintea,
Non Di, quos iterum pressa voces malo⁵ 10
Quamvis Pontica pinus,
Silvæ filia nobilis,⁶

Jactes et genus et nomen inutile,⁷
Nil pictis timidus navita puppibus⁸ 15
Fidit. Tu, nisi ventis
Debes ludibrium⁹, cave.

Nuper sollicitum quae mihi tædium,¹⁰
Nunc desiderium curaque non levis,

4) = abia pot rezista (*durare*) mării tot mai năprasnice (*imperiosius*); *Carinae*, plur poetic.

5) = nu' mai ai zei protectori (subînţeles *integri*) ca să-i mai implori încă odată la primejdîe (*pressa malo* = strâmtorată de primejdie).

6) = deşi eşti brad din Pont, fiică a unei nobile păduri. Pădurile Pontului furnizau material de corăbii.

7) *Quamvis...*, *jactes et genus et nomen inutile* = deşi te lauzi cu neamul şi cu numele tău nefolositor (nu-i ma aduce nici un ajutor numele ilustru). i

8) = nu se mai încrede în pupele zugrăvite. Cei vechi zugrăveau pe dinafară corăbiile.

9) = de nu vrei să devii jucăria vânturilor.

10) = tu, care mi-ai fost odinioară pricină de măhnire (*taedium*) iar acum de dragoste şi nu de mică grijă.

Interfusa nitentes
Vites¹¹ æquora Cycladas.¹²

20

11) *Vites interfusa æquora nitentes Cycladas* = să eviți apele ce curg printre Cicladele strălucitoare.

Marea dintre Ciclade era privită ca primejdioasă.

12) = strălucitoare (poate din pricina marmurei din Cislade (de pildă dela Paros).

XV.

Nerei Vaticinium.

Data probabilă 31—30. Strofa asclepiadă A.

Pastor¹ cum traheret per freta navibus
Idæis² Helenen perfidus hospitam,³
Ingrato⁴ celeres obruit otio
Ventos, ut caneret fera

1) Paris, fiul lui Priam, care a fost crescut de niște păstori; *cum traheret* = pe când ducea.

2) = vase construite cu lemn de pe muntele Ida. — munte de lângă Troia.

3) Menelau dăduse ospitalitate lui Paris.

4) *Otio ingrato* = a potolit vânturile repezi într'o li-niște neplăcută (vânturilor) sau *nedorită* (de Paris care ar fi voit să meargă cât de repede).

Nereus⁵ fata : « Mala ducis avi⁶ domum
 Quam⁷ multo repetet Græcia milite,
 Conjurata tuas rumpere⁸ nuptias
 Et regnum Priami vetus. » 5

Heu, heu! quantus equis, quantus adest viris
 Sudor! quanta moves funera Dardanæ
 Genti!⁹ Jam galeam Pallas¹⁰ et ægida
 Currusque et rabiem parat. 10

Nequicquam, V neris præsidio feriox,¹¹
 Pectes cæsariem, grataque feminis
 Imbelli cithara carmina divides;¹²
 Nequicquam thalamo graves¹³ 15

5) Zeu marin, ce avea darul profeției. Ordinea e aceasta: pe când Paris ducea pe Elena... Nereu a potolit vânturile... ca să-i prezică destinul.

6) = sub rele auspicii.

7) = *Helenen* = Elena — o femeie, pe care o va cere Grecia cu multă armată.

8) = ce s'a jurat să-ți deslege (*rumpere*) căsătoria și să distrugă (tot *rumpere*) bătrânul reșat al lui Priam.

9) = câte morți pregătești (*moves*) neamului Dardan (Troenilor). — Nereu are o viziune a războiului Troian.

10) Minerva a luat partea Grecilor; *ægida* = platoșa Minervei, pe care spânzura capul Gorgonei.

11) = în zadar mândru de sprijinul Venerei = în zadar, bazându-te pe sprijinul Venerei. — Venus era de partea Troenilor.

12) = vei cânta (*divides*) cântece plăcute femeilor (Elenei și surorilor lui Paris).

13) = în zadar te vei ascunde (*vitabis*) în iatac (*thalamo*) de lăncile grele (*graves*) și de sgomot (*strepitum*) și de Ajax ce urmărește lute (*celerem sequi* = *celerem in sequendo*).

Hastas, et calami spicula Gnosii¹⁴
 Vitabis, strepitumque, et celerem sequi
 Ajacem; ¹⁵ tamen, heu! serus ¹⁶ adulteros
 Crines pulvere collines. 20

Non Laertiaden,¹⁷ exitium tuæ
 Gentis, non Pylum Nestora¹⁸ respicis?
 Urgent impavidi te Salaminus
 Teucer et Sthenelus¹⁹ sciens

Pugnae, sive opus est imperitare equis, 25
 Non auriga piger; Merionen²⁰ quoque,
 Nosces. Ecce furit te reperire atrox
 Tydides,²¹ melior patre;

Quem tu, cervus uti vallis in altera
 Visum parte lupum,²² graminis immemor, 30

14) = trestia din Gnosos (oraş din Creta) = săgeata cretană.

15) Ajax fiul lui Oileu.

16) = în loc de *sero*.

17) Ulise, fiul lui Laerte.

18) Nestor, bătrânul rege din Pylos.

19) = te ajung din spate (*urgent*). Teucer, fiul lui Telamon, regele Salaminei; Sthenelus, vizitiul şi prietenul lui Diomede.

20) Merion e prietenul şi vizitiul lui Idomeneu.

21) = Diomede, regele Etoliei, fiul lui Tideu.

22) = de care (*quem*) vei fugi (*fugies*) cum fuge (*fugit*) cerbul, uitând de păscut, de lupul văzut de cealaltă parte a văii (*in altera parte vallis*)

Sublimi fugies mollis anhelitu²³,
Non hoc pollicitus tuæ²⁴.

Iracunda diem proferet Ilio
Matronisque Phrygum classis Achillei²⁵;
Post certas hiemes²⁶ uret Achaicus²⁷
Ignis Pergameas domos."

35

23) *Mollis* se raportă la Paris = tu, nemernicul; *sublimi anhelitu* = cu respirația pe sus = ținând capul sus ca să respiri = gâfâind.

24) = tu care ai făgăduit altceva Elenei tale (*tuæ*);—adică i-a făgăduit o atitudine mai bărbătească.

25) *Iracunda classis Achillei* = flota mâniașă a lui Achile = mânia flotei lui Achile.

E vorba de mânia lui Achile pentru că Agamemon i-a luat pe captiva Briseis. Această mânie, care e subiectul Iliadei, va prelungi viața Iliionului și femeilor Troenilor (*proferet diem Ilio matronisque Phrygum*).

26) *Post certas hiemes* = după un număr sigur de ierni = după un număr de ani hotărâți de destin.

27) *Ignis Achaicus* = focul Grecilor.

Palinodia.

Palinodie înseamnă o retractare. Data odei e nesigură — Strofa alcaică.

O matre pulchra filia pulchrior,
 Quem crimosus cumque voles modum
 Pones iambis¹, sive flamma
 Sive mari libet Hadriano².

Non Dindymene³, non adytis quatit

1) *Quemcumque voles modum pones iambis crimosus* = vei pune iambilor mei insultatori sfârșitul pe care-l vei voi. — Inventat de Archiloch, iambul era versul propriu al satirei.

2) = fie că îți place (să le pui capăt) în foc sau aruncându-le în marea Adriatică. — *Hadriano* e pentru *Hadriatico*.

3) = Cibela, supranumită *Dindymene*, pentru că avea un templu pe muntele Dindymene din Frigia.

Mentem sacerdotum incola Pythius⁴,
 Non Liber æque,⁵ non acuta
 Sic geminant Corybantes æra,⁶

Tristes⁷ ut iræ, quas neque Noricus
 Deterret ensis⁸, nec mare naufragum,
 Nec sævus ignis, nec tremendo
 Juppiter ipse ruens⁹ tumultu.

10

Fertur Prometheus¹⁰, addere principi
 Limo coactus¹¹ particulam undique

4 = locuitorul Pythic = Apolon. Ordinea: *incola Pythius quatit mentem sacerdotum adytis* = Apolon sgudue mintea preoşilor săi în templu (*adytis* e ablativ).

E vorba de delirul profeţiilor pythice.

5) = Bacus. — E vorba de delirul bachic; *non æque* = nu la fel.

6) = nu astfel bat Coribanţii din ţimbalele cu sunetul ascuţit; adică: nu astfel exaltează Cibela sufletele Coribanţilor săi, când bat din ţimbale.— Coribanţii erau proeţii Cibelei; în jurul statuei zeiţei, cuorinşi de delir religios, ei făceau un sgomot asurzitor din ţimbale.

7) = ca mânia cea funestă. *Irae* plur, poetic. Ordinea e: *non æque... ut* — nu astfel... ca.

8) = sabia norică (din fer din Noricum, — azi Bavaria).

9) *Juppiter ipse ruens* = nici însuşi trăsnetul căzând.

10) Prometeu a dat animalelor toate calităţile şi defectele; reunindu-le, a făcut pe om.

11) *Coactus addere principi limo particulam undique desectam* = constrâns (pentru că isprăvise toate calităţile şi defectele şi nu mai avea cu ce face pe om) să adauge lutului iniţial (*principi limo*, din care a făcut pe om) câte o pârctică luată (*desectam*) din toate părţile.

Desectam, et insani¹² leonis
Vim stomacho apposuisse nostro.

15

Iræ¹³ Thyesten exitio gravi
Stravere, et altis urbibus ultimæ
Stetere causæ¹⁴ cur perirent
Funditus, imprimeretque muris

20

Hostile aratrum¹⁵ exercitus insolens.
Compesce mentem¹⁶. Me quoque pectoris
Tentavit in dulci javenta
Fervor¹⁷, et in celerēs iambos

Misit¹⁸ furemtem; nunc ego mitibus
Mutare quæro tristia¹⁹, dum mihi

25

12) *Et = etiam; insani leonis = a leului furios; stomachum = mânie.*

13) = mânia lui Atreu. Isgoniț de fratele său Atreu, Tieste trimise pe Plistene, pe care îl crescuse ca pe fiul său, ca să-l ucidă pe Atreu. Plistene era însă de fapt fiul lui Atreu. Atreu îl ucise și-l oferî ca mîncare lui Tieste, la un ospăț dat ca de împăcare.

14) *Ultimæ causæ = mânia a fost (stetere = fuere) cauza îndepărtată (principală) a pieririi (cur perirent) orașelor puternice. Funditus = până 'n temelii.*

15) = și că armata trufașe și-a trecut (*imprimeret*) plugu dușman peste ziduri. — Cum s'a întâmplat, de pildă, după înfrângerea Catarginei.

16) = potolește-te.

17) *Pectoris fervor = mânia.*

18) Ordinea: *Pectoris fervor me furemtem misit in celeres iambos* = m'a făcut furios să scriu iambi iuți (adică satire).

19) Ordinea: *Quæro mitibus mutare tristia* = caut să înlocuiesc versurile amare prin altele dulci.

Fias recantatis amica
Opprobriis,²⁰ animumque²¹ reddas.

20) *Recantatis opprobriis* = după ce mi-am retras insultele.

21) Subinț. *tuam* = dragostea ta.

XVII.

Ad Tyndaridem.

Data probabilă 28 sau 27 a. Chr.—Strofa alcaică.

Velox amœnum sæpe Lucretilem
Mutat Lycæo Faunus¹, et igneam
Defendit æstatem capellis
Usque meis pluviosque ventos.²

1) Ordinea: *Velox Faunus saepe mutat amoenum Lucretilem Lycæo* = Sprințarul Faun părăsește adese Lyceul pentru a veni pe plăcutul Lucretil.

Lyceul e un munte în Arcadia, țara zeului Pan. Aici Faunul este cufundat cu Pan.

Lucretilul e un munte din țara sabină, locul de vilegiatură al lui Horațiu.

2) = i ni apără în totdeauna (*usque*) caprele (*capellis* e dativ) de arșița verei (*igneam aestatem*) și de vânturile ploioase.

Impune tutum per nemus arbutos 5
 Quærunt latentes et thyma³ deviae
 Olenitis uxores mariti⁴,
 Nec virides metuunt colubras,

Nec Martiales hædiliæ lupos⁵,
 Utcumque⁶ dulci, Tyndari, fistula 10
 Valles et Usticæ cubantis
 Levia personuere saxa.⁷

Di me tuentur, Dis pletas mea
 Et Musa cordi est.⁸ Hic tibi copia
 Manabit ad plenum benigno, 15
 Ruris honorum opulenta, cornu⁹.

3) *Quærunt latentes arbutos et thyma* = caprele caută lăstari ascunși și cimbru.

4) *Uxores deviae olenitis mariti* = soațele rătăcitoare ale soțului mirositor = caprele.

5) = și nici stânele (*hædilla* cuvânt nou format dela *hædus* = ied) nu se tem de lupii închinați zeului Marte.

6) *Utcumque* = de îndată ce.

7) = de îndată ce văile și stâncile lucii ale Usticei povârnite (= de pe dealul Usticei) răsună de fluierul dulce (= de cântecul dulce al fluierului Faunului).

Ustica (ca și Lucretiul) e o colină din fața casei dela țară a lui Horațiu.

8) *Cordi est* = e pe placul zeilor.

9) = aici (*hic* = la țară la Horațiu) belșugul (*copia opulenta*; epitetul e de prisos) îți va vărsa până la îndesulare (= *ad plenum*) din cornul darnic în darurile câmpului (*benignos ruris honorum*)—adică în flori, fructe, etc.

Hic in reducta¹⁰ valle Caniculæ
 Vitabis æstus, et fide Teïa¹¹
 Dices laborantes in uno
 Penelopen vitreamque Circen¹²;

20

Hic innocentis pocula Lesbii
 Duces¹³ sub umbra, nec Semeleius
 Cum Marte confundet Thyoneus¹⁴
 Prœlia, nec metues protervum¹⁵

Suspecta Cyrum, ne male dispari¹⁶
 Incontinentes¹⁷ iniciat manus,

25

10) = adăpostită.

11) = vei cânta pe lira poetului din Teos, — adică pe lira lui Anacreon, poet din Teos = în versuri anacreontice.

12) = vei cânta pe Penelope și pe nestatornica (*vitream* = de sticlă) Circe care sufăr (*laborantes*) pentru acelaș bărbat (*in uno*), — adică pentru Ulise.

Circe e o zeiță marină (poate de aici și epitetul *vitrea*) din insula Ea, la care Ulise a pătrecut un an.

13) = vei bea pahare de nevinovat vin de Lesbos. Vinul de Lesbos era ușor.

14) *Semeleius Thyoneus* = Bacus; aceste epitete vin dela Semele și Thyone, cele două nume ale mamei lui. Deci: Bacus nu se va lua la luptă (*confundet proelia*) cu Marte: adică: beția nu va degenera la ceartă.

15) = nici, bănuită, (*suspecta*) nu te vei teme că brutalul (*protervum*) Cyrus va... — Cyrus e amantul Tyndaridei.

16) *Male dispari* = nefiind deopotrivă în putere. (*male* = *valde* = foarte).

17) *Incontinentes* = ce nu se pot stăpâni = violente.

Et scindat hærentem coronam
Crinibus immeritamque vestem.¹⁸

18) = îți va sfășia cununa de pe plete (*hærentem crinibus*) și haina-ți nevinovată (*immeritamque*).

XVII.

Ad Quintilium Varum.

Data probabilă între 26—24. Quintilius Varus e un prieten al lui Virgiliu. Metrul: marele asclepiad.

Nullam, Vare, sacra vite prius severis arborem¹
Circa mite solum Tiburis et moenia Catili².
Siccis omnia nam dura Deus proposuit³, neque
Mordaces aliter diffugiunt⁴ sollicitudines.

1) = să nu sădești nici un copac (*nullam arborem severis*) înaintea vitei sante.

2) Catilius, fiul lui Amfiaraus, e unul din fundatorii mitici ai Tiburului, locul de vilegiatură al lui Horațiu.

3) = căci zeul (generic pentru: zeii) a dat toate aspre (a făcut viața grea) celor ce nu beau (*siccis*).

4) = nu se risipesc altfel decât bănd.

Quis post vina gravem militiam aut pauperiem
[crepat⁵? 5

Quis non⁶ te potius, Bacche pater, teque, decens
[Venus?

Ac, ne quis modici transiliat munera Liberi⁷,
Centaurea monet cum Lapithis rixa super mero⁸

Debellata; monet Sithoniis non levis Evius,⁹
Cum fas atque nefas exiguo fine libidinum¹⁰ 10
Discernunt avidi. Non ego te, candide Bassareu¹¹,
Invitum quatiā¹², nec variis obsita frondibus

5) *Quis... crepat* = cine se mai plânge?

6) *Quis non... potius* = cine nu te premărește (încă-
odată : *crepat*) mai degrabă pe tine etc.

Crepere înseamnă a vorbi mereu de ceva.

7) = și pentru ca nu cumva cineva să treacă peste da-
rurile unui Bacus cumpătat; — adică : să nu treacă mă-
sura băuturii.

8) *Centaurea rixa*, cunoscuta luptă a Centaurilor beți
cu Lapiții cu ocazia nunții lui Pirithous, regele Lapiților,
cu Hippodamia; *super mero* = după ce au băut.

9) = ne-o arată și Bacus mânios (*non levis*) pe Sithoni.

Evius e un epitet al lui Bacus.

Sithonii sunt un trib trac. Mesele Tracilor se sfârșiau
adesea prin lupte provocate de beție.

10) = când lacomi (*avidii*) deosebesc ce e permis de ce
nu prin hotarul îngust (*fine exiguo*) ce-l opun patimilor
(*libidinum*). Adică : ne mai stăpânindu-și pasiunile, nu mai
deosebesc binele de rău.

11) = neprihănitule Basareu.

Bassareu e un epitet al lui Bacus.

12) = nu te voi lovi fără să vrei. Aici Bacus e iden-
tificat cu tirsul zeului, din care se bătea la orgii.

Sub divum rapiam¹³. Sæva tene cum Berecyntio
 Cornu tympana,¹⁴ quæ subsequitur cæcus Amor sui,¹⁵
 Et tollens vacuum plus nimio Gloria¹⁶ verticem,
 Arcanique Fides¹⁷ prodiga, perlucidior vitro.

15

13) = și nici nu voi scoate la lumina zilei (*sub divum*) obiectele ascunse sub felurite frunze. — E vorba de oblectele de cult ale lui Bacus, ce erau într'un coș acoperit de frunze.

14) = oprește (*tene*) însă țimbalele groaznice (*sæva tympana*) împreună cu cornul berecintic.

Berecyntius e un epitet al Cibelei luat dela muntele Berecint din Frigia

15) *Amor sui* = amorul propriu.

16) *Gloria* = vanitatea, ridicându-și golu-i cap mai mult de cât se cade.

17) = credința care divulgă taina = indiscreția.

XX.

Ad Mæcenatem.

Data probabilă 26 a. Chr. Strofa safică.

Vile potabis modicis Sabinum
Cantharis¹, Græca quod ego ipse testa
Conditum levi², datus in theatro
Cum tibi plausus³,

Care Mæcenas eques⁴, ut paterni
Fluminis ripæ, simul et jocosa

5

1) *Vile Sabinum* = vin prost sabin; *modicis cantharis* = în cupe mici.

2) = pe care l'am pecetluit (*levi* de la *linere* = a unge cu smoală) într'o amforă greacă.

3) După o boală grea în 30 a. Chr., Mecena a fost primit cu aclamații în teatrul lui Pompei.

Poetul făcea aluzie la acest eveniment.

4) Mecena n'a voit să fie sênator ci a rămas cavalier.

Redderet⁵ laudes tibi Vaticani
Montis imago⁶.

Cæcubum⁷ et prælo domitam Caleno
Tu bibes⁸ uvam; mea nec Falernæ
Temperant vites neque Formiani
Pocula colles⁹.

10

5) = în cât le-au repetat (*redderet*) şarmurile râului natal, —adică Tibrul. Tibrul venia din Etruria, patria lui Mecena.

6) *Jocosa imago* = ecoul; Vaticanul e pe stânga Tibrului.

7) *Caecubum*, vin celebru.

8) = vei bea la tine struguri puşi în teascui calen —adică vin din Cales, celebru vin din Campania.

9) = paharele mele nu le drege (*temperant*) nici vişa falernă, nici colinele formiane. Vinurile dela Falern şi dela Formii erau celebre.

XXI.

In Dianam et Apollinem.

Data probabilă 28. Strofa Asclepiadă B.

Dianam tenērae dicite virgines,
Intonsum, pueri, dicite Cynthium ¹,
Latonamque suprem)
Dilectam penitus ² Jovi ;

Vos, lætam fluviis ³ et nemorum coma,
Quæcumque aut gelido prominet Algido ⁴,

5

1) = pe pletosul Apolon. (= zeul Cintului,— un munte din Delos, pe care Latona a născut pe Apolon și Diana).

2) *Penitus* = profund, foarte mult.

3) *Vos* = voi, fetelor ; *lætam fluviis*, = îndrăgită de fluvii.

4) = coamă de păduri, fie că (*quæcumque*) s'ar înălța pe Algidul înghețat...

Algidul e un șir de munți din Lațiu.

Nigris aut Erymanthi⁵
 Silvis, aut viridis Cragi⁶;

Vos Tempe⁷ totidem tollite laudibus,
 Natalemque, mares, Delon Apollinis, 10
 Insignemque pharetra
 Fraterna⁸ humerum lyra.

Hic bellum lacrimosum, hic miseram fa-
 [mem,
 Pestemque a populo et principe Cæsare in
 Persas⁹ atque Britannos 15
 Vestra motus aget¹⁰ prece.

5) Erimantul e un munte din Arcadia.

6) Cragus e un munte din Licia (Asia).

7) Tempe, celebra vale din Tesalia.

8) = umărul împodobit cu tolba și cu lira dăruită de fratele său. — Mercur inventase lira și o dăruise lui Apolon.

9) = Parții.

10) = înduplecat (*motus*) de rugăciunea voastră va întoarce (*aget*) asupra. . . .

Ad Aristium Fuscum.

Data probabilă 25. Aristius Fuscus e un poet și un gramatic, căruia Horațiu i-a mai dedicat și scrisoarea X din cartea I. — Strofa safică.

Integer vitæ scelerisque¹ purus
 Non eget Mauris jaculis, neque arcu,
 Nec venenatis gravida sagittis,
 Fusce, pharetra,²

Sive per Syrtes³ iter æstuosas,
 Sive facturus per inhospitalem

5

1) = omul întreg prin viață și curat de crimă (genitivele sunt obiectele adj. *integer* și *purus*).

2) Regimele lui *eget* (= n'are nevoe), sunt în ablativ: *jaculis*. . . . *arcu*. . . . *pharetra*; *gravida* = plină.

3) Sirtele sunt cele două golfuri din Nordul Africei; aici e vorba de pustiile nisipoase din fața lor.

Caucasum⁴, vel quæ loca fabulosus
Lambit Hydaspes⁵.

Namque me silva lupus in Sabina⁶,
Dum meam canto Lalagen, et ultra
Terminum curis vagor expeditis⁷,
Fugit⁸ inermem :

10

Quale portentum neque militaris
Daunias⁹ latis alit æsculetis,
Nec Jubæ tellus¹⁰ generat, leonum
Arida nutrix.

15

Pone me pigris ubi nulla campis¹¹
Arbor æstiva recreatur aura,

4) = Caucazul nelocuit, sălbatic.

5) Hidaspele (riu din India), despre care se spun atâtea povești (*fabulosus*).

6) Tiburul eră în țara Sabinilor.

7) *Ultra terminum vagor* = rătăcesc dincolo de locul în care mă preumblu de obicei : *curis expeditis*, abl. abs. = fără griji.

8) Ordinea : *Namque me fugit inermem* = căci de mine neînarmat a fugit un lup.

9) *Daunias* (= *Daunia*) *militaris* = Daunia cea războinică.

Daunia e Apulia (patria lui Horațiu) colonizată de Daunus, fiul lui Lycaon, regele Iliriei.

10) = Mauritania sau Numidia, regatul lui Juba.

11) = du-mă (*pone me*) în pământurile sterile (*pigris*).

Quod latus mundi nebulæ malusque
Juppiter¹² urget;

20

Pone sub curru nimium propinqui
Solis, in terra domibus negata¹³:
Dulce ridentem Lalagen amabo,
Dulce loquentem.

12) = pe care colț de pământ (*latus mundi*), îl apasă
cețele și un cer nesănătos (*malus Juppiter*).

13) = lipsită (*negata* = refuzată) de locuinți.

XX.V.

Ad Virgilium.

Scrisă cu ocazia morței lui Quintilius Varus, —
căruia e dedicată oda XVIII din cartea I. Data 24
a. Chr. Strofa asclepiadă B.

Quis desiderio sit pudor aut modus¹
Tam cari capitis? Præcipe² lugubres
Cantus, Melpomene, cui liquidam pater³
Vocem cum cithara dedit.

Ergo Quintilium perpetuus sopor
Urget! cui Pudor⁴ et Justitiæ soror,

5

1) Ordinea: *Quis pudor aut modus sit desiderio tam cari capitis* = care să fie sficiunea sau măsura în dragostea pentru un om (*caput*) atât de iubit.

2) *Praecipe* = inspiră-mi.

3) *Pater* = Jupiter,
liquidam = sonoră.

4) = onoarea.

Incorrupta Fides, nudaque Veritas
 Quando ullum inveniet parem ?⁵

Multis ille bonis flebilis occidit,
 Nulli flebilior quam tibi, Virgili. 10
 Tu frustra⁶ pius, heu ! non ita creditum
 Poscis Quintilium Deos.

Quid si Threicio blandius Orpheo⁷
 Auditam moderere arboribus fidem ?
 Num vanæ redeat sanguis imagini⁸, 15
 Quam virga⁹ semel horrida,

Non lenis precibus fata recludere¹⁰,
 Nigro compulerit Mercurius gregi ?¹¹

5) Ordinea : *cui* (= Varo) *quando Pudor. . . . inveniet ullum parem ?*

6) Ordinea : *tu frustra pius poscis deos Quintilium non ita creditum* = zadarnic pios tu ceri (*poscis*, dublu obiect în acus.) dela zei pe Quintilius, pe care l'ai încredințat lor nu pentru aceasta, — adică : l'ai pus sub protecția zeilor nu ca să moară.

7) Ordinea : *Quid si moderere* (= *modereris*) *blandius Threicio Orpheo fidem auditam arboribus* = ce ar fi de ai cânta mai dulce ca tracul Orfeu din lira ascultată de pacaci ?

8) = umbrei zadarnice.

9) *Virga horrida* e caduceul lui Mercur.

10, *Lenis recludere fata* = Mercur neînduplecat în a redeschide ursitele, — adică : a scoate din infern.

11) = pe care de îndată ce a împins'o (*semel compulerit*) în turma neagră (a umbrelor din infern).

Durum¹²; sed levius fit patientia
Quidquid corrigere est nefas.

20

12) *Durum* = e o soartă năprasnică.

XXVI.

De Aelio Lamia.

Data probabilă 30 a. Chr. Strofă alcaică.

Mysis amicus, tristitiam et metus
Tradam protervis in mare Creticum
Portare¹ ventis, quis sub Arcto
Rex gelidæ metuatur oræ²,

Quid Tiridaten terreat, unice³
Securus³. O, quæ fontibus integris⁴

5

1) *Tradam portare* = *tradam portandum protervis ventis* = le voi da vânturilor năpraznice ca să le ducă în. . .

2) *Sub Arcto* = sub carul mare; adică — la nord.

Ordinea: *Quis rex orae gelidæ metuatur sub Arcto.*

3) *Unice securus* = nepăsător. Urmează două propoziții interogative indirecte: *quis metuatur* și *quid terreat.*

Tiridate e regele Partilor. Alungat de Phraate IV, s'a refugiat în Siria și apoi în Spania.

4) = izvoare neatınse.

Gaudes, apricos⁵ necte flores,
Necte meo Lamiae coronam,

Pimplea⁶ dulcis! Nil sine te mei
Prosunt honores⁷: hunc fidibus novis⁸,
Hunc Lesbio sacrare plectro⁹
Teque tuasque decet sorores.

- 10°

5) = flori crescute in locuri insorite (*apricos*).

6) Pimplea e un epitet al Muzelor, dela localitatea Pimpla, consacrată Muzelor.

7) = fără tine laudele mele (*mei honores*) nu slujesc la nimic (*nil prosunt*).

8) = printr'un cântec nou.

9) *Sacrare lesbio plectro* = vouă vi se cuvine (*decet*), să-l preamăriți pe lira lesbică.

XXVII.

Ad Sodales.

Data necunoscută. Strofa alcaică.

Natis¹ in usum lætitiæ scyphis
Pugnare Thracum est²: tollite³ barbarum
Morem, verecundumque Bacchum
Sanguineis prohibete⁴ rixis.

Vino et lucernis⁵ Medus acinaces

5

1) *Natis* = sorocite pentru. . . .

2) = e un obicei tracic. Tracii treceau drept bețivi.

3) = părăsiți.

4) = țineți departe de luptele sângeroase o băutură cumpătată (*Bacchum verecundum*) = bând cumpătat, nu intrați în certuri sângeroase.

5) *Vino et lucernis*, dat. = vinul și făcliile; un ospăț care se prelungește în timpul nopții.

Immane quantum discrepat⁶! Impium
 Lenite clamorem, sodales,
 Et cubito remanete presso⁷.

Vultis severi me quoque sumere
 Partem Falerni?⁸ Dicat Opuntia⁹ 10
 Frater Megillæ, quo beatus
 Vulnere, qua pereat sagitta¹⁰.

Cessat voluntas?¹¹ Non alia bibam
 Mercede¹². Quæ te cunq̄ue domat Venus¹³, 15
 Non erubescendis adurit
 Ignibus¹⁴, ingenuoque semper

6) Ia: *Quantum immane discrepat acinaces Medus vino et lucernis* = cât de mult nu se potriveşte pumnalul medic în mijlocul băuturii şi al făcliilor!

Quantum immane e un helenism; şi-a pierdut sensul interrogativ, de aceea: *discrepat* şi nu *discrepet*.

7) = rămâneţi cu cotul rezemat (pe patul pe care oaspeţii şedeau la masă).

8) *Partem severi Falerni* = partea mea din vinul tare de Falern.

9) Opus oraş din Locrida.

10) *Quo vulnere, qua sagitta.... beatus pereat* = de ce rana şi de ce săgeată e fericit să piară.

11) = voinţa lui întârzie = şovăeşte să spună numele iubitei ce-l chinueşte.

12) = nu voi bea cu altă condiţie.

13) = ori ce (*quaecumque*) dragoste (*Venus*) l'ar stăpâni.

14) = nu arde de o pasiune (= *ignibus*) de care să înroşescă.

Amore¹⁵ peccas. Quidquid habes¹⁶, age,
 Depone tutis¹⁷ auribus. Ah! miser,
 Quanta laborabas Charybdi¹⁸,
 Digne puer meliore flamma!

20

Quæ saga, quis te solvere Thessalis
 Magus venenis¹⁹, quis poterit Deus?
 Vix illigatum te triformi
 Pegasus²⁰ expediet²¹ Chimaera.

15) = păcătuiește totdeauna printr'o dragoste liberă
 (= pentru o femeie de condiție liberă, nu o libertă).

16) *Quidquid habes* = orice taină ai avea.

17) = în urechile mele discrete.

18) *Quanta. . . Charybdi* = de ce Charybdă te-ai îndrăgostit! Charybdă aici la figurat = femeie lacomă și nesățioasă.

19) *Venenis Thessalis* = ca otrăvuri tesalice. Tesalia era patria farmecelor.

20) Bellerofon era călare pe Pegas (cal inaripat) când a învins pe Chimera (monstru cu cap de leu, cu trup de capră și coadă de șarpe).

21) *Expediet* = ar putea să te scape.

XXVIII.

Archytas.

Archytas din Tarent a fost un om de stat, general și filozof pitagorician, prieten al lui Platon (460—365)... Data odei necunoscută. Metrul: distih format dintr'un hexametru și un quaternar dactilic.

NAUTA.

Te maris et terræ numeroque carentis arenæ
Mensorem cohibent, Archyta,
Pulveris exigui prope litus parva Matinum
Munera¹, nec quicquam tibi prodest

1) Ia : *Te cohibent parva munera pulveris exigui prope litus Matinum* = pe tine te oprește lângă țărmul Matinului darul neînsemnat al unui pumn de nisip. . . . Archytas murise într'un naufragiu; corpul lui fusese aruncat pe coastele Calabriei; promontorul Matinum era în Apulia.

Aeris tentasse² domos, animoque rotundum
Percurrisset polum, morituro.

5

Occidit et Pelopis genitor³, conviva Deorum,
Tithonusque remotus⁴ in auras,

Et Jovis arcanis Minos admissus⁵; habentque
Tartara Panthoiden, iterum Orco

10

Demissum,⁶ quamvis, clypeo Trojana reflexo
Tempora testatus,⁷ nihil ultra

2) = *tentavisse* (că ai voit să te înalți până la lăcașurile zeilor (prin cercetările tale astronomice) *nec quicquam tibi prodest*. . . . *morituro* = nu ți-a folosit nimic, dacă a fost ca să mori.

3) Tantal. Jupiter l'a primit la masa zeilor; a fost isgonit apoi ca indiscret.

4) Tithon, fiul lui Laomedon și fratele lui Priam; a fost înălțat în cer de Aurora, al cărei soț deveni.

Remotus = *raptus* = răpit.

5) Minos, regele Cretei, a dat legi redactate, pretindea el, după convorbirile cu Jupiter.

6) *Panthoiden*. Euforb, fiul lui Panthous, a fost un războinic troian ucis de Menelau, care i-a atârnat scutul în templul Junonei din Argos. . . Pitagora pretindea că într-o viață anterioară el fusese Euforb și își recunoștea scutul din templul din Argos ca al lui.

Iterum Orco demissum = scoborât pentru a doua oară în infern; adică întâia oare murise ca Euforb și a doua ca Pitagora.

7) = aducând ca mărturie (*testatus*) c'a trăit în epoca războiului troian, scutul pe care l'a desprins (e vorba de scutul lui Euforb, pe care el îl recunoștea ca al său).

Nervos atque cutem morti concesserat atræ,⁸
 Judice te, non sordidus auctor⁹
 Naturæ verique. Sed omnes una manet nox,
 Et calcanda semel via leti.

15

ARCHYTAS

Dant alios Furiæ torvo spectacula Marti;¹⁰
 Exitio est avidum mare nautis;
 Mixta senum ac juvenum densentur¹¹ funera: nullum
 Sæva caput Proserpina fugit.¹²

20

Me quoque devexi rapidus comes Orionis¹³
 Illyricis Notus obruit undis.¹⁴
 At tu, nauta, vagæ¹⁵ ne parce malignus arenæ
 Ossibus et capiti inhumato

8) = deși nu dase morței decât trupul (*nervos atque cutem*); — după teoria lui Pitagora, în momentul morții, sufletul trecea în alt corp.

9) = după părerea ta (Archytas era pitagorician), Pitagora nu era un interpret (*auctor*) de disprețuit al naturii și al adevărului.

10) = pe unii Furiile îi dau ca spectacol crudului Marte = îi dau ca pradă.

11) = *densantur* (dela o formă veche: *denseo, ere*).

12) = cruda Proserpina n'a lăsat să-i scape (*fugit, perfect*), nici un om (*nullum caput*).

13) Ia: *Notus, rapidus comes Orionis devexi*. Notul iutele însoțitor al Orionului ce apune. Apusul Orionului e la începutul lui Noembrie; el e însoțit de vânturi puternice.

14) = m'a înecat în valurile ilirice = Adriatica.

15) = nisipul rătăcitor.

Particulam dare.¹⁶ Sic,¹⁷ quodcumque minabitur 25
[Eurus

Fluctibus Hesperiiis, Venusinae
Plectantur silvae, te sospite; multaque merces,
Unde potest,¹⁸ tibi defluat aequo¹⁹

Ab Jove, Neptunoque sacri custode Tarenti.²⁰ 30
Negligis immeritis nocituram

Postmodo te natis fraudem committere?²¹ Fors et
Debita jura²² vicesque superbæ²³

16) Ia: *Ne parce malignus dare* etc. = nu fi atât de crud *malignus* sens adverbial) ca să nu dai o părticică din nisipul rătăcitor (= un pumn de nisip).

17) *Sic* = numai cu această condiție.

Quodcumque minabitur Eurus fluctibus Hesperiiis = toate furtunile cu care Eurul vânt S - E) va amenința valurile hesperice (aci valurile Adriaticei).

Silvae Venusinae, — de lângă Venusia, locul de naștere al lui Horațiu.

Ordinea e: *Sic* cu această condiție) *silvae Venusinae plectantur* (să fie ele bătute *quodcumque* (cu toate furtunile) *minabitur Eurus fluctibus Hesperiiis, te sospite* (tu scăpând teafăr).

18) *Unde potest (defluere)* = a quo (dela Jupiter).

19) *Multaque merces, tibi defluat ab aequo Jove* = mult belșug să-ți vină dela Jupiter, care răsplătește drept.

20) Tarentul a fost fundat de Taras, fiul lui Neptun.

21) Ia: *Negligis te committere fraudem nocituram postmodo natis immeritis?* = nu-ți pasă să săvârșești o greșeală ce va cădea apoi asupra nevinovaților tăi copii?

22) = o pedeapsă cuvenită.

23) *Vices superbae* = întoarcerea trufașă a norocului = vei avea și tu soarta mea.

Te maneant ipsum : precibus non linquar inultis,
Teque piacula nulla solvent.²⁴
Quanquam festinas, non est mora longa ; licebit
Injecto ter puivere curras.²⁵

35

24) = nici o jertfă nu te va scăpa de crima ta.

25) *Licebit curras* = vei putea să te duci încotro vei
voi, după ce vei arunca peste mine de trei ori țărână.

XXIX.

Ad Iccium.

Iccius e un prieten al lui Horațiu, care pentru a-și reface averea, se pregătia să ia parte la expediția ce se punea la cale în Arabia. Expediția avea să se facă abia după trei ani sub conducerea lui Aelius Gallus. Data odei 27 — Strofa alcaică.

Icci, beatis nunc Arabum invides¹
Gazis, et acrem militiam paras
Non ante devictis Sabææ
Regibus,² horribilique Medo³

1) = rivnești la bogatele (*beatis*) comori. . . .

2) = pregătești un crâncen războiu împotriva regilor nebiruiți până acuma ai Sabeei. Sabea, e partea S — V a Arabiei fericite.

3) Iarăși Mezi în loc de Parți. După supunerea Arabiei, expediția trebuia să supună pe Parți.

Nectis catenas? Quæ tibi virginum,
 Sponso necato, barbara⁴ serviet?
 Puer quis ex aula⁵ capillis
 Ad cyathum statuetur⁶ unctis,

Dortus sagittas tendere Sericas⁷
 Arcu paterno? Quis neget arduis
 Pronos relabi posse rivos
 Montibus,⁸ et Tiberim reverti,

Cum tu coemptos undique nobilis
 Libros Panaeti⁹ Socraticam et domum
 Mutare loricis Hiberis,¹⁰

4) *Quæ virginum barbara* = *quæ virgo barbara*.

5) *Puer ex aula* = paj dela curtea regilor invinși.

6) *Statuetur ad cyathum* = va fi pus lângă cupa ta (ca să te servească la masă).

Unctis capillis = cu părul parfumat.

7) *Sagittas Sericas* = iscusit în a arunca săgeți serice. Serii (popor din India) erau iscusii arcași.

8) *Pronos montibus* = riurile ce se scoboară din munți.

posse relabi = că se pot întoarce îndărăt în munții lor.

9) *Panaetius*, filozof stoic din Rodos, venit la Roma la 156 și mort la Atena la 111.

Socraticam domum = scrierile discipolilor lui Socrat, în deosebi Platon și Xenofon.

10) *Loricis Hiberis* = platoșa iberică (făcută din fer din Spania).

Pollicitus¹¹ meliora, tendis?¹²

11) Ia: *Tu pollicitus meliora* (tu care ai trezit în noi speranțe mai mari despre tine) *tendis mutare* etc. (te gândești să părăsești etc.)

12) Ordinea este aceasta: *Quis neget.... et Tiberim reverti, cum tu, pollicitus meliora*, (cu toate că ai promis) *tendis mutare loriceis Hiberis libros nobilis Pannaeti coemptos undique* (cumpărate de pretutindeni) *et domum Socraticam?*

XXX.

Ad Venerem.

Data probabilă 25 — 24. Strofa safică.

O Venus, regina Cnidi Paphique,¹
Sperne² dilectam Cypron, et vocantis
Ture te multo Glyceræ decoram
Transfer in ædem.³

Fervidus tecum puer, et solutis
Gratlæ zonis, properentque Nymphæ,⁴

5

1) Cnidul, oraş din Caria ; Pafos, oraş în Cipru.
2) *Sperne* = dispreţuieşte ; părăseşte pentru un moment.

3) *Transfer te in aedem* = vino în casă . . .

4) Ia : *Tecum properent puer fervidus (Cupidon) et Gratia, zonis solutis, et Nymphae* etc.

Grafiile erau reprezentate fără cingătoare.

Et parum comis sine te Juventas⁵
Mercuriusque.

5) *Juventas parum comis sine te* = Tinerețea lipsită
de farmec fără tine.

XXXI.

Ad Apollinem.

Odă scrisă cu ocazia inaugurării templului lui Apolon ridicat în amintirea victoriei dela Actium. Data odei 29. Strofa alcată.

Quid ded catum¹ poscit Apollinem
Vates? Quid orat, de patera novum²
Fundes liquorem? Non opimæ
Sardinia³ segetes feraces,

Non æstuosæ grata Calabria⁴
Ar nenta, non aurum aut ebur Indicum,⁵

1) *Apollinem dedicatum* = dela Apolon inaugurat = în ziua sfințirii noului templu al lui Apolon.

2) *Novum liquorem* = vin nou.

3) Sardinia era și ea grânarul Italiei,

4) În Calabria se duceau la iernat turmele.

5) Fildeşul venia din India.

Non rura quæ Liris quieta
Mordet⁶ aqua, taciturnus amnis.

Premant Calenam falce, quibus dedit
Fortuna. viten,⁷ dives et aureis 10
Mercator exsiccet culullis
Vina Syra reparata merce,⁸

Dis carus ipsis,⁹ quippe ter et quater
Anno revisens¹⁰ æquor Atlanticum
Impune. Me pascunt olivæ, 15
Me cichorea levesque¹¹ malvæ.

Frui¹² paratis et valido mihi,
Latœ, dones, et, precor, integra

6) Lirisul, rîu ce curgea lin (*quieta aqua*) între Lațiu și Campania.

Mordet = roade.

7) = cui i-a dat soarta o vie la Cales, curăți-o (*pre-*
mant cu cosorul. . . .

Cales e un oraș în Campania, cunoscut prin vii bune.

8) = vinuri schimbate pe narduri siriene.

9) = el care e iubit de înșiși zeii.

10) = vizitând de 3 sau 4 ori pe an apele Atlanticului,
fără nici o primejdie (*impune*).

11) = nalba ușoară de mistuit.

12) Ia : *Latœ*, (fiu al Latonei, deci Apolon) *precor do-*
nes mihi et valido et cum integrâ mente frui paratis.
(de bunurile agonisite. . . .

Cum mente, nec turpem¹³ senectam
Degere nec cithara carentem.

20

13) *Turpem senectam* = o bătrânețe fără cinste.

XXXII.

Ad Lynam.

Data probabilă 28 — 24. Strofa safică.

Poscimus.¹ Si quid vacui sub umbra
Lusimus² tecum quod et hunc in annum
Vivat et plures, age, dlc Latinum,
Barbite, carmen,

Lesbio primum modulate civi,³
Qui ferox bello,⁴ tamen inter arma,

1) = suntem poftiți să cântăm.

2) *Vacui lusimus* = dacă am cântat vreodată pe'ndele (fără griji).

6) *Barbite... primum modulate lesbio civi* = tu liră ce ai fost instrunată mai întâi de cetățeanul lesbic--adică de Alceu, poet din Lesbos (600 a. Chr).

Barbiton e o liră cu șapte coarde.

7) *Ferox bello*, Alceu a fost în mai multe războaie.

Sive jactatam religarat⁵ udo
Litore navim,

Liberum et Musas, Veneremque et illi
Semper hærentem puerum⁶ canebat, 10
Et Lycum⁷ nigris oculis nigroque
Crine decorum.

O decus⁸ Phœbi, et dapibus supremi
Grata testudo Jovis, o laborum
Dulce lenimen, mihi cumque salve 15
Rite vocanti!⁹

8) = *religaverat* = și-a legat de țărnuțu ud corabia bătută de valuri.

9) = copilul ce se ține mereu de dânsa = Cupidon.

10) Pr etenui lui Alceu.

11) = podoaabă a lui Apolon.

12) *Salve cumque* (= *quotiescumque*) *mihi vocanti rite* = fii gata (prielnică) de ori câte ori te voi chema după datină (*rite*).

XXXIV.

Reditus ad cultum Deorum.

Data necunoscută. Strofa alcaică.

Parcus¹ Deorum cultor et infrequens,
Insanientis dum sapientiæ
Consultus² erro, nunc retrorsum
Vela dare atque iterare cursus

Cogor relictos.³ Namque Despiter,⁴
Igni corusco nubila dividens

5

1) *Parcus deorum cultor* = închinător puțin darnic al zeilor.

2) *Consultus insanientis sapientiæ* = plin de o filozofie nebună. Filozofia epicuriană care înlătură pe zei din treburile omenești. Toată oda e îndreptată împotriva epicureismului.

3) *Nunc... cogor iterare relictos cursus* = sunt silit să mă întorc pe drumul părăsit.

4) = Jupiter.

Plerumque, per purum⁵ tonantes
Egit equos volucremque currum,

Quo bruta⁶ tellus et vaga flumina,
Quo Styx et invisi horrida Tænari⁷ 10
Sedes, Atlanteusque finis⁸,
Concutitur. Valet ima summis

Mutare,⁹ et insignem attenuat Deus,
Obscura promens;¹⁰ hinc apicem¹¹ rapax 15
Fortuna cum stridore acuto
Sustulit, hic posuisse gaudet.

5) Subînțeleș *aera* = pe cerul senin.

6) *Bruta tellus* = pământul greoi (masiv).

7) Promontoriu al Laconiei, azi Matapan. Acolo e o peșteră ce se credea că duce în infern.

8) *Finis Atlanteus* = muntele Atlas ce e la capătul pământului.

Quo... concutitur = la sgomotul lui s'au sgudit...

9) Ordinea: *Deus valet mutare ima summis* = zeul poate preface lucrurile cele mai de jos în cele mai înalte.

10) = scoțând la iveală cele ascunse.

11) = diadema regală.

cum stridore acuto = cu sgomot ascuțit (al aripelor).
Fortuna e reprezentată cu aripi).

XXXV.

Ad Fortunam.

Oda e scrisă în timpul pregătirilor expediției lui August în Britania și pe când se gândia la o expediție în Arabia. Data 27. Strofa alcaică.

O Diva, gratum quæ regis Antium,¹
Præsens vel imo tollere de gradu
Mortale corpus,² vel superbos
Vertere funeribus³ triumphos,

Te pauper ambit sollicita prece
Ruris colonus; te⁴ dominam æquoris,

5

1) = care domnești peste plăcutul Anțiu. Fortuna avea un templu mareț la Anțiu, oraș din Lațiu.

2) *Præsens tollere mortale corpus* . . . = tu care poți ridica pe orice muritor.

3) *Vertere funeribus* = *vertere in funera*.

4) *Te subinț. ambit prece sollicita* = te roagă cu îngrijorata-i rugăciune.

Quicumque Bithyna lacessit
Carpathium pelagus carina.⁵

Te Dacus asper, te profugi⁶ Scythæ,
Urbesque, gentesque, et Latium ferox,⁷
Regumque matres barbarorum et
Purpurei⁸ metuunt tyranni,

Injurioso ne pede prouas
Stantem columnam,⁹ neu populus frequens
Ad arma cessantes,¹⁰ ad arma
Concitet, imperiumque frangat.

Te semper anteit sæva Necessitas,
Clavos trabales et cuneos¹¹ manu

5) = toți cei se spintecă marea carpatică cu vasul bitinic.

Marea carpatică e lângă insula Carpathos, între Rodos și Creta.

Carina Bithyna, adică de lemn din pădurile vestite ale Bitiniei.

6) = nomazii Sciți.

7) = războinic.

8) = îmbrăcați în purpură.

9) *Te metuunt ne prouas* = *mentuunt ne tu prouas*.

Stantem columnam = columna care stă în picioare — semnul stabilității.

10) Ordinea: *Neu populus frequens concitet ad arma, ad arma cessantes...* (pe cetățenii pașnici ce șovăesc de a lua parte la răscoale).

11) *Clavos trabales* = cuie de bătut grinzi.

Gestans athena; nec severus
 Uncus abest liquidumque plumbum¹², 20

Te Spes et albo rara Fides colit
 Velata panno,¹³ nec comitem abnegat,¹⁴
 Utcumque mutata potentes
 Veste domos inimica¹⁵ linquis.

At vulgus infidum et meretrix retro 25
 Perjura cedit,¹⁶ diffugiunt cadis
 Cum faece siccatis¹⁷ amici,
 Ferre jugum pariter dolosi.¹⁸

Serves iturum Cæsarem in ultimos
 Orbis¹⁹ Britannos, et juvenum recens 30

12) *Uncus* = cirliġul; *liquidum plumbum* = plumbul topit. Toate sunt atributele Fortunei, simbolurile puterii ei.

13) *Rara Fides velata albo panno* = Rara Credință acoperită cu un văl alb (semn al curățeniei).

14) *Nec comitem (subintelese se) abnegat* = nu refuză să-ți fie tovarășă.

15) = de ori câte ori (*utcumque*), schimbându-și haina, (haina albă și luând haina de doliu) părăsește ca dușmană (*inimica*) casele oamenilor puternici.

16) *Vulgus infidum* = poporul necredincios; paraziții ce înconjoară pe orice om bogat.

Retro cedit = se retrage îndărăt; părăsesc pe bogatul devenit sărac.

17) *Cadis cum faece siccatis* = după ce butoaele de vin s'au golit până la drojdie.

18) *Ferre jugum pariter dolosi* = prieteni deopotrivă de vicleni pentru a îndura jugul = prieteni vicleni ce nu vor să suporte și jugul sărăciei.

19) = ce va merge împotriva Britanilor dela capătul pământului.

Examen,²⁰ Eois timendum
Partibus Oceanoque rubro.²¹

Eheu! Cicatricum et sceleris pudet,
Fratrumque!²² Quid nos dura refugimus
Aetas?²³ quid intactum nefasti
Liquimus?²⁴ unde manum juventus

35

Metu Deorum continuit? quibus
Pepercit aris? O utinam nova
Incude diffingas retusum in
Massagetas Arabasque ferrum!²⁵

20) *Juvenum recens examen* = roiul proaspăt de tineri
= trupele recrutate de curând.

21) Ordinea: *Serves.... examen timendum Eois partibus....* = ia sub paza ta roiul de războinici ce va fi temut în finiturlele răsăritene (*partibus* e dativ).

Oceano rubro (dativ) = marea roșie.

22) *Pudet cicatricum et sceleris fratrumque* = ne e rușine (cu genet.) de rănille, de crima și de frații noștri (uciși). Adică: ne e rușine de toate războaiele civile de până acum.

23) *Dura aetas* e apozitie pe lângă *nos*: noi, generație năprasnică, dela ce ne am ferit?

24) *Quid nefasti* (gen. partitiv) *intactum liquimus* = ce fără de lege n'am săvârșit?

25) = refă-o (se adresează zeiței Fortuna) pe o ni-covală nouă sabia tocită — și întoarce-o împotriva etc.

Măsageții, popor scitic, locuiau la răsărit de marea Caspică.

XXXVI.

Ad Plotium Numidam.

Horafiu felicită pe prietenul său Plotius Numida la întoarcerea lui din Spania, unde luase parte la expediția lui August împotriva Cantabrilor. Data probabilă 25 — 24; Metrul: Distih format dintr'un vers glyconic și dintr'un asclepiad minor.

Et ture et fidibus juvat
Placare¹ et vituli sanguine debito²
Custodes Numidæ Deos,
Qui nunc Hesperia sospes ab ultima³

Caris multa sodalibus,
Nulli plura tamen dividit oscula

5

1) *Juvat placare et ture et fidibus* = îmi place să împac cu tămâie și cu cântece etc.

2) = făgăduit.

3) = revenit teafăr (*sospes*) din fundul Spaniei.

Quam dulci Lamiaë,⁴ memor
Actæ non alio rege puertiaë,⁵ -

Mutatæque simul togæ.⁶
Cressa ne careat pulchra dies nota,⁷ 10
Neu promptæ modus amphoræ,⁸
Neu morem in Salium sit requies pedum.⁹

Neu multi Damalis meri¹⁰
Bassum Threicia vincat amystide;¹¹

4) E vorba de Aelius Lamia, căruia îi e închinată oda XXVI din această carte.

5) = aducându-și aminte de copilăria petrecută sub acelaș dascăl.

6) = și de toga pe care și-a schimbat-o în acelaș timp. — E vorba de părăsirea togei pretexte pentru a lua toga virilă la vârsta de 16 ani.

7) *Nota cressa* (= *cretica*) = un semn cu creta. — O imagine: zilele fericite se însemnează cu o piatră albă, cele nefericite cu o piatră neagră.

8) *Neu modus promptae amphorae* = să nu fie vre-o măsură în amfora scoasă din pivniță = să bem fără măsură.

9) *Neu requies sit pedum im morem Salium* = să nu fie nici un repaos picioarelor (dansând) după obiceiul salic = să dansăm fără încetare ca Salienii.

Salienii erau preoții lui Marte; ei purtau prin Roma, dansând, scuturile sfinte.

10) *Neu Damalis multi meri vincat Threicia amystide Bassum* = bețiva de Damalis să nu întrecă în cupele trace pe Bassus.

11) Tracii erau reputați ca bețivi.

Neu desint epulls rosæ,
Neu vivax apium, neu breve ¹² liliū.

15

12) *Breve liliū* = crinul ce trăește puțin.

XXXVII.

Ad Sodales.

Imn de bucurie după victoria dela Actium. Data: sfârșitul lui 31 sau începutul lui 30. Strofa alcaică.

Nunc¹ est bibendum, nunc pede libero
Pulsanda² tellus; nunc Saliaribus
Ornare pulvinar Deorum
Tempus erat dapibus,³ sodales.

1) = acum (după victoria dela Actium) se cade să bem.

2) = să lovim pământul = să dansăm.

3) = să împodobim perinele zeilor cu mâncăruri saliare (vrednice de ospetele preoților Salieni). La ospetele ce urmau ceremoniilor de mulțumire zeilor, imaginile zeilor erau expuse pe paturi de paradă.

Antehac nefas depromere Cæcubum ⁴	5
Cellis avitis, dum Capitolio Regina dementes ruinas, Fumus et imperio parabat ⁵	
Contaminato cum grege turpium Morbo ⁶ virorum, quidlibet impotens	10
Sperare, ⁷ fortunaque dulci Ebria. Sed minuit furorem	
Vix una sospes navis ab ignibus, ⁸ Mentemque lymphatam Mareotico ⁹	
Redegit in veros timores ¹⁰ Cæsar, ab Italia volantem ¹¹	15

4) *Antehac* = înainte de lupta dela Actium.

Cecubul e un vin cunoscut.

5) *Dum regina dementes ruinas parabat* = *dum regina demens ruinas parabat*.

E vorba de Cleopatra ce voia să dărâme Roma.

6) Ordinea: *Cum grege contaminato morbo virorum turpium* = cu turma pângărită de viții a unor oameni degradați. — E aluzie la armata de eunuci și desfrânați ce însoțeau pe Cleopatra la Actium.

7) = nestăpânindu-se pentru a spera orice = ale cărei speranțe n'aveau nici un frâu.

8) = i-a potolit nebunia o corabie abia scăpată din dezastru.

Din cele 300 de corăbii ale lui Antoniu, puține au scăpat de foc.

9) = pe mintea tulburată de vin mareotic (dela Marea, oraș lângă Alexandria).

10) Coprinsă de panică (= *veros timores*), Cleopatra a fugit la începutul bătăliei.

Remis adurgens, accipiter velut
 Molles columbas aut leporem citus
 Venator in campis nivalis
 Hæmoniaë,¹² daret ut catenis¹³

20

Fatale¹⁴ monstrum. Quæ, generosius¹⁵
 Perire quærens, nec muliebriter
 Expavit ense,¹⁶ nec latentes
 Classe cita reparavit oras.¹⁷

Ausa et jacentem visere regiam¹⁸
 Vultu sereno, fortis et asperas
 Tractare serpentes,¹⁹ ut atrum
 Corpore combiberet venenum,

25

11) *Ab Italia volantem remis adurgens* = Octavian urmărind-o de aproape cu vislele (cu corăbiile) pe Cleopatra, care fugia departe de Italia.

12) = Tesaliei.

13) *Ut daret catenis* (dativ) depinde de *remis adurgens*.

14) = pe acest monstru (Cleopatra) ce eră să aducă peiră Romei.

15) *Quæ generosius*. . . = Cleopatra căutând să moară mai glorios.

16) Cleopatra a încercat să se sinucidă cu o sabie, pe care i-o smulse din mână Proculeius, trimisul lui Octav.

17) = și nici n'a căutat să fugă cu flota ei iute spre țărături ascunse. — Se crede totuși că Cleopatra a voit la început să fugă pe țărăturile mării Roșe.

18) = îndrăznind să-și vază palatul ruinat cu fața senină.

19) *Fortis tractare* = inimoasă în a umbla cu șerpă grozăvi (vipere).

Deliberata morte ferocior, ²⁰
 Sævis Liburnis scilicet invidens ²¹ 30
 Privata deduci superbo
 Non humilis ²² mulier triumpho.

20) = devenind și mai trufașe după ce s'a hotărât să moară.

21) = nevoind (*invidens*) să dea crudelor vase liburnice cinstea de a duce. . .

Vasele liburnice erau niște vase ușoare ce contribuise la victoria lui Octavian.

22) = ca o simplă femeie, ea care nu era o femeie de jos! (ea care era o regină).

XXXVIII.

Ad Puerum.

Data necunoscută, poate la 30, după lupta dela
Actium. Strofa safică.

Persicos odi, puer, apparatus,¹
Displicent nexæ philyra coronæ:
Mitte sectari rosa quo locorum²
Sera³ moretur.

Simplici myrto nihil allabores
Sedulus, curo:⁴ neque te ministrum

5

1) = fastul persan.

2) *Mitte sectari* = nu mai căuta; *quo locorum* =
quo loco.

3) *Rosa sera* = trandafirul de toamnă.

4) = *Curo (ut) nihil allabores simplici myrto* =vreau
să nu te ostenești să adaugi ceva mirtului simplu.

ⓓedecet myrtus, neque me sub arcta
Vite⁵ bibentem.

5) = sub bolta deasă a viței.

Liber II

Ad Asinium Pollionem

C. Asinius Pollio, celebru om politic și poet, protector al lui Virgiliu. Ca general a triumfat în Iliria la 39 a. Chr. El a scris istoria războaelor civile dintre Cezar și Pompei. Horațiu îl îndeamnă în această odă să-și continue opera. Oda e scrisă între 29 — 25 a. Chr. Strofa alcaică.

Motum ex Metello consule civicum,¹
Bellique causas et vitia et modos,²

1) Ordinea : *Tractas motum civicum ex Metello consule.*.....

Q. Caecilius Metellus era consul la 60 a. Chr. când s'a încheiat primul triumvirat al lui Cezar, Crassus și Pompei. Războaiele civile puteau fi considerate ca având obârșia sub consulatul lui. *Civicum = civile.*

2) *Vitia belli =* greșelile săvârșite în războiu ; *modos belli =* aspectele diferite ale războiului

Ludumque³ Fortunæ, gravesque
Principum amicitias,⁴ et arma

Nondum expiatis⁵ uncta cruoribus,
Periculosæ plenum opus aleæ,⁶
Tractas, et incendis per ignes
Suppositos cineri doloso.

5

Paulum severæ Musa tragœdiæ
Desit theatris;⁷ mox, ubi publicas
Res ordinariis,⁸ grande munus
Cecropio repetes cothurno,⁹

10

Insigne mæstis præsidium reis
Et consulenti,¹⁰ Pollio, curiæ,

3) *Ludum* = capriciile.

4) *Graves principum amicitias* = prietenia (= întâiul triumvirat) dăunătoare (statului) a fruntaşilor.

5) = armele pângărite (*uncta*) cu un sânge nerăzbunat încă. — E vorba dă războaiele civile.

6) = operă (istoria lui Pollion), plină de un zar primejdios = plină de primejdii.

7) Pollion se ocupase până atunci cu tragedia, deci = Muza severii tragedii poate lipsi (*desit*) puţin de pe scenă. = poate face o pauză.

8) *Ubi publicas res ordinariis* (= *ordinaveris*) = după ce vei fi pus la cale (= povestit) treburile publice = după ce vei fi isprăvit istoria războaelor civile.

9) = îţi vei relua (*repetes*) cu coturnul cecropic (=atenian), marea ta operă (*munus*) = te vei apuca iarăşi să compui tragedii.

10) = o Pollion, tu care eşti sprijinul strălucit al acuzaţilor desnădăjduiţi şi al senatului care deliberează (= al desbaterilor senatului).

Cui laurus æternos honores 15
Delmatico peperit triumpho!¹¹

Jam nunc minaci murmure cornuum
Perstringis aures, jam litui¹² strepunt,
Jam fulgor armorum fugaces¹³
Terret equos equitumque vultus. 20

Audire magnos jam videor¹⁴ duces,
Non indecoro pulvere sordidos,
Et cuncta terrarum subacta
Præter atrocem animum Catonis.¹⁵

Juno, et Deorum quisquis amicior, 25
Afris inulta cesserat impotens
Tellure,¹⁶ victorum nepotes

11) După victoria din Iliria, i s'a acordat lui Pollion onorurile triumfului.

12) În aceste versuri poetului i se pare că și citește scenele de război din opera lui Pollion (de aici *jam... jam*); *litui*, trâmbița lungă și dreaptă.

13) *Terret fugaces equos* = scânteerea armelor sperie pe caii care o iau la goană.

14) *Videor* (subînțeles *mihi*) = mi se pare că aud.

15) *Cuncta terrarum* (genet. partit.).

Atrocem animum Catonis. = E vorba de Caton din Utica ce s'a sinucis ca să nu cadă în mâinile lui Cezar.

16) = Junona și toți zeii prieteni ai Africanilor, nefiind în stare să reziste armelor romane (= *impotens*), au plecat dintr'un pământ nerăzbunat (*tellure inulta*). E vorba de distrugerea Cartaginei de către Romani; Junona era protectoarea Cartaginei.

Rettulit inferias Jugurthæ.¹⁷

Quis non, Latino sanguine pinguior,
Campus sepulcris impia prœlia
Testatur, auditumque Medis
Hesperiaë sonitum¹⁸ ruinaë? 30

Qui gurges,¹⁹ aut quæ flumina lugubris
Ignara belli? quod mare Dauniaë
Non decoloravere cædes?²⁰
Quæ caret ora cruore nostro? 35

Sed ne, relictis, Musa procax,²¹ jocis,
Cææ retractes munera nœniæ;²²

17) Au readus în Africa pe nepoții învingătorilor ca victime ispășitoare oferite lui Iugurta. Aluzia e la lupta dela Thapsus, în care au murit zece mii de pompeeni, pe un pământ, pe care odinioară Romanii fusese biruitorii lui Iugurta.

18) Mezii sunt tot Perșii.

Hesperia e Italia.

19) = mare.

20) *Caedes Dauniae* = măcelurile daunice (adică ale Romanilor). — Daunia e o parte din Apulia.

21) = îndrăsneață.

22) = părăsindu-ți jocurile, Muză îndrăsneață, nu te încerca în jalnicele imnuri ale lui Simonide. — Simonide s'a născut la Ceos și a scris cântece funebre (*neniae cæae*).

Mecum Dionæo sub antro
Quære modus²³ leviore plectro.

40

23) *Sub antro Dionæo* = în peștera dioniană, adică: a Venerei.

Quære modos = încearcă cântece.

II.

Ad Crispum Sallustium.

Sallustius Crispus e nepotul istoricului Sallustiu.
Data aproximativă 24. Strofa safică.

Nullus argento color est avaris ¹
Abdito terris, inimice lamnae ²
Crispe Sallusti, nisi temperato
Splendeat usu. ³

Vivet extento Proculeius ævo ⁴,

5

1) = Argintul ascuns în pământul avar n'are nici o culoare (adică: nu are nici o valoare).

2) *Lamnae* = *laminae* = metal (aur, argint) în bare.

3) = tu care ești dușmanul banului, care nu-i întrebuițat cu folos (*splendeat* se raportează la *lamnae*).

4) = Proculeius va trăi în veacurile viitoare.

C. Proculeius Varro Murena, celebru prieten al lui Octavian, și cumnat al lui Mecena; și-a împărțit averea între frați.

Notus in fratres animi⁵ paterni;
 Illum aget penna metuente solvi⁶
 Fama superstes.

• Latius regnes⁷ avidum domando
 Spiritum, quam si Libyam remotis 10
 Gadibus jungas,⁸ et uterque Pœnus
 Serviat uni.⁹

Crescit indulgens sibi dirus hydrops,¹⁰
 Nec sitim pellit, nisi causa morbi
 Fugerit venis et aquosus albo 15
 Corpore languor.¹¹

5) *Notus animi* = *notus propter animum*; s'a purtat ca un tată față de frații săi.

6) = renumele ce supraviețuește omului (*superstes*), îl va purta (îl va duce numele) cu o aripă ce se teme de a osteni (= neobosită).

7) *Regnes*, subj. potenț = tu ai putea domni — decât de ai uni Libia cu îndepărtatul Cadix = adică: de a le stăpâni. — Cadix e în Spania.

9) = și decât dacă amândoi Cartaginezii ar asculta de tine singur (*uni*). — E vorba de Cartagina din Africa și cea din Spania, — deci ai avea un imperiu ce s'ar întinde peste ambele Cartagine.

10) *Indulgens sibi dirus hydrops crescit* = îngăduitoare cu sine, năprasnică dropică crește (bând apă cu toată oprirea doctorului, boala progresa).

11) *Aquosus languor* = *aqua quae languorem facit*. Deci: până ce apa ce produce lăncezeala nu va fi isgonită din corpul palid (*albo corpore*).

Redditum Cyri solio Phraaten¹²
 Dissidens plebi, numero beatorum
 Eximit Virtus,¹³ populumque falsis
 Dedocet uti

20

Vocibus, regnum et diadema tutum
 Deferens uni propriamque¹⁴ laurum,
 Qutsquis Ingentes oculo irretorto¹⁵
 Spectat acervos.

12) Phraates e un rege part ce și-a recucerit tronul după ce fusese isgonit de Tiridate. — Aici e iarăși confuzie între Parti și Perși.

13) *Dissidens plebi virtus eximit numero beatorum* = virtutea ce nu-i de aceeași părere cu poporul (= omul înțelept) nu-l pune în rândul oamenilor fericiți.

14) = ne dând sceptrul (*regnum*), diadema sigură și slava neperitoare (*propriam laurum*) decât celui ce (*uni*)..

15) = cu un ochiu neîntors = fără să și întoarcă privirile. — Înțeleptul trece pe lângă grămezi de bani fără să le privească.

III.

Ad Q. Dellium.

Q. Dellius e un personagiu cu caracter nestatornic din timpul războaielor civile, — acum prieten cu August. Data probabilă a odei 24. Strofa alcaică.

Aequam memento rebus in arduis¹
Servare mentem, non secus in bonis
Ab insolenti temperatam
Lætitia,² moriture Delli,

Seu mœstus omni tempore vixeris,
Seu te in remoto³ gramine per^o dies

1) *Aequam mentem* = cumpătul.

rebus in arduis = în răstriște.

2) = nu altfel (totașă) și în fericire (*in bonis*, subînțeleș *rebus*) păstrează-ți un suflet ce nu se lasă copleșit de o bucurie obraznică.

3) = *In remoto gramine* = pe iarba retrasă (mai la adăpost).

Festos reclinatum bearis
Interiore nota Falerni.⁴

Quo pinus ingens albaque⁵ populus
Umbram hospitem consociare amant 10
Ramis? quid obliquo laborat
Lympha fugax trepidare rivo?⁶

Huc vina et unguenta et nimium breves
Flores amœnæ ferre jube rosæ,
Dum res⁷ et ætas et sororum 20
Fila trium patiuntur atra.⁸

Cedes coemptis saltibus,⁹ et domo,
Villaque, flavus quam Tiberis¹⁰ lavit,
Cedes, et exstructis in altum
Divitiis potietur heres. 25

4) = fie că vei fi trăit etc..., fie că întins (*reclinatum*) pe iarbă în zilele de sărbătoare te vei fi făcut fericit (*bearis = beaveris*) cu eticheta Falernului scos din fundul pivniței (*interiori nota Falerni = cu o amforă scoasă etc.*).. Amforele purtau o etichetă, pe care era însemnată data recoltei.

5) *Quo...?* Pentru ce alta... dacă nu pentru...

6) *Obliquo rivo* = în pârâul șerpuitor.

7) *Res* = împrejurările.

8) = firul negru al celor trei surori (al Parcelor). Oamenii mor când Parcele rup firul existenței lor.

9) = îți vei părăsi (*cedes*) parcul cumpărat, etc.

10) Tibrul era gălbui.

Divesne prisco natus ab Inacho ¹¹
 Nil interest, an pauper et infima
 De gente sub divo moreris ¹²
 Victima nil miserantis Orci. ¹³

Omnes eodem cogimur, ¹⁴ omnium
 Versatur urna ¹⁵ serius ocus
 Sors exitura, et nos in æternum
 Exsilium impositura cymbæ ¹⁶.

25

11) = nu are nici o importanță de ești bogat și din neamul străvechiu al lui Inachus. — Inachus e primul rege mitic al Argosului.

12) *Sub divo moreris* = trăești sub cerul liber.

13) = vei deveni totuș victimă a morței neiertătoare.
Orcus = *Pluton*.

14) = cu toții suntem împinși spre acelaș loc (în infern).

15) = sorțul tuturor e invărtit (*versatur*) în urnă pentru a ieși (*exitura*) mai de vreme sau mai târziu și a ne urca în barcă (*impositura cymbae*) spre un surghiun veșnic.

E vorba de barca lui Charon, ce trece sufletele peste apa Stixului.

VI.

• Ad Septimium.

Septimius e un prietin și tovarăș de arme al lui
Horățiu.

Data odei 26—27 ; Strofa safică.

Septimi, Gades aditure mecum,¹ et
Cantabrum² indoctum juga ferre nostra et
Barbaras Syrtes,³ ubi Maura semper
Aestuat unda,

Tibur, Argeo positum colono,⁴
Sit meæ sedes utinam senectæ,

1) = tu, care (la nevoe) m'ai întovărăși până la Gades
(Cadix în Spania) și până la Cantabrul, etc.

2) Cantabrii, popor războinic din Spania, au fost supuși
după cinci ani de lupte de Agrippa la 24. a. Chr.

2) Sirtele sunt golfuri din nordul Africei.

4) = fondat de un colon din Argos (*Argeo = Argivo*).

Sit modus lasso maris et viarum
Militiæque!⁵

Unde⁶ si Parcæ prohibent iniquæ,
Dulce pellitis ovibus Galæsi⁷ 10
Flumen et regnata petam Laconi
Rura Phalantho.⁸

Ille terrarum mihi præter omnes
Angulus⁹ ridet, ubi non Hymetto
Mella decedunt¹⁰ viridique certat 15
Bacca Venafro,¹¹

Ver ubi longum tepidasque præbet
Juppiter brumas, et amicus Aulon

5) Horațiu și Septimiu serviseră în armata lui Brutus, împotriva lui Octav.

6) *Unde* dela Tibur.

7) Ordinea: *Petam flumen Galaesi dulce ovibus pellitis ei rura regnata*, etc. Galesul e fluviul ce trece pe lângă Tarent; lâna oilor (*ovibus pellitis*) din această regiune era vestită.

8) *Rura regnata Laconi Phalantho* (dativ) = ținuturile stăpânite odinioară de spartanul Phalantus. — Tarentul e o colonie lacedemoniană din 708 a. Chr.

9) *Ille angulus terrarum*, Tarentul.

10) *Non decedunt Hymetto* = mierea nu e mai prețioasă decât mierea de Himet. — Himetul e un munte vecin cu Atena.

11) *Bacca certat viridi Venafro* = măslinea se ia la întrecere cu cea de pe verdele Venafru. — Venafru e un orașel din Campania.

Fertili Baccho¹² minimum Falernis
Invidet uvis.

20

Ille te mecum locus et beatæ
Postulant arces¹³; ibi tu calentem
Debita sparges lacrima favillam
Vatis amici.

12) *Amicus Aulon fertili Baccho* = muntele Aulon scump rodnicului Bacus = rodnic in vin. — Aulon de lângă Tarent.

13) *Beatae arces* = colinile vesele.

VII.

Ad Pompeium Varum

Pompeius Varus a fost unul din războincii luptelor civile. După lupta delă Philippi a urmat pe Sextus Pompeius și poate pe Antoniu în Egipt,

N'a intrat în Italia decât la amnistia acordată după Actium. Data probabilă a odei e 30 a. Chr.

Strofa alcaică

O sæpe mecum tempus in ultimum

Deducte,¹ Bruto militiæ duce,

Quis te redonavit Quiritem²

Dis patriis Italoque coelo,

1) = o tu care ai văzut adesea cu mine moartea.

Horatiu era împreună cu Varus în armata lui Brutus; aci e vorba de luptele ce au precedat lupta dela Philippi.

2) = cine te-a făcut din nou cetățean (*Quiritem*)? Intrebare de caracter retoric. Octavian, amnestiindu-l, îl făcuse din nou cetățean din exilat ce era.

Pompei, meorum prime³ sodalium,
 Cum quo morantem sæpe diem mero
 Fregi,⁴ coronatus nitentes
 Malobathro Syrio⁵ capillos ?

5

Tecum Philippos⁶ et celerem fugam
 Sensi,⁷ relicta non bene parmula,⁸
 Cum fracta virtus, et minaces⁹
 Turpe solum tetigere mento¹⁰.

10

Sed me per hostes Mercurius celer
 Denso paventem sustulit aere ;¹¹
 Te rursus in bellum resorbens
 Unda fretis tulit¹² æstuosis.

15

3) *Prime* = tu cel dintâi, — adică : cel mai scump.

4) cu care adesea am frânt (= am scurtat) prin vin
 ziua ce întârzia.

5) *Nitentes capillos* e ac. grec.

malobathro Syrio = cu parfum sirian.

6) Philippi, oraş din Tesalia, lângă care au fost distruşi
 Brutus şi Cassius.

7) *Sensi Philippos...* = am suferit înfrângerea la Phi-
 lippii...

8) = părăsindu-mi nu cu cinste scutul. Adică: am luat-o
 ruşinos la fugă.

9) *Minaces*, sub înţeles *milites* (soldaţii din armata lui
 Brutus).

10) = au atins ruşinos pământul cu bărbia ; — adică :
 s'au prăbuşit la pământ ca să ceară iertare.

11) Ordinea : *sed per hostes Mercurius celer sustulit
 me paventem* (pe mine care tremuram de frică) *aere
 denso* (într'un nor des).

Mercur era protectorul poezilor.

12) Ordinea : *Unda resorbens te rursus in bellum tulit
 fretis aestuosis* (abl. instrument), = te-a smuls pe mări
 furtunoase.

Ergo¹³ obligatam redde Jovi dapem,¹⁴

Longaque fessum militia latus

Depone sub lauru mea,¹⁵ nec

Parce cadis tibi destinatis.

20

Oblivioso levia Massico¹⁶

Ciboria exple; ¹⁷ funde capacibus

Unguenta de conchis. Quis udo

Deproperare apio coronas

Curatve myrto¹⁸? Quem Venus arbitrum

25

Dicet bibendi? ¹⁹ Non ego sanius

Bacchabor Edonis; ²⁰ recepto

Dulce mihi furere est amico.²¹

13) *Ergo* = de oarece te-ai reîntors în patrie.

14) = sacrificiul făgăduit.

15) *Sub lauru mea*, — poate un dafin, pe care îl avea
 Horațiu în fața casei lui.

16) Massicul era un deal din Campania cu vin vestit.

17) = umple cupele lustruite.

18) *Udo apio*, țelina crește în mlaștine; *quis curat de-
 properare coronas* = cine 'și ia sarcina să facă în grabă
 cunune?

19) = pe cine îl va proclama Venus ca rege al băutu-
 rii? — e vorba de taliarchul ce se alegea prin sorț la
 orice ospăț.

20) = decât Edonii; — Edonii erau un popor trac ves-
 tit la beție.

21) = mi-e dulce să mă amefesc la sosirea unui prietin.

IX.

Ad Valgium.

**C. Valgius, consul la 12 a. Chr., poet și gramatic.
Data probabilă a odei 24. Strofa alcaică.**

Non semper imbres nubibus hispidos¹
Manant in agros, aut mare Caspium
Vexant inæquales² procellæ
Usque, nec Armeniis in oris,

Amice Valgi, stat glacies iners³
Menses per omnes, aut Aquilonibus
Querceta Gargani laborant,⁴
Et follis viduantur orni:

-
- 1) *In agros hispidos* = pe ogoarele pustiite.
2) = capricioase, nestătornice.
3) = ghița nemiscată.
4) *Aut querceta Gargani laborant Aquilonibus* = sau
stejărișul Garganului nu e frământat de crivețe.

Tu semper urges flebilibus modis
 Mysten ademptum,⁵ nec tibi, Vespero 10
 Surgente, decedunt amores,⁶
 Nec rapidum fugiente solerr.

At non ter ævo functus amabilem
 Ploravit omnes Antilochum senex⁷
 Annos, nec impubem parentes 15
 Troilon⁸ aut Phrygiæ sorores⁹

Flevere semper. Desine mollium
 Tandem querellarum,¹⁰ et potius nova
 Cantemus Augusti tropæa
 Cæsarís, et rigidum Niphaten,¹¹ 20

Medumque flumen,¹² gentibus additum

5) = numai tu urmărești (*urges*) mereu moartea lui Mystes cu jalnice cântice (*modis flebilibus*).

6) = și iubirea ta nu te părăsește nici când se ridică luceafărul de seară, nici când fuge dinaintea soarelui repede (deci când apune).

7) *Ter ævo functus senex* = bătrânul care a trăit trei generații de om. — E Nestor, regele din Pylos. Fiul lui, Antiloh, a murit dinaintea Troei.

8) Troilos, fiul lui Priam, ucis de Achile la Troia.

9) = surorile troene, — cele 50 de fete ale lui Priam

10) *Desine querellarum*, construcție greacă. = înce-tează cu jelanile.

11) = trofeele cucerite de August lângă înghețatul Nifate. — Nifate era un munte din Armenia.

12) = Eufratul. — Aici Parții sunt confundați iarăși cu Mezii.

Victis, minores volvere vertices,¹³
 Intraque præscriptum Gelonos
 Exiguis equitare campis.¹⁴

13) *Minores volvere vertices* = să cântăm Eufratul care rostogolește valuri mai mici (la figurat, — de când Parții au fost bătuți).

14) = pe Gelonii care călăreau în câmpiile strâmte în spațiul (*intra præscriptum*, subînțeles *spatium*) hotărât de noi.

Gelonii sunt un popor scitic ; au fost bătuți de Lentulus, generalul lui August.

X.

Ad Licinium.

Acest Licinius e, poate, Licinius Murena, fratele
lui Proculius și cumnatul lui Mecena.

In acest caz oda e scrisă înainte de 22 a. Chr.
Strofa safică.

Rectius¹ vives, Licini, neque altum
Semper urgendo,² neque, dum procellas
Cautus horrescis, nimium premendo
Litus iniquum³.

Auream quisquis mediocritatem⁴

5

1) *Rectius*, subînțeleș *quam nunc* = vei trăi mai fericit.

2) *Allum urgendo* = îndreptându-te în largul mării.

3) = ținându-te prea strâns de țărnul primejdios (din cauza stâncilor).

4) = mediocritatea de aur, — adică o viață modestă.

Diligit, tutus⁵ caret obsoleti
Sordibus tecti, caret invidenda
Sobrius aula.

Sæpius ventis agitur ingens
Pinus, et celsæ graviore casu
Decidunt turres, feriuntque summos
Fulgura montes. 10

Sperat infestis, metuit secundis
Alteram sortem⁶ bene præparatum⁷
Pectus. Informes hiemes reducit
Juppiter, idem 15

Submovet.⁸ Non, si male nunc, et olim⁹
Sic erit: quondam¹⁰ cithara tacentem

5) = liniștit, e la adăpost de murdăria unui acoperiș vechiu = nu-și caută liniștea într'o colibă murdară.

Sobrius caret invidenda aula — cumpătat, el nu ducă nici lipsa unui palat ce trezește invidia celorlalți.—Adică: se ține pe drumul de mijloc.

6) *Infestis, secundis*, subînț. *rebus* = în răstriște și în fericire.

Alteram sortem = schimbarea situației (în bine când e rea, în rău când e bună).

7) Ordinea: *Pectus bene præparatum* (o inimă oțelită) *sperat infestis (rebus), metuit secundis (rebus) alteram sortem* (se teme de schimbarea soartei).

8) = Jupiter aduce cumplitele ierni și tot el le alungă.

9) *Olim* = mai târziu, mâine.

10) *Quondam* = uneori.

Suscitat Musam, neque semper arcum
Tendit¹¹ Apollo.

20

Rebus angustis animosus atque
Fortis appare;¹² sapienter idem
Contrahes¹³ vento nimium secundo
Turgida vela.

11) Apolon nu-și întinde mereu arcul (pentru a arunca nenorocirile asupra pământului).

12) *Appare* = arată-te.

13) *Idem contrahes sapienter vela turgida vento nimium secundo* = și tot tu vei strânge cuminte pânzele umflate de un vânt prea prielnic.

XI.

Ad Quintium Hirpinum.

Data probabilă 26 — 25. Strofa alcaică.

Quid bellicosus Cantaber,¹ et Scythes,
Hirpine Quinti, cogitet, Hadria
Divisus obiecto, remittas
Quærerere,² nec trepides in usum

Poscentis ævi pauca.³ Fugit retro
Levis⁴ juvenas et decor, arida⁵

5

1) Cantabrii, popor războinic din Spania.

2) Ordinea: *Remittas quaerere, Hirpine Quinti, quid cogitet Cantaber bellicosus et Scythes, divisus Hadria obiecto* (Scitul desoărjit de noi de Adriatica ce e la mijloc).

3) = nu te nelinişti cu nevoile unei vieţi ce cere atât de puşin.

4) = strălucitoare.

5) *Canitie arida pellente lascivos amores* = bătrâneţea (părul alb) uscată alungând dragostea nebunească.

Pellente lascivos amores
Canitie facilemque somnum.

Non semper idem floribus est honor⁶
Vernis, neque uno luna rubens⁷ nitet 10
Vultu. Quid æternis minorem
Consiliis animum fatigas?⁸

Cur non sub alta vel platano vel hac
Pinu jacentes sic temere,⁹ et rosa
Canos odorati¹⁰ capillos, 15
Dum licet, Assyriaque¹¹ nardo

Potamus uncti¹² ? Dissipat Evius¹³
Curas edaces¹⁴. Quis puer ocios

6) = frumusejea.

7) *Rubens* = strălucitoare

uno vulto = nu are acelaş aspect.

8) = de ce-ţi osteneşti sufletul prea slab cu nişte planuri veşnice (= planuri prea mari faţă de un suflet prea mic).

9) *Sic temere* = așa la întâmplare: cum ne aflăm acum.

10) *Odoṛati rosa canos capillos* = parfumați (incununați) cu trandafir pe părul alb (*canos capillos*, ac. grec). — Horațiu avea 40 de ani și era cărunt.

11) De fapt, sirian nu asirian.

12) Se știe că Romanii își parfumau părul când se puneau la masă.

13) *Evius*, epitet al lui Bacus.

14) *Curas edaces* = grijile rozătoare (epitet obicinuit la Horațiu).

Restinguet ardentis Falerni¹⁵
Pocula prætereunte lympha? ¹⁶

20

15) Falernul e vinul renumit pe care-l cântă mereu poetul.

16) = ce sclav (*puer*) va răcori mai repede paharele de Falern cald în pârâul ce curge pe lângă noi?

XII.

Ad Maecenatem.

Data probabilă a odei 29 a. Chr. Strofa asclepiadă A.

Nolis longa feræ bella Numantiæ,¹
Nec dirum Hannibalem, nec Siculum mare
Pœno purpureum sanguine,² mollibus
Aptari citharæ modis,

Nec sævos Lapithas, et nimium mero
Hylæum,³ domitosque Herculea manu

5

1) Oraşul Numanţa din Spania a rezistat Romanilor într'un asediu de opt ani (141—133 a. Chr.)

2) Aluziile la luptele navale din apele Siciliei, în primul al doilea războiu punic.

3) Lapiţii, popor mitic din Tesalia.

Hyleu e unul din centaurii ce s'au luptat cu Lapiţii la nunta lui Pirithous cu Hippodamia.

Hylæum nimium mero = Hyleu ce a băut prea mult.

Telluris juvenes,⁴ unde periculum⁵
Fulgens contremuit domus

Saturni veteris; tuque pedestribus
Dices historiis⁶ prœlia Cæsaris,
Mæcenas, melius, ductaque per vias⁷
Regum colla manacium.⁸

10

Me dulcis dominæ Musa Lymnæ⁹
Cantus, me voluit dicere lucidum¹⁰
Fulgentes oculos, et bene mutuis¹¹
Fidum pectus amoribus;

15

4) Giganții, fiii pământului, în a doua lor răscoală (au fost uciși de săgețile lui Hercule).

5) *Unde* = a quibus.

Ordinea: *Unde* (din cauza cărora) *domus fulgens veteris Saturni contremuit periculum* (s'a temut de primejdie; construcție rară a lui *contremiscere* cu acuz).

Ordinea ideilor din aceste două strofe este: *Nolis apertari mollibus modis citharæ* = nu mi cere să cânt în dulcele acorduri ale lirei mele — și urmează apoi seria de subiecte războinice ce nu se potrivesc cu inspirația lui Horațiu.

6) = tu (Mecena) vei povesti în istoria ta scrisă în proză.

7) = *per vias* (subînț. *Romæ*) = duse pe ulițe, adică purtate în triumf.

8) = grumazurile regilor amenințatori purtate în triumf = regii amenințatori duși în triumf cu gâtul în lanțuri.

9) = iubitei tale Licymnia.

10) *Lucidum* = lucide.

11) = inima fidelă (*bene fidum*) în dragostea voastră împărtășită.

Quam nec ferre pedem dedecuit choris,¹²
 Nec certare joco,¹³ nec dare braccia
 Ludentem nitidis virginibus,¹⁴ sacro
 Dianæ celebris¹⁵ die.

20

Num tu, quæ tenuit dives Achæmenes,¹⁶
 Aut pinguis Phrygiæ Mygdonias¹⁷ opes,
 Permutare velis¹⁸ crine Licymniæ,
 Plenas aut Arabum domos?

12) *Quam non dedecuit ferre pedem choris* = căreia nu-i şade rău să se prindă în coruri.

13) = să se ia la întrecere la glume.

14) *Nec (dedecuit) dare braccia ludentem nitidis virginibus* = nici nu-i şade rău ca, dansând, să dea braţul fecioarelor frumoase.

15) *Celebris* se raportă la sărbătoarea Dianei = când se adună lume multă.

16) Achemene, fondatorul dinastiei Achemenizilor din Persia.

17) Mygdonia, o parte din Frigia.

18) Ordinea: *Num tu velis permutare quæ... crine (crinibus) Licymniæ.*

XIII.

In Arborem.

Oda e scrisă la 30 a. Chr. Strofa a'caică.

Ille et nefasto te posuit die,
Quicumque primum, et sacrilega manu
Produxit,¹ arbos, in nepotum²
Perniciem opprobriumque pagi.³

Illum et parentis crediderim sui
Fregisse cervicem,⁴ et penetralia

5

1) *Ille quicumque* (oricine ar fi el) *primum* (subinț. *te posuit*) *et posuit te die nefasto et produxit* (te-a făcut să crești)...

2) = a urmașilor.

3). = spre rușinea satului. — Satul Mandela, lângă care era moșia lui Horațiu, în țara Sabină.

4) = și-a gătit tatăl.

Sparsisse nocturno cruore⁵
Hospitis; ille venena Colcha,⁶

Et quidquid usquam concipitur nefas,
Tractavit,⁷ agro qui statuit meo 10
Te, triste lignum, te caducum⁸
In domini caput immerentis.

Quid quisque vitet, numquam homini satis
Cautum est in horas⁹; navita Bosporum
Poenus¹⁰ perhorrescit, neque ultra 15
Cæca timet aliunde¹¹ fata;

Miles sagittas et celerem fugam¹²
Parthi; catenas Parthus et Italum
Robur¹³; sed improvisa¹⁴ leti

5) = și-a stropit căminul cu un sânge de noapte = și-a ucis oaspele în timpul nopții.

6) Colchida era celebră prin otrăvuri și farniece.

7) = a preparat otravuri, și toate nelegiuirile ce se pot inchipui.

8) = pe tine, lemn blestemat, ce ai căzut (*caducum*)...

9) = omul nu poate lua destule măsuri (*satis cautum est*) în fiecă clipă în privința lucrurilor de care trebuie să se ferească (*quis quisque vitet*).

10) Aici: fenician.

11) = și dincolo de el (după ce a trecut Bosforul) nu se teme de destinul ascuns ce-l așteaptă de aiure (*aliunde*),

12) = soldatul roman se teme de săgețile și de fuga iute a Partului (pentru a se întoarce apoi îndărăt).

13) = forța romană.

14) = neașteptată.

Vis rapuit rapietque gentes.

20

Quam pæne¹⁵ furvæ regna Proserpinæ
 Et judicantem vidimus Aeacum,¹⁶
 Sedesque discretas piorum,¹⁷ et
 Aeoliis fidibus¹⁸ querentem

Sappho puellis de popularibus,¹⁹
 Et te sonantem plenius²⁰ aureo,
 Alcæe, plectro dura navis,
 Dura fugæ mala,²¹ dura belli!

25

Utrumque sacro digna silentio²²
 Mirantur umbræ dicere;²³ sed magis

30

15) *Quam pæne vidimus* = cât pe ce era să văd !

16) *Eac*, unul din cei trei judecători din infern.

17) *Sedes piorum* = câmpiile Elisee.

18) = pe lira eolică (in dialectul eolic), in care sunt scrise poeziile lui Alceu și Safo, poeți din Lesbos).

19) *Sappho (ac. grec.) querentem puellis de popularibus* = pe Safo ce se plânge de fetele din patria ei.

20) *Sonantem plenius* = și pe tine Alceu, ce cânti mai plin (mai energetic).

21) *Sonantem dura mala navis, dura fugæ, dura belli* = cântând năprasnicele rele ale mării, ale exilului, ale războiului.

22) *Sacro silentio* = într'o tăcere sfântă.

23) *Umbrae mirantur dicere* = umbrele îi admiră cum cântă (= *dicentes*).

Pugnas et exactos tyrannos²⁴
 Densum humeris bibit aure vulgus.²⁵

Quid mirum, ubi²⁶ illis carminibus stupens
 Demittit atras bellua centiceps²⁷
 Aures, et intorti capillis 35
 Eumenidum recreantur²⁸ angues?

Quin et Prometheus²⁹ et Pelopis parens³⁰
 Dulci laborum decipitur³¹ sono,
 Nec curat Orion³¹ leones
 Aut timidos agitare lyncas. 40

24) = luptele și alungarea tiranilor (pe care le cântă Alceu).

25) *Vulgus densum humeris* = poporul îngrămădit umăr la umăr.

26) = ce-i de mirat, când chiar și

27) Cerberul cu o sută de capete își pleacă negrele-i urechi.

28) = șerpii răsuciți în părul Eumenidelor (Furiilor) se odihnesc (*recreantur*).

29) Aici Prometeu e aruncat în Infern; tradiția obișnuită îl reprezintă înlanțuit pe o stâncă a Caucazului.

30) Tantal.

31) *Decipitur laborum* = își uită de suferinți.

32) Orion, uriașul ce insultase pe Diana, mare vânător de fiare sălbatice.

XIV.

Ad Postumum.

Data probabilă 30 a. Chr. Strofa alcaică.

Eheu! fugaces, Postume, Postume,
Labuntur anni, nec pietas moram
Rugis et instanti senectæ
Afferet¹ indomitæque morti;

Non, si trecenis, quotquot eunt dies,²
Amice, places illacrimabilem
Plutona tauris,³ qui ter amplum

5

1) *Nec pietas afferet moram rugis...* = pietatea (rugăciunile către zei) nu aduce vre-o întârziere sbărciturilor, etc.

2) = câte zile se scurg = în fiecare zi,

3) *Si trecenis places Plutona illacrimabilem tauris* = chiar de ai îmblânzi (de ai jertfi) cu câte trei sute de tauri (pe zi) pe Pluton cel neînduplecat.

Geryonen⁴ Tityonque⁵ tiisti

Compescit⁶ unda, scilicet omnibus,
 Quicumque terræ munere vescimur, 10
 Enaviganda,⁷ sive reges,
 Sive inopes erimus coloni.

Frustra cruento Marte carebimus,⁸
 Fractisque⁹ rauci fluctibus Hadriæ;
 Frustra per autumnos nocentem 15
 Corporibus metuemus¹⁰ Austrum:

Visendus ater flumine languido
 Cocytos errans, et Danaï genus¹¹
 Infame, damnatusque longi
 Sisyphus Aeolides laboris. 20¹²

4) *Ter amplum Geryonen* = pe Geryon (un gigant) cu trei corpuri.

5) Tityos, gigantul ucis de Apolon și Diana; un vultur îi mânca ficatul.

6) = îi ține în jalnica-i undă.

7) *Unda enaviganda omnibus quicumque terrae munere vescimur* := unda, pe care trebuie s'o trecem noi toți ce ne hrănim cu darurile (roadele) pământului.

8) = în zadar nu vom lua parte la războaiele crâncene.

9) = ne vom feri de valurile ce se frâng.

10) = ne vom teme pentru corpurile noastre de...

11) = neamul lui Danaus (cele 50 de Danaide, din care 49 și-au ucis soții).

12) = Sisif, fiul lui Eol; în infern urca pe un deal o stâncă ce se prăbușia mereu (*damnatus longi laboris*: genet. în loc de dativ).

Linquenda tellus, et domus, et placens,¹³
 Uxor; neque harum quas colis arborum
 Te, præter invisas cupressos¹⁴
 Ulla brevem dominum¹⁵ sequetur;

Absumet heres Cæcuba dignior¹⁶
 Servata centum clavibus, et mero
 Tinget pavimento superbis,¹⁷
 Pontificum potiore cœnis.¹⁸

25

13) = iubită.

14) = în afară de urîții chiparoși.— Chiparosul era copacul mortuar; se punea pe morminte.

16) Ordinea: *Neque ulla harum arborum quas colis sequetur te, dominum brevem* = nici unul din acești copaci, pe care-i cultivi nu va însoți pe vremelnicul lui stăpân.

17) *Heres dignior* = un moștenitor mai demn (fiindcă va ști să se folosească mai bine).

18) Ordinea: *et tinget pavimento mero potiore* (cu un vin mai ales) *superbis coenis pontificum* (decât cel dela bogatele oște ale preoților).

XV.

In sui saeculi luxum.

Data odei între 30 — 24. Strofa alcaică.

Jam pauca aratro jugera regiae
Moles¹ relinquunt; undique latius
Extenta visentur Lucrino
Stagna lacu,² platanasque caelebs

Evincet³ ulmos. Tum violaria, et
Myrtus, et omnis copia narium⁴

5

1) *Regiae moles* = construcțiile regale.

2) Ordinea: *Undique visentur* (în curând se vor vedea pretutindeni) *stagna extenta latius* (mai întinse decât) *lacu Lucrino*. — Lacul Lucrin era în Campania și comunica cu marea.

3) *Caelebs* = singuratic (pe el nu se poate pune vița).
Evincet = va alunga, va lua locul.

4) *Omnis copia narium* = tot belșugul nărilor (gen. obiect) = toate florile mirositoare.

Spargent olivetis⁵ odorem
Fertilibus domino priori;

Tum spissa ramis laurea⁶ fervidos
Excludet ictus.⁷ Non ita Romuli 10
Præscriptum et intonsi Catonis⁸
Auspiciis,⁹ veterumque norma.

Privatus illis census erat brevis,
Commune¹⁰ magnum: nulla decempedis
Metata privatis¹¹ opacam 15
Porticus excipiebat Arcton;¹²

5) *Olivetis fertilibus domino priori* = în locurile plantate cu măslini ce erau fertili stăpânului de odinioară. — Acum florile au luat locul măslinilor.

6) *Laurea* = *laurus*

7) *Excludet ictus fervidos* = va alunga căldura ferbinte a soarelui.

8) Ordinea: *Non ita praescriptum (est) auspiciis Romuli et intonsi Catonis norma* (abl.) *veterum*. — E vorba de bătrânul Caton. Moda tunsului s'a introdus pe vremea lui (234 — 179), dar el n'a voit s'o urmeze.

9) *Auspiciis . . . norma* = prin pildele, . . . prin felul de viață.

10) *Commune* = averea publică (în contrast cu *privatus census*).

11) Ordinea: *nulla porticus metata decempedis privatis* (cu prăjini de zece picioare ale particularilor) *excipiebat opacam Arcton*.

12) *Excipiebat opacam Arcton* = nu primiau Ursa răcoroasă = nu se deschideau pentru a primi răcoarea dinspre nord.

Nec fortuitum spernere caespitem¹³
Leges¹⁴ sinebant, oppida¹⁵ publico
Sumptu iubentes et Deorum
Templa novo¹⁶ decorare saxo.

20

13) = să disprețuiască bordeele răspândite ici și colo.

14) = moravurile.

15) *Oppida* = clădirile publice.

16) *Novo saxo* = cu o piatră (marmură) nouă.

XVI.

Ad Grosphum.

Pompeius Grosphus, un cavaler roman, prieten al lui Horatiu, cu mari averi în Sicilia. Data probabilă a odei 27. Strofa safică.

Otium Divos rogat in patenti
Prensus¹ Aegæo, simul atra nubes
Condedit lunam, neque certa² fulgent
Sidera nautis ;

Otium bello furiosa Thrace,³
Otium Medi pharetra decori,

5

1) Ordinea : *Prensus* (corăbierul surprins) *in patenti Aegæo rogat* (are două obiecte în acuzativ), *otium* (repaos, o viață liniștită) *Divos, simul* (= *simul ac*). . . .

2) *Certa sidera* = stelele care călăuzesc pe corăbieri.

3) *Thrace bello furiosa* (aprigă la războiu) *otium* (subt înț. *rogat*).

Grosche, non gemmis neque purpura ve-
nale nec auro.

Non enim gazæ neque consularis
Submovet lictor miseros tumultus 10
Mentis, et curas laqueata circum
Tecta volantes.⁴

Vivitur parvo bene, cui⁵ paternum
Splendet in mensa tenui⁶ salinum,
Nec leves somnos timor aut cupido 15
Sordidus aufert.⁷

Quid brevi fortes jaculamur ævo⁸
Multa? quid terras alio calentes
Sole mutamus?⁹ Patriæ quis exsul¹⁰
Se quoque fugit? 20

4) = nici comorile, nici lictorul consular = nici situa-
țiile, nu alungă (*submovet*) sbucimările chinuitoare ale su-
fletului și grijile care sboară în jurul măndrelor palate.

5) *Vivitur parvo bene, cui.* . . . = cu puțin trăește bine
acel căruia. . . .

6) = pe masa-i modestă îi strălucește solnița părin-
tească.

7) = îi tulbură (îi răpește).

8) = pentru ce, într'o viață scurtă, arătându-ne curajoși
(*fortes*), punem la cale atât de multe?

9) = pentru ce ne părăsim patria pentru ținuturi încăl-
zite de alt soare?

10) = ce exilat din patrie a fugit și de sine?

Scandit æratas vitiosa¹¹ naves
 Cura, nec turmas equitum relinquit,
 Ocior cervis. et agente¹² nimbos
 Ocior Euro.

Lætus in præsens animus quod ultra est¹³ 25
 Oderit curare, et amara lento
 Temperet risu;¹⁴ nihil est ab omni
 Parte beatum.

Abstulit clarum cita mors Achillem,
 Longa Tithonum¹⁵ minuit senectus: 20
 Et mihi forsan, tibi quod negarit,
 Porriget hora.¹⁶

Te greges centum Siculæque circum
 Mugiunt vaccæ; tibi tollit hinnitum¹⁷

11) *Cura vitiosa* = grija ce ne roade sufletul, se urcă pe corăbiile împodobite cu aramă (*aeratas*).

12) = mai iute (grija) și decât Eurul (vânt S—E), care mână norii.

13) = mulțumindu-se cu prezentul, sufletul să nu se mai îngrijească (*oderit curare*) de ceiace e pe urmă (de viitor).

14) = cu un zîmbet ușor.

15) Aurora (soția sa) îl făcuse pe Tithon nemuritor; dar uitase să ceară dela Jupiter să-l lase veșnic tânăr; văzându-l bătrân, l'a prefăcut în greer,

minuit (perf.) = a slăbit.

16) *Hora* = ceasul, norocul.

17) = pentru tine nechează. (Finala lui *hinnitum* se elide).

Apta quadrigis equa ; te bis Afro ¹⁸ 35
 Murice tinctæ

Vestiunt lanæ : mihi parva rura, et
 Spiritum Graiæ tenuem Camenæ ¹⁹
 Parca ²⁰ non mendax dedit, et malignum
 Spernere ²¹ vulgus. 40

18) = lâna vopsită de două ori cu purpură africană = stofă de purpură de două ori văpsită.

19) *Spiritum tenuem Graiae Camenae* = inspirația subtilă a muzei grecești.

20) *Parca non mendax.* = Ursita ce nu minte.

21) *Dedit spernere malignum vulgus* = mi-a dat să disprețuesc hula norodului.

XVII.

Ad Maecenatem.

Horatîu mângâie pe Mecena care era bolnav. Data probabilă a odei 30 a. Chr. Strofa alcaică.

Cur me querellis exanimas tuis?
Nec Dis amicum est nec mihi te prius
Obire¹, Mæcenas, mearum
Grande decus columenque² rerum.

1) = nu-i nici pe placul (*amicum est*) zeilor, nici pe al meu, ca tu să mori mai întâi (înaintea mea).

2) = sprijin al lucrurilor mele (al soartei mele).

Ah! te meæ si partem animæ³ rapit
 Maturior vis,⁴ quid moror altera,⁵
 Nec carus æque, nec superstes
 Integer?⁶ Ille dies utramque

5

Ducet ruinam.⁷ Non ego perfidum
 Dixi sacramentum: ibimus, ibimus,
 Utcumque⁸ præcedes, supremum
 Carpere iter comites parati.

10

Me nec Chimæra⁹ spiritus igneæ,
 Nec, si resurgat, centimanus Gyas¹⁰
 Divellet unquam: sic potenti
 Justitiæ¹¹ placitumque Parcis.

15

3) = pe tine, care ești o parte din sufletul meu.

4) = o forță (o moarte) mai timpurie pentru tine decât pentru mine.

5) *Quid moror altera* (subînț. *pars*) = de ce să mă întârzi eu, care sunt cealaltă parte. . . .

6) = ne mai fiindu-mi de o potrivă (*aeque*) de scump și ne mai supraviețuindu-mi întreg.

7) = acea zi (a morții tale) ne va aduce moartea amândorura.

8) = *quando* = de îndată ce-mi vei deschide drumul. . . .

9) = suflarea Chimerei de foc. Chimera, monstrul ce sufla foc, a fost ucisă de Belerofon.

10) Gyas, unul din Titani; avea o sută de mâini și cincizeci de capete.

11) *Justitia*, zeiță, flica lui Jupiter și a lui Themis.

Seu Libra¹² seu me Scorpios adspicit
Formidosus, pars violentior¹³

Natalis horæ, seu tyrannus

Hesperiae Capricornus undæ,¹⁴

20

Ut¹⁴rumque nostrum incredibili modo

Consentit astrum. Te Jovis impio

Tutela Saturno refulgens

Eripuit,¹⁵ volucrique Fati

Tardavit alas, quum populus frequens

Lætum theatris ter crepuit sonum;¹⁶

Me truncus¹⁷ illapsus cerebro

Sustulerat,¹⁸ nisi Faunns ictum

25

12) = fie că mă privește Cumpăna sau Scorpionul cel funest = fie că m'am născut în zodia Cumpenei; fie că m'am născut în zodia Scorpionului. . . .

13) *Pars violentior horae natalis* = partea (= astrul) care are o influență mai hotărâtoare asupra ceasului de naștere (care a prezidat deci la naștere).

14) = fie că m'a privit (m'am născut) Capricornul, stăpânul valurilor Hesperiei (Spaniei). — Capricornul apărea în Decembrie în epoca furtunilor pe mare.

15) = protecția lui Jupiter (*tutela Jovis* = constelația lui Jupiter) opunându-și razele nelegiuitului Saturn (*refulgens impio Saturno*), te-a smuls de sub influența lui. — Jupiter era favorabil și Saturn nefavorabil.

16) = când un public numeros te-a aplaudat de trei ori la teatru. — Aluzie la boala grea din care scăpase Mecena; reapărând la teatru, publicul l'a aplaudat sgomotos.

17) Eveniment (era să-l omoare căderea unui copac), povestit în oda 13, cartea II.

18) = *sustulisset*, m'ar fi ucis.

Dextra levasset, Mercurialium
Custos virorum¹⁹. Reddere²⁰ victimas 30
Aedemque votivam²¹ memento;
Nos humilem feriemus agnam.

19) = Faunul, păzitorul oamenilor iubiți de Mercur (= al poezilor).

20) = să oferi zeilor.

21) = templul, pe care l'ai făgăduit.

In Divites Avaros.

Data nesigură ; poate 29 ori 28 a. Chr. Metrul :
Distih format dintr'un quaternar trohaic catalectic
și dintr'un senar iambic catalectic.

Non ebur neque aureum
Mea renidet in domo lacunar ;
Non trabes Hymettiae¹
Premunt columnas ultima recisas

Africa ;² neque Attali,³
Ignotus heres, regiam occupavi ;

5

1) *Trabes Hymettiae* = arhitrave de marmură de Himet.

2) = nu se sprijine pe coloane tăiate din fundul Africei (din marmură din Numidia).

3) = și nici n'am pūs mână pe palatul lui Attalus, ca moștenitor necunoscut.

Nec Laonicas mihi
Trahunt honestæ purpuras⁴ clientæ :

At fides et ingeni
Benigna⁵ vena est, p. uperemque dives 10
Me petit;⁶ nihil supra
Deos lacesso, nec potentem amicum

Largiora flagito,
Satis beatus unicis Sabinis.⁷
Truditur dies die, 15
Novæque pergunt interire lunæ :⁸

Tu secanda marmora
Locas⁹ sub¹⁰ ipsum funus, et sepulcri

Attalus, regele Pergamului, [celebru prin averea lui. A lăsat ca moștenitor poporul roman.

4) = și nici nu-mi torc (*trahunt*) purpura Laconiei nobile cliente (femei de neam bun); — adică : nu torc lâna, care va fi vopsită cu purpură din Laconia.

5) = am încă o liră și o vână bogată (*benigna*) de inspirație.

6) = și pe mine, săracul, mă caută (imi caută prietenia) bogatul.

7) = destul de fericit numai cu moșioara mea sabină (pe care i-a dăruit-o Mecena, — la care se raportă și *potentem amicum*),

8) *Lunae*, aici lunile anului.

9) *Tu sub funus ipsum locas marmora secanda* = chiar în clipa morții, tu (= omul bogat) pui să-ți se taie marmura.

10) *Sub* cu idee temporală.

Immemor struis domos,
Marisque Baiis¹¹ obstrepentis urges 20

Submovere¹² litora,
Parum locuples continente ripa.¹³
Quid quod usque¹⁴ proximos
Revellis agri terminos,¹⁵ et uitra

Limites clientium 25
Salis¹⁶ avarus? Pellitur, paternos
In sinu ferens Deos,
Et uxor et vir, sordidosque¹⁷ natos.

Nulla¹⁸ certior tamen
Rapacis Orci fine destinata 30

11) Baiae, o localitate lângă Neapoli; aici își aveau vilele bogătașii romani.

12) Ordinea: *Urges submovere* (te străduiești să împingi) *litora maris obstrepentis Baiis* (care geme la Baiae).

13) = prea puțin bogat (mulțumindu-te puțin) cu țărmul continentului. — Bogății își făceau vile în mare, punând temelii în apă.

14) *Quid quod usque* ce să mai zic de faptul că mereu. . . .

15) = *terminos proximi agri* = smulgi hotarele ogorului vecin.

16) = și lacom sari (*salis*) peste pietrele de hotar ale clienților. — Cea mai mare samavolnicie, deoarece clienții trebuiau apărați nu jefuiți.

17) = copiii despoiați.

18) Ordinea: *Nulla aula tamen manet herum divitem certior destinata* (sub înțeles *aula*) *fine orci rapacis* = nici un palat nu așteaptă pe stăpânul bogat mai sigur decât palatul sorocit prin bariera hrăparețului Pluton.

Aula divitem manet
Herum. Quid ultra tendis? ¹⁹ æqua tellus

Pauperi recluditur ²⁰
Regumque pueris, nec satelles Orci
Callidum Promethea ²¹ 35
Revexit, auro captus. Hic ²² superbum

Tantalum atque Tantalii
Genus ²³ coercet, hic levare functum
Pauperem laboribus
Vocatus atque non vocatus audit. ²⁴ 40

19) = pentru ce aspiri la mai mult?

20) *Aequa recluditur* = *aeque recluditur* = se deschide deopotrivă.

21) *Nec satelles Orci* (= Charon), *captus* (momit), *auro*, *revexit* (n'a readus pe pământ) *callidum Promethea*.

22) *Hic* = Pluton.

23) Adică: Pelops, Atreu, Agamemnon, Oreste, din neamul lui Tantal.

24) Ordinea: *Hic vocatus aut non vocatus levare* (= *ut levet* = chemat sau nechemat să ușureze) *pauperem functum laboribus audit* (îl ascultă),

XIX.

In Bacchum.

Data odei necunoscută; poate 30 sau 29 a. Chr.
Strofa alcaică.

Bacchum in remotis carmina rupibus
Vidi docentem (credite, poster),
Nymphasque discentes, et aures
Capripedum Satyrorum¹ acutas.

Evoe!² recenti mens trepidat metu,
Plenoque Bacchi pectore, turbidum

1) *Vidi...* aures acutas capripedum Satyrorum =
am văzut urechile ascuțite (= i-am văzut ascultând) ale
Satirilor cu piciorul de capră.

2) *Evoe!* e strigătul Bacantelor.

Lætatur.³ Evoe! parce,⁴ Liber,
Parce, gravi metuende thyrso!⁵

Fas pervicaces est mihi Thyiadas,⁶
Vinique fontem,⁷ lactis et uberes
Cantare rivos, atque truncis
Lapsa cavis iterare⁸ mella;

10

Fas et beatæ conjugis⁹ additum
Stellis honorem,¹⁰ tectaque Pentei¹¹
Disjecta non leni ruina,
Thracis et exitium Lycurg:¹²

15

3) *Turbidum* (adv.) *laetatur* = se bucură cu o tulbure bucurie.

4) = cruşă-mă pe mine.

5) = tu care ești de temut cu tirsul tău amenințător. Tirsul e o vargă învelită cu frunze de viță, întrebuințată la serbările lui Bacus.

6) Ordinea: *Fas est mihi cantare Thyiadas pervicaces* (neînfrânate). Tiadele = Bacantele.

7) = isvoarele de vin etc. Minuni săvârșite de Bacante.

8) *Iterare* (după *fas est mihi*) = de a povesti (după alții).

9 — 10) *Fas et honorem* (podoaba, corona) *beatæ conjugis* (a Ariadnei) *additum stellis*. E vorba de corona dată Ariadnei de Bacus, care, după moartea Ariadnei, a fost prefăcută în constelație.

11) Penteu, regele Tebei, a voit să se opună cultului lui Bacus. Palatul i-a fost distrus de trăsnet; iar el a fost sfâșiat de mama și surorile lui coprinse de delir bachic.

12) Lycurg, regele Edonilor din Tracia. Fiind împotriva culturii viței, a inebunit; omorându-și nevasta și fiul.

Tu flectis amnes, tu mare barbarum ;¹³

Tu separatis¹⁴ uvidus in jugis

Nodo coerces viperino

Bistonidum sine fraude¹⁵ crines ;

20

Tu, cum parentis regna per arduum¹⁶

Cohors Gigantum scanderet impia,

Rhœtum retorsisti leonis¹⁷

Unguibus horribilique mala ;¹⁸

Quamquam choreis aptior et jocis

25

Ludoque dictus, non sat idoneus

Pugnæ ferebaris ;¹⁸ sed idem

Pacis eras mediusque belli.¹⁹

13) = tu (Bacus) potolești fluviile și marea barbară (oceanul indian). — Lovind cu tirsul niște fluvii din India, le-a făcut să se oprească din mers.

14) *Tu uvidus* (ud de vin = amețit) *in jugis separatis* (pe munții singuratici) *coerces nodo viperino* (prinzi cu un nod de vipere) *crines Bistonidum* (= Bacantelor) *sine fraude*.

15) = fără primejdie.

16) = *cum cohors Gigantum scanderet per arduum* (prin slava cerului) *regna parentis* (Jupiter).

17) *Tu retorsisti* (ai respins) *Rhoetum* (unul din Giganții ucis de Bacus), *unguibus malaque horribili leonis*. — În lupta cu Giganții, Bacus a luat forma de leu.

18) *Ferebaris* = tu aveai reputația că . . .

19) = dar erai deopotrivă de priceput în pace și la război.

Te vidit insons Cerberus aureo
Cornu²⁰ decorum, leniter atterens²¹
Caudam, et recedentis²² trilingui
Ore pedes tetigitque crura.

30

20) *Cerberus insons* (fără să-și facă rău) *te vidit decorum aureo cornu* (împodobit cu un corn de aur — probabil un corn plin de vin).

21) = gudurîndu-se ușor.

22) Ordinea : *Tetigit ore trilingui* (Cerberul avea trei limbi) *pedes eruraque recedentis* (ale tale la ieșirea din infern).

Ad Maecenatem.

Data odei necunoscută. Strofa alcaică.

Non usitata nec tenui¹ ferar
 Penna biformis per liquidum² æthera
 Vates, neque in terris morabor
 Longius, invidiaque major³

1) = cu o aripă neobișnuită și puternică.— Horațiu se considera ca cel dintâi poet liric.

Ordinea: *Vates biformis* (om și lebădă) *ferar per æthera liquidum penna non usitata nec tenui, neque morabor longius in terris majorque invidia relinquam urbes.*

2) = prin aerul străveziu.

3) = mai mare ca invidia; biruitor al pisei.

Urbes relinquam. Non ego, pauperum
Sanguis parentum, non ego, quem vocas,⁴
Dilecte Mæcnas, obibo
Nec Stygia cohibebor⁵ unda.

5

Jam jam residunt cruribus⁶ asperæ
Pelles, et album mutor in alitem
Superne,⁷ nascunturque leves
Per digitos humerosque plumæ,

10

Jam, Dædaleo notior⁸ Icaro,
Visam gementis⁹ litora Bospori,
Syrtesque Gætulas¹⁰ canorus
Ales, Hyperboreosque campos.

15

Me Colchus,¹¹ et qui dissimulat metum
Marsæ cohortis Dacus,¹² et ultimi

4) *Quem vocas* = pe care tu (Mecena) îl chemi (lângă tine ca prieten).

5) = nu voi fi oprit în infern de unda Stixului.

6) = o piele aspră se întinde pe picioare.

7) *Superne* = partea de sus.

8) = mai cunoscut de cât Icar, fiul lui Dedal. — Dedal e arhitectul Labirintului din Creta. Închis acolo cu fiul său Icar, și-au fabricat amândoi aripi ca să scape. Dedal s'a scoborât la Cumæ și apoi în Sicilia; Icar s'a înecat însă în marea numită apoi icarică.

9) = voi colinda țărmurile sbuciumatului Bosfor.

10) = din Getulia, din Africa.

11) = locuitorul din Colchida (din Asia, la Pontul Euxin).

12) = și Dacul ce-și ascunde frica de trupele Marșilor (popor războinic din Italia).

Noscent Geloni; ¹³ me peritus
 Discet Hiber, ¹⁴ Rhodanique potor. ¹⁵

20

Absint inani funere ¹⁶ neniae,
 Luctusque turpes, ¹⁷ et querimoniae;
 Compesce clamorem, ac sepulcri
 Mitte ¹⁸ supervacuos honores.

13) Gelonii, popor scitic.

14) = Iberul (Spaniolul) civilizat.

15) = și locuitorul ce bea apă din Ron.

16) = dela o îngropare zadarnică (— pentru că poetul e nemuritor și s'a transformat într'o lebădă).

17) = un doliu rușinos.

Ordinea: *Neniae luctusque turpes et querimoniae absint funere inani.*

18) *Mitte* = *omitte* = cruță-mă de onorurile zadarnice ale mormântului.

Liber III

Primele șase ode ale acestei cărți au o unitate de concepție, ce au făcut pe unii să le creadă un singur poem. Ideea lor centrală e rastaurarea moravurilor vechi. Aceste ode ajută deci acțiunea legislativă a lui August. Data lor probabilă e 28 sau 27.

Quomodo vita beata efficitur.

Strofa alcaică.

Odi profanum vulgus et arceo ;
Favete linguis :¹ carmina non prius
Audita² Musarum sacerdos
Virginibus puerisque canto.³

Regum timendorum in proprios greges,⁴

5

1) = mi-e silă de norodul de rând și-l dau la oparte : acum tăceți ! (*Favete linguis* = favorizați prin limbele voastre ; — formulă religioasă prin care se impunea tăcerea publicului la mistere sau sacrificii.

2) Am văzut pretenția lui Horațiu de a fi cel dintâi poet liric roman.

3) = pentru educarea tinerii generații.

4) Ordinea : *est imperium regum timendorum in proprios greges ; (est imperium) Jovis in reges ipsos* etc. regii guvernează peste oameni dar și ei ascultă de Jupiter.

Reges in ipsos imperium est Jovis,
Clari Giganteo triumpho,
Cuncta supercilio moventis.

Est ut viro vir latius ordinet
Arbusta sulcis,⁵ hic generosior 10
Descendat in Campum⁶ petitor,
Moribus hic meliorque fama

Contendat,⁷ illi turba clientium
Sit major: æqua lege Necessitas⁸
Sortitur insignes et imos; 15
Omne capax movet urna nomen.⁹

Districtus ensis¹⁰ cui super impia
Cervice pendet, non Siculæ dapes¹¹
Dulce elaborabunt saporem: ¹²
Non avium citharæque cantus 20

5) = se întâmplă (*est ut*) ca un om să-și înșirue în brazde via (*arbusta*) pe un spațiu mai întins decât un altul (*latius viro*).

6) = unul se scoboară la alergările (*petitor*) din Câmpul lui Marte, fiind mai de neam (*generosior*).

7) = să se ia la întrecere, să se bizue.

8) = prin legea-i egală pentru toți, Moartea trage la sorți pe mari și mici.

9) = *movetur nomen in urna*.

10) = sabia trasă; — aluzie la legenda lui Damocles. *cui = ei cui = cel căruia*.

11) = mâncărurile siciliene; probabil că acele pe care le servia tiranul Dionis lui Damocles.

12) = nu-i vor produce un gust plăcut; — nu-i vor plăcea.

Somnum reducent. Somnus agrestium
 Lenis virorum non humiles domos
 Fastidit umbrosamque ripam,
 Non Zephyris agitata Tempe.¹³

Desiderantem quod satis est,¹⁴ neque 25
 Tumultuosum sollicitat¹⁵ mare,
 Nec sævus Arcturi cadentis
 Impetus aut orientis Haedi,¹⁶

Non verberatæ grandine vineæ,
 Fundusque mendax, arbore nunc aquas 30
 Culpante¹⁷ nunc torrentia agros
 Sidera, nunc hiemes iniquas.¹⁸

Contracta¹⁹ pisces æquora sentiunt

13) Tempe, celebră vale din Tesalia ; — aici orice vale plăcută ; *Tempe* e acuz. plural.

Ordinea : *Lenis somnus non fastidit* (nu disprețuește, nu fuge de) *humiles domos virorum agrestium* etc.

14) = pe cel ce dorește numai ceiace are nevoie.

15) Ordinea : *Neque mare tumultuosum sollicitat* (nu-l necăjește).

16) = nici groasnică violență a Arcturului ce apune sau a Capricornului ce răsare = nici furtunile ce însoțesc apusul Arcturului sau răsăritul Capricornului.

Arcturul apune la finele lui Octombrie ; Capricornul răsare la 8 Octombrie.

17) = al cărei (al moșiei) copac se plânge când de ploi, când de stelele care pârjolesc ogoarele...

18) *Iniquas* = grele.

19) *Contracta æquora* = peștii simt apa micșorată (sunt strămtorați).

Jactis in altum molibus; ²⁰ huc frequens
Cæmenta demittit redemptor ²¹ 35

Cum famulis, dominusque terræ

Fastidiosus: ²² sed Timor et Minæ ²³
Scandunt eodem quo dominus, neque
Decedit ærata ²⁴ triremi, et
Post equitem sedet atra cura. ²⁵ 40

Quod si dolentem nec Phrygius lapis, ²⁶
Nec purpurarum sidere clarior
Delenit usus, ²⁷ nec Falerna
Vitis Achæmeniumque costum, ²⁸

Cur invidendis postibus et novo
Sublime ritu ²⁹ moliar atrium? 45

20) = din cauza digurilor aruncate în larg.

21) Ordinea: *huc* (în largul mării) *redemptor frequens cum famulis* (antreprenorul însoțit de mulți sclavi) *cæmenta demittit*.

22) = stăpânul desgustat de pământ = nu-l mai încape pământul și construște în largul mării.

23) = Amenințările (conștiința vinovată).

24) = de pe vasul cu ciocul de aramă.

25) = neagra grije stă după călăreț (în șea).

26) = marmoră frigiană.

27) Ordinea: *Quod si nec Phrygius lapis, nec usus purpurarum clarior sidere*, (purpura mai strălucitoare de cât o stea) etc., *delenit dolentem* (subinț. *me*: nu mă potolesc pe mine care sunt chinuit).

28) = parfumul persan. — Achemene, rege persan.

29) Ordinea: *cur moliar* (ași clădi) *atrium sublime* (un palat înalt) *invidendis postibus* (cu uși care să trezească pismă) *et novo ritu* (și după un plan nou).

Cūr valle permutem Sabina³⁰
Divitias operosiores ?

30) = pentru ce ași căuta o bogăție plină de îngrijorare în locul văii sabine (în care își avea Horațiu moșia).

II.

Ad Romanos.

După unii oda ar fi compusă înainte de 26 a Chr.
Strofa alcaică.

Angustam amice¹ pauperiem pati
Robustus acri militia² puer
Condiscat, et Parthos feroces
Vexet eques metuendus hasta,

Vitamque sub divo et trepidis agat
In rebus.³ Illum ex mœnibus hosticis

5

1) = cu răbdare.

2) = tânărul călăt în miliția grea.

3) Ordinea : *Puer robustus acri militia disciscat* (să învețe) *pati amice pauperiem angustam et eques metuendus hasta* (devenit călăreț temut prin lance) *vexet* (să urmărească) *Parthos feroces, agatque vitam sub divo* (sub cerul liber) *et in rebus trepidis* (în mijlocul primejdiilor).

Matrona ⁴ bellantis tyranni
 Prospiciens et adulta virgo

Suspiret: „Eheu! ne rudis agminum ⁵
 Sponsus lacestat regius asperum 10
 Tactu leonem ⁶ quem cruenta ⁶
 Per medias rapit ira cædes!”

Dulce et decorum est pro patria mori.
 Mors et ⁷ fugacem persequitur virum,
 Nec parcit imbellis juventæ 15
 Poplitibus timidoque tergo.

Virtus, ⁸ repulsæ nescia sordidæ, ⁹
 Intaminatis fulget honoribus,
 Nec sumit aut ponit secures
 Arbitrio popularis auræ. ¹⁰ 20

4) = soția tiranului ce se luptă.

5) = logodnicul meu regesc neîncercat la lupte.

6) Ordinea: *ne sponsus regius rudis agminum lacestat* (să nu întărate) *leonem asperum tactu*, (aspru la atins; de care nu te poți apropia) *quem ira cruenta rapit per medias caedes*.

7) = chiar și pe...

8) = curajul

9) = care nu cunoaște înfrângerea rușinoasă.

10) = după hotărârea favoarii populare.

Virtus, recludens immeritis mori ¹¹
 Cœlum, negata ¹² tentat iter via,
 Cœtusque vulgares et udam ¹³
 Spernit humum fugiente penna.

Est et fideli tuta silentio ¹⁴ 25
 Merces: vetabo, qui Cereris ¹⁵ sacrum
 Vulgarit arcanæ, sub isdem
 Sit trabibus, fragilemve mecum

Solvat phaselum. ¹⁶ Sæpe Diespiter
 Neglectus incesto addidit integrum: ¹⁷ 30
 Raro antecedentem scelestum
 Deseruit ¹⁸ pede Poena claudo.

11) = deschizând cerul celor ce nu merită să moară (celor ce merită să devină nemuritori).

12) = neîngăduită omului.

13) *Humum udam* = țina umedă.

14) *Fideli silentio* = discreției.

15) *Qui vulgarit* (= *vulgaverit*) *sacrum arcanæ Cereris*. E vorba de misterele Cererei dela Eleusis.

16) *Vetabo* (lipsește *ne*) *sit isdem trabibus* (sub acelaș acoperiș) *solvatve mecum* (să deslege împreună cu mine = să se imbarce) *phaselum fragilem*.

17) = adese Jupiter jignit (*neglectus*) pune alături de criminal (pedepsește odată cu criminalul), și pe cel nevinovat.

19) *Ordinea: raro Poena pede claudo deseruit* (a părăsît — nu l'a ajuns) *scelestum antecedentem* pe vinovatul ce i-a luat-o înainte).

III.

Romulus in coelum receptus.

Strofa alcaică.

Justam et tenacem propositi virum ¹
Non civium ardor prava jubentium, ²
Non vultus instantis ³ tyranni
Mente quatit solida, neque Auster,

Dux inquieti turbidus Hadriæ,
Nec fulminantis magna manus Jovis; ⁴

1) = statornic în ce și-a propus.

2) = nici furia cetățenilor ce-i poruncesc să facă lucruri rele (*jubentium prava*)

3) = privirea tiranului ce-l amenință.

4) Ordinea : *Non ardor civium jubentium prava quatit solida mente* (nu-l sgudue din hotărârea lui neclintită) *virum justam et tenacem propositi, non vultus tyranni instantis neque Auster dux turbidus Hadriæ inquieti* (Adriaticei furtunoase) *nec manus magna Jovis fulminantis.*

Si fractus illabatur orbis,⁵
Impavidum ferient ruinæ.

Hac arte⁶ Pollux et vagus Hercules⁷
Enisis arces attingit igneas;
Quos inter Augustus recumbens⁸
Purpureo bibit⁹ ore nectar.

Hac te merentem, Bacche pater, tuæ
Vexere tigres,¹⁰ indocili jugum
Collo trahentes; hac Quirinus
Martis equis¹¹ Acheronta fugit,

Gratum elocuta consiliantibus¹²
Junone Divis; „Ilion, Ilion”¹³

5) = dacă cerul s'ar prăbuși sdrobot.

6) = prin acest mijloc (prin statornicie)

7) Hercule a străbătut pământul, stărpind monștrii și hoții. — Pollux unul din Dioscuri (celalt e Castor).

8) = stând culcat (la masă).

9) *Bibit*, înțelesul e însă de viitor. Poetul vede de pe acum pe August stând la masă printre zei.

10) Ordinea: *hac* (prin această bărbăție), *pater Bacche, tuæ tigres trahentes jugum collo indocili vexere te merentem* (te au dus la cer pe tine care o meritai). — Bacus era purtat într'un car tras de tigri.

11) = *hac (arte) Quirinus (= Romulus) fugit Acheronta* (a scăpat de infern) *equis Martis*.

12) Ordinea: *Junone elocuta gratum consiliantibus divis* (dativ după *gratum*: zeilor ce discutau dacă trebuie să primească în cer pe Romulus).

13) Ordinea: *Judex fatalis incestusque et mulier pe regrina* (femeia străină e Elena) *vertit in pulberem Ilion*

Fatalis incestusque iudex ¹⁴

Et mulier peregrina vertit

20

In pulverem, ex quo destituit Deos

Mercede pacta Laomedon, ¹⁵ mihi

Castæque damnatum Minervæ

Cum populo et duce ¹⁶ fraudulento.

Jam nec Lacænæ splendet adulteræ

25

Famosus ¹⁷ hospes, nec Priami domus

Perjura pugnaces Achivos

Hectoreis opibus ¹⁸ refringit,

Nostrisque ductum seditionibus ¹⁹

Bellum resedit. Protinus ²⁰ et graves

30

damnatum mihi (pe care eu l'am condamnat) *castæque Minervæ cum populo et duce fraudulento, ex quo* (din momentul în care) *Laomedon destituit* (a înşelat) *Deos mercede pacta.*

14) Judecătorul nelegiuit (*incestus*) e Paris care a dat mărul frumuseţii Venerei, în dauna Iunonei.

15) Apolon şi Neptun au ridicat zidurile Troiei, regele Laomedon le-a refuzat apoi răsplata făgăduită (*mercede pacta*).

16) = Laomedon.

17) = nelegiuitul oaspe al... (e vorba de Paris, oaspele Lacedemonienei = al Elenei).

18) = cu ajutorul lui Hector numai respinge pe..

19) = prelungit prin neînţelegerile voastre... Zeii s'au împărţit în două tabere, una de partea Grecilor, alta de partea Troenilor, ceiace a prelungit războiul troian.

20) = de acum înainte.

Iras, et invisum nepotem,²¹
Troica quem peperit sacerdos,²²

Marti redonabo.²³ Illum ego lucidas
Inire sedes, ducere nectaris
Sucos, et adscribi quietis²⁴
Ordinibus patiar Deorum.

35

Dum longus inter sæviat Ilion
Romamque pontus, qualibet exsules
In parte regnanto beati!²⁵
Dum Priami Paridisque busto

40

Insultet armentum, et catulos feræ
Celent²⁵ inultæ, stet Capitolium
Fulgens, triumphatisque possit
Roma ferox dare jura Medis.

21) = Romulus, fiul lui Marte și deci nepot al Junonei.

22) Preoteasa de sânge troian e Rhea Silvia, fiica lui Numitor, regele Albei, scoborător din Enea.

23) Ia : *iras... Marti redonabo* = îmi voi sacrifica ura... lui Marte ; — îl voi ierta pe fiul său de hatârul lui.

24) = în rândurile liniștite ale zeilor.

25) Ordinea : *Dum* (cu condiție ca) *longus pontus sæviat inter Ilion Romamque, exsules* (exilații Troei, — adică Romanii) *regnanto beati in parte qualibet* (ori unde vor voi).

26) = și cât timp fiarele își ascund nepedepsite puii — în mormintele lui Priam și Paris.

Horrenda late²⁷ nomen in ultimas
 Extendat oras, qua medius liquor
 Secernit Europen ab Afro,
 Qua tumidus rigat arva Nilus,

45

Aurum irrepertum, et sic melius situm
 Cum terra celat, spernere fortior²⁸
 Quam cogere humanos in usus
 Omne sacrum rapiente dextra,

50

Quicumque mundo terminus obstitit,²⁹
 Hunc tanget armis, visere gestiens,
 Qua parte debacchentur ignes,
 Qua nebulæ pluvii:que rores.³⁰

55

Sed bellicosus fata Quiritibus
 Hac lege dico,³¹ ne nimium pii³²

27) *Horrenda late* = temută (Roma) în depărtare.

28) Ordinea: *fortior spernere* (= *fortior in spernendo*) devenind mai puternică (Roma) prin disprețuirea aurului) *aurum irrepertum* (ascuns în pământ) *et melius situm sic cum terra celat quam cogere* (decât să-l adune) *dextra rapiente omne sacrum in usos humanos*, (cu o mână ce răpește cele sfinte pentru nevoile lor omenești).

29) = orice margine ar opri lumea = ajunge până la marginea lumii, oricare ar fi ea.

30) = în ce parte (a lumii se deslănțue căldurile (zona toridă), și în ce parte, cețele și ploile (zona înghețată).

31) = le hotărăsc soarta cu această condiție.

32) = prea respectuoși față de Troia, vechea lor patrie.

Rebusque fidentes³³ avitæ
Tecta velint reparare Trojæ.

Trojæ renascens alite lugubri³⁴
Fortuna³⁵ tristi clade iterabitur,³⁵
Ducente victrices³⁶ catervas
Conjuge me Jovis et sorore.

Ter si resurgat murus aheneus
Auctore Phœbo,³⁷ ter pereat meis
Excisus Argivis, ter uxor
Capta virum puerosque ploret.³⁸

Non hoc³⁸ jocosæ conveniet lyræ:
Quo, Musa, tendis? Desine pervicax³⁹
Referre sermones Deorum, et
Magna modis tenuare parvis.⁴⁰

33) = increzându-se în norocul lor.

34) = sub auspicii rele.

35) = soarta Troei se va repeta printr'un trist destin.

36) = armatele sigure de biruință.

37) = de s'ar ridica de trei ori zidul de aramă (al Troei) clădit de Apolon, de trei ori ar pieri.

38) = nu un astfel de subiect.

39) = îndrăzneță..

40) = a scobori subiectele mari în cântice mici.

IV.

Ad Calliopen.

E cea mai lungă odă a lui Horățiu, în genul dezordonat al odelor lui Pindar. Strofa alcaică.

Descende cœlo, et dic, age, tibia
Regina longum Calliope melos,¹
Seu voce nunc mavis acuta,²
Seu fidibus citharaque Phœbi.

Auditis? an me ludit amabilis
Insania? Audire et videor pios
Errare per lucos,³ amœnæ

5

1) Calliope e regina Muzelor.

longum melos = un cântec lung.

2) = *seu mavis (dicere) nunc voce acuta* (cu glasul limpede, sonor) *seu...*

3) = dumbrăvile sacre ale zânelor.

Quos et aquæ subeunt et auræ.

Me fabulosæ, Vulture in Apulo,
Altricis extra limen Apuliæ, 10
Ludo fatigatumque somno
Fronde nova puerum palumbes

Texere, mirum quod foret omnibus
Quicumque celsæ nidum Ache-ontiaë,
Saltusque Bantinos, et arvom 15
Pingue tenent humilis Forenti,

Ut tuto ab atris corpore viperis
Dormirem et ursis, ut premerer sacra
Lauroque collataque myrto,
Non sine Dis animosus infans.⁴ 20

4) Ordinea: *In Vulture Apulo* (muntele Voltur lângă Venusia, locul de naștere al lui Horațiu) *extra limen Apuliae altricis* (dincolo de hotarele —) *palumbes fabulosae* (porumbițe despre care sunt atâtea legende) *texere nova fronde me puerum* (pe când eram copil) *fatigatum ludo somnoque, quod foret mirum omnibus* (= ita ut omnes mirarentur = așa că toți s'au minunat) *quicumque tenent nidum Acherontiae celsae* (toți cei ce locuiesc cuibul Acheronției prăpăstioase) *saltusque Bantinos* (azi Banzi, orașel din Apulia) *et arvom pingue humilis Forenti* (orașel într'o vale; de aici *humilis*) *ut dormirem* (în ce chip am putut dormi) *corpore tuto* (la adăpost) *ab atris* (veninoase) *viperis et ursis ut premerer* (cum am putut fi acoperit) *lauroque sacra myrtoque collata* (îngrămădită) *infans animosus non sine dis* (eu copil îndrăsnit, nu fără sprijinul zeilor).

Vester, Camenæ, vester in arduos
 Tollor Sabinos⁵ seu mihi frigidum
 Præneste,⁶ seu Tibur supinum,⁷
 Seu liquidæ placuere Baiæ.⁸

Vestris amicum fontibus et choris, 25
 Non me Philippis versa acies retro,
 Devota non exstinxit arbos,
 Nec Sicula Palinurus unda.⁹

Utcumque¹⁰ mecum vos eritis, libens 30
 Insanientem¹¹ navita Bosporum
 Tentabo, et urentes arenas
 Litoris Assyrii viator:

5) = al vostru, al vostru (ocrotit de voi) mă urc la Sabinii cei aşezaţi sus = cu ajutorul vostru, azi ca şi atunci când eram copil mă urc pe potecile Sabinilor.

6) Praeneste, azi Pallestrina oraş din Laţiu.

7) Tiburul de pe panta unei colini,

8) Baiæ cea senină, lângă Neapoli.

9) Ordinea: *Non acies versa retro Philippis* (se ştie că poetul a participat la lupta dela Philippi cf Ode, II, 5, *non arbos devota* (= copacul blestemat, ce era să-i cadă în cap. cf Ode II, 10) *nec Palinurus* (promontoriu în Lucania, unde era să se înecă poetul la întoarcerea lui dela Philippi) *unda Sicula* (din marea Siciliei) *exstinxit me, amicum* (pe mine care sunt prietenul) *vestris fontibus et choris*.

10) = atâta timp cât.

11) = Bosforul înfuriat.

Visam Britannos hospitibus feros,¹²
 Et lætum equino sanguine Concanum,¹³
 Visam pharetratos Gelonos¹⁴ 35
 Et Scythicum inviolatus amnem.¹⁵

Vos Cæsarem altum, militia simul
 Fessas cohortes addidit oppidis,
 Finire quærentem labores,
 Pierio recreatis antro;¹⁶ 40

Vos lene consilium¹⁷ et datis, et dato
 Gaudetis,¹⁸ almæ, Scimus ut impios
 Titanas immanemque turbam
 Fulmine sustulerit caduco,

Qui terram inertem,¹⁹ qui mare temperat 45

12) = Britanii cruzi cu oaspeții.

13) Concanii, popor cantabru din Spania, beau sânge de cal.

14) Gelonii, popor sarmat.

15) Tanaisul, azi Donul.

16) Ordinea: *Vos* (voi Muzelor) *recreatis antro Pierie* (muntele Pierus din Tesalia era consacrat Muzelor) *Cæsarem altum* (a tot puternic) *quaerentem finire labores, simul addidit oppidis* (de îndată ce și-a adus prin orașe) *cohortes fessas militia.*

17) = sfat de clemență, de blândețe (lui August).

18) = și vă bucurați după ce l'ați dat.

19) Ordinea: *Scimus, ut sustulerit* (cum a nimicit), *fulmine caduco* (= *cadente*, ce se prăbușește) *Titanas impios immanemque turbam* (năprasnica lor oștire), *qui temperat terram inertem* (cel ce domnește peste pământul nemișcat etc. = Jupiter) etc.

Ventosum, et urbes regnaque tristia²⁰
 Divosque mortalesque turmas
 Imperio regit unus æquo.²¹

Magnum illa terrorem intulerat Jovi
 Fidens juvenus horrida bracchiis,²²
 Fratresque tendentes opaco
 Pelion imposuisse Olympo.²³

50

Sed quid Typhoeus et validus Mimas,
 Aut quid minaci Porphyriion statu,
 Quid Rhoetus, evulsisque truncis
 Enceladus jaculator audax,

55

Contra sonantem Palladis ægida
 Possent ruentes?²⁴ Hinc avidus stetit

20) = infernul.

21) = și care singur donește cu nepărtinire.

22) *Fidens bracchiis* = bizuindu-se pe brațe (e vorba de Titani).

23) = și frații (Aloizii Otos și Efialte) ce se sileau să pună Pelionul peste întunecosul Olimp (munți din Tesalia).

24) Ordinea: *Sed quid possent ruentes contra ægida* (platoșa) *sonantem Palladis Typhoeus* (Titan, tatăl Harpiilor) *et validus Mimas* (a aruncat împotriva lui Jupiter insula Lemnos), *aut quid Porphyriion statu minaci* (a aruncat asupra lui Jupiter insula Delos), *quid Rhoetus, Enceladusque* (a fost trăsniit de Jupiter și aruncat în Etna) *jaculator audax truncis avulsis*.

Vulcanus,²⁵ hinc matrona Juno, et
Nunquam humeris positurus arcum,

60

Qui rore puro Castaliæ lavit
Crines solutos, qui Lyciæ tenet
Dumeta natalemque silvam,
Delius et Patareus Apollo.²⁶

Vis consili expers mole ruit sua;²⁷
Vim temperatam²⁸ Di quoque provehunt
In majus; idem odere vires
Omne nefas animo moventes.

65

Testis mearum centimanus Gyas²⁹
Sententiarum, notus et integræ
Tentator Orion³⁰ Dianæ,
Virginea domitus sagitta.

70

25) = de partea lui Jupiter a luptat aprigul (*avidus*) Vulcan etc.

26) Ordinea: *et Apollo Delius et Patareus* (şase luni pe an Apollo da oracole la Delos şi alte şase luni la Patara, în Licia) *positurus nunquam arcum humeris, qui lavit crines solutos rore puro Castaliæ* (fântâna Muzelor de pe muntele Parnas) *qui tenet dumeta Lyciæ silvamque natalem* (din insula Delos).

27) = forţa, neînfrănată de chibzuinţă se prăbuşeşte sub propria ei greutate.

28) = unită cu chibzuinţă.

29) = un gigant, fiul Pământului şi al Cerului.

30) Orion, insultând pe Diana, a fost ucis de zeiţă.

Injecta monstris Terra dolet suis,³¹
 Mœretque partus fulmine luridum
 Missos ad Orcum; nec peredit
 Inpositam celer ignis Aetnam,

75

Incontinentis nec Tityi jecur
 Reliquit ales, nequitiae additus
 Custos;³² amatorem³³ trecentae
 Pirithoum cohibent catenae.

80

31) Ordinea: *Terra dolet injecta monstris suis* = pământul se plânge de a sta deasupra monștrilor cari sunt fiii ei.

32) Ordinea: *nec ignis celer* (al lui Enceladus) *peredit Aetnam* (n'a mistuit Etna) *impositam* (așezată deasupra lui — a lui Enceladus) *nec ales* (vulturul) *reliquit jecur incontinentis* (nerușinatului) *Tityi* (Tityos a ultragiat pe Latona; Pa ucis Apolon), *custos additus nequitiae* (calăul pus să pedepsească crima).

33) = răpitorul. — Pirithous, fiul lui Ixion, regele La-pișilor, a încercat, împreună cu Tezeu, să răpească pe Pro-serpina din infern.

V.

Regulus.

Odă scrisă la 27 a. Chr. când August prepara expediția împotriva Britanilor și a Parților.

Cœlo tonantem credidimus Jovem
Regnare: ¹ præsens Divus habebitur
Augustus, adjectis Britannis
Imperio gravibusque Persis. ²

Milesne Crassi conjuge barbara
Turpis maritus vixit, ³ et hostium,

5

1) Credem în Jupiter că domnește în cer, când îl auzim tunând.

2) = August va fi privit ca un zeu prezent (pe pământ). prin adăugarea Britanilor și a temuților Perși (= Parți), la imperiu.

3) Ordinea: *Milesne Crassi vixit* (cum s'a putut ca soldatul lui Crassus să trăiască?) *maritus turpis* (ca soț

(Proh curia⁴ inversique mores!)
 Consenuit socerorum in armis,

Sub rege Medo, ~~Marsus et Apulus,~~
 Anciliorum et nominis et togæ
 Oblitus, æternæque Vestæ,
 Incolumi Jove⁵ et urbe Roma?

10

Hoc caverat mens provida Reguli,
 Dissidentis conditionibus
 Fœdis⁶ et exemplo trahentis⁷
 Perniciem veniens in ævum,

15

dezonorat) *conjuge barbara* (subînț. *cum*). — E vorba de dezastrul din anul 53 a. Chr. când Crassus a pierit cu 2000 de soldați, iar alte 20.000 de mii de Romani, devenind prizonieri, s'au însurat și înrolat în armata Parților, cu riscul de a se lupta împotriva fraților lor.

4) = o senat! o decădere a moravurilor!

5) Ordinea: *et Marsus et Apulus* (popoare războinice din Italia) *consenuit Jove et Urbe Roma incolumi* (cât mai există un Jupiter și o Romă) *in armis socerorum* (în armatele Parților) — *sub rege Medo, oblitus anciliorum* (cele 12 scuturi sfinte de la Roma) *et nominis* (subînț. *Romani*) *et togæ (romanae) æternæque Vestæ?*

6) = el care s'a opus condițiilor rușinoase (ale tratatului pe care-l propuneau Cartaginezii, și care fusese însărcinat să le comunice la Roma. Se știe că Regulus era prizonierul Cartaginezilor de cinci ani. Se va vedea din această odă atitudinea lui nobilă).

7) = și care deducea din acest exemplu (prevedea din exemplul ce s'ar da rescumpărându-se prizonierii romani), o primejdie pentru viitor.

Si non periret immiserabilis⁸
 Captiva pubes: «Signa⁹ ego Punicis.
 Affixa delubris et arma
 Militibus sine cæde,¹⁰ dixit,

20

Derepta vidi; vidi ego civium¹¹
 Retorta tergo brachia libero,
 Portasque non clausas,¹² et arva
 Marte coli populata nostro.¹³

Auro repensus scilicet acrior¹⁴
 Miles redibit! Flagitio additis
 Damnum:¹⁵ neque amissos colores¹⁶
 Lana refert medicata fuco,

25

Nec vera virtus, cum semel excidit,

8) = de nu s'ar fi lăsat să moară fără nici o milă (*immiserabilis*) tinerimea prizonieră.

9) = steagurile ce ni s'au luat.

10) = fără luptă.

11) *Tergo* = *post tergum*; am văzut brațele cetățenilor legate la spatele lor odinioară liber.

12) = porțile Cartaginei deschise, — întru atât se credea în siguranță.

13) = și ogoarele lor pustiite (odinioară) de armele noastre.

14) Ordinea: *Scilicet* (ironic) *miles repensus auro* (răscumpărat: aceasta propuneau Cartaginezii) *redibit acrior* (va deveni mai curajos)!

15) = de-i veți răscumpăra adăugați și o pagubă (banii dați) rușinei.

16) = culoarea (albeața pierdută).

Curat reponi deterioribus.¹⁷ 30
 Si pugnat extricata densis
 Cervæ plagis, erit ille fortis,

Qui perfidis se credidit hostibus;¹⁸
 Et Marte Pœnos proteret altero,¹⁹ 35
 Qui lora restrictis lacertis
 Sensit iners, timuitque mortem.

Hic, unde vitam sumeret inscius,²⁰
 Pacem duello miscuit.²¹ O pudor!
 O magna Carthago, probrosis
 Altior Italiæ ruinis!,²² 40

Fertur pudicæ conjugis osculum
 Parvosque natos, ut capitis minor,²³
 Ab se removisse, et virilem

17) = odată pierdut, adevăratul curaj nu se întoarce (*curat reponi*) în sufletele înjosite (*deterioribus*).

18) *Si pugnat cervæ extricata* (dacă cerbul scăpat se luptă) *densis plagis, erit ille* etc. Ideea e: după cum nu se mai luptă un cerb scăpat din rețele tot așa nu mai devine curagios cel ce s'a predat dușmanilor.

19) *Altero Marte* = într'un alt războiu.

20) = neștiind cum să-și scape viața.

21) = a cerut pacea în mijlocul războiului, (*duello = bello*).

22) = devenit și mai mare prin ruinile rușinoase ale Italiei.

23) = ca un om ce și-a pierdut drepturile cetățenești. (Regulus era prizonier încă).

Torvus humi posuisse vultum,²⁴

Donec labantes consilio Patres
Firmaret²⁵ auctor nunquam alias dato,
Interque moerentes amicos
Egregius properaret exsul.²⁶

45

Atqui sciebat²⁷ quæ sibi barbarus²⁸
Tortor pararet; non aliter tamen
Dimovit obstantes propinquos,
Et populum reditus²⁹ morantem³⁰,

50

Quam si clientum longa negotia
Dijudicata lite relinqueret,

55

24) = și trist (*torvus*) și-a ținut ochii în pământ.

25) *Firmaret* = *confirmaret*.

26) Ordinea: *donec auctor* (el care a propus să nu se primească propunerile Cartaginezilor) *firmaret patres labantes* (a înduplecat pe senatorii ce șovăiau) *consilio nunquam dato alias* (printr'un sfat ce nu s'a mai dat altă dată) *properaretque* (s'a smuls, a plecat) *egregius exsul* (ca un nobil exilat) *inter amicos moerentes*.

27) = și totuși știa — Regulus a fost ucis apoi de Cartaginezi.

28) *Barbarus* = și strein și barbar.

29) *Reditus*, ac. plur. — poetic.

30) Ordinea: *dimovit* (a dat la oparte) *tamen propinquos obstantes* (ce voiau să-l oprească) *et populum mo-*

Tendens Venafranos in agros
Aut Lacedaemonium Tarentum.

rantem reditus (ce-i întârzia întoarcerea la Cartagina), *non aliter* (nu altfel = cu aceeași înfățișare senină) *quam si relinqueret, lite dijudicata*, (după judecarea procesului; patronii judecau certurile dintre clienți), *longa negotia clientium, tendens* (ducându-se să se repauseze) *in agros Venafranos* (Venafru era un orașel din nordul Campaniei) *aut Tarentum Lacedaemonium* (fundat de Lacedemonianul Phallantus la 708 a. Chr.).

VI.

Ad Romanos.

Ultima odă din ciclul odelor de caracter moral. E scrisă probabil la 28 a. Chr. când August, investit cu noua magistratură: *magisterium morum*, purifica senatul și restaura templele.

Delicta majorum.¹ immeritus lues,
Romane, donec templa refeceris
Aedesque labentes Deorum, et
Fœda nigro simulacra fumo.²

Dis te minorem quod geris, imperas:³

5

1) Aluzie la războaiele civile, de care generația actuală, deși nevinovată (*immeritus*), va fi pedepsită.

2) = statuetele murdărite de fum. În timpul războaielor civile au ars multe temple.

3) = tu domnești (peste întreaga lume) pentru că te recunoști (*te geris* = te porți) mai mic ca zeii.

Hinc omne principium, huc refer exitum.⁴
 Di multa neglecti dederunt
 Hesperia⁵ mala luctuosæ.

Jam bis Monæses et Pacori manus⁶
 Non auspicatos⁷ contudit impetus 10
 Nostros, et adjecisse prædam
 Torquibus exiguis renidet.⁸

Pæne occupatam seditionibus
 Delevit urbem Dacus et Aethiops,⁹
 Hic classe formidatus, ille 15
 Missilibus melior sagittis.

Fecunda culpæ sæcula nuptias
 Primum inquinavere et genus et domos¹⁰;

4) = de la zeii (*hinc*) porneşte totul şi la ei se sfârşeşte totul.

5) = Italiei

6) Monaeses e probabil generalul part ce a distrus pe Crassus; Pacorus, fiul regelui Orod, a zdrobit armata lui Decimus Saxa, aghiotantul lui Antoniu; *Manus* = armata.

7) Şi Crassus şi Decimus Saxa, când au plecat, n'au vrut să asculte de auspicii

8) = şi se bucură (*renidet* = străluceşte) de a fi adăugat la modestele lor coliere (decoraţia Parţilor) prada (ce ne-au luat).

9) Dacii şi Egiptenii au participat în armata lui Antoniu la lupta împotriva Romei.

10) = secolul nostru rodnic în crime a pângărit mai întâi căsătoria, neamul, viaţa de familie.

Hoc fonte¹¹ derivata clades
In patriam populumque fluxit.

20

Motus doceri gaudet Ionicos¹²
Matura virgo, et fingitur artibus;¹³
Jam nunc et incestos amores
De tenero meditatur ungui.¹⁴

Non his¹⁵ juvenus orta parentibus
Infecit æquor sanguine Punico,
Pyrrhumque¹⁶ et ingentem cecidit
Antiochum¹⁷ Hannibalemque dirum;

25

Sed rusticorum mascula militum
Proles, Sabellis¹⁸ docta ligonibus
Versare glebas, et severæ
Matris ad arbitrium recisos

30

Portare fustes, sol ubi montium

11) = din acest izvor == de aici.

12) *Motus Ionicos* = dansuri ionice.

13) = se formează (își face educația) prin astfel de arte.

14) *De tenero ungui* = până'n vârful unghiilor.

15) *His* = *talibus*.

16) Pyrrhus, regele Epirului, zdrobit de consulul M. Curius Dentatus, 275 a. Chr.

17) Antioh cel mare, regele Siriei (223 — 187 a. Chr. zdrobit de muntele Siphus (Magnesia) de L. Scipio.

18) *Sabellis* = *Sabinis*.

Mutaret umbras et juga demeret
 Bobus fatigatis, amicum 35
 Tempus agens abeunte curru: ¹⁹

Damnosa quid non imminuit dies? ²⁰
 Aetas parentum, pejor avis, ²¹ tulit
 Nos nequiores, mox daturos
 Progeniem vitiosorem. 40

19) Ordinea: *sed mascula proles militum rusticorum docta versare glebas ligonibus Sabellis et portare fustes recisos* (să aducă acasă lemne tăiate la pădure) *ad arbitrium* (după porunca) *matris severae, ubi sol mutaret* (subj. repetiției) *umbras montium* (lungia umbra munților) *et demeret juga* (scotea jugul) *bobus fatigatis agens curru abeunte tempus amicum* (aducând cu carul ce se duce timpul plăcut al odihnei).

20) = ce nu surpă ziua (timpul) ce distruge (*damnosa*)?

21) = *pejor quam aetas majorum*.

VIII.

Ad Maecenatem.

Data 29 a. Chr. Oda e scrisă pentru ziua de 1
Marte. Strofa safică.

Martiis cælebs¹ quid agam Kalendis,
Quid velint flores et acerra turis
Plena, miraris, positusque carbo in
caespite² vivo,

Docte sermones utriusque linguæ.³

5

1) = eu care's burlac; la calendele lui Marte, când se serbează „Matronalia“.

2) = pe un altar de brazde.

Ordinea: *miraris .. quid agam caelebs .. quid velint ..* (ce înseamnă).

3) = tu care cunoști și literatura greacă și latină, — și ești deci în măsură să știi ce se serbează la 1 Marte.

Voveram dulces epulas et album
Libero caprum,⁴ prope funeratus
Arboris ictu.⁵

Hic dies, anno redeunte festus,⁶
Corticem adstrictum pice dimovebit
Amphoræ, fumum bibere institutæ
Consule Tullo.⁷ 10

Sume, Mæcenas, cyathos amici
Sospitis⁸ centum, et vigiles lucernas
Perfer⁹ in lucem: procul omnis esto
Clamor et ira.¹⁰ 15

Mitte civiles super urbe curas:¹¹

4) *Album Libero caprum* = l-am făgăduit (*voveram*) lui Bacus un țap alb. — Țapul, rozând via, era închinat lui Bacus.

5) = în ziua când am fost aproape ucis de un copac. Eveniment povestit în oda X, din cartea II.

6) = pe care îl serbezi în fiecare an.

7) = va scoate dopul prins cu smoală al unei amfore puse la afumat (*institutæ fumum bibere*) de pe timpul consulului Tullus (consul la 66 a. Chr.)

8) = *propter amicum sospitem* = în cinstea scăpării amicului tău.

9) = prelungești-le până'n ziuă.

10) = strigătele și certurile (obișnuite la beție).

11) Mecena în această vreme ținea locul lui August, plecat în Orient, ca prefect al Romei (*curas civiles super Urbe*).

Occidit Daci Cotisonis ¹² agmen ;
 Medus infestus sibi luctuosis
 Dissidet armis ; ¹³

20

Servit Hispanæ v. tus hostis oræ,
 Cantaber, sera domitus catena ; ¹⁴
 Jam Scythæ laxo meditantur arcu
 Cedere campis. ¹⁵

Negligens, ¹⁶ ne qua populus laboret,
 Parce privatus ¹⁷ nimium cavere ; et
 Dona præsentis cape lætus horæ,
 Linque severa. ¹⁸

25

12) Regele dac Cotison fusese bătut de M. Crassus la 29 a. Chr.

13) = Mezii (= Parții) învrăjbiți cu ei înșiși s'au desbinat în jalnice războaie civile. — Tiridate și Phraeate își disputau tronul.

14) Cantabrii fuseseră bătuți de Statilius Taurus, dar nu încă potoliți cu totul.

15) = Sciții plănuiesc să se retragă dela hotarele noastre (*cedere campis*) cu arcul neîncordat.

— Sciții fusese bătuți de M. Crassus.

16) = Slobod de griji.

17) = devenind un simplu particular.

18) = lasă la o parte lucrurile serioase.

XI.

Ad Mercurium.

Data probabilă la 28 a. Chr. anul inaugurării templului lui Mercur, în care statuetele Danaidelor se aflau între coloanele porticului. Strofa safică.

Mercuri (nam¹ te docilis magistro
Movit Amphion² lapides canendo),
Tuque, testudo, resonare septem
Callida nervis,

Nec loquax olim³ neque grata, nunc et

5

1) Ideea e : te rog și poți să-mi împlinești această rugăciune, căci tu ești acela.....

2) Amphion, fiul lui Zeus și al Antiopei, soțul Niobei, primit de la Mercur (*te magistro*) o liră cu care cânta așa de frumos în cât pietrele s'au ridicat în cadența ei pentru a se înălța zidurile Tebei.

3) = tu care odinioară nu erai vorbăreață.

Divitum mensis et amica templis,⁴
 Dic modos Lyde quibus obstinatas
 Applicet aures.⁵

Tu potes tigres comitesque silvas
 Ducere, et rivos celeres morari;
 Cessit immanis tibi blandienti⁶
 Janitor aulæ,

Cerberus, quamvis furiale⁷ centum
 Muniant angues caput ejus, atque
 Spiritus taeter saniesque manet
 Ore trilingui.

Quin et Ixion Tityosque⁸ vultu
 Risit invito; stetit urna paulum
 Sicca, dum grato Danaï puellas⁹
 Carmine mulces.

4) = tu care acum ești bine venită la oaspețele bogățiilor și în temple (se cânta la sacrificii).

5) = inspiră-mi cântece la care Lyde să-și plece urechea ei (până acum) nepăsătoare.

6) = Cerberul s'a dat îndărăt înaintea ta, care-l fermecai (*tibi blandienti*).

7) *Caput ejus furiale* = capul lui asemănător cu cel al Furiilor,

8) Ixion, regele Tesaliei. Primit la masa zeilor, a ofensat pe Junona; a fost aruncat în Infern, legat de o roată înconjurată de șerpi.

Tityos, fiul Pământului. A fost ucis de Apolon pentru că a ofensat pe Diana. În infern era mâncat de doi vulturi.

9) Danaidele erau fiicele lui Danaus, fiul lui Belus, fondatorul Babilonului. Pentru a scăpa de fratele său Aegypt-

Audiat Lyde scelus atque notas
 Virginum pœnas, et inane lymphæ
 Dolium fundo pereuntius¹⁰ imo,
 Seraque fata¹¹

Quæ manent culpas etiam sub Orco. 25
 Impiæ (ra.n quid potuere majus?),
 Impiæ sponso potuere duro
 Perdere ferro!

Una de multis,¹² face nuptiali
 Digna, perjurum fuit in parentem 30
 Splendide mendax,¹⁸ et in omne virgo
 Nobilis ævum.

„Surge, quæ dixit juveni marito,¹⁴
 Surge, ne longus tibi somnus,¹⁵ unde
 Non times, detur; socerum et scelestas 35
 Falle¹⁶ sorores,

tus, a fugit la Argos, unde fu urmărit de cei 50 băeți ai lui Aegyptus, care îi cereau în căsătorie pe cele 50 de fete. Danaus le porunci să-și ucidă soții în noaptea nunței, ceiace făcură toate afară de Hypermnestra, care îl cruță pe Lynceu.

10) = butoiul gol (*inane*) de apa ce se scurgea prin fund.

11) = răsbunarea târzie (care vine chiar după moarte).

12) Hypermnestra.

13) = mincinoasă spre gloria ei (*splendide*).

14) Lui Lynceu.

15) = somn veșnic (moarte).

16) = înșeală-i, fugind.

Quæ, velut nactæ vitulos lænæ,
 Singulos, eheu! lacerant. Ego illis
 Mollior¹⁷ nec te feriam neque intra
 Clastra tenebo.¹⁸

40

Me pater sævis oneret¹⁹ catenis,
 Quod viro clemens misero peperci;
 Me vel extremos Numidarum in agros
 Classe releget.

I, pedes quo te rapiunt et auræ,²⁰
 Dum favet nox et Venus, i secundo
 Omine, et nostri memorem sepulcro
 Scalpe querellam.²¹

45

17) = mai omenoasă.

18) = nu te voi ține închis în cameră (pentru a-l preda a doua zi).

19) = poate să mă pună în lanțuri, tata . . .

20) = du-te unde te vor lua picioarele și vânturile.

21) = *Et scalpe sepulcro querellam memorem nostri*
 (= *mei*) = și sapă-mi pe mormânt o plângere (un epitaf)
 în amintirea mea.

XIII.

Ad Fontem Bandusiae.

Probabil numele unei fântâni de lângă Venusia, pe care Horățiu îl dă acum unei fântâni din țara sabină. Data probabilă a odei e 30 a. Chr. Strofa asclepiadă B.

O Fons Bandusiae, splendidior vitro,
Dulci digne mero non sine floribus,¹
Cras donaberis hœdo,
Cui frons turgida² cornibus

Primis et Venerem et proelia destinat;³
Frustra: nam gelidos inficiet tibi
Rubro sanguine rivos

5

1) În sacrificiile aduse fântânelor li se aruncau în ape vin și flori.

2) = fruntea umflată de cornițele ce-i cresc.

3) = îl promite dragostei (*Venerem*) și luptelor.

Lascivi⁴ soboles gregis.

Te flagrantis atrox hora⁵ Caniculæ
Nescit tangere: tu frigus amabile
Fessis vomere tauris
Præbes et pecori vago.

10

Fies nobilium tu quoque fontium,⁶
Me dicente⁷ cavis impositam illicem
Saxis, unde loquaces
Lymphæ desiliunt tuæ.

15

4) = sburdalnic.

5) = ceasul groaznic al Caniculei (arşiţa lunei lui Cuptor).

6) = vei deveni şi tu o fântână celebră (ca fântânile Aganippa, Castalia, Hippocrena, etc.)

7) = deoarece eu îţi voi cânta.

XIV.

Ad Romanos.

Data odei, sfârșitul lui 25 sau începutul lui 2
Chr. Strofa safică.

Herculis ritu¹ modo dictus, o plebs,
Morte venalem² petiisse laurum,
Cæsar Hispana repetit Penates
Victor ab ora.

Unico gaudens mulier marito³
Prodeat, justis operata sacris,⁴

5

1) = Tu întocmai ca Hercule.—Poetul compară pe August ce se dusesese să cucerească Spania cu Hercule ce se dusesese împotriva lui Geyron.

2) = că a căutat ca Hercule laurul (slava) pe prețul morții,

3) = soția (Livia) ce-l iubește numai pe bărbatul său (August)

Et soror⁵ clari ducis, et decoræ
Supplice vitta⁶

Virginum matres juvenumque⁷ nuper
Sospitum. Vos, o pueri et puellæ 10
Jam virum expertæ,⁸ male ominatis
Parcite⁹ verbis.

Hic dies, vere mihi festus, atras
Eximet curas; ego nec tumultum,¹⁰
Nec mori per vim metuam, tenente 15
Cæsare terras.

I, pete¹¹ unguentum, puer, et coronas,
Et cadum Marsi memorem duelli,¹²
Spartacum si qua potuit vagantem
Fallere testa.¹³ 20

4) = să vină să aducă sacrificiile cuvenite.

5) Octavia.

6) Rugătoarele purtau pe frunte o panglică.

7) Ale tinerilor care fusese cu August în Spania.

8) = tinerele soții.

9) = nu roștiți cuvinte cobitoare.

10) = războaiele civile.

11) = du-te și caută.

12) = o amforă ce-și amintește de războiul cu Marsii
(războiul social 91—89 a. Chr.)

Duelli = belli.

13) = dacă a putut scăpa cumva (*qua = aliquo modo*)
vreo amforă de rățăcitorul Spartacus. — Spartacus e con-
ducătorul sclavilor 73—71 a. Chr. Bandele lui au devastat
toată Italia, din Campania până 'n Alpi.

Dic et argutæ¹⁴ properet Neæræ
 Myrrheum nodo cohibere crinem; ¹⁵
 Si per inuisum mora janitorem
 Fiet, ¹⁶ abito.

Lenit albescens animos capillus ¹⁷
 Litium et rixæ cupidus protervæ;
 Non ego hoc ferrem ¹⁸ calidus iuventa,
 Consule Planco. ¹⁹

255

14) = cu glasul frumos (Neera era cântăreață).

15) = părul parfumat cu mirt.

16) = de se produce vre-o întârziere din pricina uriciosului de portar (de nu te lasă să intri), du-te.

17) = părul alb. Horațiu avea 40 de ani.

18) = n'ași fi suportat o astfel de insultă, (din partea portarului).

19) Pe timpul consulului Plancus (L. Munatius Plancus, consul la 42 a. Chr.)

Horațiu avea atunci 22 de ani.

XVI.

Ad Maecenatem.

Se crede că oda răspunde propunerii ce i s'a făcut poetului de a deveni secretarul împăratului. Data probabilă 24 a. Chr. Strofa asclepiadă A.

Inclusam Danaen¹ turris ahenea,
Robustæque fores et vigilum canum
Tristes excubiæ² munierant satis
Nocturnis ab adulteris,³

1) Danae, fiica lui Acrisius, regele Argosului. Știind, după oracol că va fi ucis de nepotul lui, Acrisius a închis-o pe Danae într'un turn, în care Jupiter a pătruns sub forma unei ploii de aur. Danae a devenit mama lui Perseu.

2) = paza severă.

3) = *Satis munierant* (= *munivissent*) *ab nocturnis adulteris* = ar fi păzit-o în de ajuns de amănunț de noapte (= de întreprinderile din timpul nopții ale îndrăgostiților).

Si non Acrisium, virginis abditæ 5
 Custodem pavidum,⁴ Jupiter et Venus
 Risissent: fore enim⁵ tutum iter et patens
 Converso in pretium Deo.⁶

Aurum per medios ire satellites,
 Et perrumpere amat⁷ saxa, potentius 10
 Ictu fulmineo; concidit auguris
 Argivi⁸ domus, ob lucrum

Demersa exitio; diffidit urbium
 Portas vir Macedo,⁹ et subruit æmulos
 Reges¹⁰ muneribus; munera navium 15
 Sævos illaqueant duces.¹¹

4) = fricos din cauza oracolului.

5) Subînț.: *sciebat*.

6) = unui zeu prefăcut în aur.

7) *Amat* = *solet*.

8) Amphiaraus, profet din Argos, se ascundea pentru a nu însoți pe Adrast în expediția contra Tebei. Polynice a corupt cu colierul Hermionei pe femeia lui, Eryphila, ca să-i descopere locul în care se ascundea. După dezastrul expediției, Amphiaraus a fost înghițit de pământ. Eryphila ucisă de fiul ei Alcmeon, iar acesta de cumnații săi.

9) = regele Filip, tatăl lui Alexandru, care a cucerit prin corupție Olimpia, Amphipolis, Pidna.

10) Pausanias și Argeu, rivalii săi la tron etc.

11) Aluzie la Menas, comandantul flotei lui Sextus Pompeius (39 — 36 a. Chr.) pe care-l trădă pentru a trece la Octav, apoi pe acesta pentru Pompei, și încă odată pe Pompei pentru Octav.

Crescentem sequitur cura pecuniam,
 Majorumque fames.¹² Jure perhorruī¹³
 Late conspicuum tollere verticem,
 Mæcenas, equitum decus. 20

Quanto quisque sibi plura negaverit,
 Ab Dis plura feret.¹⁴ Nil cupientium
 Nudus¹⁵ castra peto, et transfuga divitum
 Partes linquere gestio,¹⁶

Contemptæ dōminus splendidior rei¹⁷ 25
 Quam si, quidquid arat impiger Apulus,
 Occultare meis dicerer horreis,
 Magnas inter opes inops.

Puræ rivus aquæ,¹⁸ silvaque jugerum
 Paucorum, et segetis certa fides meæ,¹⁹ 30

12) Grijă și lăcomia de avere mai mare crește odată cu creșterea averii.

13) = pe drept mi-a fost groză.

14) = cu cât te lipsești de mai multe, cu atât îți dau zeii mai multe.

15) *Nudus peto castra* . . . = mă duc gol (sărac) în tabăra celor ce nu doresc nimic.

16) = și doresc să părăsesc (*linquere transfuga*) rândurile bogaților.

17) = stăpân mai mândru al unei averi disprețuite (de alții mai bogați) = mândru de o avere neînsemnată.

18) = *Digentia* udă valea unde era casa lui Horațiu.

19) = credința sigură a recoltei mele = o recoltă totdeauna sigură.

Fulgentem imperio fertilis Africae
Fallit sorte beatior.²⁰

Quamquam nec Calabriae mella ferunt apes,²¹
Nec Lastrygia²² Bacchus in amphora
Languescit²³ mihi, nec pinguis Gallicis
Crescunt vellera²⁴ pascuis, 35

Importuna tamen pauperies abest,
Nec, si plura velim, tu dare deneges.
Contracto melius parva cupidine
Vectigalia porrigam²⁵ 40

Quam si Mygdoniis regnum Alyatte
Campis continuem.²⁶ Multa perentibus

20) = Un pârâu. . . . o pădure. . . . etc. . . . nu par (*fallit*) ca mai de râvnit prin însăși firea lor (*beatior sorte*) celui ce e mândru (*fallit fulgentem*) cu stăpânirea rodniciei Africe.

21) Mierea din Calabria era renumită.

Ferunt = nu-mi produc mie.

22) Adică dela Formiae, ce avea ca fundator mitic pe Lamus, regele Lestrigonilor.

23) = nu se învechește.

24) = lâna deasă. In Galia cisalpină erau pășune bune.

25) = înfrânându-mi dorința, îmi măresc mica-mi avere mai mult decât.

26) = ași adăuga, ași contopi. Regatul lui Alyatte e Lidia ; Migdonia, e Frigia.

Desunt multa : bene est²⁷ cui Deus obtulit
Parca quod satis est manu.

27) Subint. *ei*.

XVII.

Ad Aelium Lamiam.

Nu se știe bine dacă oda e adresată lui Lucius sau fratelui său Quintus Aelius Lamia. Data probabilă 24 a. Chr. Stofa alcaică.

Aeli, vetusto nobilis ab Lamo,¹
Quando et priores hinc Lamias ferunt
Denominatos, et nepotum
Per memores genus omne fastos,²

Auctore ab illo ducis originem,

5

1) Lamus, fiul lui Neptun, și rege al Lestrigonilor.

2) *Quando ferunt* (se spune) *et priores Lamias* (toți membrii familiei de la miticul Lamus și până la cel dintâiu Aelius Lamia, cunoscut) *et omne genus nepotum denominatos hinc* (de 'la acel Lamus) *per memores fastos*, (prin fastele ce înregistrează amintirea).

Qui Formiarum mœnia³ dicitur
 Princeps⁴ et innantem Maricæ
 Litoribus tenuisse Lirim,⁵

Late tyrannus.⁶ Cras foliis nemus
 Multis et alga litus inutili
 Demissa tempestas ab Euro
 Sternet,⁷ aquæ nisi fallit augur⁸

10

Annosa cornix. Dum potes,⁹ aridum
 Componere lignum:¹⁰ cras Genium mero
 Curabis¹¹ et porco bimenstri
 Cum famulis operum solutis.¹²

15

3) *Formiæ*, azi Mola di Gaeta, avea ca întemeetor mitic pe Lamus, regele Lestrigonilor.

4) = *qui dicitur princeps tenuisse*.

5) = Lirisul (azi Garigliano) ce udă câmpiile Mariceii. — Marica e o divinitate italică adorată la Minturn, — și confundată apoi cu Circe.

6) = Lamus care domnia (*tyrannus*) departe până la Lirisul etc.

7) *Sternet nemus* = va așterne (va acoperi) pădurea.

8) *Aquæ augur* = care vestește ploaia.

9) = cât încă e vreme bună.

10) = pune lemne.

11) *Curabis genium* = îți vei îndulci sufletul.

12) *Solutis operum* = scutiți de muncă.

XVIII.

Ad Faunum.

Data nesigură. Strofa safică.

Faune, Nympharum fugientum amator,
Per meos fines¹ et aprica rura
Lenis incedas,² abeasque³ parvis
Aequus alumnis,⁴

Si tener pleno cadit hœdus anno,⁵
Larga nec desunt Veneris sodali

-
- 1) = moșia din țara sablnă.
 - 2) *Lenis incedas* = vino prielnic.
 - 3) *Abeas* = și te du.
 - 4) = odrasla din staule,
 - 5) = la sfârșitul anului.

Vina crateræ,⁶ vetus ara multo
Fumat odore.⁷

Ludit herboso pecus omne campos,
Cum tibi Nonæ⁸ redeunt Decembres; 10
Festus in pratis vacat otioso
Cum bove pagus;⁹

Inter audaces lupo errat agnos;
Spargit agrestes tibi silva frondes;¹⁰
Gaudet invisam¹¹ pepulisse¹² fossor
Ter pede terram. 15

6) = dacă vinul îmbelșugat nu lipsește din cupa scumpă
(*sodali*) Venerei.

7) = parfum.

8) Satul Mandela, azi Bandela.

9) = pădurea își răspândește în cinstea ta frunzele
rustice.

10) *Invisam* = pământul, pe care l'a blestemat adesea
(când îl muncia)

11) = de a lovi (dansând).

XIX.

Ad Telephum

Dacă Murena din această odă e cumnatul lui Mecena, oda este anterioară anului 22 ; e scrisă probabil la 25 sau 24 a. Chr. Metru: distih format dintr'un glyconic și un asclepiad minor.

Quantum distet ab Inacho
Codrus,¹ pro patria non timidus mori,
Narras, et genus Aeaci,²
Et pugnata sacro bella sub Ilio.

Quo Chium pretio cadum
Mercesmur, quis aquam temperet ignibus,

5

1)=cât e de departe Codrus de Inachus (câte veacuri au trecut de la unul la altul). Codrus e ultimul rege al Ateinei ; Inachus e primul rege al Argosului.

2) Neamul lui Eac : Pelcu și Telamon, fii lui și posteritatea lor : Achil, Ajax, Teucer.

Quo præbente domum, et quota,
Pelignis caream frigoribus, taces.³

Da lunæ propere novæ,⁴
Da noctis mediæ, da, puer, auguris 10
Murenæ. Tribus aut novem
Miscentur cyathis pocula commodis:⁵

Qui Musas amat impares,⁶
Ternos ter cyathos attonitus petet⁷
Vates; tres prohibet supra 15
Rixarum metuens tangere Gratia,

Nudis juncta sororibus,⁸

3) Ordinea : *taces quo pretio mercemur cadum Chium* (vasul de vin de Chios — vin renumit) *quis, temperet aquam ignibus* (cine va încălzi apa la foc — apa de bae), *quo præbente domum, et quota* (subînţ. *hora*) *caream frigoribus Pelignis* (= la ce ceas şi la cine voi găsi un adăpost împotriva frigului munţilor Peligni?) — Munţii Peligni erau în Sabina.

4) *Da lunæ novæ* (subînţ. *poculum*) = dă-mi, copile, un pahar să beau în cinstea lunei noi.

5) = paharele să fie amestecate cu trei sau nouă ciate (vasul cu care se lua vinul din crater ca să se umple cupele) întregi.

6) Muzele erau nouă.

7) = nouă ciate de vin pur (restul e apă; *attonitus* = ameţit,

8) Ia : *Gratia juncta sororibus nudis* (cele trei graţii) *metuens rixarum prohibet tangere supra tres.* — Adică : unii vor bea 9 ciate câte Muze sunt, alţii trei, după numărul Graţiilor.

Insanire juvat: cur Berecyntiæ
Cessant flamina tibiæ? ⁹
Cur pendet tacita fistula cum lyra?

20

Parcentes ¹⁰ ego dexteras
Odi: sparge rosas; audiat invidus
Dementem strepitum Lycus, ¹¹
Et vicina, seni non habilis ¹² Lyco.

9) = ale flautului Berecinției = adică ale Cibelei.

10) = leneșe.

11) = gelosul Lycus.

12) *Non habilis* = nepotrivită cu bătrânul ei soț Lycus.

XXI.

Ad Amphoram.

D. Valerius Messala Corvinus (născut la 64 a. Chr.) fusese tovarășul de studii al lui Horațiu la Atena și tovarășul de arme la Philippi... Trecând de partea lui Octav, a devenit proconsul al Aquitaniei. Retrăgându-se apoi din viața publică, s'a ocupat cu literatura. — Horațiu în această odă îl invita la masă. Data e necunoscută. Strofa alcaică.

O nata mecum consule Manlio,¹
Seu tu querellas, sive geris² jocos,
Seu rixam et insanos amores,
Seu facilem, pia³ testa, somnum;

Quocumque lectum nomine Massicum

5

1) E vorba de vinul din amforă. = L. Manlius Torquatus, consul la 65 a. Chr.

2) *Geris* = porți în tine.

3) = binefăcătoare.

Servas,⁴ mover!⁵ digna bono die,
 Descende,⁶ Corvino jubente
 Promere languidiora⁷ vina.

Non ille, quamquam Socraticis madet
 Sermonibus⁸, te negliget horridus;⁹ 10
 Narratur et prisci Catonis
 Sæpe mero caluisse virtus.¹⁰

Tu lene tormentum ingenio admoves
 Plerumque duro,¹¹ tu sapientium
 Curas et arcanum jocosu 15
 Consilium retegis Lyæo;¹²

Tu spem reducis mentibus anxiiis,
 Viresque et addis cornua pauperi,¹³

4) = cu ori ce scop (*quocumque nomine*) ai păstra
 Massicul ales (prețios). . .

5) = ești vrednică să fii scoasă din pivniță.

6) = locul unde se păstra vinul era în partea supe-
 rioară a casei.

7) = vechiu.

8) = deși-i plin de filozofia lui Socrat.

9) = ori cât ar fi el de sever.

10) = se spune că virtutea bătrânului Caton s'a încălzit
 ades cu vin. — E vorba de Caton censorul.

11) = tu faci o dulce silă sufletului de obicei aspru =
 mlădii firele cele mai aspre.

12) = desvăluți cu ajutorul vinului vesel (*Lyæus* epitet
 al lui Bacus = *vinum*).

13) = dai coarne săracului (adică încredere în sine).

Post te neque iratos trementi
 Regum apices neque militum arma.¹⁴ 29

Te Liber et, si læta¹⁵ aderit, Venus,
 Segnesque nodum solvere¹⁶ Gratiaë,
 Vivæque producent¹⁷ lucernæ,
 Dum rediens fugat astra Phœbus.

14) = care, după ce te-a golit (e vorba de amforă), nu se mai teme de diademele mâniale (*iratos apices* = trufia zădărită) ale regilor, nici de armele soldaților.

15) = prielnică, bucuroasă.

16) = leneșe în a-și deslega legătura = nedespărțite.

17) = făcliile aprinse te vor prelungi: (nu te vei isprăvi până'n ziuă).

XXII.

Ad Dianam.

O epigramă votivă. Data necunoscută. Strofa
săfică.

Montium custos nemorumque, Virgo,
Quæ laborantes utero puellas¹
Ter vocata audis adimisque leto,²
Diva triformis³

Imminens villæ tua pinus⁴ esto,
Quam per exactos ego lætus annos⁵

5

1) = lehuzele.

2) = le scapi de la moarte.

3) Cele trei forme sunt: în cer, e lună; pe pământ,
Diana, zeița pădurilor; în infern, Hecate.

4) = vila de la Tibru. Bradul era închinat Dianeii.

5) = în toți anii impliniți = în fie ce an.

Verris obliquum⁶ meditantis ictum
Sanguine donem.

6) Lovitura mistrețului e piezișe.

XXII.

Ad Phidylem.

Data necunoscută. Strofă alcaică.

Coelo supinas¹ si tuleris manus
Nascente luna,² rustica Phidyle ;
Si ture placaris et horna
Frugae Lares avidaque porca,

Nec pestilentem sentiet Africum³
Fecunda vitis, nec sterilem⁴ seges
Rubiginem, aut dulces alumni⁵
Pomifero grave tempus anno⁶

5

1) = răsturnate ; rugătoare. *Caelo* e dat. direcției.

2) = la lună nouă.

3) = rodnică-ți vie nu va simți năprasnicul vânt african (sirocco).

4) = rugina ce strică.

5) = miel.

Nam, quæ nivali pascitur Algido⁷
 Devota, quercus inter et ilices,
 Aut crescit Albanis in herbis,
 Victima pontificum secures.

10

Cervice tinget⁸. Te nihil attinet
 Tentare⁹ multa cæde bidentium¹⁰
 Parvos coronantem¹¹ marino
 Rore Deos¹² fragilique myrto.

15

Immunis¹³ aram si tetigit manus.
 Non sumptuosa blandior hostia,¹⁴

6) = vremea rea în anotimpul producător de roade (toamna).

7) Algidul e un munte în Lațiu; pe acest munte erau pășunile în care se aflau turmele pontifilor, destinate jertfelor.

8) Ordinea: *Nam victima, quæ pascitur devota* (destinată) *Algido nivali inter quercus et ilices aut crescit in herbis Albanis tinget cervice* (cu sângele ce-i va țâșni din gât) *secures pontificum*.

9) = tu n'ai nevoie să ademenești.

10) *Bidentium* = mioare de doi ani.

11) = de-i încunună (*parvos deos*) cu gingașul mirt și cu rosmarin.

12) *Parvos deos* = zei mici. E vorba de statutele zeilor Lari, care erau mai mari sau mai mici, de lemn sau de bronz, după bogăția casei.

13) = dacă mâna ce atinge altarul e curată.

14) = tot atât de plăcută ca și cum ar fi adus o jertfă scumpă (*hostia* — e ablat.)

Mollivit aversos¹⁵ Penates
Farre pio¹⁶ et saliente mica.¹⁷

20

15) *Solet molliri* = impacă pe Larii supărați.

16) *Farre pio* = cu făină pioasă, — cu făină oferită cu pietate.

17) *Mica* = strălucitoare.

XXIV.

In Romanorum vitia.

Odă civică, asemenea primelor șase ode. Data ei probabilă 28 a. Chr. Metrul : Distih format dintr'un glyconic și un asclepiad minor.

Intactis ¹ opulentior
Thesauris Arabum et divitis Indiae,
Caementis licet occupes
Tyrrhenum omne tuis et mare Apulicum :²

Si fligit adamantinos ³
Summis verticibus ⁴ dira Necessitas

5

1) = nejepute încă de Romani.

2) *Licet occupes tuis caementis Tyrrhenum omne et mare Apulicum.* = de ai acoperi cu clădirile tale întreaga mare Tireniană și marea Adriatică.

3) = cuele de oțel.

4) *Summis verticibus* = când Necesitatea (moartea) își bate cuele pe acoperișul casei tale ; alții interpretează : până la cap, în întregime.

Clavos, non animum metu,⁵
Non Mortis laqueis expedit caput.

Campestres⁶ melius Scythæ,
Quorum plaustrâ vagas rite⁷ trahunt domos, 10
Vivunt, et rigidi Getæ,⁸
Immetata quibus jugera liberas

Fruges et Cererem⁹ ferunt,¹⁰
Nec cultura placet longior annua,¹¹
Defunctumque laboribus 15
Aequali recreat sorte vicarius.¹²

Illic matre carentibus
Privignis mulier temperat¹³ innocens,

5) *Non expedit animum*, (nu-ți vei libera sufletul) *metu*, *non caput laqueis mortis*.

6) = ce trăesc în stepe.

7) = după obiceiul acestor triburi.

8) = Geții cei aspri. — Geții locuiau în nordul Traciei.

9) *Fruges et Cererem* = *fruges Cereris*.

10) = ale căror câmpuri nemăsurate (= indivize) le produc de a valma recolta (= trăesc în comunități).

11) *Annua*, subînț. *cultura*, sunt la ablat. compar. (*longior...*)

12) = și succesorul cu o soartă egală (= cu drepturi egale: *aequali sorte*; (abl. calit.) dă timp de odihnă (*recreat*) celui ce și-a împlinit sarcina (în fie care an se schimbau cultivatorii).

13) = neprihănită mamă vitregă îngrijește de...

Nec dotata regit virum
 Conjunx, nec nitido fidit¹⁴ adultero; 20

Dos est magna parentium
 Virtus¹⁵ et metuens alterius viri
 Certo foedere castitas
 Et peccare nefas, aut pretium est mori.¹⁶

O, quisquis volet impias 25
 Cædes et rabiem tollere civicam,
 Si quæret PATER URBIUM
 Subscribi statuis,¹⁷ indomitam audeat

Refrenare licentiam,
 Clarus¹⁸ postgenitis; quatenus (heu nefas!) 30
 Virtutem incolumem¹⁹ odimus,
 Sublatam ex oculis quærimus²⁰ invidi.

14) = femeia cu zestre (*dotata*) nu-și ține sub pantof bărbatul și nici nu se încrede (*fidit*) unui amant elegant.

15) = cea mai bună zestre e virtutea părinților....

16) = și curățenia e întemeiată pe legătura sigură ce se ferește de alt bărbat (*metuens* cu genet.) și credința că a păcătui (*peccare*) e o crimă și că moartea îi e răsplata (pedeapsa).

17) = de vrea să i se sape pe statui titlul de „Tată al orașelor”... Reformatorul la care se face aluzie aici e August.

18) = având a deveni astfel ilustru la urmași.

19) = întru cât urim virtutea cât trăește

20) = o regretăm, invidioși cum suntem.

Quid ²¹ tristes querimoniæ,
 Si non supplicio culpa reciditūr?
 Quid leges sine moribus
 Vanæ ²² proficiunt, si neque fervidis

35

Pars inclusa caloribus
 Mundi, nec Boreæ finitimum latus,
 Duratæque solo nives
 Mercatorem abigunt, horrida callidi

40

Vincunt æquora navitæ,
 Magnum pauperies opprobrium jubet
 Quidvis et facere et pati,
 Virtutisque viam deserit arduæ? ²³

Vel nos in Capitolium, ²⁴
 Quo clamor vocat et turba faventium, ²⁵

45

21) = la ce servesc (= *prosunt*) toate jelanile?

22) *Vanæ sine moribus* = legile care sunt zadarnice de nu se bizue pe moravuri.

23) Ordinea: *si neque pars mundi inclusa caloribus fervidis* (zona tropicală) *nec latus finitimum Boreæ, nivesque duratæ solo* (înghețate de pământ — zona înghețată) *abigunt mercatorem* (nu alungă pe negustor). *(si) navitæ callidi vincunt æquora horrida (si) pauperies* (devenind) *magnum opprobrium jubet et facere et pati quidvis deseritque viam virtutis arduæ*,

24) Ordinea: *vel nos mittamus in Capitolium* (sau să ducem pe Capitoliu, ca ofrandă lui Jupiter).

25) = mulțimea celor ce ne aprobă.

Vel nos in mare proximum
Gemmas et lapides, aurum et inutile,

Summi materiem mali,²⁶
Mittamus, scelerum si bene pœnitet. 50
Eradenda cupidinis
Pravi sunt elementa,²⁷ et teneræ²⁸ nimis

Mentes asperioribus
Formandæ studiis. Nescit equo rudis
Hærere ingenuus puer, 55
Venarique timet, luctere doctior,

Seu Græco jubeas trocho,²⁹
Seu malis vetita legibus alea,
Cum³⁰ perjura patris fides
Consortem socium fallat et hospites, 60

Indignoque pecuniam
Heredi properet.³¹ Scilicet improbæ³²

26) = isvorul tuturor relelor.

27) = rădăcina lăcomiei.

28) = sufletele prea molesite (*nimis tenerae*)

29) = cerc (joc grecesc).

30) = își înșeală tovarășul (în afacerile lui comerciale).

31) = și adună bani pentru un moștenitor nevrednic.

32) = blestemata avere.

Crescunt divitiæ ; tamen
Curtæ nescio quid semper abest rei.³³

33) *Curtæ rei* = averii lui ce i se pare încă prea mică
celui ce o are.

XXV.

Ad Bacchum.

Data probabilă 30 a. Chr. Metrul ; distih format dintr'un glyconic și dintr'un asclepiad minor.

Quo me, Bacche, rapis tui
Plenum?¹ quæ nemora² aut quos agor in specus,
Velox mente nova?³ quibus
Antris egregii Cæsaris audiar

Aeternum meditans decus
Stellis inserere et consilio Jovis?⁴

5

1) *Me plenum tui* = pe mine plin de ține = amețit de vin.

2) *Quæ nemora* = *in quæ nemora*.

3) *Velox mente nova* = iute (împins) de o inspirație nouă — delirul bachic.

4) Ordinea : *quibus antris audiar meditans inserere stellis* (voi fi auzit cum încerc se pun în cântecile mele printre stele...) *et concilio Jovis decus* (gloria) *aeternum egregii Caesaris?*

Dicam insigne, recens,⁵ adhuc
Indictum ore alio. Non secus in jugis

Exsomnia stupet Evias,⁶
Hebrum⁷ prospiciens, et nive candidam 10
Thracen, ac pede barbaro⁸
Lustratam Rhodopen,⁹ ut mihi devio

Ripas et vacuum nemus
Mirari libet.¹⁰ O Naiadum potens,¹¹
Baccharumque valentium 15
Proceras manibus vertere fraxinos,¹²

Nil parvum aut humili modo,
Nil mortale¹³ loquar. Dulce periculum est,

5) = de o inspirație nouă.

6) *Exsomnia Evias* = bacanta ce nu doarme.

7) Ebru, fluviu din Tracia — azi Marița.

8) = străbătut de piciorul barbar (al unor locuitori ce nu sunt Greci).

9) Rhodope, azi muntele Despoto-Dagh.

10) Ia : *non secus* (nu altfel ; după cum)... *ut* (tot așa)
libet mihi devio (rătăcind) *mirari ripas et nemus vacuum*.

11) = stăpân al Naiadelor = Bacus.

12) Urmărit de Bacante, Penteu s'a ascuns sub un frasin ; bacantele au desrădăcinat însă copacul și au sfâșiat pe Penteu.

13) = omenesc.

O Lenæ,¹⁴ sequi Deum
Cingentem viridi tempora pampino.

14) = Bacus.

XXVI

Ad Galateam.

Horăţiu vrea să abată pe Galatea de a face o călătorie pe mare. Data odei necunoscută. Strofa safică.

Impios parræ recinentis omen
Ducat, et prægnans canis, aut ab agro
Rava decurrens lupa Lanuvino,
Fetaque vulpes; ¹

Rumpat ² et serpens iter institutum,
Si per obliquum, ³ similis sagittæ,

1) Ordinea: *Omen parræ recinentis* (prevestirea cântecului piţigoiului) *et canis prægnans aut lupa rava* (roşcată) *decurrens ab agro Lanuvino* (oraşel din Laţiu), *fetaque vulpes ducat* (să întovărăşească pe) *impios...*

2) = să le întrerupă drumul început (*institutum*).

3) = tăind de a curmezişul.

Terruit mannos : ego cui timebo
 Providus auspex,

Antequam stantes repetat paludes
 Imbrium divina avis imminentum,
 Oscinem corvum prece suscitabo
 Solis ab ortu.⁴

10

Sis licet⁵ felix, ubicumque mavis,
 Et memor nostri, Galatea, vivas,
 Teque nec lævus vetet ire picus
 Nec vaga cornix.

15

Sed vides quanto trepidet tumultu
 Pronus Orion?⁶ Ego quid sit ater
 Hadriæ novi sinus, et quid albus
 Peccet lapyx.⁷

20

4) Ordinea : *Ego, providus auspex suscitabo prece* (și voi face să-i iasă înainte) *ab ortu solis cui timebo* (= *illi cujus saluti timebo* = celor de a căror soartă mă voi îngriji) *corvum oscinem* (al cărui croncănit e prevestitor), *antequam avis divina* (prezicătoare) *imbrium imminentum repetat paludes stantes* (mlăștinile stătătoare).

Când corbul croncăne dinspre răsărit e semn bun ; de sboară dinspre apus e semn rău.

5) *Licet* (subînțeleș *per me*) *sis felix* = doresc să fii fericită.

6) = cu ce furtună amenință Orionul ce se culcă (*pronus*). Apusul Orionului era însoțit de furtuni.

7) Ordinea : *ego novi* (cunos) *quid sit sinus ater* (golful negru — primejdios) *Hadriæ et quid peccet albus lapyx* (cât rău face albul lapyx — lapyxul vânt nord-vest. — e „alb“ pentrucă alungă norii).

Hostium uxores puerique cæcos⁸
Sentiant motus orientis Austri, et
Aequoris nigri fremitum, et trementes
Verbere⁹ ripas.

Sic et Europe¹⁰ niveum doloſo
Credidit tauro latus et ſcatentem
Belluis pontum mediasque fraudes
Palluit audax.¹¹ 25

Nuper in pratis ſtudioſa florum, et
Debitæ Nymphis opifex coronæ,
Nocte ſublutri, nihil aſtra præter
Vidit et undas.¹² 30

Quæ ſimul¹³ centum tetigit potentem

8) = neprevăzute.

9) = sub lovitura valurilor,

10) Europa, fiica lui Agenor, a fost răpită de Jupiter care luase forma unui taur; a devenit mama lui Minos, Rhadamante și Sarpedon.

Legătura de idei se face prin *sic*: după cum tu vrei să pleci pe mare tot așa și Europa s'a încrezut valurilor mării... Urmează apoi episodul remușcării Europei ce n'are nici o legătură cu restul poeziei... Horațiu s'a pierdut într'o digresiune interesantă numai prin sine.

11) Ordinea: *et audax* (deși îndrăzneată) *palluit* (a îngălbenit văzând) *pontum scatentem belluis et fraudes medias* (primejdiiile ce o înconjurau).

12) Ordinea: *Studiosa nuper florum* (ea care odinioară căuta flori) *in pratis et opifex coronae debitae Nymphis* (și care împletia cununa făgăduită...) *vidit nihil nocte sublutri* (puțin luminată) *praeter astra et undas*.

13) *Simul* = *simul ac* = de îndată ce.

Oppidis ¹⁴ Creten : „Pater, o relictum
 Filiæ nomen pietasque, dixit,
 Victa furore ! ¹⁵ 35

Unde quo veni ? ¹⁶ Levis una mors est ¹⁷
 Virginum culpæ. Vigilansne ploro
 Turpe commissum, an vitiis carentem
 Ludit imago 40

Vana, quæ porta fugiens eburna
 Somnium ducit ? ¹⁸ Meliusne fluctus
 Ire per longos fuit, an recentes
 Carpere flores ?

Si quis infamem mihi nunc juvenum ¹⁹ 45
 Dedit iratæ, lacerare ferro et
 Frangere enitar modo multum amati
 Cornua monstri.

14) Creta cea cu o sută de orașe.

15) = tată, o nume (sfânt) disprețuit de fiica ta și dragoste fiească (*pietas*) pângărită de nebunia mea (dragostea ei pentru taurul, în care se prefăcuse Jupiter).

16) = de unde viu și încotro mă duc ?

17) = o singură moarte e ușoară pentru vina fecioarelor.

18) Ordinea : *an vana imago quæ fugiens porta eburna* (visele mincinoase ieșeau din infern pe poarta de fildeș) *ducit* (aduce) *somnium*, *ludet carentem vitiis* (își bate joc de mine care sunt nevinovată).

19) = taurul ce m'a necinstit (Jupiter, pe care Europa nu-l recunoaște).

Impudens liqui patrios Penates ;
 Impudens Orcum moror ! ²⁰ O Deorum 50
 Si quis hæc audis, utinam inter errem
 Nuda leones !

Antequam turpis macies decentes ²¹
 Occupet malas, teneraeque succus
 Defluat ²² prædæ, speciosa ²³ quæro 55
 Pascere tigres. ²⁴

Vilis Europe, pater urget absens : ²⁵
 Quid mori cessas ? Potes hac ab orno
 Pendulum zona bene te secuta e —
 lidere ²⁶ collum ; 60

Sive te rupes et acuta leto
 Saxa ²⁷ delectant, age, te procellæ

20) = fac să aştepte infernul = întârzii să mor.

21) *Decentes malas* = frumoşii mei obrazi.

22) = să se scurgă.

23) = frumoasă încă.

24) = să devin hrana tigrilor.

25) = deşi absent, tatăl tău îţi strigă.

26) = Ordinea : *Potes elidere collum pendulum ab hac orno* (să-ţi frângi gâtul atârnat de acest ulm) *zona secuta te bene* (cu cingătoarea pe care, din fericire, ai luat-o cu tine).

27) *Saxa acuta leto* = stânci ascuţite pentru moarte (ale căror ascuţişuri produc moartea).

Crede ²⁸ veloci, nisi herile mavis
Carpere pensum,

Regius sanguis, dominaeque tradi 65
Barbaræ pellex. ²⁹ „Aderat querenti
Perfidum ³⁰ ridens ³¹ Venus, et remisso ³²
Filius arcu.

Mox, ubi lusit satis: ³³ „Abstineto,
Dixit, irarum ³⁴ calidæque rixæ, 70
Cum tibi invisus laceranda reddet ³⁵
Cornua taurus.

Uxor invicti Jovis esse nescis; ³⁶
Mitte singultus, bene fe-re magnam 75

28) = încredințează-te furtunei=aruncăte în spațiu.

29) = afară numai de nu vrei să îndeplinești o sarcină de sclavă (*herile pensum*) deși ești de neam regal (*sanguis regius*), și să fii dată ca ibovnică sub ascultarea unei stăpâne barbare.

30) *Perfidum* adj. neut. întrebuițat adverbial.

31) = răzând viclean.

32) = cu arcul cu coarda slobodă.

33) = după ce a râs îndeajuns (de aceste jelanii).

34) *Abstineto irarum*; *abstinere* e construit cu genitivul prin analogia verbelor ce arată o lipsă (*egere, indigere*).

35) = îți va aduce înainte.

36) = *te uxorem esse*

Disce fortunam; tua sectus orbis³⁷
Nomina ducet."³⁸

37) *Sectus orbis* = *secta pars orbis*.

38) = lumea împărțită (= o parte a lumii) îți va purta numele (Europa).

XXVIII.

Ad Lyden.

Bilet de invitație la masă. Data necunoscută.
Distih format dintr'un glyconic și un ascepiad
minor.

Festo quid potius die
Neptuni faciam? Prome reconditum,
Lyde, strenua Cæcubum¹
Munitæque adhibe vim sapientiæ.²

Inclinare³ meridiem
Sentis, ac, veluti stet volucris dies,

5

1) *Strenua* = *strenue*.

Cecubul, vin vestit.

2) = siluește-ți înțelepciunea ce se apără, — adică :
bea.

3) = vezi cum amiază s'apleacă (se înserează).

Parcis deripere horreo
Cessantem Bibuli consulis amphoram! ⁴

Nos cantabimus invicem
Neptunum et virides Nereidum comas; 10
Tu curva recines lyra
Latonam et celeris spicula Cynthiæ; ⁵

Summo carmine, ⁶ quæ Cnidon
Fulgentesque tenet Cycladas. ⁷ et Paphon
Junctis visit olorbis 15
Dicetur merita ⁸ Nox quoque nenia.

4) = și ca și cum fugara zi s'ar fi oprit în loc, tu întârzii să scoți (*parcis deripere*) din pivniță (*horreo*) o amforă ce mucezește din timpul consulului Bibulus (M. Calpurnius Bibulus, consul cu Cezar la 59 a. Chr.)

5) = săgețile iutei Diane (Cynthus e un munte din Delos, unde s'a născut Diana).

6) = în cântecul dela urmă.

7) = zeița care domnește peste Cicladele strălucitoare = Venus.

8) = se duce la Pafos cu carul tras de lebede.

9) = va fi cântată și Noaptea într'un cântec meritat.

XXIX.

Ad Mæcenatem.

Data probabilă 26 sau 25 a. Chr. Strofa alcaică.

Tyrrhena regum progenies,¹ tibi
Non ante verso² lene merum cado
Cum flore, Mæcenas, rosarum, et
Pressa tuis balanus capillis³

Jamdudum apud me est. Eripe te moræ;⁴

5

1) = *progenies regum Tyrrhenorum*. Se ştie că Mæcena pretindea că se trage din regi etrusci.

2) Ordinea: *est jamdudum apud me tibi lene merum* etc.

Non ante versum = care n'a fost încă întors ca să umple amforele (decî: neatins).

3) *Tuis capiillis* — dat final = stors pentru părul tău.

4) = nu mai întârzia.

Nec semper udum Tibur et Aefulæ⁵
 Declive contempleris arvum, et
 Telegoni juga parricidæ.⁶

Fastidiosam desere copiam,⁷ et
 Molem⁸ propinquam nubibus arduis, 10
 Omitte mirari beatæ⁹
 Fumum et opes strepitumque Romæ,

Plerumque gratæ divitibus vices,¹⁰
 Mandaæque parvo sub Lare pauperum 15
 Cœnæ, sine aulæis et ostro,¹¹
 Sollicitam explicuere¹² frontem.

Jam clarus occultum Andromedæ pater¹³

5) = răcorosul Tibur și ogorul înclinat al Aefule — Aefula, oraș din Lațiu, așezat pe o înălțime.

6) = munții parcidului Telagon. Tusculum, fondat de Telagonos, fiul lui Ulise și al Circei. Trimis de Circe să-l caute pe Ulise, a fost aruncat de furtună pe coastele Italiei. Trăind din jefuirea locuitorilor, îl ucise, fără să știe, pe Ulise, care sărise în ajutorul locuitorilor. — Azi Tusculum se numește Frascati,

7) = bogăția ce-ți aduce desgust.

8) = palatul (era pe Esquilin),

9) = bogatei.

10) *Plerumque vices gratæ divitibus* = adesea schimbarea place oamenilor bogați.

11) = fără covoare de purpură.

12) = *explicant*.

13) *Pater Andromedæ* = Cefeu, constelație ce răsare la 9 Iulie.

14) Procyon răsare la 15 Iulie.

Ostendit ignem; jam Procyon¹⁴ furit,
 Et stella vesani Leonis,¹⁵
 Sole dies referente siccos.

20

Jam pastor umbras cum grege languido
 Rivumque fessus quærit, et horridi¹⁶
 Dumeta Silvani, caretque
 Ripa vagis taciturna ventis.

Tu civitatem quis deceat status
 Curas, et urbi sollicitus times
 Quid Seres¹⁷ et regnata Cyro
 Bactra¹⁸ parent Tanaisque discors¹⁹.

25

Prudens²⁰ futuri temporis exitum²¹
 Caliginosa nocte premit²² Deus,
 Ridetque si mortalis ultra
 Fas trepidat.²³ Quod adest,²⁴ memento

30

15) = steaua nebunului Leu. — Soarele intră în constelația Leului la 30 Iulie.

16) = sălbatecului Silvan.

17) = Serii, popor din India.

18) Bactra, provincie din Persia.

19) *Tanaisque discors* = popoarele de pe Tanais (Scitii și Sarmatii) se luptau atunci între dânsese.

20) = *prudenter*.

21) = evenimentele.

22) = învăluie.

23) = se ostenește mai mult decât se cuvine.

24) = prezentul.

Componere æquus ;²⁶ cetera fluminis
 Ritu feruntur, nunc medio æquore
 Cum pace delabentis Etruscum
 In mare, nunc lapides adesos 35

Stirpesque raptas et pecus et domos
 Volventis una, non sine montium
 Clamore vicinæque silvæ,
 Cum fera diluvies quietos 40

Irritat amnes.²⁶ Ille potens sui²⁷
 Lætusque deget, cui licet in diem
 Dixisse : Vixi. Cras vel atra
 Nube polum Pater²⁸ occupato,

Vel sole puro : non tamen irritum,
 Quodcumque retro est,²⁹ efficiet, neque 45

25) = *aequo animo*.

26) la : „*fluminis nunc delabentis cum pace* (curgând liniştit) *medio æquore* (în mijlocul câmpului) *in mare Etruscum* (aluzia e la Tibru) *nunc volventis una lapides adesos* (roase de apă) *stirpesque raptas et pecus et domos non sine clamore montium silvaeque vicinae, cum fera diluvies* (o inundaţie năpraznică) *irritat amnes quietos* (face să se reverse apele ce erau liniştit).

27) = *Deget potens sui* = numai acela va trăi stăpân pe sine.

28) = Jupiter.

29) = tot ce e în urmă, — adică, trecutul.

Diffinget³⁰ infectumque reddet
 Quod fugiens semel hora vexit.

Fortuna sævo læta negotio,³¹ et
 Ludum insolentem ludere pertinax,
 -Transmutat incertos honores,
 Nunç mihi, nunc alii benigna.

Laudo manentem ;³² si celeres quatit
 Pennas, resigno³³ quæ dedit, et mea
 Virtute me involvo, probamque
 Pauperiem sine dote³⁴ quæro.

Non est meum, si mugiat Africis
 Malus procellis, ad miseras preces
 Decurrere et votis pacisci
 Ne Cypriæ Tyriæque merces

Addant avaro divitias mari.³⁵

30) = nu va schimba și va face nefăcut.

31) = norocul vesel de cruda lui sarcină.

32) = îl binecuvintez cât îmi rămâne credincios.

33) = renunț.

34) = fără zestre, fără avere.

35) = *Non est meum* (nu este în firea mea) *decurrere* (să mă scobor) *ad miseras preces, si mugiat malus* (de geme catargul) *Africis procellis et pacisci votis* (și să înduplece pe zei prin rugăminți) *ne merces Cypriæ Tyriæque addant* (să nu mărească) *divitias mari avaro* (încându-se).

Tunc ⁵⁶ me biremis præsidio scaphæ
Tutum per Aegæos tumultus
Aura feret geminusque Pollux. ⁵⁷

Tunc — atunci, pe când alți vor fi în primejdie.
= Castor și Pollux.

Epilogus

Data nesigură. Versul asclepiad minor.

Exegi monumentum¹ ære perennius,
 Regalique situ pyramidum² altius,
 Quod non imber edax, non Aquilo impotens³
 Possit diruere, aut innumerabilis

Annorum series, et fuga temporum,
 Non omnis moriar, multaque pars mei⁴
 Vitabit Libitinam⁵: usque ego postera

-
- 1) = am isprăvit.
 2) = mai înaltă decât construcția regală (*situ regali*)
 a piramidelor = decât piramidele regale,
 3) = năpraznic.
 4) = o bună parte din mine.
 5) = moartea.

Crescam laude recens⁶, dum Capitolium

Scandet cum tacita virgine pontifex⁷.

Dicar, qua violens obstrepit Aufidus,

Et qua pauper aquæ Daunus agrestium

10

Regnavit populorum, ex humili potens,

Princeps Aeolium carmen ad Italos

Deduxisse modos. Sume superbiam

Quæsitam⁹ meritis, et mihi Delphica

Lauro cinge volens¹⁰, Melpomène, comam.

6) = rămânând tânăr.

7) = pontiful cu vestala tăcută.

8) Ordinea: *Dicar* (se va spune de mine) *deduxisse* (am introdus) *princeps carmen Aeolium ad Italos modos* (în poezia Latină) *qua* (în țara în care) *Aufidus violens* (fluviu din Apulia ce trecea pe la Venusia, locul de naștere al poetului) *obstrepit et qua Daunus* (fiu al lui Pylumus și bunic al lui Turnus) *pauper aquae* (sărac în apă, — adică: a domnit peste o țară săracă în apă) *regnavit populorum agrestium*, — *ex humili potens* (Daunus sosise în Apulia, fără mijloace; — a ajuns totuși un rege puternic).

9) = proporționată.

10) = prielnică.

Liber IV

Cartea IV-a de ode a fost compusă mai târziu de cât primele trei cărți, între 17 — 13 a. Ch.

Ad Iullum Antonium

Iullus Antonius e fiul triumvirului Marcus Antonius și al Fulviei, crescut de Octavia, sora lui August, s'a însurat cu Marcella, fata Octaviei. Consul la 10 a. Chr.; a fost ucis la 2 a. Chr., din cauza legăturilor cu Iulia.

Data odei 14 — 13 Chr. Strofa safică.

Pindarum quisquis studet æmulari,
Iulle, ceratis ope Dædalea
Nititur pennis,¹ vitreo daturus
Nomina ponto.²

1) = se sprijine pe aripi de ceară prin arta lui Dedal.
— adică: face ca Icar care a sburat cu aripile fabricate de tatăl său Dedal.

2) = marea icarică. — Apropindu-se prea mult de soare, ceara aripilor s'a topit și Icar s'a prăbușit în marea, are i-a păstrat numele.

Monte decurrens velut amnis, imbres
 Quem super notas³ aluere ripas,
 Fervet, immensusque ruit profundo
 Pindarus ore⁴

5

Laurea donandus Apollinari,⁵
 Seu per audaces nova dithyrambos⁶
 Verba devolvit, numerisque fertur
 Lege solutis,⁷

10

Seu Deos⁸ regesve canit, Deorum
 Sanguinem, per quos cecidere justa
 Morte Centauri⁹, cecidit tremendæ
 Flamma Chimææ,¹⁰

15

Sive, quos Elea domum reducit

3) = *consuetas* = = îl fac să iasă din albia lui obișnuită.

4) *Ruit ore profundo* = se prăvale din isvorul lui adânc.

5) = meritând să fie răsplătit cu laurul lui Apolon.

6) Dithyrambiri erau la început imnuri în cinstea lui Bacus, apoi și în a celorlalți zei.

7) *Numeris lege solutis* = în ritmuri lipsite de orice regulă.

8) Imnurile numite *peane*, ce s'au pierdut.

9) Pirithous și Tezeu au distrus pe Centaurii din Tesalia.

10) Chimera, un monstru ce vărsa foc (de aceea: *Flamma Chimaerae*); a fost ucisă de Bellerofon, călare pe Pegas.

Palma ¹¹ cœlestes, ¹² pugilemve equumve ¹³
 Dicit, et centum potiore signis
 Munere ¹⁴ donat, 20

Flebili sponsæ juvenemve raptum
 Plorat, ¹⁵ et vires animumque moresque
 Aureos ¹⁶ educit in astra, nigroque
 Invidet Orco ¹⁷.

Multa Dircaëm levat aura cycnum, ¹⁸ 25
 Tendit, Antoni, quotiens in altos
 Nubium tractus ¹⁹. Ego, apis Matinæ ²⁰
 More modoque

Grata carpentis thyma per laborem
 Plurimum, circa nemus uvidique 30

11) *Elea palma* = laurul olimpic. — Olimpia era în Elida.

12) *Reducit domum coelestes* = i-a adus acasă nemuritori.

13) Calul — probabil însă că e vorba de călăreț.

14) = îl dăruiești cu un dar (imnul în care-l cântă) mai prețios decât o sută de statui.

15) = fie că plânge, etc. Aluzie la „threnele“ lui Pindar, pierdute.

16) = apucăturile de aur (ale tânărului luptător mort).

17) = îl smulge (*invidet*) negrei morți; — îl smulge uitării.

18) = O inspirație puternică însuflețește pe lebăda dela Dirce. — Dirce e o fântână de lângă Teba, patria lui Pindar.

19) = *quotiens tendit in altos tractus* (în sferile înalte) *nubium*.

20) = Albina de pe Malinum (munte din Apulia).

Tiburis ripas, operosa parvus²¹
Carmina fingo.

Concines majore poeta plectro²²
Cæsarem, quandoque²³ trahet feroces
Per sacrum clivum,²⁴ merita decorus
Fronde, Sicambros;²⁵

Quo²⁶ nihil majus meliusve terris
Fata donavere bonique Divi
Nec dabunt, quamvis redeant in aurum
Tempora priscum²⁷.

Concines lætosque dies et Urbis
Publicum ludum super impetrato
Fortis Augusti reditu,²⁸ forumque
Litibus orbum²⁹

21) = modest, eu plăsmuesc cu trudă (*operosa*) poeme.

22) Se adresează acum lui Iullus Antonius: *Poeta* (tu, poete) *concines majore plectro* (cu un accent mai puternic)...

23) = *quando*.

24) *Sacrum clivum*, e calea sacră pe care urca pompa triumfală pe Capitoliu.

25) Sicambri, popor german, supuși de August.

26) = decât August.

27) = chiar dacă timpurile s'ar întoarce la aurul străvechi — de ar veni epoca de aur.

28) *Super reditu* = cu ocazia întoarcerii.

impetrato = întoarcerea obținută dela zei prin rugăciunile noastre.

29) = forul lipsit de procese: în zilele de sărbătoare publică, se închideau tribunalele.

Tum meæ (si quid loquar audiendum ³⁰) 45
 Vocis accedet bona pars ³¹; et; «O sol ³².
 Pulcher! o laudande!» canam, recepto
 Cæsare felix;

Tuque ³³, dum procedis, „Io Triumphe“ ³⁴.
 Non semel dicemus, „Io Triumphe“, 50
 Civitas omnis ³⁵; dabimusque Divis
 Tura benignis.

Te decem tauri totidemque vaccæ,
 Me tener solvet ³⁶ vitulus, relicta
 Matre qui largis juvenescit herbis 55
 In mea vota ³⁷,

Fronte ³⁸ curvatos imitatus ignes

30) = vrednic de a fi ascultat.

31) *Bona pars meae vocis accedet* = o bună parte a glasului meu se va adauga (la aclamațiile mulțimei) = îmi voi uni glasul cu cel al mulțimei.

32) — zi.

33) *Tu* = Iullus Antonius.

34) *Io Triumphe!* era strigătul mulțimei la trecerea cortegiului triumfal.

35) Subînțeles *dicet*.

36) = mă va deslega de promisiune (*votis*).

37) = crește (*juvenescit*) în grasele pășuni ca să-mi împlinească făgăduințele.

38) = cu coarnele.

39) = ale luni la al treilea pătrar.

Tertium lunæ referentis ortum ³⁹,
Qua notam duxit, niveus videri,
Cetera fulvus ⁴⁰,

60

40) *Niveus videri qua duxit notam cetera fulvus* == alb ca zăpada acolo unde are o pată, încolo roșcat = cu o pată albă în frunte, încolo roșcat.

III.

Ad Melpomenne

Data odei nesigură ; poate 13—12 a. Chr. Metrul :
distih format dintr'un glyconic și dintr'un asclepiad
minor.

Quem tu, Melpomene, semel¹
Nascentem placido lumine² videris,
Illum non labor Isthmius³
Clarabit pugilem, non equus impiger⁴

Curru ducet Achaico⁵
Victorem, neque res bellica Deliis

5

1) = o dată.

2) = cu o privire prietenoasă.

3) = luptele istmice. Jocurile ce se celebrau în istmul
Corintului.

4) E vorba de cursele de care.

5) = grec.

Ornatum follis⁶ ducem,
 Quod regum tumidas contuderit⁷ minas,

Ostendet Capitolio;⁸
 Sed quæ Tibur aquæ fertile præfluunt,
 Et spissæ nemorum comæ
 Fingent Aeolio carmine nobilem.⁹

Romæ, principis urbium,
 Dignatur soboles¹⁰ inter amabiles
 Vatum ponere me choros,
 Et jam dente minus mordeor invido.¹¹

O testudinis aureæ
 Dulcem quæ strepitum, Pieri,¹² temperas,¹³
 O mutis quoque piscibus
 Donatura¹⁴ cycni, si libeat, sonum,

Totum muneris hoc tui est,¹⁵

6) = laurul delic = laurul lui Apolon din Delos.

7) Viit. II.

8) *Capitolio* e la dat. : nu-l va arăta Capitolului.

9) *Fingent nobilem* = îl vor face celebru.

10) *Soboles Romæ* = poporul Romei.

11) *Dente invido* = dintele pismeii.

12) O, muză! Muzele se numeau Pieride, din cauza munților din Pieria (Macedonia) închinați Muzelor.

13) *Quæ temperas* = tu, care mlădiei. . .

14) *O donatura* = tu care ai putea să dăruiești.

15) *Totum hoc tui muneris est* = toate aceste sunt mulțumită ție = ție ți-o datorez.

Quod monstror digito prætereuntium,¹⁶
Romanæ fidicen lyræ;
Quod spiro¹⁷ et placeo, si placeo, tuum est.

16) Fiind-că era celebru.

17) = că sunt inspirat,

IV.

Drusi Laudes.

Nero Claudius Drusus e fiul Liviei, și fratele lui Tiberiu. S'a născut la 38 a. Chr. General vestit în luptele cu Germanji. A murit ia 9 a. Chr., în urma unei căderi de pe cal. Dată probabilă a odei 14 a. Chr. Strofa alcaică.

Qualem ¹ ministrum fulminis alitem ²,
Cui rex Deorum regnum ³ in aves vagas
Permisit, expertus fidelem ⁴
Juppiter in Ganymede ⁵ flavo,

1] Comparația începe cu *qualem* — terminul al doilea e tocmai cu versul 16 (*talem*) *videre Rhaetis*.

2] = pasărea păzitoare a fulgerului = vulturul.

3] *Permisit regnum* = i-a încredințat domnia.

4] = gășind credincios (pe vultur).

5] = cu prilejul răpirii lui Ganymed. — Ganymed, tânăr principe troian, a fost răpit de vulturul trimis de Jupiter.

Olim ⁶ juvenas et patrius vigor ⁷ 5
 Nido laborum propulit inscium,
 Vernique, jam nimbis remotis,
 Insolitos docuere nisus

Venti paventem ⁹, mox în ovilia
 Demisit hostem ¹⁰ vividus impetus, 10
 Nunc in reluctantes dracones ¹¹.
 Egit amor dapis atque pugnae ;

Qualemve laetis caprea pascuis
 Intenta ¹² fulvæ matris ab ubere
 Jam lacte depulsum leonem ¹³, 15
 Dente novo ¹⁴ peritura vidit ;

Videre Rhætis bella sub Allobus
 Drusum gerentem Vindelici ¹⁵ ; — quibus

6] = odată.

7] Tinerețea (căldura tinereții) și vigoarea-i moștenită.

8] *Propulit nido inscium laborum* = l'au împins din cuib, fără să cunoască ostenele ce-l așteaptă.

9] Ordinea : *jamque paventem venti verni, nimbis remotis, docuere nisus insolitos* = și încă tremurând, vânturile primăverii l'au învățat sforțările neobișnuite (l'au învățat să sboare) pe cerul fără nori.

10] *Demisit hostem* = l'a aruncat ca dușman.

11] = împotriva unor șerpi zădăriți.

12] *Caprea intenta laetis pascuis* = capra ocupată cu pășunile grase.

13] = leul înțărcat (*depulsum lacte*) de la țâța roșcatedei sale mame.

14] = ea (capra) care va muri de dinții lui noi.

15] Incepe al doilea termen al comparației : (*talem Vindelici videre Drusum gerentem bella sub Alpibus Rhaetis*. — Vindelicia corespunde unor părți din Elveția, Tirol, Bavaria.

Mos unde deductus per omne
Tempus Amazonia securi

Dextras obarmet, quærere distuli,
Nec scire fas est omnia¹⁶; — sed diu
Lafeque victrices catervæ,
Consiliis juvenis revictæ¹⁷,

Sensere, quid mens rite, quid indoles
Nutrita faustis sub penetralibus,
Posset¹⁸, quid Augusti paternus
In pueros animus Neronis.

Fortes creantur fortibus et bonis¹⁹;
Est in juvencis, est in equis patrum
Virtus, neque imbellem feroces
Progenerant aquilæ columbam;

16] Ordinea: *Quibus* (Videlicii) *distuli quaerere* (am uitat să cercetez) *unde mos deductus* (de unde le vine obiceiu) *per omne tempus* (din cea mai depărtată vechime) *obarmet dextras securi Amazonia*; *nec est fas omnia scire*.

17] *Consiliis juvenis revictae* = aceste hoarde (multă vreme biruitoare) acum însă învinse după planurile tinărului (ale lui Drusus).

18] Ordinea: *sensere* (au văzut) *quid posset mens* (un suflet), *quid indoles rite* (= bene) *nutrita* (bine educat) *sub penetralibus faustis* (într-o casă iubită de zei).

19] Lipsește a: a *fortibus*. Eroii se nasc din eroi.

Doctrina ²⁰ sed vim promovet insitam,
 Rectique cultus ²¹ pectora roborant;
 Utcumque defecere mores ²², 35
 Dedecorant bene nata culpæ ²³.

Quid debeas, o Roma, Neronibus,
 Testis Metaurum flumen ²⁴, et Hasdrubal
 Devictus, et pulcher fugatis
 Ille dies Latio tenebris ²⁵, 40

Qui primus alma risit adorea ²⁶,
 Dirus per urbes Afer ut ²⁷ Italas,
 Ceu flamma per tædas vel Eurus
 Per Siculas equitavit undas ²⁸.

20] = Creşterea, educaţia. — Fii ai lui Tiberius Nero, Drusus şi Tiberiu trebuiau să fie curajoşi; educaţia (*doctrina*) le a întărit virtutea (*vim*) lor naturală.

21] *Doctrina* e teoria; *cultus* e practica.

22] = când lipseşte educaţia.

23] *Culpæ dedecorant bene nata* = viciul necinsteşte însuşirile fireşti.

24] Râu din Umbria, celebru prin victoria lui C. Claudius Nero, şi a lui M. Livius Salinator asupra lui Hasdrubal care fu ucis (207 a. Chr.)

25] = acea zi, în care întunericul a fost alungat din Latiu.

26. = care (zi) cea dintâi ne a zîmbit printr'o frumoasă biruinţă.

27] *Ut* = *ex quo* = din momentul în care.

28] Ordine: *ut (ex quo) dirus Afer (Anibal) equitavit per urbes Italas* etc.

Post hoc²⁹ secundis usque³⁰ laboribus
 Romana pubes crevit³¹, et impio
 Vastata Poenorum tumuitu³²
 Fana Deos habuere rectos³³,

45

Dixitque tandem perfidus Hannibal:
 Cervi, luporum præda rapacium,
 Sectamur ultro, quos opimus
 Fallere et effugere est triumphus³⁴.

50

Gens, quæ cremato fortis ab Ilio
 Jactata Tuscis æquoribus sacra
 Natosque maturosque patres
 Pertulit Ausonias ad urbes³⁵,

55

29] = după victoria de la riul Metaur.

30] *Usque* = mereu.

31] = a crescut (în curaj și speranțe).

32] *Impio tumultu* = invazie nelegiuită.

33] = templele și-au văzut zeii ridicăți; s'au ridicat din nou statuetele zeilor.

34] = deși suntem niște cerbi, pradă a hrăpăriților lupi, noi mai urmărim orbește pe acei de care, ca o mare biruință, ar trebui să ne ferim și să fugim (*quos fallere et fugere est opimus triumphus*).

35] Ordinea: *Gens, quæ jactata* (acest popor, care rătăcind pe...) *æquoribus Tuscis ab Ilio cremato* (după arderea Troei) *pertulit fortis* (= *fortiter* = și-a transportat vitejește) *ad urbes Ausonias* (Italia) *sacra, natosque patresque maturos...*

36] = ciopârțit de securea neîndurată.

Duris ut ilex tonsa bipennibus ³⁶
 Nigræ feraci frondis in Algido,
 Per damna, per cædes, ab ipso
 Ducit opes animumque ferro ³⁷.

60

Non Hydra ³⁸ secto corpore firmior
 Vinci dolentem crevit in Herculem ³⁹,
 Monstrumve submittere Colchi ⁴⁰
 Majus Echioniæve Thebæ ⁴¹.

Merses profundo, puichrior exiet ⁴²;
 Luctere ⁴³, multa proruet ⁴⁴ integrum.
 Cum laude victorem, geretque
 Proelia conjugibus loquenda ⁴⁵.

65

37] *in Algido* (munte din Lațiu) *feraci* (fertil) *fronds nigrae ducit opes animumque* (își trage putere și energie) *ab ferro ipso, per damna, per caedes* (din rănilile lui).

38.] Hidra de la Lerna; de câteori Hercule îi tăia un cap, îi creștea altul la loc.

39] *In Herculem dolentem vinci* = în potriva lui Hercule disperat că e învins.

40] = n'au produs Colchii. La Colchos, un balaur păzia lâna de aur.

41] Teba, orașul lui Echion. — Un balaur, pe care l'a ucis Cadmus lângă Teba, oraș pe care l'a fundat, ajutat fiind de Echion, ginerele lui.

42] *Merses (gentem Romanam) profundo* = de ai scufunda-o în mare; *exiet* = *exibit*.

43] *Luctere* = de vei lupta cu dînsa,

44] *Proruet* = va zdrobi.

45] = de care vor vorbi soțiile.

Carthagini jam non ego nuntios
 Mittam superbos: occidit, occidit
 Spes omnis et fortuna nostri
 Nominis, Hasdrubale interempto.

Nil Claudiæ non perficiunt manus ⁴⁶,
 Quas et benigno numine Juppiter
 Defendit et curæ sagaces ⁴⁷
 Expediunt ⁴⁸ per acuta belli. ⁴⁹

46] = brațele Claudiilor.

47] = prudența

48] = îi scoate.

49] = prin primejdiile războiului.

V.

Ad Caesarem Augustum.

August lipsia de trei ani din Roma (16—13 a Chr). Data odei 14 sau inceputul lui 13. Strofa asclepiadă A.

Divis orte bonis¹, optime Romulæ²
Custos gentis, abes jam nimium diu;
Maturum reditum pollicitus Patrum
Sancto concilio, redi.

Lucem redde tuæ, dux bone, patriæ: 5
Iastar veris³ enim vultus ubi tuus
Affulsit populo, gratior it dies,
Et soles melius nitent.

1] = tu, a cărui naștere e o binefacere a zeilor.

2] *Romulæ* = *Romuleæ*.

3] = ca primăvara.

Ut mater juvenem, quem Notus invido
 Flatu Carpathii trans maris æquora
 Cunctantem spatio longius annuo
 Dulci distinet a domo,

10

Votis ominibusque et precibus vocat,
 Curvo nec faciem litore oimovet ⁴:
 Sic, desideriis icta fidelibus,
 Quærit ⁵ patria Cæsarem.

15

Tutus bos etenim ⁶ rura perambulat;
 Nutrit rura Ceres almaque Faustitas ⁷.
 Pacatum ⁸ volitant per mare navitæ;
 Culpari metuit ⁹ Fides;

20

Nullis polluitur casta domus stupris,
 Mos et lex maculosum edomuit nefas ¹⁰,

4] Ordinea: *Ut mater vocat votis ominibusque* (consultase prezicerile) *et precibus juvenem quem cunctantem longius spatio annuo trans æquora maris Carpathii* (marea dintre Rodos și Creta) *Notus flatu invido* (bătea împotriva călătorilor ce veneau din Asia spre Italia) *distinet* (il ține departe) *a domo dulci. nec dimovet faciem* (și mama nu-și ia privirea) *litore curvo*.

5] = reclamă.

6] = căci, când ești tu de față.

7] *Faustitas* = belșugul.

8] = fără pirați.

9] = se teme să nu fie bănuită.

10] = viciile rușinoase.

Laudantur simili ¹¹ prole puerperæ ;
Culpam poena premit comes.

Quis Parthum paveat, quis gelidum Scythen, 25
Quis, Germania quos horrida parturit
Fetus ¹², incolumi Cæsare ? quis feræ
Bellum curet Hiberiæ ¹³ ?

Condit quisque diem ¹⁴ collibus in suis,
Et vitem viduas ducit ad arbores ¹⁵; 30
Hinc ad vina redit ¹⁶ lætus, et alteris
Te mensis adhibet ¹⁷ Deum ;

Te multa prece, te prosequitur mero
Defuso pateris et Laribus tuum
Miscet numen, uti Græcia Castoris. 35
Et magni memor Herculis. ¹⁸

11] *Prole simili* = pentru copiii ce seamănă cu tatăl lor.

12] = de neamurile, pe care le naște sălbatica Germaine.

13] E vorba de luptele cu Cantabrii.

14] *Condit diem* = își petrece ziua.

15] *Arbores viduas* = copaci singurateci (ce n'au pe ei vișă).

16] = se întoarce la masa de seară.

17] *Et adhibet te deum alteris mensis* = și te invoacă drept zeu (pe August) la al doilea rând de mâncare; adică: la sfârșitul mesei.

18] = ca Grecia ceși aduce aminte de Castor și Hercule.

„Longas o utinam, dux bone, ferias ¹⁹
Præstes Hesperiaë ²⁰!“ dicimus integro
Sicci mane die ²¹, dicimus uvidi
Cum sol Oceano subest ²²,

40

19] = zile de sărbătoare.

20] = Italiei.

21] *Integro die* = înainte de a începe ziua.

22] = când soarele e ascuns în Ocean.

VI.

Ad Apollinem.

Data odei e la 17, după compunerea *Cîntecului secular*. dar înainte de recitarea lui la serbările seculare. Strofa safică.

Dive, quem proles Niobea magnæ ¹—
Vindicem linguæ ², Tityosque raptor ³
Sensit, et Trojæ prope victor altæ
Phthius Achilles ⁴

1] Apolon și Diana au ucis cu săgețile lor pe cei 14 copii (7 fete și 7 băieți) ai Niobei, care se lăudase cu cei 14 copii, pe când Latona nu avea de cît pe Apolon și pe Diana.

2] Ordinea : *Quem proles Niobea sensit vindicem linguæ magnæ* (a Niobei).

3] Tityos răpitorul Latonei.

4] Achile din Ftia (Tesalia) — a fost ucis de săgeata lui Paris, îndreptată de Apolon.

Ceteris major, tibi miles impar, 5
 Filius quamvis Thetidis marinæ
 Dardanas⁵ turres quateret tremenda
 Cuspide pugnax.

Ille⁶, mordaci velut icta ferro
 Pinus, aut impulsa cupressus Euro⁷, 10
 Procidit late, posuitque collum in
 Pulvere Teucro.

Ille non inclusus equo, Minervæ
 Sacra mentito, male feriatos
 Troas et lætam Priami choreis 15
 Falleret aulam⁸;

Sed palam captis gravis⁹, heu nefas! heu!—
 Nescios fari pueros Achivis

5] = troene, Dardanus e un vechiu rege al Troei.

6] Incepe aici o mare digresiune asupra morței lui Achile ca o condiție a prosperității viitoare a Romei.

7] = Vînt de S-E.

8] Ordinea: *Ille non falleret* (= *fefellisset* = nu el ar fi înșelat pe Troeni, — cum au făcut Uîse și ceilalți ce au intrat în calul troian), *inclusus equo mentito* (care mințea, se prefăcea că aduce o ofrandă) *sacra Minervæ*, *Troas* (obiectul lui *falleret*) *feriatos male* (ce se puneau să-l sărbătorească, spre peirea lor) *et aulam Priami lætam choreis*,

9] *Sed palam captis gravis* = ci năprasnic cu cei prinși pe față (la lumina zilei),

Ureret¹⁰ flammis, etiam latentem¹¹
Matris in alvo,

20

Ni, tuis victus Venerisque gratæ
Vocibus, Divum pater annuisset
Rebus Aeneæ potiore ductos
Alite muros¹².

Doctor argutæ fidicen Thaliæ¹³,
Phoebe, qui Xantho¹⁴ lavis amne crines,
Dauniæ defende decus Camenæ¹⁶,
Levis Agyieū¹⁶.

25

Spiritum¹⁷ Phoebus mihi, Phoebus artem
Carminis nomenque dedit poetæ.
Virginum primæ¹⁸ puerique claris
Patribus orti,

30

10] = el (Achile) ar fi trecut prin focul grecesc (*Achivis flammis*).

11] Subînţeles *puerum*.

12] Ordinea: *ni pater divum victus* (induplecat) *tuis vocibus grataeque* (subînţ. *vocibus*) *Veneris annuisset* (n'ar fi acordat) *rebus Aeneae* (soartei lui Enea) *muros ductos potiore alite* (sub auspicii mai bune).

13] = armonioasei Thalii.

14] Xanthos, fluviu din Licia.

15] = muzei latine. Daunia e numele vechiu al Apuliei.

16] *Levis* = lustruit, tânăr; *Agyieū*, vocat. grec, o poreclă a lui Apolon = zeu al uliţelor.

17] = inspiraţia.

18] = cele dintâi dintre fecioare.

Deliae tutela Deae ¹⁹, fugaces
 Lynceas et cervos cohibentis arcu ²⁰,
 Lesbium servate pedem ²¹ meique
 Pollicis ictum, 35

Rite ²² Latonae puerum canentes,
 Rite crescentem face Noctilucam ²³,
 Prosperam frugum ²⁴, celeremque pronos ²⁵
 Volvere menses. 40

Nupta jam ²⁶ dices: „Ego Dis amicum,
 Saeculo festas referente luces ²⁷,
 Reddidi carmen, ²⁸ docilis modorum
 Vatis Horati. ^{29a}

19] = voi toți ocrotiții zeiței din Delos (Diane).

20] = a Dianei, care oprește cu arcul.

21] = observați ritmul lesbic (*metrul safic*).

22] = după rituri.

23] = luna ce-și crește făclia (lumina)

24] = care face să rodească.

25] *Celerem volvere menses pronos* = și grăbită în a lua cu ea (= *in volvendo*) lunile rezezi.

26] = în curind.

27] = veacul aducind zilele de sărbătoare. E vorba de jocurile seculare, serbate timp de trei zile și trei nopți.

28] *Reddidi Carmen amicam Dis* = am cîntat un cântec plăcut zeilor.

29] = ascultînd de măsura (sfaturile) lui Horațiu.

VII.

Ad Torquatam.

Data odei necunoscută. Metrul: distich format dintr'un hexamtru dactilic și un ternar dactilic catalectic.

Diffugere nives, redeunt jam gramina campis,
Arboribusque comæ;
Mutat terra vices¹, et decrescentia ripas
Flumina praetereunt²;

Gratia cum Nymphis geminisque sororibus³ audet
Ducere nuda choros.

Immortalia ne speres, monet aërus, et alium⁴
Quae rapit hora diem.

1] = pământul își schimbă aspectul.

2] = râurile curg în albia lor,

3] = și cu cele lalte două surori = cele trei Grații.

4] = hrănitoare.

Frigora mitescunt Zephyris ; ver proterit⁵ aestas,
 Interitura, simul⁶ 10
 Pomifer autumnus fruges effuderit ; et mox
 Bruma recurrit iners⁷.

Damna tamen celerès reparant⁸ coelestia lunae.
 Nos, ubi decidimus,
 Quo pater Aeneas⁸, quo dives Tullus⁹ et Ancus¹⁰, 15
 Pulvis et umbra sumus.

Quis scit an adiciant hodiernae crastina summae
 Tempora¹¹ Di superi ?
 Cuncta manus avidas fugient heredis, amico
 Quae dederis animo¹². 20

Cum semel occideris et de te splendida Minos
 Fecerit arbitria¹³,
 Non, Torquate, genus, non te facundia, non te
 Restituet¹⁴ pietas :

5] = alungă.

6] = *simul ac.*

7] = stearpă.

8] = își repară ; lumina lunii crește la loc.

9] Tullus Hostilius, al treilea rege roman.

10] Ancus Martius, al patrulea rege roman.

11] = *an di superi adiciant tempora crastina* (ziua de mâine) *summae hodiernae* (sumei de azi = zilei de azi).

12] = tot ce vei acorda plăcerii tale (*amico animo*) va scăpa de mâna lacomă a moștenitorului.

13] = Minos își va fi rostit trufașa-i sentință. — Minos e judecătorul infernului.

14] = nu te va reda vieții.

Infernis neque enim tenebris Diana pudicum
Liberat Hippolytum ¹⁵,
Nec Lethaea valet Theseus abrumpere caro
Vincula ¹⁶ Pirithoo.

15] Ipolit, fiul lui Tezeu, resistând propunerilor Fedrei, mama sa vitregă, a fost acuzat de aceasta față de Tezeu. De desperare. Ipolit s'a sinucis.

16] Pirithous, fiul lui Ixion, a încercat cu Tezeu să răpească pe Proserpina din infern. Pirithous a fost înlăntuit în infern.

VIII.

Ad Censorinum.

C. Marcius Censorinus, consul la 8 a. Chr. Data
odei necunoscută. Metrul: asclepiad minor.

Donarem pateras grataque commodus ¹,
Censorine, meis aera ² sodalibus;
Donarem tripodas, praemia fortium
Graiorum ³; neque tu pessima munerum
Ferres ⁴, divite me scilicet artium ⁵,
Quas aut Parrhasius ⁶ protulit aut Scopas ⁷,
Hic saxo, liquidis ille coloribus

1] *Donarem commodus* = ți-ași da bucuos.

2] = obiecte de bronz.

3] = răsplata vitejiei la Greci.

4] = n'ai primi daruri mai mici (*pessima munerum*)

5] *Divite artium* = de a-și fi bogat in opere artistice.

6] Parrhasius, pictor născut la Efes, a trăit la Atena
pe la 400 a. Chr.

7] Scopas, sculptor (250 a. Chr.) din Atena.

Sollers nunc hominem ponere ⁸, nunc Deum.
 Sed non haec mihi vis ⁹; non tibi talium
 Res est aut animus deliciarum egens ¹⁰. 10
 Gaudes carminibus; carmina possumus
 Donare, et pretium dicere ¹¹ muneri.
 Non incisa notis marmora publicis ¹²,
 Per quae spiritus et vita redit bonis
 Post mortem ducibus, non celeres fugae ¹³ 15
 Rejectaeque retrorsum ¹⁴ Hannibalis minae,
 Non incendia ¹⁵ Carthaginis impiae,
 Ejus ¹⁶, qui domita nomen ab Africa
 Lucratus rediit, clarius indicant
 Laudes quam Calabriae Pierides ¹⁷, neque, 20

8] *Sollers ponere* = dibaciu în a reprezenta.

9] = nu stă în puterea mea.

10] = averea și gustul tău nu duc lipsă de astfel de comori.

11] = se stabilesc.

12] *Non marmora incisa notis publicis* = nici morminte săpate cu inscripții publice.

13] = fuga grăbită a lui Anibal, — din cauză că Scipion începuse războiul în Africa, obligând pe Anibal să părăsească Italia.

14] = amenințările lui Anibal întoarse îndărăt (ce s'au întors asupra țării lui).

15] Incendiul flotei și al lagărului de la 203 a. Chr. de primul Scipion African; distrugerea Cartaginei de Scipion Emilian la 146 a. Chr.

16] Primului Scipio ce a luat supranumele de Africanul.

17] Ordinea: ...*indicant clarius* (n'au premărit mai mult) *quam Pierides Calabriae* (Muzele Calabre — adică Ennius, născut la Rudii, în Calabria, care a cîntat pe primul Scipion) *laudes* (slava) *ejus qui rediit lucratus* (dobîndindu-și) *nomen ab Africa domita*.

Si chartae sileant quod bene feceris,
 Mercedem tuleris. Quid foret Iliæ
 Mavortisque puer¹⁸, si taciturnitas
 Obstaret meritis invida Romuli?
 Ereptum Styglis fluctibus Aeacum¹⁹ 25
 Virtus²⁰ et favor et lingua potentium
 Vatum divitibus consecrat insulis²¹.
 Dignum laude virum Musa vetat mori,
 Coelo Musa beat²². Sic²³ Jovis interest
 Optatis epulis impiger Hercules; 30
 Clarum Tyndaridæ sidus²⁴ ab infimis
 Quassas eripiunt aequoribus rates:
 Ornatus viridi tempora pampino,
 Liber²⁵ vota bonos ducit ad exitus.

18] Romulus. Iliæ e Rhea Silvia.

19] Eac, primul rege al Eginei.

20] = geniul poezilor.

21] = l'au așezat în insulele fericiților.

22] = îl face fericit, deschizându-i cerul.

23] = mulțumită Muzelor.

24] *Tyndaridæ*, *clarum sidus* (apozitie). — Castor și Pollux, fii lui Tyndar, deveniți o constelație.

25] = Bacus.

IX.

Ad Lollium.

M. Lollius, consul la 21 a. Chr. : om vițios și puțin vrednic de laudele lui Horațiu. Moare la 2 a. Chr. de moarte suspectă. Data probabilă a odei la 16 a. Chr. Strofa alcaică.

Ne forte credas interitura, quae
Longe sonantem natus ad Aufidum,
Non ante vulgatas per artes,
Verba loquor socianda chordis¹:

1] Ordinea : *Ne forte credas interitura* (să nu crezi că vor pieri) *verba quae loquor socianda chordis* (e la figurat ; vrea să zică : poeziile mele lirice) *per artes non vulgatas ante* (Horațiu se consideră ca primul poet liric) *natus* (eu care m'am născut) *ad Aufidum* (azi Ofanto, riu ce trece pe la Venusia, din Apulia, patria poetului) *sonantem longe*.

Non, si priores Maeonius ² tenet
Sedes Homerus, Pindaricae latent ³
Caeaeque ⁴ et Alcaeï minaces ⁵
Stesichorique graves ⁶ Camenae ;

Nec si quid olim lusit Anacreon ⁷,
Delevit aetas ; spirat adhuc amor,
Vivuntque commissi calores
Aeoliae fidibus puellae ⁸.

Non sola comptos arsit adulteri
Crines ⁹ et aurum vestibus illitum
Mirata regalesque cultus
Et comites Helene Lacaena ¹⁰,

2] Maeonia e vechiul nume al Lidiei, unde era Smirna, patria lui Homer.

3] = nu sunt uitate.

4] Simonide, născut la Ceos, la 556 a Chr.

5] Inspirația lui Alceu (poet din Lesbos, pe la 600 a. Chr.) era războinică.

6] = Muza gravă, sublimă a lui Stesichor, poet epic născut în Sicilia.

7] Timpul n'a distrus nici versurile în care s'a jucat odinioară Anacreon. — Anacreon poet din Teos (540—478).

8] Văpaia incredințată lirei a fetei eolice. — Safo, poetă de dialect eolic, din Lesbos.

9] *Arsit crines* = s'a inflăcărat de pletele.

10] Ordinea : *Helene Lacaena non arsit sola crines comptos adulteri* (ale lui Paris) *mirata et aurum illitum vestibus* (risipit pe haine), *cultusque regales* (fastul regal) *et comites* (suita)...

Primusve Teucer ¹¹ tela Cydonio ¹²
 Direxit arcu; non semel Ilios
 Vexata ¹³; non pugnavit ingens
 Idomeneus Sthenelusve ¹⁵ solus 20

Dicenda Musis proelia; non ferox
 Hector vel acer Deīphobus ¹⁶ graves
 Exceptit ictus pro pudicis
 Conjugibus puerisque primus.

Vixere fortes ante Agamemnona 25
 Multi; sed omnes illacrimabiles ¹⁷
 Urgentur ignotique longa
 Nocte ¹⁸, carent quia vate sacro.

Paulum sepultae distat inertiae
 Celata virtus ¹⁹. Non ego te meis 30
 Chartis inornatum silebo ²⁰,
 Totve tuos patiar labores ²¹.

11] Teucer, erou din Salamina.

12] Cydon, oraș din Creta, insulă reputată prin arcași.

13] Troia n'a fost o singură dată impresurată.

14] Idomeneu, regele Cretei; erou homeric.

15] Sthenelus, unul din cei 7 ce au murit în fața Tebei.
 La asediul Troiei a condus carul lui Diomede.

16] Deifob, fiul lui Priam; s'a căsătorit cu Elena după
 moartea lui Paris. A fost ucis de Menelau.

17] = neplânși.

18] = lungă uitare.

19] Meritul ascuns se deosebește puțin de nemernicia
 uitată (îngropată în uitare).

20] = nu te voi lăsa necântat în versurile mele.

21] = fapte mari,

Impune, Lolli, carpere lividas
 Obliviones. Est animus tibi
 Rerumque prudens²², et secundis
 Temporibus dubiisque rectus²³.

35

Vindex avarae fraudis et abstinens
 Ducentis ad se cuncta²⁴ pecuniae,
 Consulque²⁵ non unius anni,
 Sed quotiens bonus atque fidus

40

Judex honestum praetulit utili,
 Rejecit alto²⁶ dona nocentium
 Vultu, per obstantes catervas
 Explicuit sua victor arma²⁷.

22] *Rerum prudens* = cunoscător al lucrurilor.

23] = statornic.

24] *Abstinens pecuniae ducentis cuncta ad se* — nepăsător față de baoul ce s'îsmomește totul.

25] M. Lollius a fost consul la 21 a. Chr. Horațiu vrea să spună că, prin caracterul lui nobil, era consul perpetuu.

26] *Praetulit* (subiectul e *animus*) *honestum utili* = a pus cinstea înaintea interesului.

27] *Alto vultu* = refuză mita vinovaților cu un aer mândru. — Toate aceste elogii au fost apoi desmințite prin atitudinea de mai târziu a lui Lollius.

Non possidentem multa vocaveris 45
 Recte beatum ²⁹: rectius occupat ³⁰
 Nomen beati, qui Deorum
 Muneribus sapienter uti

Duramque callet pauperiem pati,
 Pejusque leto flagitium timet ³¹,
 Non ille pro caris amicis 50
 Aut patria timidus perire ³².

28] = *victor* (subiectul e tot *animus*) *explicuit sua arma per obstantes catervas*, (gloatele ce-i ațin calea ca să-l mituiescă).

29] Ordinea: *Non vocaveris recte beatum possidentem multa*.

30] = el reclamă; se cuvine.

31] = se teme mai mult de necinste de cât de moarte.

32] = *ille non timidus perire* = nu se ferește.

Ad Phyllidem.

Data probabilă 17 a. Chr. Strofa safică.

Est mihi nonum superantis annum
 Plenus Albani¹ cadus ; est in horto,
 Phylli, nectendis apium coronis ;
 Est hederæ vis²

Multa, qua crines religata fulges³. 5
 Ridet argento⁴ domus ; ara castis⁵
 Vincta verbenis avet immolato
 Spargier⁶ agno ;

1] *Albani*, subînț. *vini*. — De pe muntele Alban.

2] *Hederæ vis multa* = belșug mare de iederă.

3] = cu care, legându-ți părul, strălucești.

4] = strălucește de argintărie.

5] = neprihănite.

6] Ordinea : *ara vincata castis verbenis avet spargier* (arhaism pentru *spargi*) *immolato agno*.

Cuncta festinat manus ⁷, huc et illuc
 Cursitant mixtae pueris puellae ; 10
 Sordidum flammae trepidant rotantes
 Verticē ⁸ fumum.

Ut tamen noris quibus advoceris
 Gaudiis ⁹, Idus tibi sunt agendae ¹⁰,
 Qui dies mensem Veneris marinae ¹¹ 15
 Findit Aprilem,

Jure sollennis mihi, sanctiorque
 Paene natali proprio, quod ex hac
 Luce Maecenas meus affluentes ¹²
 Ordinat annos. 20

7] = ceata sclavilor.

8] *Vertice* = în vârtej.

9] = *ad quae gaudia advoceris* = la ce petrecere ești poftită.

10] = vei serba idele.

11] = luna închinată Venerei marine (care s'a născut din spuma mării).

12] Își numără anii ce se adună (imbelșugați).

XII.

Ad Virgilium.

Acest Virgiliu nu e poetul. Data probabilă a
odei 14 a. Chr. Strofa asclepiadă A,

Jam veris comites, quae mare temperant ¹,
Impellunt animae linteae Thraciae ²,
Jam nec prata rigent nec fluvii strepunt
Hiberna nive turgidi ³;

Nidum ponit, Ityn flebiliter gemens,

5

1] = ce potolesc marea.

2] *Animae Thraciae* (apozitie pe lângă *veris comites*)
vinturile Traciei...

3] = umflate (mai înainte).

Infelix avis⁴ et Cecropiae domus
Aeternum opprobrium, quod male barbaras
Regum est ultra libidines.

Dicunt in tenero gramine pinguium
Custodes ovium carmina fistula, 10
Delectantque Deum⁶, cui pecus et nigri
Colles Arcadiae placent.

Adluxere sitim tempora⁷, Virgili;
Sed, pressum Calibus ducere⁸ Liberum 15
Si gestis, juvenum nobilium cliens⁹,
Nardo vina merebere¹⁰.

4] Procne, prefăcută în rândunică. E fiica regelui Pandion, al Aticei, măritată cu Tereu, regele Traciei, cu care avu un copil, pe Itys. Indrăgindu-se de cumnata sa Philomela, Tereu o convinse că Procne murise și o luă de nevastă. Procne se răzbună omorând pe Itys și oferindu-l la masă lui Tereu. Aflând nenorocirea, acesta se repezi după cele două surori. Tereu fu prefăcut în pupăză, Procne în rândunică, Philomela în privighitoare.

5] Ordinea : *Avis infelix et* (și care e) *opprobrium aeternum domus Cecropiae* (a familiei regale din Atena, urmașa lui Cecrops), *quod ultra est male* (s'a răzbunat crunt pe) *libidines barbaras regum* (e vorba totuși numai de pasiunea lui Tereu) *ponit nidum gemens Ityn flebiliter* (plângând jalnic pe Itys).

6] = pe Pan.

7] = anotîmpul.

8] = de dorești să bei (*ducere*) vin stors la Cales (*Liberum pressum*).

9] = prietenul tinerilor nobili. — al lui Tiberiu, Drusus, Marcellus.

Nardi parvus onyx¹¹ eliciet cadum,
 Qui nunc Sulpiciis accubat horreis¹²,
 Spes donare novas largus¹³, amaraque
 Curarum eluere efficax¹⁴.

20

Ad quae si properas gaudia, cum tua
 Velox merce¹⁵ veni: non ego te meis
 Immunem¹⁶ meditor tingere poculis
 Plena dives ut in domo.

Verum pone moras et studium lucri¹⁷.
 Nigrorumque memor, dum licet, ignium¹⁸.

25

10] = îți vei câștiga vinul (pe care ți-l voi da) în schimbul nardului.

11] = o cutie de agat cu parfum va scoate (*eliciet*): mă va face să cumpăr ca să-ți servesc) un vas...

12] E vorba de antrepozitele lui Sulpicius Galba, care au devenit mai târziu proprietatea împăratului Galba.

13] Ia *largus donare* (in *donando*) *novas spes*.

14] Ia: *efficaxque eluere* (a împrăștia) *amara curarum* (= *amaras curas*).

15] *Cum tua merce* = cu cutiuța ta de parfum.

16] = pe degeaba.

17] = goana după bani.

18] *Ignium nigroram* = focul rugului mortuar,

Misce stultitiam consiliis ¹⁹ brevem :
Dulce est desipere in loco ²⁰.

19] = cumintenie.

20] *In loco* = la timp potrivit.

Ad Caesarem Augustum.

Data odei 14 sau 13 a. Chr. Strofe alcaică.

Quae cura patrum, quaeve Quiritium
 Plenis honorum muneribus tuas,
 Auguste, virtutes in aevum
 Per titulos memoresque fastus ¹

1] Ordinea; *Quae cura patrum* (dragostea senatorilor) (*quaeve Quiritium aeternet in aevum* (ar putea să nemurească pe veci) *tuas virtutes muneribus honorum plenis* (prin oferire îndestulătoare de onoruri = prin onoruri vrednice de tine) *per titulos* (prin ajutorul inscripțiilor) *fastosque* (cărți publice în care se înregistrau evenimentele anului) *memores, Auguste, o maxime principum qua sol illustrat oras habitabiles?*

Aeternet, o, qua sol habitabiles
 Illustrat oras, maxime principum?
 Quem² legis expertes Latinae³
 Vindelici⁴ didicere nuper,

Quid Marte posses. Milite nam tuo
 Drusus Genaunos⁵, implacidum genus,
 Breunosque⁶ veloces et arces⁷
 Alpibus impositas tremendis

Dejecit acer plus vice simplici;
 Major Neronum⁹ mox grave proelium
 Commisit, immanesque Rhaetos
 Auspiciis pepulit secundis,

Spectandus in certamine Martio,
 Devota morti pectora liberae
 Quantis fatigaret ruinis¹⁰;
 Indomitas prope qualis undas

2] *Quem didicere quid posses* = *didicere quid tu posses Marte* (în războiu).

3] = liberi de jugul Romei.

4] Vindelicii, popor germanic de la Dunărea.

5] Genaunii locuiau într'o vale a Alpilor.

7] = fortărețele ridicare.

8] Ia: *nam acer Drusus dejecit plus simplici vice* = aprigul Drusus a sdrobit mai mult de cât o singură dată...

9] = Tiberiu.

10] *Spectandus... quantis ruinis fatigaret* = *dignus qui spectaretur, cum fatigaret magnis cladibus* = făcea să-l vezi cu ce lovituri isbia în toiul luptei (*certamine martio*) pe barbarii hotărâți să moară liberi (*devota pectora morti liberae*).

Exercet Auster, Pleiadum choro
 Scindente nubes, impiger hostium
 Vexare turmas et frementem
 Mittere equum medios per ignes ¹¹.

Sic tauriformis volvitur Aufidus ¹² 25
 Qui regna Dauni praefluit Apuli ¹³,
 Cum saevit, horrendamque cultis
 Diluviem meditatur ¹⁴ agris,

Ut barbarorum Claudius ¹⁵ agmina
 Ferrata ¹⁶ vasto diruit impetu, 30
 Primosque et extremos metendo
 Stravit humum sine clade ¹⁷ victor,

11] Ordinea : *prope qualis* (aproape ca și) *Auster exercet* (care răscolește) *undas indomitas, choro Pleiadum scindente nubes* (atunci când corul Pleiadelor spintecă norii, — constelația Pleiadelor răsare la începutul lui Octombrie și aduce ploaia), *impiger* (tot așa și Tiberiu era harnic în a...) *vexare turmas hostium et mittere equum frementem per medios ignes*.

12] Ofanto, de azi, fluviu din Apulia.

13] Apulul Daunus, — rege mitic al Apuliei.

14] = prepară

15] Tiberius Claudius Nero.

16] = trupele pline cu fer, — inzeuate.

17] = fără ca el să fi avut vreo pierdere.

Te ¹⁸ copias, te consilium et tuos
 Praebente Divos. Nam tibi, quo die ⁷⁸
 Portus Alexandria supplex
 Et vacuum ²⁰ patefecit aulam, 35

Fortuna lustrō prospera tertio
 Belli secundos reddidit ²¹ exitus,
 Laudemque et optatum peractis
 Imperiis decus arrogavit ²². 40

Te Cantaber ²³ non ante domabilis,
 Medusque ²⁴ et Indus, te profugus ²⁵ Scythes
 Miratur, o tutela praesens
 Italiae dominaeque ²⁶ Romae.

18] *Te praebente* = tu oferindu-i (August). Victoriile lui Tiberiu se repurtau sub auspiciile lui August.

19) Victoria lui Drusus și Tiberiu împotriva Rheiilor a a fost cunoscută la Roma în aceiași zi în care, cu 15 ani înainte, întrase Octav în Alexandria după victoria de la Actium

20] = palatul părăsit de Antoniu și Cleopatra.

21] *Reddidit* = *rursus dedit*.

22] Ordinea : *Nam die quo Alexandria patefecit tibi supplex portus et aulam vacuum, Fortuna prospera tertio lustrō* (după 15 ani) *reddidit exitus belli secundos* (a adus din nou un rezultat fericit al războiului) *arrogavitque* (și a adăogat) *laudem et decus optatum imperiis peractis* (expedițiilor îndeplinite).

23] Cantabrii, popor din Spania.

24] = Parții.

25] = nomad.

26] = regina lumii.

Te ²⁷, fontium qui celat origines ²⁸, 45
 Nilusque, et Ister, te rapidus Tigris ²⁹,
 Te belluosus ³⁰ qui remotis
 Obstrepit Oceanus Britannis,

Te non paventis funera Galliae ³¹
 Duraeque ³² tellus audit Hiberiae; 50
 Te caede gaudentes Sicambri ³³
 Compositis ³⁴ venerantur armis.

27] *Te* (subînț. *audit*) = de tine ascultă

28. Nici acum nu se cunoaște isvorul Nilului.

29] Tigrul.

30] = plin de monștri.

31] *Tellus Galliae non paventis funera* = pământul Galiei ce nu se teme de moarte. — Galii credeau în nemurirea sufletului.

32] = neostenite la război,

33 Sicambrii, popor germanic.

34] *Compositis armis* = depunându-și armele.

XV.

Ad Caesarem Augustum.

Data probabilă 13 a. Chr. Strofa alcaică.

Phoebus volentem proelia me loqui
Victas et urbes increpuit lyra,
Ne parva Tyrrenum per aequor
Vela darem ¹. Tua, Caesar, aetas ²

Fruges et agris rettulit uberes ³,
Et signa nostro restituit Jovi ⁴

5

1] Ordinea : *Phoebus*] *increpuit lyra* (m'a dojenit cu lira) *me volentem loqui* (să cânt) *proelia et urbes victas* (adică să se încerce în poezia epică) *ne darem parva vela* (biete-mi pânze = biata-mi muză) *per aequor Tyrrenum*.

2] *Tua aetas* = domnia ta.

3] = recolte îmbelșugate. — În timpul războaielor civile ogoarele fuseseră părăsite.

4] = templului lui Jupiter Capitolinul.

Derepta Parthorum superbis
Postibus⁵, et vacuum duellis

Janum Quirini clausit⁶ et ordinem
Rectum evaganti frena licentiae
Injecit⁷, emovitque culpas,
Et veteres revocavit artes⁸,

10

Per quas Latinum nomen et Italiae
Crevere vires famaue, et imperi
Porrecta majestas ad ortus
Solis ab Hesperio cubili⁹,

15

Custode rerum Caesare, non furor
Civilis aut vis exiget otium¹⁰,
Non ira, quae procudit enses,
Et miseras inimicat urbes.

20

5] Aceste steaguri luate de Parți au fost date îndărăt Romanilor și puse pe Capitoliu.

6] = a închis templul lui Janus al lui Romulus (*Quirini*). Templul lui Janus nu fusese închis înainte de cât de două ori, sub Numa și după al doilea război punic. Sub August a fost închis de trei ori (la 29, 25 și 8 a. Chr.)

7] Ia: *et injecit frena licentiae evaganti rectum ordinem* (care iese din rânduială).

8] *Artes* = virtuți.

9] *A cubili Hesperio ad ortus solis* = de la apusul soarelui la răsăritul lui.

10] = ne vor tulbura liniștea.

Non qui profundum Danubium bibunt ¹¹,
 Elicta rumpent Julia ¹², non Getae,
 Non Seres ¹³ infidive Persae ¹⁴,
 Non Tanain prope flumen orti ¹⁵.

Nosque et profestis lucibus et sacris ¹⁶, 25
 Inter jocosi munera Liberi ¹⁷,
 Cum prole matronisque nostris
 Rite Deos prius apprecati,

Virtute functos, more patrum ¹⁸, duces,
 Lydis remixto ¹⁹ carmine tibiis, 30
 Trojamque et Anchisen et almae
 Progeniem Veneris ²⁰ canemus.

11] = Vindelicii, Dacii, Panonii.

12] = legile impuse de August.

13] Serii, popor din India.

14] = Partii.

15] = Sciții.

16] = în zilele de sărbătoare și în cele de lucru.

17] = în mijlocul darurilor veselului Bacus — la masă.

18] *Canemus more patrum.* = vom cânta după datina strămoșilor.

19] *Carmine remixto* = într'un cântec acompaniat de flautul lidian.

20] Enea, Ascanius, Cezar, August.

Epodon liber

Epodele, sau după titlul lor adevărat *Iambii*, sunt opera de tinerețe a lui Horațiu.

I.

Ad Maecenatem.

Crezându-se că Mecena îl va întovărăși pe Octav în campania ce avea să ducă la lupta de la Actium, Horațiu se hotărăște să-l însoțească și el. Nici unul nici celalt n'au plecat însă. Data: primăvara anului 31 a. Chr. Metrul: senarul și quaternarul iambic.

Ibis Liburnis ¹ inter alta navium,
Amice, propugnacula ²,
Paratus omne Caesaris periculum
Subire, Maecenas, tuo ³

1] Subînțeleș *navibus*. Vasele Liburnilor, — vase ușoare, de care se serveau acești pirați ai Iliriei; astfel de vase se aflau în flota lui Octav.

2] *Inter propugnacula alta navium* = în mijlocul turnurilor înalte ale corăbiilor — Flota lui Antoniu era compusă din vase mari cu turnuri pe ele.

3] *Tuo (periculo)* = să înfrunți toate primejdiile lui Cezar cu propria ta primejdie.

Quid nos ⁴, quibus te vita si superstite ⁵ 5
 Jucunda, si contra gravis?
 Utrumne jussi persequemur otium ⁶,
 Non dulce, ni tecum simul,
 An hunc laborem mente laturo ⁷ decet 10
 Qua ferre non molles viros?
 Feremus, et te vel per Alpium juga,
 Inhospitalem et Caucasum,
 Vel Occidentis usque ad ultimum sinum ⁸
 Forti sequemur pectore.
 Roges, ⁹ tuum ¹⁰ labore quid juvem meo, 15
 Imbellis, ac firmus parum ¹¹?
 Comes minore sum futurus in metu ¹²,
 Qui major absentes habet ¹³;
 Ut assidens implumibus pullis avis
 Serpentium allapsus timet 20

4] *Quid nos* = ce voi face eu?

5] = căruia (*quibus*) viața îi e plăcută numai cât timp trăiești tu? (*si te superstite*).

6] = oare să duc mai departe, cum îmi poruncești (*jussi*), un trai liniștit?

7] Ordinea: *an laturo* (ori să rabd) *hunc laborem* (ostenelile războiului) *mente* (cu curajul) *qua decet viros non molles* (oțeliți) *ferre*?

8] = până 'n hotarele cele mai îndepărtate.

9] *Roges*, subj. potenț. = ai putea să mă întrebi...

10] *Tuum* subînt. *laborem*.

11] *Parum firmus* = bicisnic.

12] = de te întovărășesc (*comes*) mă voi teme mai puțin (*in minore metu*).

13] = *Qui* (*metus*) *habet major absentes* (stăpânește mai mult pe cei absenți).

Magis relictis ¹⁴, non, ut adsit ¹⁵, auxili
 Latura plus praesentibus ¹⁶.
 Libenter hoc et omne militabitur ¹⁷
 Bellum in tuae spem gratiae ¹⁸,
 Non ut juvencis illigata pluribus ¹⁹ 25
 Aratra nitantur mea,
 Pecusve ²⁰ Calabris ante sidus fervidum ²¹
 Lucana mutet pascuis,
 Nec ut superni villa candens Tusculi
 Circaea tangat moenia ²². 30
 Satis superque me benignitas tua
 Ditavit: haud paravero

14] *Relictis*, dativ = *si eos reliquerit*.

15] *Non latura plus auxili praesentibus* = nu le-ar aduce mai mult ajutor puilor ce sunt de față în jurul ei.

17] *Militabitur*, subînț. *a me*.

18] = în speranța să-ți plac.

19] Horațiu spune că nu merge la războiu ca să-și mărească moșia (*mea aratra illigata pluribus juvencis* = plugurile la care's înjuțați mai mulți boi).

20] Vara turmele treceau la pășunat din Calabria în Lucania, unde era mal răcoare.

21] Canicula, luna lui Cuptor.

22] Ordinea: *nec ut villa candens* (albă) *tangat moenia Circaea Tusculi superni* (să ajungă până la zidurile înaltului Tusculum). Vila lui Horațiu era la Tibur, nu de parte de Tusculum; ar fi fost natural deci să dorească să-și întindă ogorul până la Tusculum. — Tusculum a fost clădit de Telagon, fiul lui Ulise și al Circei (de aici: *circaea*).

Quod ²³ aut avarus ut Chremes terra premam,
Discinctus aut perdam nepos ²⁵.

23] *Hand paravero quod* (nu voi aduna averi pe care)
aut premam terra, ut avarus Chremes (tip generic de
avar din comedia greacă și latină), *aut perdam nepos*
discinctus (ca un risipitor ce și-a deslegat cingătoarea).

II.

Alfius.

□ Data necunoscută, probabil cam pe la 37 a. Chr.
Metru: senar și quaternar iambic.

Beatus ille qui procul negotiis ¹,
 Ut prisca gens mortalium,
Paterna rura bobus exercet ² suis,
Solutus omni foenore ³,
Nec excitatur ⁴ classico miles truci ⁵,
 Nec horret iratum mare,
Forumque vitat et superba civium
 Potentiorum limina.

1) = departe de afaceri.

2) *Exercet rura* = își cultivă ogoarele.

3) = slobod de grijele cametei. (Cel ce vorbește e un cămătar).

4) = deșteptat din somn.

5) *Truci* = feroasă.

Ergo aut adulta vitium propagine
 Altas maritat populos, 10
 Aut in reducta valle mugientium ⁶
 Prospectat errantes greges,
 Inutilesque ⁷ falce ramos amputans,
 Feliciores inserit ⁸,
 Aut pressa ⁹ puris mella condit amphoris, 15
 Aut tondit infirmas ¹⁰ oves;
 Vel, cum decorum mitibus ¹¹ pomis caput
 Autumnus agris extulit,
 Ut gaudet insitiva ¹² decerpens pira,
 Certantem et uvam purpurae ¹³,
 Qua muneretur te, Priape ¹⁴, et te, pater
 Silvane ¹⁵, tutor finium!
 Libet jacere modo sub antiqua ilice,
 Modo in tenaci ¹⁶ gramine;
 Labuntur altis interim ¹⁷ ripis aquae ¹⁸, 25
 Queruntur in silvis aves,

6] = boilor.

7] = sterpe.

8] = altoește ramuri mai rodnice.

9] = stoarsă.

10] = plăpindele.

11] = dulci, coapte.

12] = altoite de dânsul.

13] = ce se ia la întrecere în culoare cu purpura.

14] Priap e zeul grădinilor.

15] Silvan, zeul câmpurilor și al turmelor.

16] = stufoasă.

17] = în timp ce el e culcat în iarbă.

18] = cu albi adânci.

Fontesque lymphis obstrepunt manantibus ¹⁹,
 Somnos quod invitet leves ²⁰
 At, cum tonantis annus hibernus Jovis ²¹
 Imbres nivesque comparat, 30
 Aut trudit acres hinc et hinc multa cane
 Apros in obstantes plagas,
 Aut amite levi rara ²² tendit retia,
 Turdis edacibus dolos,
 Pavidumque leporem et advenam ²³ laqueo gruem 35
 Jucunda captat praemia ²⁴.
 Quis non malarum, quas amor curas habet ²⁵,
 Haec i.ter ²⁶ obliviscitur ?
 Quod si pudica mulier in partem juvet ²⁷
 Domum atque dulces liberos, 40
 Sabina qualis aut perusta solibus
 Pernicis ²⁸ uxor Apuli,

19] *Lymphis manantibus* = cu ape curgătoare.

20] = te poftesc la un somn ușor.

21] *Annus hibernus Jovis* = anotimpul de iarnă al lui Jupiter.

22] *Rara retia* = plase cu ochiul rar.

23] = cocoara călătoare.

24] *Jucunda praemia*, apoziție = răsplată (vânat) plăcută.

25. In loc de = *malarum curarum* (genet. după *obliviscitur*) *quas amor habet* (le produce amorul).

26] = în mijlocul acestei îndeletniciri.

27] *Juven in partem* = se îngrijește, în ce-o privește pe dânsa, de...

28] = harnicului Apul.

Sacrum ²⁹ vetustis exstruat lignis focum
 Lassi sub adventum viri,
 Claudensque textis cratibus laetum ³⁰ pecus, 45
 Distenta siccet ubera,
 Et horna dulci vina promens dolio
 Dapes inemptas ³¹ apparet:
 Non me Lucrina juverint conchylia ³²
 Magisve rhombus aut scari, 50
 Si quos Eois intonata fluctibus
 Hiems ad hoc vertat mare ³³;
 Non Afrā avis ³⁴ descendat in ventrem meum
 Non attagen ³⁵ Ionicus
 Jucundior ³⁶ quam lecta de pinguissimis 55
 O iva ramis arborum,
 Aut herba lapathi ³⁷ prata amantis. et gravi ³⁸
 Malvae salubres corpori,
 Vel agna festis caesa Terminalibus ³⁹,
 Vel hoedus ereptus lupo. 60
 Has inter epulas ut juvat pastas oves
 Videre properantes domum,

29] = focul sfânt.

30] = turma sätulă.

31] = necumpărate — deci, pregătite gospodărește.

32] = stridiile din lacul Lucrin (lac din Campania).

33] Ia: *si hiems* (o furtună) *intonata* (deslănțuită) *fluctibus Eois* (dativ. — în mările orientului) *vertat quos* (ar izgoni pe unii din aceste părți) *ad hoc mare* (spre aceasta mare — spre marea Tireniană).

34] = bîbilica.

35] = fazanul.

36] = mi-ar merge mai dulce în pântece.

37] = măcrișul căruia îi plac livezile (*prata amantis*).

38] = pântecelui încărcat.

39] Serbătorile terminale erau la 23 Fevruarie.

Videre fessos vomerem inversum ⁴⁰ boves
 Collo trahentes languide,
 Positosque ⁴¹ vernas, ditis examen domus, 65
 Circum renidentes Lares ⁴² !
 Haec ubi locutus foenerator Alfius,
 Jam jam futurus rusticus,
 Omnem redegit ⁴³ Idibus pecuniam....
 Quaerit Kalendis ponere ⁴⁴. 70

40] = plugul întors.

41] = culcați.

42] = în jurul căminului strălucitor.

43] = și-a strâns la Ide toți banii împrumutați.

44] = caută să-i dea din nou cu împrumut la calende.

III.

Ad Maecenatem.

Data nesigură, anterioară însă anului 33. Metrul :
senarul și quaternarul iambic.

Parentis olim si quis impia manu

Senile guttur fregerit,

Edit¹ cicutis alium nocentius.

O dura messorum ilia!²

Quid hoc veneni³ sævit in præcordiis?

5

Num viperinus his cruor

Incoctus herbis me fefellit?⁴ an malas

1) *Edit* = *edat* = să mănânce usturoii!

2) = o mațe de fer!

3) *Quid hoc veneni* = ce otravă....

4) *Me fefellit incoctus his herbis* = a fost fără să
știu în aceste ierburi.

Canidia tractavit⁵ dapes?
 Ut Argonautas præter omnes candidum
 Medea mirata est ducem,
 Ignota tauris illigaturum juga
 Perunxit hoc Iasonem;⁶
 Hoc delibutis ulta donis pellicem,
 Serpente fugit alite.⁷
 Nec tantus unquam siderum insedit vapor
 Siticulosæ Apuliæ;⁸
 Nec munus⁹ humeris¹⁰ efficacis¹¹ Herculis

5) = le-a pregătit Canidia. — Vrăjitoarea de care va fi vorba în epoda 5.

6) la = *ut* (când) *Medea mirata est ducem candidum* (frumosul șef) *praeter* (mai mult de cât pe toți) *omnes Argonautas perunxit hoc* (cu usturoi) *Jasonem illigaturum tauris juga ignota* (ca să poată pune taurii la jugul necunoscut încă). — Jason e conducătorul expediției Argonauților pentru cucerirea lânii de aur; s'a însurat cu Medea, care l'a învățat să adoarmă prin farmece taurii și balaurul ce păzeau lâna. Aducând pe Medea în Tesalia, Jason o părăsi pentru a se însura cu Creusa, fiica lui Creon, regele Corintului. Din răsbunare Medea dete Creusei ca dar o mantie și o coroană otrăvită, apoi dispăru într'un car tras de balauri.

7) = la: *ulta pellicem* (răsbunându-se pe Creusa) *donis delibutis hoc* (imbibate cu această otravă) *fugit serpente alite*.

8) = nici o căldură așa de mare (trimisă de stele) nu s'a lăsat asupra însetatei Apulii — cum m'a cuprins pe mine.

9) *Munus* = darul, — e vorba de cămașa muiată în sângele lui Nessus, pe care Dejanira o trimisese lui Hercule ca să-i înflăcăreze dragostea și care, în realitate, i-a pricinuit moartea.

10) *Humeris*, abl. de loc.

Inarsit æstuosius.¹²

11) = pe umerii neostenitului Hercule.

12) *Aestuosius* adjectiv ; leagă-l de *munus*.

IV.

In Maenam, Pompei libertum.

Se pare că acest Maenas e Sextus Maenas, libertul lui Pompei, și comandantul flotei lui Sextus Pompeius ; l-a trădat pentru Octav apoi pe Octav pentru Pompei și, în sfârșit, a trecut din nou de partea lui Octav. — Dată probabilă 38 a. Chr. Metrul : senarul și quaternarul iambic.

Lupis et agnis quanta sortito obtigit,
Tecum mihi discordia est,
Hibericis peruste funibus latus,
Et crura dura compede.¹
Licet superbus ambules pecunia,

5

1) la : *Discordia quanta obtigit sortito* (ura ce e din fire) *lupis et agnis tanta est mihi tecum peruste* (tu care ești ars) *latus* (ac. de relație, — pe șale) *funibus hibericis* et *crura* (ac. de relație = și pe pulpe) *dura compede*.

Fortuna non mutat genus.²
 Videsne, Sacramentiente³ te viam⁴
 Cum bis trium ulnarum toga,⁵
 Ut ora vertat huc et huc euntium
 Liberrima indignatio?⁶ 10
 „Sectus flagellis hic triumviralibus⁷
 Præconis⁸ ad fastidium,
 Arat Falerni mille fundi⁹ jugera,
 Et Appiam mannis terit,¹⁰
 Sedilibusque magnus in primis¹¹ eques. 15
 Othone contempto,¹² sedet!
 Quid attinet tot ora navium gravi
 Rostrata duci pondere¹³

2) Norocul (averea) nu schimbă nașterea cuiva.

3) = măsurând, străbătând.

4) = *Via sacra*, cea mai frumoasă din Roma.

5) = cu o togă de șase coți.

6) = cum indignarea cea mai slobodă întoarce privirile trecătorilor.

7) E vorba de triumvirii capitali, ofițeri de poliție.

8) = bătut de bicile triumvirilor până ce se ostenia și pristavul (care citia sentința triumvirilor).

9) *Fundi Falerni* = ale moșiei lui de la Falern.

10) = bate calea Appia, ce duce în Campania.

11) Tribunalul L. Roscius Otho făcuse să se voteze o lege (la 67 a. Chr.) prin care se rezerva cavalerilor cele 14 rânduri dințai ale amfiteatrului, în spatele senatorilor ce ocupau orchestra.

12) *Othone contempto* = călcând legea lui Othon.

13) *Tot ora rostrata navium pondere gravi* = că atâtea ciocuri de corăbii grele.

Contra latrones atque servilem manum,¹⁴

Hoc, hoc tribuno militum?¹⁵

20

14) Flota lui Sextus Pompeius era compusă din pirăți și din toate lepădăturile societății.

15) = cât timp acesta (Maena) e tribun militar!

V.

In Canidiam veneficam.

Scenă de magie. Canidia, ajutată de alte vrăjitoare, omoară un copil. Dată nesigură, anterioară anului 34 a. Chr. — Senarul și quaternarul iambic.

„At¹ o Deorum quidquid in cœlo regit²
Terras et humanum genus,
Quid iste fert³ tumultus? aut quid omnium
Vultus in unum me truces?

1) *At*, pus la începutul unei bucăți, exprimă o exclamație indignată.

2) *O quidquid derorum regit* (= *o dii omnes qui regitis in coelo terras etc.*) = pe toți zeii ce domnesc din cer asupra....

3) *Quid fert?* = ce înseamnă?

Per liberos te, si vocata partibus
 Lucina veris affuit,⁴ 5
 Per hoc inane purpuræ decus⁵ precor,
 Per improbaturum hæc Jovem,⁶
 Quid ut noverca me intueris, aut uti
 Petita ferro bellua?⁴ 10
 Ut hæc trementi questus ore constitit
 Insignibus⁷ raptis puer,
 Impube corpus, quale posset impia
 Mollire Thracum pectora,
 Canidta, brevibus implicata viperis 15
 Crines et incomptum caput
 Jubet sepulcris caprificos erutas,
 Jubet cupressus funebres,
 Et uncta turpis ova ranæ sanguine
 Plumamque nocturnæ strigis, 20
 Herbasque quas lolcos atque Hiberia⁸
 Mittit venenorum ferax,
 Et ossa ab ore rapta jejunæ canis
 Flammis aduri Colchicis.⁹

4) = dacă Lucina te-a ajutat vreodată la o naștere adevărată. — Lucina e zeița nașterilor. Vrăjitoarele simulau adese nașterile pentru a-și justifica copiii furați.

5) *Inane decus purpuræ* = pentru aceasta zadarnică podoabă de purpură. E vorba de togă pretextă (tivită cu purpură), pe care o purtau copii. E *inane*, pentru că nu l'a ocrotit pe copil de cruzimea Canidiei.

6) = pe Jupiter care trebuie să dezaprobe aceste fapte.

7) = cu insemnele (toga pretextă și bula de aur) răpite.

8) Iolcos, oraș din Tesalia, patria vrăjitoarelor. Hiberia, un ținut din Asia.

9) *Jubet aduri flammis Colchicis* = porunci să fie arse

At expedita Sagana,¹⁰ per totam domum 25
 Spargens Avernales aquas,¹¹
 Horret¹² capillis ut marinus asperis
 Echinus aut currens aper.
 Abacta nulla Veia conscientia¹³
 Ligonibus duris humum 30
 Exhauriebat, ingemens laboribus,
 Quo¹⁴ posset infossus puer
 Longo die bis terque mutatae dapis
 Inemori spectaculo,¹⁵
 Cum promineret ore, quantum exstant aqua 35
 Suspensa mento¹⁶ corpora;
 Exsecta uti medulla et aridum jecur
 Amoris esset poculum,

în foc colchidic — așa cum făcea Medea în Colchida ca să-și pregătească otrăvurile.

10) = suflecată. — Sagana ca și Veia și Folia sunt alte vrăjitoare ce ajută pe Canidia.

11) = ape din Avern (lac din Italia, la gura infernului).

12) *Horret* = e sburlită.

13) = care n'a fost clintită de nici o remușcare.

14) *Exhauriebat humum ingemens laboribus* (dat.) *duris ligonibus quo* (pentru a face o groapă în care) *puer infossus posset inemori*.

15) Ia: *spectaculo dapis* (privind la o masă) *mutatae bis terque longo die*.

16) Ia: *quantum extant mento* (cât ies deasupra cu bărbia) *corpora suspensa aqua* (corpurile ce înoată deasupra apei).

Interminato cum semel fixæ cibo	
Intabuissent populæ. ¹⁷	40
Non defuisse barbaræ libidinis	
Ariminensem Foliam,	
Et otiosa credidit Neapolis,	
Et omne vicinum oppidum ¹⁸	
Quæ sidera excantata voce Thessala ¹⁹	45
Lunamque cœlo deripit.	
Hic irresectum sæva dente livido	
Canidia rodens pollicem	
Quid dixit, aut quid tacuit? „O rebus meis	
Non infideles arbitræ, ²⁰	50
Nox, et Diana, quæ silentium regis ²¹ ,	
Arcana cum fiunt sacra,	
Nunc, nunc adeste, nunc in hostiles domos ²²	
Iram atque numen vertite!	
Formidolosis dum latent silvis feræ,	55
Dulci sopore languidæ,	

17) Ia: *ut medulla exsucta* (uscată) et *jecur aridum esset pœculum amoris* (să prepare cu ele o băutură de dragoste) *cum semel* (de îndată ce) *pupulae fixae cibo interminato* (privirile pironite pe mâncarea oprită) *intabuissent* (se vor fi sleit).

18) Ia: *Et otiosa Neapolis et omne oppidum vicinum credidit Foliam Ariminensem* (din Rimini, în Umbria) *non defuisse*.

19) Ea care cu vocea ei tesalică (cu vocea ei de vrăjitoare).

20) = mărtore credincioase ale isprăvilor mele.

21) Diana e luată aci ca luna.

22) = casele dușmane, sunt casele prietenelor lui Varus, bătrânul împotriva căruia se îndreaptă întreagă această scenă de magie.

Senem²³ (quod omnes rideant) adulterum
 Latrent Suburanæ²⁴ canes,
 Nardo perunctum, quale non perfectius
 Meæ laborarint²⁵ manus... 50
 Quid accidit? Cur dira barbaræ minus
 Venena Medeæ valent?²⁶
 Quibus superbam²⁷ fugit ultra pellicem,
 Magni Creontis filiam,
 Cum palla, tabo munus imbutum, novam 55
 Incendio nuptam abstulit.
 Atqui nec herba nec latens in asperis
 Radix fefellit me locis.²⁸
 Indormit²⁹ unctis omnium cubilibus
 Oblivione pellicum. 60
 Ah! ah! solutus³⁰ ambulat veneficæ
 Scientioris carmine!

23) = Varus.

24) Subura era un cartier popular al Romei.

25) *Quale* = *qua* = de cât care mâinile mele n'au pregătit alta mai bună.

26) = pentru ce otrava de care s'a servit și cruda Medea are mai puțin efect (*minus valent*).

27) = cu ajutorul cărui (*quibus*) a fugit răsbunându-se pe... trufașa Creusa... — E fata lui Creon, pe care a luat-o Jason, părăsind pe Medea. Medea i-a trimis o haină otrăvită.

28) = *nec herba latens in asperis locis fefellit me* = nici o iarbă ascunsă în locuri sălbatice nu mi-a scăpat.

29) = doarme într'un pat uns cu uitarea (cu o substanță ce produce uitare) tuturor celorlalte amante. E vorba tot de Varus.

30) *Solutus* = scăpat de puterea farmecelor mele prin farmecele unei vrăjitoare mai iscusite.

- Non usitatis, Vare, potionibus,
 O multa fleturum caput,³¹
 Ad me recurres, nec vocata mens tua 65
 Maris redibit vocibus:³²
 Majus parabo, majus infundam tibi
 Fastidienti³³ poculum;
 Priusque coelum sidet inferius mari,³⁴
 Tellure porrecta super, 70
 Quam non amore sic meo flagres, uti
 Bitumen atris ignibus.⁴
- Sub hæc³⁵ puer, jam non, ut ante, mollibus
 Lenire³⁶ verbis impias,³⁷
 Sed dubius unde rumperet silentium,³⁸ 75
 Misit Thyesteas preces:³⁹

31) *O multa fleturum caput* = o om ce ai să verși multe lacrimi!

32) = n'o să-ți vie mintea la loc chiar de ai chema-o cu descântecele Marșilor. — Marșii aveau în Italia, ca Tesalienii în Grecia, reputație de vrăjitori.

33) *Tibi fastidienti* — ție ce mă disprețuești.

34) = cerul se va prăbuși în fundul mării, pământul se va înălța deasupra cerului — sau (*priusquam*) tu vei arde de dragostea mea cum arde smoala în aceste negre flacări.

35) = după aceste cuvinte ale Canidiei.

36) Subinț. *coepit*.

37) = pe nelegiuitele (vrăjitoare).

38) *Dubius unde rumperet silentium* = neștiind cum să rupă tăcerea.

39) Blestemele lui Tieste împotriva fratelui său Atreu, care îi servise la masă carnea fiului său.

„Venena⁴⁰ magnum⁴¹ fuis nefasque non valent

Convertere humanam vicem ;

Diris⁴² agam vos ; dira⁴³ detestatio

Nulla expiatur victima.

80

Quin, ubi perire jussus exspiravero,

Nocturnus occurram Furor,⁴⁴

Petamque vultus umbra curvis unguibus,

Quæ vis Deorum est Manium,⁴⁵

Et, inquietis assidens⁴⁶ præcordiis,

Pavore somnos auferam.

85

Vos turoa, vicitim hinc et hinc saxis petens,

Contundet obscenas⁴⁷ anus,

Post⁴⁸ insepulta membra different lupi

Et Esquilinæ alites ;⁴⁹

90

40) = otăvurile nu isbutesc să schimbe legea dreptății și a nedreptății, și nici nu pot schimba soarta omenească (*vicem humanam*).

41) *Magnum*, după alți editori *maga* (= *magica*).

42) *Diris* e abl. = cu blestemele mele.

43) *Dira*, revine la înțelesul adjectival ; *diris* era luat ca substantiv.

44) = vă voi apărea noaptea cu o furie.

45) = putere care e dată Manilor.

46) = șezând pe piepturile voastre turburate.

47) = pe voi bătrâne desfrânate, mulțimea vă va urmări cu pietre din uliță în uliță.

48) *Post* e luat ca adverb.

49) Sub republică, partea de răsărit a Esquilinului era în afară de Roma ; acolo se aruncau cadavrele condamnaților la moarte.

Neque hoc parentes, heu! mihi superstites,
Effugerit⁵⁰ spectaculum^a.⁵¹

50) *Effugerit*, viit. II.

51) = părinții mei se vor bucura de această priveștițe.

VI.

In poetam maeledicum.

Data probabilă 34 a. Chr. Acelaş metru ca şi în epodele de până acum.

Quid immerentes hospites vexas, canis
Ignavus¹ adversum lupos?
Quin huc inanes, si potes, vertis minas,
Et me remorsurum petis?²
Nam qualis aut Molossus aut fulvus Lacon,³
Amica vis pastoribus,⁴
Agam per altas, aure sublata, nives

1) = laş faţă de lupi.

2 = de ce nu-ţi îndrepti ameninţările încoace şi nu mă ataci pe mine, care te pot muşca şi eu (*me remorsurum*).

3) Moloşii, câini din Epir; câine din Lacedemonia.

4) *Amica vis* = sprijinul ciobanilor.

Quæcumque præcedet fera ;⁵
 Tu, cum timenda voce complesti nemus,
 Projectum odoraris cibum.⁶ 10
 Cave, cave: namque in malos asperrimus
 Parata tollo cornua,
 Qualis Lycambæ spretus infido gener,⁷
 Aut acer hostis Bupalus.⁸
 An, si quis atro dente⁹ me petiverit, 15
 Inultus ut flebo puer?¹⁰

5) = *agam feram, quæcumque præcedet* = cu urechile ciulite voi urmări prin zăpada înaltă, ori ce fiară îmi va ieși înainte.

6) = aduimeci mâncarea ce-ți se aruncă.

7) Lycambus refuzând să-și dea fata după Archiloc, poetul s'a răsbunat scriind împotriva lor niște iambi atât de injurioși, în cât și tatăl și fata s'au spânzurat.

8) Sculptorul Bupalus reprezentând în caricatură pe poetul Hipponax din Efes, acesta l'a persecutat cu versuri până ce sculptorul s'a sinucis.

9) = cu un dinte negru = cu calomnie.

10) Ia: *inullus flebo ut puer?*

VII.

Ad Romanos.

Data probabilă a odei e primăvara anului 38, când s'au reluaș luptele între Sextus Pompeius și Octav.
Metrul: senarul și quaternarul iambic.

Quo, quo scelesti ruitis? aut cur dexteris
Aptantur enses conditi? ¹

Parumne campis atque Neptuno super ²

Fusum et Latini sanguinis,

Non ut superbas invidæ Carthaginis

Romanus arces ureret,

Intactus ³ aut Britannus ut descenderet

Sacra catenatus via, ⁴

5

1) Lupta dela Philippi puseș capăt războaielor civile.

2) *Super Neptuno* = pe mare.

3) *Intactus* = nesupus până acum.

4) *Via sacra*, pe care mergea alaiul triumfurilor.

Sed ut, secundum vota Parthorum, sua
 Urbs hæc periret dexera? 10
 Neque hic lupis⁵ mos nec fuit leonibus
 Unquam nisi in dispar feris.⁶
 Furorne cæcus, an rapit vis acrior,⁷
 An culpā?⁸ Responsum date...
 Tacent, et albus ora pallor inficit, 15
 Mentesque percussæ stupent.
 Sic est: acerba fata Romanos agunt,
 Scelusque fraternæ necis,
 Ut⁹ immerentis fluxit in terram Remi
 Sacer¹⁰ nepotibus cruor. 10

5) *Nisi in dispar* (subînţeles *genus*) = decât faţă de o altă specie (de animale).

6) Leagă *Neque feris lupis* = nici la lupii sălbatici.

7) = o putere mai aprigă (a destinului).

8) *Culpa* = crimele voastre (a căror pedeapsă sunt războaiele civile).

9) = de când

10) *Cruor immerentis Remi sacer nepotibus* = de când sângele nevinovatului Remus. nenorocos urmaşilor...

IX.

Ad Maecenatem.

Epodă scrisă la sosirea vestei victoriei dela Actium, sfârșitul lui Septembrie 31 a. Chr. Metrul : senarul și quaternarul iambic.

Quando repostum Cæcubum ad festas dapes,
Victore lætus Cæsare,
Tecum sub alta (sic Jovi gratum) domo,
Beate ³ Mæcenas, bibam,
Sonante mixtum tibiis carmen lyra,
Hac Dorium, illis barbarum ? ³

5

1) = păstrat pentru oșpețele de sărbătoare.

2) = fericitule.

3) Ordinea : *Beate Mæcenas, quando, lætus Cæsare victore, bibam tecum sub alta domo* (în palatul tău), *sic gratum Jovi, Cæcubum repostum ad dapes festas lyra sonante carmen mixtum tibiis, hac (lyra —) Dorium* (subinț. *carmen* : o arie frigiană).

Ut nuper, ⁴ actus cum freto Neptunius
 Dux ⁵ fugit ustis navibus,
 Minatus Urbi vincla quæ detraxerat
 Servis amicus perfidis. ⁶ 10
 Romanus, eheu! (posterī negabitis)
 Emancipatus feminæ ⁷
 Fert vallum ⁸ et arma miles, et spadonibus
 Servire rugosis ⁹ potest, ¹⁰
 Interque signa turpe militaria 15
 Sol adspicit conopium! ¹¹
 At huc frementes ¹² verterunt bis mille equos
 Galli, ¹³ canentes ¹⁴ Cæsarem,

4) = așa am făcut și altă dată — cu cinci ani în urmă, când învins de Octav și Agrippa la 36 a. Chr. la Messina, Sextus Pompeius se refugia în Asia, unde fu ucis de partizanii lui Antoniu.

5) Sextus Pompeius pretindea să fie numit fiul lui Neptun (*Neptunius*).

6) = după ce amenințase Roma cu lanțurile din care slobozise, prietenește (*amicus*) pe sclavii vicleni.—Armata, lui era compusă, mai ales, din sclavi.

7) Ia: *Romanus... emancipatus feminae* (vândut unei femei: Cleopatrei) *fert miles* (ca soldat) *vallum et arma* etc.

8) Fie care soldat purta în marș un țaruș (*vallas*), cu care se făcea întăritura lagărului (*vallum*).

9) = sbârșiți.

10) *Potest* = e în stare.

11) *Turpe conopium* = cortul rușinos.

12) *Frementes* se leagă cu *equos*.

13) Galatii, regelui Dejotarus, au părăsit pe Antoniu și au trecut de partea lui Octav,

14) = aclamând pe Cezar (Octav).

Hostiliumque¹⁵ navium portu latent¹⁶
 Puppes sinistrorsum citæ.¹⁷ 20
 Io Triumphe!¹⁸ tu moraris aureos
 Currus et intactas boves?¹⁹
 Io Triumphe! nec Jugurthino parem
 Bello reportasti ducem,²⁰
 Neque Africanum,²¹ cui super Carthaginem 25
 Virtus sepulcrum condidit.²²
 Terra marique victus hostis Punico²³
 Lugubre mutavit sagum.
 Aut ille centum nobilem Cretam urbibus,
 Ventis iturus non suis,²⁴ 30
 Exercitatas aut petit Syrtes Noto,²⁵

15) Aluzie la o defecție a unor corăbii ale lui Antoniu ce au trecut de partea lui Octav,

16) = se ascund în port.

17) *Citæ sinistrorsum* = impinse spre stânga.

18) *Io triumphe!* e strigătul de aclamație a mulțimii la trecerea triumfului.

19) = întârzi (să-ți arăți) carele de aur și boii nepuși încă la jug?

20) Ia: *nec reportasti* (= *reportavisti* = n'ai adus) *bello Jugurthino* (din războiul cu Jugurta) *ducem parem* (un general egal lui Octav). — E vorba de triumful lui Marius dela 1 Ianuarie 105.

21) Aș doilea Scipion Africanul, ce a distrus Cartagina.

22) = *Cui virtus condidit sepulcrum super Carthaginem* (pe ruinele Cartaginei)

23) Ia: *mutavit punico (sago) lugubre sagum* = și-a schimbat haina de purpură pe una de jale.

24) = *itarus ventis non suis* = mergând cu vânturi nefavorabile.

25) *Syrtes exercitatas Noto* = Sirtele bătute de vântul Notus.

Aut fertur incerto mari,²⁶
 Capaciores affer huc, puer, scyphos,
 Et Chia vina aut Lesbia;²⁷
 Vel, quod fluentem nauseam cœrceat,²⁸ 35
 Metire nobis Cæcubum.
 Curam metumque Cæsaris rerum²⁹ juvat
 Dulci Lyæo³⁰ solvere.

26) *Fertur incerto mari* = e mânăat pe mări la voia întâmplării.

27) Vin de Chios și de Lesbos — vinuri ușoare.

28) = ce împiedică greața.

29) *Metum rerum Cæsaris* = teama de situația în care se afla Octav.

30) *Dulci Lyæo* (= *vino*) = cu vin dulce.

X.

In Maevium.

Impotriva acestui Maevius a scris și Virgiliu.
Data epodei e necunoscută. Metrul: senarul și quaternarul iambic.

Mala soluta navis exit alite,¹
 Ferens olentem² Mævium:
Ut horridis utrumque verberes latus,
 Auster, memento, fluctibus!
Niger³ rudentes Eurus, inverso⁴ mari,
 Fractosque remos differat;

5

-
- 1) *Mala alite* = sub rele auspicii.
 - 2) = rău mirositorul.
 - 3) *Niger*, pentru că strânge norii.
 - 4) *Differat inverso mari* = să le risipească.

Insurgat Aquilo, quantus altis montibus
 Frangit⁵ trementes ilices ;
 Nec sidus atra nocte amicum appareat,
 Qua tristis Orion⁶ cadit ; 10
 Quietiore nec feratur⁷ æquore
 Quam Graia victorum manus,⁸
 Cum Pallas usto vertit iram ab Ilio
 In impiam Ajacis ratem!⁹
 O quantus instat¹⁰ navitis sudor tuis, 15
 Tibique pallor luteus,
 Et illa¹¹ non virilis ejulatio,
 Preces et aversum¹² ad Jovem,
 Ionius udo cum remugiens sinus¹³
 Noto¹⁴ carinam ruperit ! 20
 Opima quod si præda,¹⁵ cūrvo litore
 Porrecta, mergos juveris,¹⁶

5) *Quantus frangit* = *quantus est cum frangit*.

6) *Qua cadit tristis Orion* = când apune primejdiosul Orion : pe la 15 Noembrie când erau și furtuni.

7) *Feratur* are ca subiect pe Maevius.

8) Rătăcirile pe mare ale Grecilor, după căderea Troei.

9) Ajax, fiul lui Oileu, a iritat pe zei, ofensând pe Cassandra chiar în templul Minervei. A pierit într'un naufragiu.

10) *Instat...* = îi așteaptă.

11) *Illā*, aceea ce era de așteptat de la un Maevius.

12) *Ad Jovem aversum* = spre mâniosul Jupiter.

13) = marea ionică gemând sub bătaia ploiosului (*udo*)

Notus.

14) *Noto*, e ablativ nu dativ.

15) *Opima præda*, apozitie pe lângă subiectul lui *Juveris*. Maevius era probabil gras.

16) *Juveris* = vei face plăcerea ; vei deveni pradă Furtunilor.

Libidinosus immolabitur¹⁷ caper
Et agna¹⁸ Tempestatibus.

17) Subînț. *a me* = eu voi aduce ca jertfă (de mulțumire).

18) Furtunile aveau un templu la Roma, ridicat de L. Scipio.

XIII.

Ad Amicos.

Data necunoscută. Metrul : hexametru dactilic și versul iambelegiac.

Horrida tempestas¹ cœlum contraxit,² et imbres
Nivesque deducunt Jovem;³ nunc mare, nunc silvæ
Threicio Aquilone⁴ sonant : rapiamus, amici,
Occasionem de die,⁵ dumque virent⁶ genua,
Et decet, obducta solvatur fronte senectus.⁷

1) *Horrida tempestas* = iarna.

2) *Contraxit cœlum* = a acoperit cerul cu nori, — a micșorat lumina.

3) *Deducunt Jovem* = scoboară pe Jupiter pe pământ (in ploi și zăpezi).

4) = crivățul, venit din Tracia.

5) = să luăm un prilej favorabil din zi.

6) = sunt în putere.

Tu vina Torquato move⁸ consule pressa meo.⁹

Cetera mitte loqui:¹⁰ Deus hæc fortasse benigna
Reducet in sedem¹¹ vice. Nunc et Achæmenio

Perfundi nardo¹² juvat, et fide Cyllenea¹³
Levare diris pectora sollicitudinibus,

Nobilis ut cecinit grandi Centaurus¹⁴ alumno:
„Invicte, mortalis Dea nate puer Thetide,¹⁵

Te manet Assaraci tellus,¹⁶ quam frigida parvi
Findunt Scamandri flumina, lubricus¹⁷ et Simois,

Uade tibi reditum certo subtemine Parcæ
Rupere,¹⁸ nec mater domum cærulea¹⁹ te revehet.

Illuc²⁰ omne malum vino cantuque levato,

7) = să alungăm bătrânețea (= tristețea vârstei) cu fruntea încrunțată.

8) *Move* = scoate.

9) *Torquato meo consule* (= consul la 65 a. î. Chr., anul de naștere al lui Horațiu).

10) = nu voi mai vorbi de celelalte.

11) *Reducet in sedem hæc* = va pune la locul lor acestea.

12) = nard persan.

13) *Fide Cillenea* = ca lira zeului din Cyllene, — adică inventată de Mercur, care s'a născut pe muntele Cyllene în Arcadia.

14) Centaurul Chiron a fost educatorul lui Achil. (= *grandi alumno*).

15) = *Invicte, puer nate mortalis dea Thetide*.

16) = tu trebuie să mergi în țara lui Assaracus (Troada), Assaracus a fost fiul lui Trös și bunicul lui Anchise.

17) = repede.

18) = și-au rupt pe nesmintitul lor fir (*subtemine certo*) întorcerea. — Achile nu s'a mai întors de la Troia.

19) Mama cu părul azuriu e Thetis.

20) = în câmpiile Troei.

Deformis ægrimonïæ dulcibus alloquiis.“²¹

21) *Alloquiis dulcibus*, (apozitie pe lângă *vino can-
duque* = dulcele mângâeri.

XVI.

Ad populum romanum.

Data probabilă 41 a. Chr. la începutul războiului civil împotriva consulului Lucius Antonius (fratele triumvirului). Octav îl sili să se închidă în Perugia, care căzu după un lung asediu; Octav ucise numeroși cavaleri și senatori căzuți prizoneri.

Metrul: hexametru dactilic și senarul iambic.

Altera jam teritur bellis civilibus ætas,¹

Suis et ipsa Roma viribus ruit:²

Quam neque finitimi valuerunt perdere Marsi³

Minacis aut Etrusca Porsenæ⁴ manus,

1) = o a doua generație se sfâșie în războaiele civile. Prima generație fusese generația lui Marius și a lui Sylla.

2) = se prăbușește sub propriile ei forțe.

3) = în timpul războiului social (91—89 a. Chr.)

4) Porsena, regele din Clusium, a pus mâna pe Roma la 508 a. Chr., fără a fi putut restabili pe Tarquinius Superbus.

Aemula nec virtus Capuæ,⁵ nec Spartacus⁶ acer,
 Novisque rebus infidelis Allobrox,⁷
 Nec fera cærulea domuit Germania pube,⁸
 Parentibusque abominatus⁹ Hannibal,
 Impia perdemus devoti sanguinis ætas,¹⁰
 Ferisque rursus¹¹ occupabitur solum. 10
 Barbarus heu! cineres insistet victor, et Urbem
 Eques sonante verberabit ungula;
 Quæque carent¹² ventis et solibus, ossa Quirini,
 Nefas videre!¹³ dissipabit insolens.
 Forte quid expediat communiter aut melior pars 15
 Malis carere quæritis laboribus?¹⁴
 Nulla sit hac potior sententia, Phocæorum¹⁵

5. Rivală, pentrucă după lupta de la Cannæ a trecut de partea lui Anibal.

6) Spartacus, conducătorul sclavilor în războiul dela 73-71 a. Chr.

7) Tratând cu Catilina, Alobrogii au trecut apoi pe la Cicerone, de aceia: *infidelis (in) novis rebus*.

8) *Cærulea pube* = cu tinerimea ei blondă.

9) = urât de părinții noștri.

10) = noi, generație nelegiuită a unui sânge blestemat.

11) *Rursus* = ca înainte de epoca lui Romulus.

12) *Quæque carent...* oasele lui Romulus (*Quirinus*), care în mormântul lor sunt la adăpost de vânt și de soare.

13) *Nefas videre* (= *visu*) = o grozăvie!...

14) Ia: *Forte communiter* (cu toți împreună) *aut melior pars* (sau cei mai cuminiți dintre voi) *quæritis quid expediat carere laboribus malis* (căutați mijloacele de a scăpa de aceste nenorociri).

15) Asediați de Harpagos, generalul lui Cirus, la 543 a. Chr., Foccenii și-au părăsit orașul pe mare, fundând Marsilia.

Velut p̄ofugit exsecrata¹⁶ civitas
 Agros atque Lares patrios, habitandaque fana
 Apris reliquit et rapacibus lupis, 20
 Ire pedes quocumque ferent, quocumque per undas
 Notus vocabit aut p̄tervurus Africanus.¹⁷
 Sic placet? an melius quis habet suadere? Secunda
 Ratem occupare quid moramur alite?¹⁸
 Sed juremus in hæc: ¹⁹ Simul imis saxa renarint 25
 Vadis levata, ne redire sit nefas;²⁰
 Neu conversa domum pigeat, dare lintea, quando
 Padus, Matina laverit cacumina,²¹
 In mare seu celsus procurrerit Apenninus,²²
 Novaque monstra junxerit libidine 30
 Mirus amor, juvet ut tigres subsidere cervis²³
 Adulteretur et columba milvio,
 Credula²⁴ nec rivos timeant armenta leones,

16) *Exsecrata* = după ce s'au legat prin blesteme (ca să nu se mai întoarcă îndărăt).

17) Leagă: *Nulla sententia sit potior hac, ire* (anume de a merge...) *quocumque ferent pedes quocumque Notus aut p̄tervurus Africanus vocabit per undas, velut civitas Phocæorum* etc.

18) *Secunda alite* = sub auspicii favorabile.

19) Subinț. *verba*: să facem acest jurământ.

20) = numai când stâncile din fundul mării (*levata imis vadis*) vor pluti (*renarint* = *renaverint*), numai atunci să nu fie o nelegiuire de a ne întoarce îndărăt.

21) ...când Padul va stropi creștetele Matinului. Padul era în Galia cisalpină, și Matinul era în Apulia.

22) Apeninii străbat Italia prin mijloc,

23) *Ut juvet tigres subsidere cervis* = în cât să le placă tigrilor să se unească cu cerbii.

24) = devenind increzătoare.

Ametque salsa levis²⁵ hircus æquora.

Haec, et quæ poterunt reditus abscindere dulces,²⁶ 35

Eamus omnis exsecrata²⁷ civitas,

Aut pars indocili melior²⁸ grege; mollis et expes

Inominata perprimat cubilia!²⁹

Vos, quibus est virtus,³⁰ muliebrem tollite luctum,

Etrusca præter et volate litora. 40

Nos manet Oceanus circumvagus;³¹ arva, beata

Petamus arva, divites et insulas,³²

Reddit ubi Cererem³³ tellus inarata quotannis,

Et imputata floret usque³⁴ vinea,

Germinat et nunquam fallentis³⁵ termes olivæ, 45

Suamque pulla ficus ornat arborem,³⁶

Mella cava manant ex ilice, montibus altis

Levis crepante lympha desilit pede.³⁷

25) = şapul devenit lucios (ca peştii—adică fără lână).

26) = şi care vor putea să ne taie dulcea întoarcere.

27) *Civitas exsecrata haec* = noi, cetăţenii (cetatea) după ce am rostit acest jurământ.

28) = sau, cel puţin, partea cea mai bună (cei mai cuminţi) într'o gloată neascultătoare.

29) = cealaltă parte, nevolnică şi fără speranţă rămână în culcuşurile lor blestemate.

30) = voi bărbaţi energici.

31) = care înconjură pământul.

32) „Insulele fortunate“ = insulele Canari din Atlantic

33) = recoltă.

34) *Vinea imputata* (ne tăiată) *floret usque* (înfloreşte în fiecare an).

35) *Termes olivæ fallentis nunquam* = ramura maslinului care nu înşela niciodată speranţa.

36) *Ficus pulla* (smochina cea neagră — cea coaptă) *ornat suam arborem* (îşi împodobeşte ramura copacului său = nu are nevoie să fie altoită).

Illic injussæ veniunt ad mulctra capellæ,
 Refertque tenta³⁸ grex amicus ubera, 50
 Nec vespertinus³⁹ circumgemit ursus ovile,
 Nec intumescit alta viperis humus.⁴⁰
 Pluraque felices mirabimur: ut⁴¹ neque largis
 Aquosus Eurus arva radat⁴² imbribus,
 Pingua nec siccis urantur semina glebis, 55
 Utrumque rege temperante⁴³ cœlitum.
 Non huc Argoo contendit remige pinus,⁴⁴
 Neque impudica Colchis⁴⁵ intulit pedem;
 Non huc Sidonii torserunt cornua⁴⁶ nautæ,
 Laboriosa nec cohors Ulyssei. 60
 Nulla nocent pecori contagia,⁴⁷ nullius astri
 Gregem æstuosa torret impotentia.⁴⁸
 Juppiter illa piæ secrevit⁴⁹ litora genti,
 Ut inquinavit ære⁵⁰ tempus aureum,

37) *Pede crepante* = cu un picior sgomotos.

38) *Tenta*: umflate.

39) = *Vespertino* = *vespere* = seara.

40) = și nici adâncul pământului nu e umflat de vipere.

41) *Ut* = ca de pildă, cum.

42) = nu brăzdează.

43) = stăpânul locuitorilor cerului (Jupiter), înfrânând și pe una și pe alta (și ploaia și soarele).

44) *Pinus remige Argoo* = corabia Argonauților.

45) = Medea.

46) *Cornua* = antenele corăbiilor.

47) *Nulla contagia* = nici o molimă.

48) *Impotentia aestuosa nullius astri* = căldură violentă a unui astru.

49) = a păstrat.

Aere, dehinc ferro duravit sæcula, quorum⁵⁰
Piis secunda, vate me,⁵¹ datur fuga.

63

50) *Inquinavit aere* = când a stricat prin aramă (a pretăcut în aramă).

51) *Quorum fuga secunda* etc... = din care nu vor scăpa decât oamenii buni, ce-mi vor asculta glasul profetic.

XVII

In Canidiam.

Data probabilă 31 a. Chr. Metrul: senarul iambic.

„Jam jam efficaci do manus¹ scientiæ
Supplex et oro regna per Proserpinæ,²
Per et Dianæ non movenda³ numina,
Per atque libros carminum⁴ valentium
Refixa cœlo devocare sidera,
Canidia, parce vocibus tandem sacris,⁵

5

1) *Do manus* = dau mâinile, — mă închin.

2) Proserpina prezidează la scenele magice.

3) *Non movenda* = *non laedenda* = pe care nu trebuie s'o jignești. Diana e indentificată aici cu Proserpina.

4) = cărțile de descântece.

5) cruță-mă de farmecele tale.

Citumque retro solve, solve turbinem!⁶
 Movit nepotem Telephus Nereium,⁷
 In quem superbus ordinarat⁸ agmina
 Mysorum, et in quem tela acuta torserat. 10
 Unxere matres Iliæ addictum feris
 Alitibus atque canibus homicidam Hectorem,⁹
 Postquam relictis mœnibus¹⁰ rex¹¹ procidit
 Heu! pervicacis ad pedes Achillei.
 Setosa¹² duris exuere pellibus 15
 Laboriosi remiges Ulyseï,¹³
 Volente Circe membra, tum mens et sonus¹⁴

6) = întoarce îndărăt fusul repede. — Vrăjitoarele se serveau de un fus pe care-l învârteau; când voiau să nimicească efectul vrajei, trebuiau să învârtă fusul în sens contrar (*solve retro*).

7) Telephus, fiul lui Hercule, regele Misilor, rănit de lancea lui Achile, a aflat dela un oracol că nu putea fi vindecat decât de însăși lancea ce-l rănise.

Implorându-l pe Achile, a obținut să-i dea lancea, cu rugina căreia și-a vindecat rana.

Nepotem Nereium = Achile (fiul Tetidei, care era fiica lui Nereu).

8) = *ordinaverat*.

9) = mamele troiane au îmbălsămat (*unxere*) pe vi-teazul (*homicidam*) Hector ce fusese sortit (*addictum*) fiarelor etc.

10) *Relictis mœnibus* = părăsind Troia.

11) Priam.

12) Ia: *exuere membra setosa pellibus duris*.

13) E vorba de tovarășii lui Ulise prefăcuți în porcei de vrăjitoarea Circe.

14) = glasul.

Relapsus, ¹⁵ atque notus in vultus honor, ¹
 Dedi satis superque pœnarum tibi, ¹⁷
 Amata ¹⁸ nautis multum et institoribus. 20
 Fugit juvenas, et verecundus color ¹⁹
 Reliquit ossa, pelle amicta lurida; ²⁰
 Tuis capillus albus est odoribus; ²¹
 Nullum a labore me reclinat otium, ²²
 Urget ²³ diem nox et dies noctem, neque est ²⁴ 25
 Levare tenta spiritu præcordia. ²⁵
 Ergo negatum vincor ut credam ²⁶ miser,
 Sabella pectus increpare carmina, ²⁷
 Caputque Marsa dissilire nœnia. ²⁸
 Quid amplius vis? O mare! o terra! ardeo, 30
 Quantum neque atro delibutus Hercules ²⁹

15) = le revine.

16) *Notus honor* = frumuseţea lor obişnuită, — chipul omenesc.

17) = m'ai pedepsit de ajuns şi prea deajuns.

18) = tu care eşti iubită (*amata*, vocativ) de...

19) = roşeata.

20) = oasele acoperite de o piele gălbue.

21) *Tuis odoribus* = din pricina vrajelor tale.

22) = nici un răgaz nu mă odihneşte dela chinul meu.

23) *Urget* = alungă,

24) *Neque est* = nici nu mi-i cu putinţă.

25) *Levare præcordia tenta spiritu* = să-mi uşurez, respirând, pieptul umflat.

26) = sunt biruit şi silit, nenorocitul de mine, să cred în ceiace am tăgăduit (*negatum*).

27) = să cred că descântecul sabine tulbură inimile.

28) = capul e ameţit (*dissilire*) prin cântecele funebre ale Marsilor.

29) Cămaşa trimisă lui Hercule de Dejanira, cămaşa îmbibată cu sângele lui Nessus, în loc să-i mărească dragostea, l'a ucis.

Nessi cruore, nec Sicana fervida
 Furens in Aetna flamma; ³⁰ tu, donec cinis
 Injuriolis aridus ventis ferar,
 Cales, venenis officina Colchicis. ³¹ 35
 Quæ finis aut quod me manet stipendium? ³²
 Effare; jussas cum fide poenas luam,
 Paratus expiare, ³³ seu poposceris
 Centum juvencos, sive mendaci lyra
 Voles sonari: ³⁴ „Tu pudica, tu proba,
 Perambulabis astra ³⁵, sidus aureum.“ 40
 Infamis Helenæ Castor offensus vicem ³⁶
 Fraterque magni Castoris, victi prece,
 Adempta vati reddidere lumina.
 Et tu, potes nam, solve me dementia, 45
 O nec paternis obsoleta sordibus, ³⁷
 Neque in sepulcris pauperum prudens anus
 Novendiales dissipare pulveres. ³⁸

30) *Nec flamma Sicana* = și cum nu arde flacăra siciliană în....

31) Ia: *tu, officina venenis Colchicis* (tu, cuptor de otrăvuri colhidice) *cales* (ești încălzită) *donec cinis aridus* (devenind cenușă uscată) *ferar ventis* (dativ) *injuriolis* (voi fi prada vânturilor).

32) = pedeapsă.

33) = pregătit să-mi ispășesc crima.

34) = să fii cântată.

35) = vei străbate printre astre.

36) Castor jignit de soarta Elenei insultate (de ocara adusă Elenei). — Elena fiind insultată de poetul Stesichor, frații ei, Castor și Pollus, l'au orbit; a fost totuși iertat, scriind o palinodie, prin care își retrăgea insultele.

37) = tu, a cărei naștere neprihănită.

38) Ia: *nec anus prudens* (și nu ești o babă pricepută în a ..) *dissipare pulveres novendiales* (cenușa de nouă zile — adică proaspătă) *in sepulcris pauperum*.

Tibi hospitale³⁹ pectus et puræ manus.

CANIDIA

Quid obseratis auribus fundis preces ?
 Non saxa nudis surdiora navitis⁴⁰ 50
 Neptunus alto tundit hibernus⁴¹ salo.
 Inultus ut tu riseris⁴² Cotytia
 Vulgata,⁴³ sacrum liberi Cupidinis,⁴⁴
 Et Esquilini pontifex venefici⁴⁵
 Impune ut Urbem nomine impleris meo ? 55
 Quid proderat ditasse Pelignas anus⁴⁶
 Velociusve⁴⁷ miscuisse toxicum ?
 Sed tardiora fata te votis⁴⁸ manent :

39) *Hospitale pectus* = tu a cărei inimă ți-e atât de bună.

40) *Navitis nudis* = corăbierilor despuiți (naufrațiați).

41) *Neptunus hibernus* = marea furtunoasă.

42) *Ut tu riseris inultus* . . . = e cu puțință ca tu să-ți fi bătut joc, nepedepsit, de . . .

43) *Cotyta vulgata* = misterele zeiței Cotyto, date în vileag de tine, — Cotyto era o zeiță tracă, adorată și la Atena.

44) *Sacrum liberi Cupidinis* = taina amorului liber.

45) *Ut pontifex Esquilini venefici* = cu pretenții de arbitru (de pontifex) al vrăjitoriilor ce se făceau pe Esquilin.

46) = La ce mi-ar sluji că am îmbogățit babele Peligne ? — Pelignii erau de origină sabină, vecini cu Marșii. Canidia a cheltuit mulți bani până a învățat dela ei meșteșugul magiei.

47) *Velocius* = cu un efect mai repede ca altele = te așteaptă un destin mai târziu de cât dorința ta = vei muri de o moarte mai târzie de cât ai fi dorit-o.

Ingrata misero vita ducenda est in hoc,⁴⁹
 Novis ut⁵⁰ usque suppetas laboribus. 50
 Optat quietem Pelopis infidi pater,⁵¹
 Egens benignæ⁵² Tantalus semper dapis,
 Optat Prometheus obligatus aliti;⁵³
 Optat supremo collocare Sisyphus⁵⁴
 In monte saxum: sed vetant leges Jovis.. 65
 Voles modo altis desilire turribus,
 Modo ense pectus Norico⁵⁵ recludere,
 Frustraque vincla gutturi nectes tuo,
 Fastidiosa tristis ægrimonia.
 Vectabor humeris tunc ego inimicis eques,⁵⁶ 70
 Meæque terra cedet insolentiæ.⁵⁷
 An, quæ movere cereas imagines,
 Ut ipse nosti curiosus, et polo
 Deripere lunam vocibus possim meis,
 Possim crematos excitare mortuos, 75

49) *Misero ducenda est* = tu, nenorocitul, ai să duci viață.

50) *In hoc ut suppetas usque...* = pentru aceia ca să fii mereu prada....

51) *Pater Pelopis.* = Tantal.

52) *Egens dapis benignæ* = lipsit de hrana îmbelșugată ce-l înconjoară.

53) *Obligatus aliti* = legat de o pasăre (vuiturul ce-l sfâșia).

54) Sisif, regele mitic al Corintului; în infern urca o stâncă pe un munte, și stâncă se prăvălea mereu.

55) = din fer din Noric.

56) *Vectabor eques humeris (tuis) inimicis* = voi călări pe umerii tăi dușmani.

57) = pământul se va da înlături dinaintea trufiei mele.

Desiderique temperare pocula,
 Plorem artis in te nil agentis exitus? ⁵⁸

58) Ia : *an quae possim* (oare eu care pot...) *movere* (să insufețesc) *imagines cereas* (figurile de ceară reprezentau persoanele asupra cărora se îndreptau vrăjile) *ut ipse nosti curiosus* (după cum ai și văzut-o fiind curios) *et deripere lunam pollo meis vocibus* (prin descântecele mele *possim excitare* (eu care pot deștepta), *mortuos crematos temperareque* (pot compune) *pocula desiderii* (băuturi de dragoste) — *plorem exitus artis agentis nil in te?* (să mă plâng de neputința artei față de tine).

Carmen saeculare

La 17 a. Chr. August a hotărât să serbeze *jocarile* seculare, stabilind în chip arbitrar durata *secolului* de 110 ani (s'ar fi serbat deci aceste *jocuri* la 236, 346, 456 a. Chr.). Serbarea religioasă a început în noaptea de 31 Maiu spre 1 Iunie, și a ținut, fără întrerupere, trei nopți și trei zile. În prima noapte au fost sărbătorite parcele : August și Agrippa aduseră fiecăruia ca jertfă trei oi și trei capre ; în a doua noapte se aduseră sacrificii Ilythiilor, prăjituri de brânză, miere și pătrunjel ; în a treia pământului, *Terra magna*, o scoafă a fata. Prima zi fu consacrată lui Jupiter Capitolinul, căruia i se sacrifică un bou alb ; a doua zi Junonei Capitoline, o juncă ; a treia zi se serbă templul lui Apolon, pe Palatin. August și Agrippa aduseră lui Apolon și Dianei 27 de prăjituri sacre. Ziua de 4 Iunie trecu în repaos ; dela 5—11 Iunie avură loc jocuri, fie pe Câmpul lui Marte, fie în teatrele lui Pompei și al lui Marcellus, urmate de curse. În tot, serbările au durat 18 zile. În ziua a treia, un cor de 27 de tineri și de 27 de fete au intonat *Cântecul secular* în fața templului lui Apolon de pe Palatin, continuându-l în procesiune prin For și pe Clina sfântă a Capitoliului și reîntorcându-se din nou pe Palatin.

Carmen Saeculare.

Phœbe silvarumque potens Diana ¹
Lucidum cœli decus, ² o colendi
Semper et culti, date quæ precamur
Tempore sacro,

Quo Sibyllini monuere versus ³
Virgines lectas puerosque castos
Dis, quibus septem placuere colles, ⁴
Dicere carmen.

5

Alme sol, curru nitido diem qui

1) Diana stăpâna pădurilor.

2) *Decus* se raportă și la Apolon și la Diana.

3) = în timpul prescris de versurile sibiline. Înainte de a rânduî jocurile seculare, August consultase versurile sibiline, păstrate pe Capitol.

4) Cele șapte coline, pe care era ridicată Roma.

Promis et celas, aliusque et idem⁵
 Nasceris, possis nihil urbe Roma
 Visere majus!⁶

10

Rite maturos aperire partus
 Lenis,⁷ Ilithya,⁸ tuere matres,
 Sive tu Lucina probas⁹ vocari,
 Seu Genitalis.

15

Diva, producas¹⁰ sobolem, Patrumque
 Prosperes¹¹ decreta super jugandis
 Feminis,¹² prolisque novæ feraci¹³
 Lege marita,

20

Certus undenos decies per annos
 Orbis ut cantus referatque ludos,
 Ter die claro totiesque grata
 Nocte frequentes.¹⁴

5) *Alius et idem* = altul și mereu acelaș.

6) = fie (*possis*, optativ) ca să nu vezi nimic mai mare decât Roma.

7) *Lenis rite aperire* = binefăcătoare în a da la iveală după datine copii veniți la timp.

8) *Ilithya*, zeita nașterilor.

9) *Probas* = preferi să fii numită.

10) *Producas* = fă să ne crească.

11) *Prosperes* = fă să prospereze.

12) *Decreta Patrum super jugandis feminis* = senatus-consultele întărind legea Iulia, *de maritandis ordinibus*, prin care se acorda privilegiu părinților de familie.

13) *Feraci novae prolis* = producătoare de odrasle noi.

14) Ia: *ut certus orbis* (așa în cât cercul sigur) *per decies undenos annos* ($10 \times 11 = 110$ ani) *referat cantus*

Vosque¹⁵ varaces cecinisse, Parcæ,
 Quod semel dictum est stabilisque rerum
 Terminus servat, bona jam peractis¹⁶
 Jungite fata. 25

Fertilis frugum pecorisque Tellus
 Spicea donet Cererem corona;
 Nutriant fetus¹⁷ et aquæ salubres
 Et Jovis auræ.¹⁸ 30

Condito¹⁹ mitis placidusque telo
 Supplices audi pueros, Apollo;
 Siderum regina bicornis, audi,
 Luna, puellas: 35

Roma si vestrum est opus, Ilæque
 Litus Etruscum tenere turmæ,²⁰

ludosque frequentes (serbătorite) ter die claro totiesque nocte clara. Jocurile țineau trei zile și trei nopți.

15) *Vos...* = și voi Parce, exacte în a cânta ceiace nu e zis de cât odată (*quod semel dictum est*) și pe care (subînț. *quod*) să-l confirme sfârșitul neschimbat al lucrurilor (= pe ale căror preziceri odată rostite le consfințește sfârșitul neschimbat al lucrurilor).

16) *Peractis (fatis)* = destinelor de până acum.

17) *Fetus* = roadele pământului.

18) *Auræ salubres Jovis* = vânturiile prielnice ale lui Jupiter.

19) *Condito telo* = cu săgeata în tolbă.

20) *Turmæ Ilæe* = trupele troene.

Jussa pars²¹ mutare Lares et urbem
Sospite cursu;²²

40

Cui per ardentem sine fraude²³ Trojam
Custus Aeneas, patræ superstes,
Liberum munivit iter daturus
Plura relictis:²⁴

Di, probos mores docili juventæ,
Di, senectuti placidæ quietem,
Romulæ genti date remque²⁵ prolemque
Et decus omne!

Quæque vos bobus veneratur albis
Clarus Anchisæ Venerisque sanguis,
Impetret, bellante prior, jacentem
Lenis in hostem!²⁶

50

Jam mari terraque manus potentes

21) *Pars jussa* = o parte dintre Troeni, auzind porunca.

22) *Cursu sospite* = după o călătorie fericită.

23) *Sine fraude* = fără nici o pierdere.

24) *Daturus plura relictis* (= *quam relicta*) având a le da mai mult de cât au lăsat îndărăt.

25) *Rem* = bogăție.

26) Ordinea: *Clarus sanguis Anchisæ Venerisque*. (August ce pretindea că se trage din Iulus fiul lui Enea) *prior bellante* (mai puternic ca dușmanul în luptă), *lenis*

Medus²⁷ Albanasque timet secures;²⁸
 Jam Scythæ responsa petunt,²⁹ superbi
 Nuper et Indi.

55

Jam Fides et Pax et Honos Pudorque
 Priscus et neglecta³⁰ rediçe Virtus
 Audet, apparetque beata pleno
 Copia cornu.³¹

60

Augur³² et fulgente decorus arcu
 Phoebus, acceptusque³³ novem Camenis;
 Qui salutari levat arte fessos
 Corporis artus,³⁴

Si Palatinas videt æquus arces,³⁵

65

in [hostem jacentem (blând față de dușmanul zdrobit),
impetret quæ vos veneratur bobus albis (ceiace vă cere,
 sacrificându-vă boi albi).

27) = Partul.

28) = se teme de securile albane (ale Romanilor, originari din Alba Longa).

29) = cer poruncă dela August.

30) *Neglecta* = părăsite de mult.

31) *Copia pleno cornu*, = Belșugul cu cornul plin.

32) *Phoebus Augur*, Apolon era și profet.

33) *Acceptus* = iubit de ...

34) *Levat salutari arte corporis fessos* = ușurează prin arta-i mântuitoare membrele obosite ale trupului.

35) *Si videt æquus (= æque) Palatinas arces* = de

Remque Romanam Latiumque felix³⁶
 Alterum in lustrum meliusque semper³⁷
 Proroget ævum.³⁸

Quæque Aventinum tenet Algidumque,³⁹
 Quindecim Diana preces virorum⁴⁰
 Curet,⁴¹ et votis puerorum⁴² amicas
 Applicet aures.

70

Hæc⁴³ Jovem sentire⁴⁴ Deosque cunctos
 Spem bonam certamque domum reporto,

privește cu bună-voință colinele Palatinului (pe care era ridicat de August templul lui Apolon).

36) *Felix* se raportă și la *rem romanam* și la *Latium*.

37) *Semper* se leagă cu *melius*.

38) Ia : . . . *proroget remque Romanam Latiumque in alterum lustrum felix* (într'un alt veac fericit) *ævumque semper melius*.

39) = Diana care stăpânește peste Aventin (templul Dianei era pe Aventin, colină a Romei) și peste Algid (munte din Lațiu).

40) Quindecemvirii erau un colegiu de preoți însărcinați cu paza cărților sibiline.

41) = împlinească.

42) *Puerorum* și a fetelor și a băeților.

43) *Haec* = cele ce am spus până acum,

44) *Haec sentire* = *hanc in sententiam ire*.

Doctus et Phœbi chorus et Dianæ⁴⁵
Dicere laudes.⁴⁶

75

45) *Phœbi* și *Dianae*, regimeile lui *laudes*.

46) Ordinea: *Chorus* (eu, corul) *doctus dicere laudes et Phœbi et Dianae reporto domum* (duc acasă) *spem bonam certamque Jovem et cunctos deos sentire haec* (că Jupiter etc. . . . au ascultat aceste rugăciuni).

Indice

Indicele numelor proprii

A

- Achaemenes**, Ode, II, 12.
Epode, 13.
- Acheron**, Ode, I, 3; III, 3.
- Acheruntia**, Ode, III, 4.
- Achille**, Odè, I, 15; II, 16; IV, 6.
Epode, 17.
- Acrisius**, Ode, III, 16.
- Acroceraunia**, Ode, I, 3.
- Adriatica**, Ode, I, 3; II, 11, 14;
III, 3, 27.
- Aeacus**, Ode, II, 16; III, 29.
- Aefula**, Ode, III, 29.
- Aeneas**, vezi Enea.
- Aetna**, vezi Etna;
- Aelius**, Odè, III, 17.
- Africa**, Odè, II, 18; III, 16; IV, 8.
- Africa**, (vânt din) Ode, I, 1, 3,
14; III, 23, 29.
Epode, 16.
- Africanus**, Epode, 9.
- Agamemnon**, Ode, IV, 9.
- Agrippa**, Ode, I, 6.
- Agyieus**, Ode, IV, 6.
- Ajax**, fiul lui Oileu, Ode, I, 15.
Epode, 10.
- Alban**, Ode, III, 23; IV, 11.
Cânt. sec.
- Albunea**, Ode, I, 7.
- Alcaeus**, Ode, II, 13; IV, 9.
- Alcides**, Ode, I, 12.
- Alfius**, Epode, 2.
- Algidul**, Ode, I, 21; III, 23; IV, 4
Cânt. sec.
- Allobrogii**, Epode, 16.
- Alpii**, Ode, IV, 4; IV, 14.
Epode, 1.
- Alyattes**, Ode, III, 16.
- Anacreon**, Ode, IV, 9.
- Anchises**, Ode, IV, 15.
Cânt. sec.
- Ancus Marcius**, Ode, IV, 15.
- Andromeda**, Ode, III, 29.
- Anio**, Ode, I, 7.
- Antilochus**, Ode, II, 9.
- Antiochus**, Ode, III, 6.
- Antium**, Ode, I, 35.

- Antonius Iullus**, Ode, IV, 2.
Apollo, Ode, I, 2, 7, 10; 21;
 31; II, 10; III, 4.
 Cânt. sec.
Appia Via, Epode 4.
Apulia, Ode, III, 4; Epode 3.
Apulul, Ode, III, 16; IV, 14.
 Epode, 2.
Arcadia, Ode, IV, 2.
Archytas, Ode, I, 28.
Arcturus, Ode, III, 1.
Argonauții, Epode, 3.
Argos, Ode, I, 7.
Assaracus, Epode, 3.
Atlas, Ode, I, 0.
Attalus, Ode, II, 18.
Aufidus, Ode, III, 30; IV, 9; 4.
Augustus, Ode, II, 9; III, 3; 5;
 IV, 2; 4; 14.
Aulon, Ode, II, 6.
Austral, Ode, II, 4; III, 3; 27;
 IV, 14.
 Epode, 10.
Aventinul, Cântec sec.
- B**
- Bacchus**, Ode, I, 7, 18, 27; II, 6,
 19; III, 3, 21.
Bactra, Ode, III, 29.
Baiae, Ode, II, 18; III, 4.
Bandusia, Ode, III, 13.
Bantinus, Ode, III, 4.
Bassaricus, Ode, I, 18.
Bassus, Ode, I, 36.
Berecynthia, Ode, I, 18; III, 19.
Bibulus, Ode, III, 28.
- Bistonizii**, Ode, II, 19.
Bitinii, Ode, I, 35.
Boreas, Ode, III, 24.
Bosporul, Ode, II, 13, 20; III, 4.
Breuni, Ode, IV, 14.
Britannii, Ode, I, 35; III, 4, 5,
 IV, 14.
 Epode, 7.
Brutus, Ode, II, 7.
Bupalus, Epode, 6.
- C**
- Caesar-Julius**, Ode, I, 2.
 „ August, Ode I, 2, 6, 12,
 21, 35, 37; II, 9, 12; III, 14,
 4; IV, 2, 48; 5, 15.
 Epode, 1, 9, 13.
Calabru, Ode, III, 6; IV, 8.
 Epode, 1.
Calabria, Ode, I, 31.
Calenus, Ode, I, 20, 32.
Cales, Ode, IV, 12.
Calliope, Ode, III, 4.
Camillus, Ode, I, 12.
Canidia, Epode, 3, 5, 17.
Cantabrii, Ode, II, 6, 11; III,
 8; IV, 4.
Capitoliu, Ode, I, 37; III, 3, 24-
 30; IV, 3.
Capua, Epode, 16.
 Ode, III, 5; IV, 4, 8.
Cartagina, Epode, 7, 9.
Castalia, Ode, III, 4.
Castor, Ode, IV, 5.
 Epode, 17.
Catilus, Ode, I, 18.

Cato, censorul, Ode, II, 5; III;
 21 din Utica, Ode, I, 12; II, 1.
Caucas, Ode, I, 22.
 Epode, I.
Cecubul, Ode, I, 20, 37; II, 14;
 III, 28.
 Epode, 9.
Censorinus, Ode, IV, 8.
Centaurli, Ode, IV, 2.
 Epode, 13.
Cerberul, Ode, II, 19; III, 11.
Ceres, Ode, III, 2, 24; IV, 5.
 Epode, 16.
Charybda, Ode, I, 27.
Chimera, Ode, I, 27; II, 17;
 IV, 2.
Cragus, Ode, I, 21.
Chremes, Epode, 1.
Ciclopzii, Ode, I, 4.
Cipru, Ode, I, 3.
Circe, Ode, I, 17.
 Epode, 17.
Claudius (Tiberius Nero), Ode
 IV, 14.
Clio, Ode, I, 12.
Cnidoș, Ode, I, 30; III, 28.
Cocytul, Ode, II, 14.
Codrus, Ode, III, 19.
Colchus, Ode, II, 20; IV, 4.
Concanus, Ode, III, 4.
Corint, Ode, I, 7.
Corvinus, Ode, III, 21.
Corybanții, Ode, I, 16.
Cotiso, Ode, III, 8.
Cotyia, Epode, 17.
Crassus, M. Licinius, Ode, III, 5.
Creon, Epode, 5.
Creta, Ode, III, 27.
 Epode, 9.
Crispus, Ode, II, 2.

Cupido, Ode, I, 2.
 Epode, 17.
Curius, Ode, I, 12.
Cycladele, Ode, I 14; III, 28.
Cynthia, Ode, III, 28.
Cyrus, Ode, II, 2; III, 29.
 „ (un tânăr), Ode, I, 17.

D

Dacii, Ode, I, 35; II, 20; III,
 6, 8.
Daedalus, Ode, I, 3.
Damalis, Ode, I, 3.
Danae, Ode, III, 16.
Danaus, Ode, II, 14; IV, 6.
Danuvius, Ode, IV, 15.
Dardanus, Ode, I, 15; IV, 6.
Daunias, Ode, I, 22.
Daunius, Ode, II, : IV, 6.
Deiphobus, Ode, IV, 9.
Dellius, Ode, III, 4; IV, 3, 6.
Delos, Ode, I, 21.
Delphi, Ode, III, 30.
Diana, Ode, I, 21; II, 12; III
 4; IV, 7; Cânt sec.
 Epode, 5, 7.
Dindymene, Ode, I, 16.
Dionaeus, Ode, II, .
Dircaeus, Ode, IV, 2.
Drusus, Ode, IV, 4; 4.

E

Echion, Ode, IV, 4.
Edonii, Ode, II, 7.

- Efes**, Ode, I, 7.
Enea, Ode, IV, 6; IV, 7. Cânt
 secul.
Enceladus, Ode, III, 4.
Erycina, Ode, I, 2.
Erymanthus, Ode, I, 21.
Etna, Ode, III, 4.
 Epode, 17
Esquilin Ep. 5, 17.
Eumenide, Ode, II, 13.
Europa, Ode, III, 3; 27; 57.
Eurus, Ode, I, 28; II, 16; III,
 17; IV, 4; 6.
 Epode, 10, 16
Euterpe, Ode, I, 1.

F

- Fabricius**, Ode, I, 2.
Falern, Ode, I, 20, 27; II, 3, 6,
 11; III, 1.
 Epode, 4.
Faun, Ode, I, 17; II, 17; III, 18.
Favonius, Ode, I, 4.
Febus, Ode, I, 12, 32; III, 3, 4,
 21; IV, 6, 29.
 Cântul secular.
Folia, Epode, 5.
Forentum, Ode, III, 4.
Formiae, Ode, III, 17.
Frigia, Ode, II, 12.
Fuscus, Ode, I, 22.

G

- Gades**, Ode, II, 2, 6.
Galaesus, Ode, II, 6.
Galatea, Ode, III, 27.
Gallia, Ode, IV, 4.

- Ganymede**, Ode, IV, 4.
Garganus, Ode, II, 9.
Geloni, Ode, 9, 20; III, 4.
Genauni, Ode, IV, 14.
Germania, Ode, IV, 5.
 Epode, 16.
Geryon, Ode, II, 14.
Geții, Ode, III, 24; IV, 14.
Giganții, Ode, II, 19.
Glycera, Ode, I, 30.
Grecia, Ode, I, 15; IV, 5.
Grosphus, Ode, II, 16.

H

- Haemonia**, Ode, I, 37.
Haemus, Ode, I, 12.
Hannibal, Ode II, 12; III, 6; IV,
 4. Epode 10.
Hasdrubal, Ode, IV, 4.
Hebrus, Ode, III, 25.
Hector, Ode, IV, 9.
 Epode, 17.
Helena, Ode, I, 3, 15; IV, 9.
 Epode, 17.
Helicon, Ode, I, 12.
Hercule, Ode, III, 3, 14; IV, 4,
 5, 8.
 Epode 3, 17.
Hesperia, Italia; Ode, III, 6;
 IV, 5.
 Spania, Ode, I, 36.
Hiber, Ode, II, 20.
Hiberia, Spania, Ode, IV, 5, 14,
 țară din Asia, Epode, 5.
Hiberus, Ode, I, 29.
Hippolytus, Ode, IV, 1.
Hirpinus, Ode, II, 11.
Homer, Ode, IV, 9.

Horatius, Ode, IV, 6.
Hyadele, Ode, I, 3.
Hydaspes, Ode, I, 22.
Hyleu, Ode, II, 2.
Hymettus, Ode, II, 6.

Ode II, 6, 7, 10, 17.
 Ode III, 13, 4, 5, 16, 25, 27,
 Ode IV, 4, 8, 15.
 Cânt. secular.

I

Iapet, Ode, I, 3.
Iapyx, Ode, I, 3; III, 27.
Icar, Ode, II, 20.
Iccius, Ode, I, 29.
Idomeneu, Ode, IV, 9.
Ilia, Ode, I, 2; IV, 8.
Ilion, Ode, I, 10, 15; III, 3, 19;
 IV, 4.

Epode, 0.

Ilithya, Cânt secular.
Inachus, Ode, II, 3; III, 19.
India, Ode, III, 24.
Indii, Ode, I, 2; IV, 14.
 Cânt. sec.
Iolcos, Epode, 5.
Istru, Ode, IV, 14.
Italia, Ode, I, 37; III, 5; IV, 24.
Itys, Ode, IV, 12.
Ixion, Ode, III, 11.

J

Janus, Ode, IV, 15.
Juba, Ode, I, 22.
Juilus, Ode, IV, 2.
Juno, Ode, I, 7; II, 1; III, 3, 4.
Juppiter, Ode I, 1, 3, 30, 11, 16.
 12, 22, 28, 29, 32.

L

Lalage, Ode, , 22.
Lamia, Ode, I, 26, 36; III, 17.
Lamus, Ode, III, 17.
Lanuvinus, Ode, III, 27.
Laumedon, Ode, III, 3.
Lapiții, Ode, I, 18; II, 12.
 Epode 2, 16.
Larisa, Ode, I, 7.
Lațiu, Ode, I, 12, 35; IV, 4;
 Cânt. sec.
Latona, Ode, I, 21; III, 28; IV, 6.
Leda, Ode, I, 12.
Leuconoe, Ode, I, 12.
Libitina, Ode, III, 30.
Liburne, (vase), Ode, I, 37.
 Epode, I.
Libya, Ode, II, 2.
Licinius, Ode, II, 10.
Licymnia, Ode, II, 12.
Liris, Ode, I, 31; III, 17.
Lollius, Ode, IV, 9.
Lucina, Cânt secular, Epode, 5.
Lucretil, Ode, I, 17.
Lucrin, Ode, II, 15; Epode 2.
Lycambes, Epode, 6.
Lycia, Ode, III, 4.
Lycus, Ode, I, 32; III, 19.
Lyde, Ode, III, 11.
Lydia, Ode, I, 8.

M

- Macedoneni**, Ode, III, 15.
Maevius, Epode, 10.
Maia, Ode, I, 2.
Mani, Ode, I; Epod, 5.
Manlius, Ode, III, 21.
Marcellus, Ode, I, 21.
Marica, Ode, III, 17.
Marte, Ode I, 6; 17; 28; II, 14
 III, 3; 5, IV, 14.
Marşii, Ode, III, 5.
 Epode, 16
Massageşii, Ode, I, 35.
Massic, Ode, I, 1; II, 7; III, 21.
Matinus, Ode, I, 28; IV, 2.
 Epode, 16.
Maurii, Ode, I, 2, 22; II, 6.
Mecena, Ode, I, 20; II, 12, 17,
 20; III, 8, 16, 23; IV, 11.
 Epode, 1.
Medea, Epode, 3; 5.
Mezii, Ode, I, 2; 29; II, 1, 26;
 III, 3; IV, 14.
 Cânt secular.
Megilla, Ode, I, 27.
Melpomena, Ode, I, 24; III, 16;
 IV, 3.
Mercur, Ode, I, 10, 24; II, 7;
 III, 11.
Merion, Ode, I, 6, 15.
Metaur, Ode, IV, 4.
Minerva, Ode, III, 3; IV, 6.
Minos, Ode, I, 38; IV, 7.
Monaeses, Ode, III, 6.
Muren, Ode, III, 9.
Mycena, Ode, I, 7.
Mysii, Epode, 17.
Mystes, Ode, II, 9.
Mytilene, Ode, I, 7.

N

- Naiade**, Ode, III, 25.
Naeera, Oda, III, 14.
Neapole, Epode, 5.
Neptun, Ode, I, 28; III, 28;
 Epode 7, 17.
Nereidele, Ode, III, 28.
Nereu, Ode, I, 15.
Neronii, Ode, IV, 4, 37.
Nessus, Epode, 17.
Nestor, Ode, I, 15.
Nilul, Ode, III, 3; N. 19.
Niphates, Ode, II, 9.
Noric, Ode, I, 16.
 Epode, 13
Notus, Ode, I, 3, 7; 28; IV, 5.
 Epode, 9, 10, 16.
Numanşia, Ode, II, 12.
Numida, Ode, I, 36.
Numizii, Ode, III, 11.
Nimfele, Ode, I, 134, 30 II, 19;
 III, 18, 27.

O

- Olimp**, Ode, III, 4; 12.
Opuntius, Ode, I, 27.
Orion, I, 28, II, 13, III, 4, 28.
 Epode, 10.
Orfeu, Ode, I, 12, 25.

P

- Paeorus**, Ode, III, 6.
Palinurus, Ode, III, 4.
Pullas, Ode, I, 6, 7, 12, 15; III, 4.
 Epode, 10.

Panaetius, Ode, I, 29.
Paphos, Ode, I, 30; III, 28.
Paris, Ode, III, 3.
Parrhasius, Ode, IV, 8.
Partii, Ode, I, 12; II, 13; III, 2,
 IV, 5, 15.

Epode 7.

Paulus, (Aemilius) Ode, I, 12.

Peligni, (munți), Ode, 19.

Epode, 17.

Pelion, Ode, III, 4.

Pelops, Ode, I, 6, 28; II, 13.

Epode, 17.

Penajii, Ode, III, 23.

Penelope, Ode, I.

Penteu, Ode, II, 19.

Perșii, Ode, I, 2, 2; III, ;
 IV, 15.

Phalanthus, Ode, II, 6.

Phidyle, Ode, III, 23.

Philippi, Ode, II, 7; III, 4.

Phraate, Ode, II, 2.

Phyllis, Ode, IV, 11.

Pimplea, Ode, I, 26.

P.ndar, Ode, IV, 2.

Pindul, Ode, I, 12.

Pirithous, Ode, III, 4; IV, 7.

Plancus, Ode, I, 7; III, 14.

Pleiadele, Ode, IV, 14.

Pluton, Ode, II, 14.

Pollio, Ode, II, I.

Pollux, Ode, III, 3, 29.

Polyhimnia, Ode, I, 1.

Porphyriion, Ode, III, 4.

Porsenna, Epode, 16.

Postumus, Ode, II, 14.

Praeneste, Ode, III, 4.

Priam, Ode, I, 10, 15; III, 3;
 IV, 6.

Priap, Epode, 2.

Proculeius, Ode, II, 2.

Procyon, Ode, III, 28.

Prometeu, Ode, I, 28; II, 13;
 Epode, 7.

Proteu, Ode, I, 2.

Pyrrha, Ode, III, 6.

Q

Quinctus, Ode, II 11.

Quintillius Varus, Ode, I, 24.

R

Regulus, Ode, I, 12, III, 5.

Remus, Epode, 7.

Reșii, Ode, IV, 14.

Rhodanus, Ode, II, 20.

Rhoetus, Ode, II, 19; III 5.

Rhodope, Ode, I, 7.

Rhodos, Ode, I, 7.

Roma, Ode, III, 3; IV, 37.

Cânt secular.

Epode, 116.

Romani, Ode, III, 6; IV, 3, 4.

Cânt secular.

Epode, 7, 9.

Romulus, Ode, I, 112, II, 15;
 IV, 8.

S

Sabaea, Ode, I, 29.

Sabinii, Ode, I, 9, 20, 22, III,
 1, 4.

Epode, 2.

- Sagana**, Epode 5.
Salamna, Ode, I, 7.
Saliarii, Ode, I, 37.
Sallustius, Ode, II, 2.
Sappho, Ode, II, 13.
Saridnia, Ode, I, 31.
Saturn, Ode I, 12; II, 12, 17.
Satirii, Ode I, 1; II, 19.
Scamandru, Epode, 13.
Scaurii, Ode, I, 2.
Scopas, Ode, IV, 8.
Sciții Ode, I, 9; II, 11, III, 8, 24;
 IV, 5, 24.
 Cânt secular.
Septimius, Ode, II, 6.
Serii, Ode, I, 12; III, 29; IV, 15.
Sestius, Ode, I, 4.
Sicanus, Epode, 17.
Silvan, Ode, III, 29.
 Epode, 2.
Simois, Epode, 13.
Sisif, Ode, II, 4.
 Epode, 17.
Soracte, Ode, I, 9.
Spartacus, Ode III, 14.
 Epode, 16.
Stesichor, Ode, III, 14.
Sthenelus, Ode, I, 15; IV, 9.
Stixul, Ode, I, 34.
Sybaris, Ode, I, 8.
Sicambrii, Ode, IV, 2, 14.
Sirtele, Ode, I, 22; II, 6; 20.
 Epode, 9.
Tarent, Ode, I, 28; III, 5.
Tarquinius, Ode, I, 28.
Tenar, Ode, I, 34.
Telagon, Ode, III, 29.
Telephus, Epode, 17.
Tempe, Ode, I, 7, 21; III, 1.
Teucer, Ode, I, 7, 27.
Thalia, Ode, IV, 6.
Thaliarchul, Ode, I, 9.
Teba, Ode, I, 7; IV, 4.
Teseu, Ode, IV, 7.
Tethis, Ode, I, 8; IV, 6, Epode 13.
Tieste, Ode, I, 16.
Thyias, Ode, II, 19.
Tibrul, Ode, I, 2, 8, 29, II, 3.
Tiburul, Ode, I, 7, 18; II, 6;
 III, 4, 29; IV, 2, 3.
Tigrul, Ode, IV, 14.
Tiridate, Ode, I, 26.
Titanii, Ode, III, 4.
Tithonus, Ode, I, 28; II, 16.
Tityos, Ode, II, 14; III, 4, 11;
 IV, 6.
Torquatus, (Manlius) Epode 13.
Troilos, Ode, II, 9.
Troia, Ode, I, 8, 10; III, 3; IV,
 6, 15.
 Cântec sec.
Tullus, IV, 7.
Tusculum, Epode, I, 29.
Tyndaris, Ode, I, 17.
Typhoeus, Ode, III, 4.

T

- Tanais**, Ode, III, 29; IV, 15.
Tantal, Ode, II, 18, Epode, 17.

U

- Ulise**, Ode, I, 6. Epode, 16, 17.
Ustica, Ode, I, 17.

V

- Valgius**, Ode, II, 9.
Varius, Ode, I, 6.
Varus, I, 18.
Vatican, Ode, I, 10.
Veia, Epode, 5.
Venafru, Ode, II, 6.
Venus, Ode, I, 4, 15, 18, 27, 30,
 32; III, 11, 16, 18, 21, 27; IV,
 6, 11.
 Cântec sec.

Vesta, Ode, I, 2, III, 5.

Vindelicii, Ode, V, 4.

Virgiliu, (poet), Ode, I, 3, 24.
 (Un altul) IV, 12.

Volcanus, Ode, I, 4; III, 4.

Voltur, Ode, III, 14.

X

Xanthus, Ode, IV, 6.

ERRATUM

La pg. 273 să se citească titlul : **Ad Melpomenen.**

Cuprinsul

CUPRINSUL

	<u>Pag.</u>
I. Introducerea	IX
II. Quintus Horatius Flaccus	XV
III. Noțiuni de metrică și prozodie	XXXI
IV. Q. Horatii Flacci Carmina	I

LIBER I.

I. Ad Maecenatem	7
II. Ad Caesarem Augustum	11
III. Ad navim vehementem Virgilium Athenas	16
IV. Ad Sestium	20
V. Ad Agrippam	23
VI. Ad Plancum	26
VIII. Ad Lydiam	30
IX. Ad Thaliarchum	32
X. Ad Mercurium	34
XI. Ad Leuconoen	38
XII. Ad Caesarem Augustum	40
XIV. Ad Rempubicam	45
XV. Nerei Vaticinium	48
XVI. Palinodia	52

	Pag.
XVII. Ad Tyndaridem	56
XVIII. Ad Quintilium Varum	60
XX. Ad Maecenatem	63
XXI. Diana et Apollo	65
XXIII. Ad Aristium Fuscum	67
XXV. Ad Virgilium	70
XXVI. De Aelio Lamia	73
XXVII. Ad Sodales	75
XXVIII. Archytas	78
XXIX. Ad Iccium	83
XXX. Ad Venerem	86
XXXI. Ad Apollinem	88
XXXII. Ad Lyræ	91
XXXIV. Reditus ad cultum Deorum	93
XXXV. Ad Fortunam	95
XXXVI. Ad Plotium Numidam	99
XXXVII. Ad Sodales	102
XXXVIII. Ad Puerum	106

LIBER II

I. Ad Asinium Pollionem	111
II. Ad Crispum Sallustium	116
III. Ad Q. Dellium	119
VI. Ad Septimium	122
VII. Ad Pompeium Varum	125
IX. Ad Valgium	128
X. Ad Licinium	131
XI. Ad Quintium Hirpinum	134
XII. Ad Maecenatem	137
XIII. In Arborem	140
XIV. Ad Postumum	144
XV. In sui saeculi luxum	147
XVI. Ad Grosphum	150
XVII. Ad Maecenatem	154
XVIII. In divites avaros	158

Pag.

XIX. In Bacchum	162
XX. Ad Maecenatem	166

LIBER III

I. Quomodo vita beata efficitur	173
II. Ad Romanos	178
III. Romulus in coelum receptus	181
IV. Ad Calliopen	186
V. Regulus	194
VI. Ad Romanos	200
VIII. Ad Maecenatem	204
XI. Ad Mercurium	207
XIII. Ad Fontem Bandusiae	211
XIV. Ad Romanos	213
XVI. Ad Maecenatem	216
XVII. Ad Aelium Lamiam	221
XVIII. Ad Faunum	223
XIX. Ad Telephum	225
XXI. Ad Amphoram	228
XXII. Ad Dianam	231
XXIII. Ad Phidylen	233
XXIV. In Romanorum vitia	236
XXV. Ad Bacchum	242
XXVI. Ad Galateam	245
XXVIII. Ad Lyden	252
XXIX. Ad Maecenatem	254
XXX. Epilogus	260

LIBER IV

II. Ad Iulium Antonium	267
III. Ad Melpomenen	273
IV. Drusi laudes	276

	Pag.
V. Ad Caesarem Augustum	283
VI. Ad Apollinem	287
VII. Ad Torquatam	291
VIII. Ad Censorinum	294
IX. Ad Lollium	297
XI. Ad Phyllidem	302
XII. Ad Virgiliam	304
XIV. Ad Caesarem Augustum	308
XV. Ad Caesarem Augustum	313

EPODON LIBER

I. Ad Maecenatem	321
II. Alfius	325
III. Ad Maecenatem	331
IV. In Maenam	335
V. In Canidiam veneficam	339
VI. In poetam maledicum	347
VII. Ad Romanos	349
IX. Ad Maecenatem	351
X. In Maevium	355
XIII. Ad Amicos	359
XVI. Ad populum romanum	363
XVII. In Canidiam	369

CARMEN SAECULARE

Carmen saeculare	382
V. Indice de nume proprii	390
VI. Erratum	399

VERIFICAT
2017

VERIFICAT
1987

VERIFICAT
2007

BIBLIOTECA
CENTRALĂ
UNIȚISTARĂ
BU-
TI